

T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Douglas Walton'ın
Argüman Biçimleri ve Uygulamaları

Başak KURTULDU

2501160196

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Vedat KAMER

İstanbul-2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : BAŞAK KURTULDU Numarası : 2501160196
Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : FELSEFE ANABİLİM DALI Danışmanı : DR.ÖĞR.ÜYESİ VEDAT KAMER
Tez Savunma Tarihi : 05.08.2019 Saati : 13.00
Tez Başlığı : "DOUGLAS WALTON'UN ARGÜMAN BİÇİMLERİ VE UYGULAMALARI"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış,
sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / YOKLUĞUNA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
DOÇ.DR.ÖZGÜÇ GÜVEN		Kabul
DR.ÖĞR.ÜYESİ VEDAT KAMER		Kabul
DR.ÖĞR.ÜYESİ BERK UTKAN ATBAKAN		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
DR.ÖĞR.ÜYESİ NECATİ MURAD OMAY		
DR.ÖĞR.ÜYESİ ELİFE KILIÇ		

ÖZ

DOUGLAS WALTON'IN ARGÜMAN BİÇİMLERİ VE UYGULAMALARI

Başak KURTULDU

Argüman biçimlerinin kökleri, retorik ve diyalektik çalışmalarına dayanmaktadır. Bugün argüman biçimi olarak adlandırdığımız yapıların atalarının topikler olduğunu söylemek mümkündür. Argüman biçimleri, gündelik dilde ve muhtelif alanda kullanılan argümanların belirli kurallar ile modellenmiş halleridir. Argümanların belirlenmesinde ve değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. Bu tezin amacı, argüman biçimlerinin incelenmesidir. Bu incelemede, argüman biçimlerinin sınıflandırması ve bir listesi sunulmuştur. Bir diğer amaç ise yapay zekâ ve doğal dil işlemenin öneminin büyük olduğu günümüzde informel mantık çalışmalarının bilgisayar bilim ile kesiştiği noktada, argümanların biçimselleştirilmesinin önemini vurgulanması, bu biçimselleştirilmenin yapacağı sistemlerin kullanımının bir örneğinin sunulmasıdır. Her iki amaç ışığında argüman biçimlerinin, argüman biçimselleştirme sistemlerinde kullanımı ve sağladığı kolaylıklar gösterilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmalar, aynı zamanda felsefi tartışmaların ele alınması bakımından da yeni bir yöntem, daha somut ve görsel bir zemin sunmakta olduğu gösterilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: argüman biçimleri, argümantasyon, topikler, eleştirel sorular, eleştirel sorgulama, argüman biçimlerinin sınıflandırılması, informel mantık, gündelik dil argümantasyonu, Carneades Argümantasyon Sistemi, argümanların biçimselleştirilmesi, argüman haritalandırma, görselleştirme, argüman görselleştirmesi, yapay zekâ, doğal dil işleme.

ABSTRACT

DOUGLAS WALTON'S ARGUMENTATION SCHEMES AND ITS APPLICATIONS

Başak KURTULDU

The roots of argumentation schemes are based on rhetorical and dialectical studies. It can be argued that the ancestors of the structures, which are referred as argumentation schemes today, are topics. Argumentation schemes are forms of arguments used in everyday language and in various fields which are modelled by specific rules. They are used to determine and evaluate arguments. The aim of this thesis is to examine argumentation schemes. In this review, the classification and list of argumentation schemes are presented. Another aim is to emphasize the importance of formalization of arguments with the regard to interaction between informal logic studies and computer science, and to present an example of the use of formalization systems. In the light of both purposes, we aimed to show the use of the forms of arguments in the argument formalization systems and the conveniences it provides. Moreover, these studies aimed to show that it offers a new method and a more concrete ground in terms of dealing with philosophical debates.

Keywords: argumentation schemes, argumentation, topics, critical questions, critical questioning, classification of argumentation schemes, informal logic, everyday language argumentation, Carneades Argumentation System, formalization of arguments, argument mapping, visualizing, argument visualizing, natural language, processing.

ÖNSÖZ

Günümüzde informel mantık çalışmalarına bilgisayar bilimcileri ile ortak yapılan çalışmalar damga vurmaktadır. Özellikle argümantasyon teorisi üzerine yapılan çalışmalar, yapay zekânın en zor alanlarından biri olan doğal dil işlemenin ilerlemesi açısından kayda değer imkânlar sağlamaktadır. Bu sebeple, çalışmamıza dahil etmiş olduğumuz argüman biçimleri, argümanların biçimselleştirilmesi, argümanların görselleştirilmesi ve eleştirel sorgulama gibi konuların bu alanlarda çalışmalara katkı ve kolaylık sağlayabileceği düşünmekteyiz. Argümanların biçimselleştirilmesinin ve görselleştirilmesinin, doğal dil argümantasyonunun ana sahası durumunda olan sosyal bilimler için yeni olanaklar sağlayabileceği fikrindeyiz. Çalışmamızda bunu tarihsel arka planıyla birlikte serimleyerek göstermeye ve katkı sağlamaya çalıştık.

Yaptığımız çalışma sırasında, değerli eserlerinden istifade ettiğimiz Prof. Dr. Thomas F. Gordon ile iletişime geçme imkânımız oldu. Profesör Gordon'un Carneades Argümantasyon Sistemi'nin yazılımsal gelişimi konusunda verdi bilgiler, çalışmamızı hem yönlendirdi hem de Carneades Argümantasyon Sistemi'nin 4. sürümüne katkı sağlayabilme cesareti verdi. Profesör Gordon'un Walton Argüman Biçimleri'nin tamamını formalize etme fikrimizi Prof. Dr. Douglas Walton ile paylaşmış ve bizi kendisi ile iletişime geçirmiştir. Tezimizin odağındaki isim olması bakımından Profesör Walton ile iletişime geçme, danışma ve katkı alma imkânı bizi oldukça yüreklendirmiştir. Profesör Gordon ve Profesör Walton'ın değerli ve unutulmaz katkılarından dolayı şükranlarımızı sunmayı bir borç bilirim.

Çalışmam boyunca, tecrübesini ve zamanını benden esirgemeyen, düşünce ve yönlendirmeleri ile bana yol göstermiş olan, hocam Dr. Öğr. Üyesi Vedat Kamer'e emek ve katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Mantık alanındaki çalışmalarında emeklerini her daim hissettiğim, Mantık Anabilim Dalı kurucusu Prof. Dr. Şafak Ural başta olmak üzere, Mantık Anabilim Dalı'ndaki hocalarım Prof. Dr. Yücel Yüksel, Doç. Dr. Nazlı İnönü ve Doç. Dr. Özgüç Güven'e üzerimdeki değerli emekleri için minnettarım.

Son olarak, çalışmalarım süresince beni desteklemiş olan ailem Sibel Kurtuldu ve Ahmet Kurtuldu'yu sevgiyle anmak isterim. Üzerimde emeği olan tüm bu değerli insanların katkılarına rağmen, tezde karşılaşılabilecek her türlü eksiklik benimdir ve sorumluluğu bana aittir.

Başak Kurtuldu

İstanbul, 2019

İÇİNDEKİLER

Öz	iii
Abstract	iv
Önsöz	v
Şekiller	ix
Giriş	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHÇE

1.1 Antikçağ	9
1.1.1 Platon	9
1.1.2 Aristoteles	13
1.1.3 Stoa Mantığı	22
1.1.3.1 Marcus Tullius Cicero	26
1.2 Ortaçağ	30
1.2.1 Anicius Manlius Severius Boethius	30
1.2.2 Skolastik Dönem	35
1.2.3 Pierre Abelard	37
1.2.4 Ochamlı William	40
1.3 Yakınçağ	42
1.3.1 Port Royal Mantığı	42
1.3.2 Ders Kitabı Geleneği	46
1.3.2.1 Isaac Watts	47
1.3.2.2 Richard Whatley	50

İKİNCİ BÖLÜM
ARGÜMAN BİÇİMLERİ

2.1 Argüman Biçimlerinin Sınıflandırılması	59
2.2 Eleştirel Sorgulama	66
2.3 Argüman Biçimlerinin Belirlenmesi	79
2.4 Argüman Biçimleri	83

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ARGÜMANLARIN BİÇİMSELLEŞTİRİLMESİ VE BU ALANDA
KULLANILAN SİSTEMLER

(CARNEADES ARGÜMANTASYON SİSTEMİ)

5.1 Carneades Argümantasyon Sistemi Versiyonları ve Gelişim Süreci	248
5.2 Carneades Argümantasyon Sistemi'nde Argümanların Gösterimi	259
Sonuç	292
Kaynakça	300

ŞEKİLLER

Şekil 1: Stoa Mantığında Yargı Çeşitleri	24
Şekil 2: Cicero'nun Ortaya Koymuş Olduğu Loci Türleri	27
Şekil 3: Bir Argümanın Görsel Olarak Temsil Edilmesi İçin Uygun Form	51
Şekil 4: Descartes-Meditasyonlar Örneğinin Argüman Haritası	261
Şekil 5: Platon'un Argüman Örneğinin Argüman Haritası	264
Şekil 6: Epikuros'un Argümanının Argüman Haritası	267
Şekil 7: Cicero'nun Argüman Örneğinin Argüman Haritası	270
Şekil 8: Descartes'ın Argüman Örneğinin Argüman Haritası	274
Şekil 9: Tom Regan'ın Argüman Örneğinin Argüman Haritası	276
Şekil 10: Pascal'ın Bahsi Argüman Örneğinin Argüman Haritası	280
Şekil 11: John Locke-Hükümet Üzerine Argüman Örneğinin Argüman Haritası	284
Şekil 12: Klasik Tweety Örneğinin Argüman Haritası	288
Şekil 13: John Pollock'un Klasik Kırmızı Işık Örneğinin Argüman Haritası	291

GİRİŞ

Antik Yunan'dan bu zamana argümantasyon çalışmaları retorik ve diyalektik alanları ile bağlantılı olarak varlığını sürdürmüştür. Argümantasyon çalışmaları altında, argümanın doğruluğunun test edilmesi, hataların bulunması ve kanıt standartları ele alınmıştır. Bu çalışmalar başta dedüktif mantık üzerinden gerçekleştirilmiştir. Charles Leonard Hamblin (1922-1985) çalışmaları ile başka bir bakış açısı ortaya konulmuştur. Argüman diyalog içerisinde değerlendirilmeye ve diğer akılyürütme yöntemleri de göz önünde bulundurulmaya başlanmıştır. Feshedilebilir akılyürütme üzerine yapılan çalışmalar sonucunda feshedilebilir argümanların önemine vurgunun artması bir paradigma değişikliğine yol açmıştır. Bu, öncesinde yüzyıllarca yanlışlıklar (safsatalar) olarak adlandırılmış olan argümanların gündelik akılyürütmelerde, muhtelif alanlarda pratik amaçlarla kullanılabileceği ve aslında yanlışlık olarak adlandırılmamaları gerektiği fikrini ortaya çıkarmıştır. Böylece eleştirel düşünme ve informel mantığın önemi artmış, argüman analizi için yeni yöntemler geliştirilmeye çalışılmıştır. Daha yakın zamanda ise bu çalışmalar bilgisayar bilimcilerin çalışmaları ile ortak bir yolda buluşmuştur. Bu çalışmalar, yapay zekâ ile ilgili çalışmalar için de önem taşımaktadır. Argümantasyon teorisi ve informel mantığın üzerinde durduğu dört özellik vardır bunlar;

1. Argümanın belirlenmesi,
2. Argümanın analizi,
3. Argümanın değerlendirilmesi,
4. Argümanın inşasıdır.

Argümanın belirlenmesi, argümanın öncülünün ve sonucunun tespit edilmesidir. Bu bölümde argümanın belirlenmiş olan bir argüman biçimine uyup uymadığını da belirlemek çalışmalarda kolaylık sağlayacaktır. Argümanın analizi, argümanın öncül ve sonuçlarının ele alınması varsa eksik öncüllerin belirlenmesidir.

Argümanın değerlendirme aşamasında, argümanın gücü tespit edilir. Argüman inşası ise sonucu destekleyecek başka öncüllerin bulunması anlamını taşımaktadır.¹

Argüman biçimlerinin kullanımı ve argüman haritalandırma yöntemi argümanın analizi ve değerlendirilmesi aşamalarında büyük kolaylık sağlamaktadır. Tartışmalarda ve incelemelerde de argümanların karmaşadan uzak ve daha somut bir şekilde ele alınmasında yardımcı olmaktadır.

Argüman biçimlerinin belirlenmesi, belirli bir sınıflandırma ile sınıflara ayrılması ve alt başlıkların oluşturulması argümantasyon üzerine çalışanlar ve tartışmacılar için büyük bir kolaylık sağlamaktadır.

Argüman haritalandırma sistemleri üzerine çalışmalar günümüzde bilgisayar bilimciler ile ortak bir şekilde yapılmaktadır. Bu sistemler, halen birçok yönden insan sezgisi ve değerlendirmesine muhtaçken yine de argümanların formel bir sistem ile sergilenebiliyor olması tartışmalar, incelemeler ve yapay zekâ çalışmaları için büyük bir gelişmedir.

Çalışmamızın amacı, argüman biçimleri ile argüman haritalandırmanın önemini ve sağlayabileceği kolaylıkları serimleyebilmektir. Bu amaçla, argümantasyonun dört ögesinin (argümanın belirlenmesi, argümanın analizi, argümanın değerlendirilmesi ve argümanın inşası) argüman biçimleri ve haritalandırma kapsamında nasıl sağlanabileceği gösterilmeye çalışılacaktır. Argümanların biçimselleştirilmesinin imkânı ve yöntemleri üzerinde durulacaktır. Bu biçimselleştirmenin nasıl yapılabileceği örnekler ile gösterilecektir.

Çalışmanın ilk bölümünde, argümantasyon ve bununla bağlantılı olarak argüman biçimlerinin tarihsel altyapısı diyalektik ve retorik çalışmaları, topikler üzerine çalışmalar ve argüman yapıları temel alınarak Platon'dan başlayarak Richard Whatley'e kadar ele alınmıştır. Bu bölümde aynı zamanda *topoi* ve *loci* kavramları anahtar kavramlardır. Bu süreçte, argüman biçimlerinin yanı sıra argüman haritalandırmayı ilk defa kullanan Richard Whatley'in çalışması değerlendirilecektir.

¹ Douglas Walton, "Argumentation Theory: A Very Short Introduction", **Argumentation in Artificial Intelligence**, Ed. by. Guillermo SimariIyad Rahwan, Boston, Springer, 2009.

İkinci bölümde, Argüman biçimlerinin önemi, kullanımı üzerinde durulacaktır. Douglas Walton başta olmak üzere Chris Reed ve Fabrizio Macagno'nun çalışması olan **Argumentation Schemes**² adlı kitapta argüman biçimleri üzerine akılyürütme çeşitleri göz önünde bulundurularak yapılan çalışma genel hatları ile anlatılacaktır. Douglas Walton bu listeyi ortaya koyarken aynı zamanda bir sınıflandırma da yapmıştır. Ortaya konulmuş olan sınıflandırma, sınıflandırma için kullanılacak yöntemler ve bu sınıflandırmanın esasları incelenecektir. Eleştirel sorgulama argüman biçimleri teorisinde önemli bir rol oynamaktadır. Argüman biçimleri üzerinde eleştirel sorgulama yapabilmek için biçimlerle eşleştirilmiş olan eleştirel sorular bulunmaktadır. Walton'ın **Argumentation Schemes for Presumptive Reasoning** (1996) adlı kitabında argüman biçimlerini ilk olarak ele alışı ve ardından **Argumentation Schemes** adlı kitapta genişletilmiş bir listeyi hangi hususlar göz önünde bulundurularak belirlediği ele alınacaktır. Ardından, argüman

² Tr. Argümantasyon Biçimleri. "Scheme" kelimesini Türkçeye çevirirken şu kavramlar değerlendirilmiştir;

- a) *Şema* dilimize Fransızcadan geçmiş bir kelimedir. "1. *isim* Bir aletin, bir aracın veya bir biçimin ana çizgilerini gösteren çizim. 2. *isim* Bir edebiyat eserinin, bir tasarımın planı." (TDK) anlamlarını taşımaktadır.
- b) *Biçim* kelimesi, "1. *isim* Bir nesnenin dış çizgileri bakımından niteliği, dıştan görünüşü, şekil, eşkâl. 2. *isim* Sanat ve edebiyat eserlerinde dış görünüş, form. 3. *isim* *bilişim* Yazı ve simgelerin bilgisayarda kullanılmaya elverişli çerçevesi, düzeni, format." (TDK) anlamlarını içerisinde barındırmaktadır.
- c) *Kalıp* kelimesi ise, "1. *isim* Bir şeye biçim vermeye veya eski biçimini korumaya yarayan araç." (TDK) anlamını taşımaktadır.

Çalışmamızda "scheme" kelimesinin Türkçeye çevrilmesinde bu üç kavram değerlendirilmiştir. "Scheme" kelimesi anlam bakımından görsel bir kavrama işaret etmektedir. Ancak "Argüman Biçimleri" ile anlatılmak istenen görsel bir kavramdan ziyade mevcut argümanların belirli bir modele uygun olarak ifade edilmiştir ve burada bir görselleştirme söz konusu değildir. Bununla birlikte, "kalıp" anlam bakımından mevcut bir şeyi başka bir biçime sokma gibi bir anlama da işaret edebilmektedir. Ancak argüman biçimleri söz konusu olduğunda mevcut argümanın bir biçime sokulması veya bu biçimin korunması bu söz konusu değildir. Argüman biçimleri, genellikle gündelik dilde ve muhtelif alanlarda kullanılan argümanların bir modelidir. Burada yeniden şekillendirme veya bir şeklin korunması söz konusu değildir. Bu modellerin oluşumu yapay zekâ alanındaki çalışmalara bir katkı ve kolaylık niteliği taşımaktadır. Bu kavram için uygun bir kelime arayışımız sonucunda "biçim" kelimesinin dilimizdeki anlamlarının kavramı daha uygun bir şekilde karşıladığını düşünmekteyiz. Çünkü "biçim" kelimesi anlam bakımından, bir şeyin ana hatları ile ifade edilmiş anlamını karşılamaktadır. "Argümanların modellenmesini" göz önünde bulundurduğumuzda "biçim" kelimesinin anlam bakımından tatmin edici olduğunu düşünmekteyiz. Bununla birlikte, "biçim" kelimesi bilgisayar bilimlerinde bir kullanıma da işaret etmektedir, burada çalışmamızda ele almış olduğumuz argüman biçimlerinin kullanımı ile bir paralellik oluşmaktadır. Bu sebep ile "Argumentation Schemes" ifadesinin "Argümantasyon Biçimleri" olarak dilimize aktarılmasının daha uygun olduğunu düşünmekteyiz.

biçimleri ve okuyucunun kolayca inceleyebilmesi için argüman biçimlerinin CYML argüman işaretleme dili ile gösterimi verilecektir.

Dördüncü bölüm, Douglas Walton'ın **Argumentation Schemes for Presumptive Reasoning** (1996) adlı kitabı göz önünde bulundurularak argümanların biçimselleştirilmesi, bilgisayar bilimleri ve yapay zekâyâ uygulanabilmesi amacı ile yaptığı çalışmalar üzerinedir. Bununla birlikte bu çalışmaların felsefe alanında da sağlayabileceği kolaylıklar açıklanmaya çalışılacaktır. Sonrasında, argümanların biçimselleştirilmesi ve bilgisayar sistemlerine uygulanmasının gösterimi amacı ile Thomas Gordon ve Douglas Walton'ın ortak çalışması olan Carneades Argümantasyon Sistemi adlı program ele alınacak, argüman haritalandırma sistemlerinde argüman biçimlerinin kullanıcı için sağladığı kolaylıklar ortaya konulacaktır. Tezimizde çalışmalarımız, Carneades Argümantasyon Sistemi'nin son sürümü üzerinden sürdürülmüştür, bunun sebepleri ve izlemiş olduğumuz yol anlatılacaktır. Carneades Argümantasyon Sisteminin son sürümünün halihazırda bir kullanım kılavuzu bulunmadığından kullanımını kolaylaştırmak amacıyla bir kullanım kılavuzu oluşturulacaktır. Son olarak, argümanların bu sisteme nasıl uygulanabileceği üzerine örnekler sunulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHÇE

İnformel mantığın temel konuları, yanlışlıklar, argümantasyon ve doğal dile dayalı akılyürütmeler olarak sıralanabilir. Platon'un yapmış olduğu çalışmalar da bu çalışmalar çerçevesinde değerlendirilmektedir. Aristoteles, Topikler ve Sofistik Çürütmeler adlı eserleriyle de argümantasyon ve yanlışlıklar konularını sistematikleştirmiştir.³Argüman biçimleri, belirli argümanların ontolojik yapıları ve akılyürütme çeşitleri göz önünde bulundurularak sınıflandırılması ve modellenmesi ile meydana gelmiştir. Belirli bir sonuca varmayı garanti eden belirli öncüller için ortaya konulan ilkeyi ifade etmesi bakımından argüman biçimlerinin geleneksel kökeni Aristoteles'in ortaya koymuş olduğu topikler olarak kabul edilebilir.

Geleneksel mantık diliyle söylersek diyalektik ve retorığın, informel mantık diliyle söylersek argümantasyonun mantığın başlangıcını temsil ettiği söylenebilir.⁴ Platon'un diyalektik çalışmaları da argümantasyon teorisinin zeminini oluşturmaktadır. Bu sebeple tarihi arka planı Platon'dan başlayarak ele almanın daha uygun olacağı fikrindeyiz. Aristoteles argüman biçimleri üzerine çalışmamızda, merkezi bir önem taşımaktadır. Aristoteles'in yanlışlıklar olarak ele almış olduğu kavram feshedilebilir akılyürütmenin öneminin vurgulanması ile birlikte birer yanlışlık olarak değerlendirilmek yerine feshedilebilir argümanlar olarak değerlendirilebilmeye başlamıştır. Bu yeni yaklaşım yüz yıllar sonra yanlışlıkların farklı bir şekilde ele alınmasını ve yeni bir bakış açısını ortaya konulabilmesini sağlamıştır. Aristoteles'in ortaya koymuş olduğu topikler, argüman biçimlerinin geleneksel kökeni olarak kabul edilebildiğinden tarihçe bölümümüzü sınırlarken topiklerin ve akılyürütme biçimlerinin ele alınışı gözetilmiştir. Bununla birlikte tarihsel süreçte, mantık çalışmalarında retorik ve diyalektik gibi pratiğe yönelik çalışmalar ve tümeller öğretisi veya adcı yaklaşım (nominalizm) gibi ontolojik eğilimlerin yan yana bulunmadığını, daha ziyade peşi sıra geldiği gözlemlenmiştir. Bir

³ Vedat Kamer, "Aristoteles ve İformel Mantık", **2400'üncü Yılında Aristoteles ve Aristoteles'in Dünya Tefekküründeki Yeri**, ed. Mehmet Mahfuz Söylemez, Recep Duran, Yakın Doğu Üniversitesi Yayınları, 2017, s. 235-236.

⁴ Vedat Kamer, **a.e.**, s.236.

diğer deyişle tarihsel süreçte mantık-ontoloji ilişkisi veya mantık-pratik ilişkisi güçlendiğinde bir diğerinin gerilediği gözlemlenmektedir.⁵ Bu sebeple, mantığın, mantık-ontoloji ve mantık-pratik ilişkisi göz önünde bulundurularak, topiklerin bu süreçte ele alınışını serimlediğini düşündüğümüz, bir tarihsel dizge oluşturulması amaçlanmıştır.

Stoa Döneminde, Aristotelesçi mantık ve Peripatetik Okulu ile olan bağ kopmuş buna karşın Megara Okulu geleneği takip edilmeye başlanılmıştır. Argümanların değerlendirilmesinde Aristotelesçi yaklaşımdan farklı bir bakış açısı ortaya konulmuştur. Böylece mantıkta argümanlar yüklem mantığından farklı olarak önermeler mantığı üzerinden değerlendirilmiştir. Bu dönemde mantık felsefe için bir araç olarak değil mantık, fizik ve etik arasında eşit değere sahip bir bütünün parçası olarak görülmüştür. Stoa Döneminde yargı teorisi büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple, yargı ifade eden cümleler üzerine çalışılmıştır. Yargılarda biçimin yanı sıra, anlam da önem kazanmıştır. Yargı üzerine çalışmalarda yargı, eksik cümleler ve tam cümleler olarak ayrılmıştır. Koşullu ve karmaşık önermelerin biçimlerini içeren argümantasyon teorisi ilk defa Stoa Okulu tarafından ortaya konulmuştur.

Roma Stoası'nda retorik ve diyalektik Hristiyanlığın temellendirilmesi ve savunulması için bir araç olarak görülmüştür. Bu dönemin önemli temsilcilerinden olan Cicero, Aristoteles'in diyalektik üzerine çalışmalarını yeniden ele almıştır. Felsefenin pratik amaçlarının önemini vurgulamıştır. Bununla birlikte Aristoteles'in topikler (*loci*) yeniden *De inventione*, *De oratore* ve *Topica*'da daha detaylı bir şekilde ele alınmış ve incelenmiştir. Retorik'te *loci* terimi günümüzde karşımıza çıkan argüman biçimleri anlamında kullanılmıştır ve konuşma türü, bakış açısı ve sorulan soruları kapsamaktadır.

Yapmış olduğu çeviriler ve çalışmalar ile Aristoteles'i ele almış olan bir diğer düşünür ise Boethius'tur. Boethius yine Patristik dönemin eserlerinin tartışılmasında aracılık etmiştir. İlkçağ ile Ortaçağ arasında bir bağlantı oluşmasını sağlamıştır. Cicero'nun oluşturduğu geleneği sürdürmekle birlikte Stoa Okulu Aristoteles

⁵ Vedat Kamer, **İnformel Mantık Açısından 'Akılyürütme' Kavramı Üzerine Bir Araştırma** (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s. 33.

ikiliğinde, Aristotelesçi bir yaklaşım sergilemiştir. Mantıkta, pratik teorik ayrımında, mantığı teorik bir araç olarak görmektedir. Topiklerle (loci) ilgili olarak Boethius Cicero'yu izlemektedir. Ancak Boethius farklı bir ayrım ortaya koyar ve diyalektik loci ile retorik loci ayrımı yapar. Topikler Boethius'ta bir argümanın savunulması için gerekçelerin bulunmasını sağlayan akılyürütmeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Patristik Dönemde, felsefe ile birlikte Hristiyan inancının akılsallık ile ele alınması ve bir biçim kazandırılması amaçlanmıştır. Sonrasında Skolastik Dönemde ise bu biçim kazanmış öğretisi sistematik olarak ele alınmaya ve temellendirilmeye çalışılmıştır. Skolastik Dönemde, Patristik Dönemden farklı olarak özgürlükçü, tartışmacı bir ortamın oluşmasıdır. Bu dönemde Aristoteles felsefesine geri dönüş yaşanmıştır. Buna bağlı olarak, mantığın pratik özelliği geri planda kalmış onun yerine, mantık tekrar ontolojik temeller ile ele alınmaya başlamıştır.

Eski Skolastik Dönemde, Aristoteles'in Kategorileri, Önermeler Üzerine ve Porfiryus'un İsağojisi temel kaynaklar olarak kabul edilmiştir. Abelardus bu eserleri kullanarak özgün bir mantık kuramı oluşturmuştur. Dialectica eserinin ilk bölümünde, terimler, kategorik önermeler ve kategorik kıyaslardan bahsederken eserin ikinci bölümünde, topikler, hipotetik önermeler ve hipotetik kıyaslar ele alınmaktadır. Abelardus'un topikler üzerine çalışmalarında Boethius etkisi görülmektedir. Böylece bu dönemde topikler bir argümanın geçerliliğini denetleme aracı olarak yorumlanmıştır.

Geç Skolastik Dönemde din ve felsefe arasındaki bağlantıda bir uzaklaşma başlamıştır. Bu dönemde, dini akıl ile temellendirme çabasına son verilmiştir. Okhamlı William bu dönemde, Aristotelesçi geleneği takip etmiş ve yeni bir boyut kazandırmıştır. Araştırmalarında mantıksal formu ele almıştır.

Yeniçağ'da, Port Royal Mantığı ile önceki mantık anlayışı eleştirilmiş, yeni bir mantık anlayışı oluşturulmuştur. Bu yeni mantık anlayışı Kartezyen felsefe üzerine inşa edilmiştir. Bu sebeple mantık; kavrama faaliyetleri, yargı, akılyürütmeler ve yöntem olmak üzere dört ana alanda incelenmiştir. Bu mantık anlayışı, informel mantık üzerine çalışmalara imkân vermiştir. Port Royal Mantığında, topikler (loci) artık bir keşif aracı, iyi bir sınıflandırma ve kıyas öğretisi için faydalı zihin çalışmaları

olarak görülmüştür. Bu sınıflandırmada Aristoteles'in yöntemi dilden bağımsız temsili bir araç olarak görülmüş bunun yerine anlamsal bir sınıflandırılma daha uygun bulunmuştur. Bu yaklaşım aynı zamanda informel mantığa olan yaklaşmanın bir yansımasıdır. Yine bu dönemde, Isaac Watts ve Richard Whatley tarafından üniversitelerde okutulmak üzere ortaya konulmuş olan kitaplar Ders Kitabı Geleneğini ortaya çıkarmıştır. Argüman analizinin görselleştirilmesi fikri Whatley tarafından ilk kez kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Böylece bugün argüman haritalandırma olarak üzerine çalıştığımız yöntemin, temelleri atılmıştır.

1.1. Antikçağ

1.1.1. Platon

Aristoteles (MÖ 384 – MÖ 322), diyalektiğin Zenon (MÖ 490 – MÖ 430), Sokrates (MÖ 469 - MÖ 399) ve Platon (MÖ 427 - MÖ 347) tarafından bulunduğunu ve kendisinin de diyalektiğin teorik tanımını veren ilk kişi olduğunu belirtmektedir.⁶ Diyalektik, daha çok filozofların kendi aralarında yapmış olduğu ontolojik ve insan doğası üzerine tartışmalar bağlamında gelişirken; retorik, vatandaşların politik meseleleri tartışmaları ve yargılanmalar sırasında yapmış olduğu seyirci önündeki konuşmalar bağlamında gelişmiştir.⁷ Diyalektik, Yunanca “söyleşmek”, “tartışmak” anlamına gelmektedir. İlkçağ felsefesi boyunca akılyürütme ve tartışma sanatı; akli doğru, tutarlı ve yöntemli bir biçimde kullanma söyleşiyi doğru bir şekilde sürdürme yöntemi olarak ele alınmıştır.⁸

Diyalektik Platon’da üç ayrı dönem olarak ele alınabilir. Erken dönem diyaloglarında – Sokrates’in Savunması, Küçük Hippias, Euthyphron, Lakhes, Lysis, Kharmides, Protogoras, Gorgias– diyalektik Sokratik çürütme⁹ olarak karşımıza çıkar. Orta dönem diyaloglarında –Menon, Phaidon, Devlet ve Parmenides– ise hipotetik yöntem halini almıştır. Son olarak, geç dönem diyaloglarında –özellikle, Phaedrus, Sofist, Devlet Adamı ve Philebus’da– diyalektik, toplama¹⁰ ve ayırma¹¹ kavramları ile açıklanmıştır.¹²

Platon’un erken dönem diyaloglarında Sokrates, bir soru sorarak tartışmayı başlatır. Sorulara cevap veren tarafın birtakım kabulleri oluşmuş olur. Sonrasında Sokrates, muhatabın bakış açısını, yapılan kabuller üzerinden argüman içerisindeki

⁶ Frans H. van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **Handbook of Argumentation Theory**, Dordrecht Heidelberg New York London, Springer Reference, 2014, s. 53.

⁷ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.e.**, s. 54.

⁸ A. Bâki Güçlü, Erkan Uzun, Serkan Uzun, Ü. Hüsrev Yolsal, “diyalektik/diyalektik yöntem”, **Felsefe Sözlüğü**, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2002, s .400

⁹ Yun. elenkhos.

¹⁰ Yun. sungagoge.

¹¹ Yun. diarsesis.

¹² Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s. 55.

tutarsızlık ve çelişkileri ortaya koyarak çürütmeyi amaçlar.¹³ Erken dönem diyaloglarının genellikle olumsuz bir sonuçla bittiği görülmektedir. Tutarsızlıklar ve çelişkiler ortaya konulup argüman çürütüldüğünde diyalog sona ermektedir. Tartışmada bir çıkmaz (aporia) oluşur ve bir yeni sonuç ortaya konulmaz.¹⁴ Bu sebeple, olumsuz veya negatif diyalektik olarak da adlandırılır. Sokratik çürütmeyi mantıksal bir şema ile ifade edecek olursak: P, Q ise; ~Q ise ~P'dir.¹⁵ Sokratik çürütme yöntemi sofistlerin kullandığı *eristic* ile büyük bir benzerlik göstermektedir. Platon'a göre, diyalektik ile *eristic* ve *antilogic*'i birbirinden ayırmak oldukça önemlidir. *Eristic*, yani tartışma sanatının amacı tartışmayı kazanmaktır. Oysa diyalektiğin amacı doğruyu ortaya çıkarmaktır. *Antilogic* yani karşı çıkma sanatında ise amaç aksini iddia etmektir.¹⁶ Platon'a göre *diyalektik*, *eristike* ve *antilogia* arasındaki ayrım önemlidir çünkü birbirleri ile bağlantılı ve benzer gözükmelerine rağmen diyalektik ile diğer iki kavram arasında amaç farkı vardır. *Eristike* ve *antilogia*'nın kullanımı agresif ve haklı çıkma çabası, bir üstünlük sağlama olarak görülürken diyalektikte daha dostane bir tavır ile tarafların birlikte bir doğruya ulaşmasını amaçlanır.¹⁷

Sokrates etkisinin fazlaca hissedildiği ilk dönem diyaloglarından sonra Platon, orta dönem olarak adlandırılabilir diyaloglarında Platon felsefesi için temel bir kavram olan *idea* öğretisini ortaya koyar.¹⁸ Platon, diyalektiği idealara ulaşmak için bir yöntem olarak kullanmıştır. İdeaların sıra düzeni ancak diyalektik ile kavranabilmektedir. Sokratik yöntemde argümanın savunulabilir olup olmadığı ortaya konulurken hipotetik yönteminin amacı, bir argümanın savunulabilir olduğunu göstermektir. Yöntem matematiksel pratikten türetilmiştir.¹⁹ Matematik, varsayımlardan sonuca doğru bir yol izler. Diyalektik yöntemde ise matematiğin tersine varsayımlar *epistemeye*, ilkeye (*arkhe*) doğru giden bir çıkış noktası olarak alınmaktadır.²⁰ *Hipotez*, bir mantık terimidir ancak diyaloglarda daha pratik bir anlamı

¹³ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s. 56.

¹⁴ Macit Gökberk, **Felsefe Tarihi**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2012, s. 55.

¹⁵ William Kneale, Martha Kneale, **Development of Logic**, London, Oxford University Press, 1971, s. 7.

¹⁶ Richard Robinson, **Plato's Earlier Dialectic**, New York, Cornell University Press, 1941, s. 88-89.

¹⁷ Richard Robinson, **a.e.**, s. 89.

¹⁸ Macit Gökberk, **a.g.e.**, s. 55-56.

¹⁹ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s.57.

²⁰ Macit Gökberk, **a.g.e.**, s.62.

vardır. Sonuçların öncesi olarak bağlanmaları gereken bir önerme olma anlamı yerine diyaloglarda daha çok bir teklif olarak yer almaktadır.²¹ Platon'un diyaloglarında hipotetik yöntemin açıklaması yoktur ancak diyaloglarda hipotetik yöntemin kullanıldığı görülmektedir. Fikirler, doğrudan reddedilmek veya kabul edilmek yerine üzerinde düşünülmesi ve analiz edilmelidir. Hipotetik yöntem, diyalektiğin özünde bulunmaktadır çünkü soru-cevaplar çelişkiden kaçınma ve çelişkileri gidermemizi amaçlar. Sonuçlardan, öncüllere ulaşıldığı ve hipotezler ile sonuç arasında bağlantı kurulduğu için; –indüktif çıkarımın değil – önsezinin karşıtı olarak dedüktiftir.²²

Geç dönem diyaloglarında Platon, diyalektiği Sokratik Yöntem ve Hipotetik Yöntemden farklı bir şekilde ele almıştır. Bu diyalektik formu, toplama ve ayırma yöntemi olarak adlandırılır. Buna göre, bir ifadenin felsefi olarak yeterli tanımına ulaşılması amaçlanır. Yöntem iki bölümden oluşur. İlk olarak toplamada, ifadeyi tanımlamak ve geniş bir şekilde ele almak için ifade ile ilgili terimler toplanarak kapsamlı bir tanım oluşturulmaya çalışılır. İkinci olarak ayırmada ise, elde edilen kapsamlı tanım türlere ve alt türlere ayrılır. İlkinde, tanımlanan ifadenin tüm türlerini ve alt türlerini kapsayacak genel bir tanıma ulaşmak amaçlanır. İkincisinde ise daha fazla türe veya alt türe bölünemeyecek kadar sade ve temel ifadelere ulaşılması amaçlanır.²³ **Sofist**²⁴ diyalogunda ayırmanın bir örneği görülmektedir. Diyalogda, diyalektiğin diğer yöntemlerine benzemesine rağmen soru cevaplar ile terim alt türlere bölünerek, terimin tanımı bulunmaya çalışılmaktadır. Diyalogun sonunda, ifadenin en kapsamlı tanımı ile ifadeyi birbirine bağlayan tüm tür ve alt türlerin bir düzen ile toplanılarak ifade ele alınmış olur.²⁵ Böylece ideaları, karşıtlıklarına, benzeşmelerine, tanımlarına ve birbirleriyle ilişkilerine göre düzenlemeyi amaçlar. **Phaedrus**²⁶ diyalogunda da Sokrates'in bu iki yöntemden söz ettiği görülmektedir. Platon retorik argümantasyonlar için de ayırma ve toplama yöntemini kullanmıştır.

²¹ Richard Robinson, **a.g.e.**, s.102.

²² Richard Robinson: **a.g.e.**, s. 109-110.

²³ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s.57-58.

²⁴ Platon, **Sofist**, 219 d-e.

²⁵ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s. s-58.

²⁶ Platon, **Phaedrus**, 266a-266d. “*İşte Phaidros benim aşık olduğum şey: bölmeler ve birleştirmeler; konuşup düşünebiliyorsam onlar sayesinde başarıyorum bunu. Nesnelere hem birliklerinde hem de çoğulluklarında görebilen bir kişi varsa, ben o kişinin izinden giderim, bir tanrıyı izlemiş gibi.*”

Platon'un üç farklı döneme ayırabileceğimiz diyaloglarında, diyalektik de üç farklı yöntem ile şekillenmiştir. Sofisleri ve tartışma biçimlerini çoğu zaman eleştirmiş olan Platon, diyalektik yöntemi şekillendirmiş çelişkiden arındırmayı amaçlamıştır. Diyalektiği, idealara ulaşmak için bir yöntem olarak görmüştür.

1.1.2. Aristoteles

Aristoteles, kendisinden önceki gelişmeleri de bir araya toplayarak bunu daha ileri bir adıma taşımış ve sistematik hale getirmiştir. Bu sistemlilik ile bilginin o zamanki çerçevesi içerisinde ele almadığı, araştırmasına konu yapmadığı hemen hemen hiçbir problem yoktur. Aristoteles, çalışmalarında ele aldığı konu ile ilgili olguları ve bu konu üzerinde daha önce söylenmiş olanları bir araya toplamıştır. Sonrasında, bu olgulara dayanarak kendi düşüncesini temellendirmekte ve kendisinden önce ile sürülmüş olan teorileri eleştirmektedir. Platon'un öğrencisi olan Aristoteles ele aldığı ana kavramlar ve düşüncesinin yöneldiği temel sorunlar açısından Platon'dan etkilenmiştir. Platon gibi Aristoteles'de bilgiyi sağlam bir temele dayandırmayı amaçlamıştır. Platon'un diyaloglarında konular diyaloglara dağılmış şekildedir veya bir diyalog içinde çeşitli sorunlar bir arada bulunmaktadır. Fakat Platon'un aksine Aristoteles konuları ayrı ayrı ele almayı tercih etmiştir.²⁷ Platon'da diyalektik, ontolojik ve epistemolojik bir işlev görmektedir. Platon'da diyalektiğin gördüğü işlevi Aristoteles'te kıyas öğretisi üstlenmektedir.²⁸

Aristoteles'in mantığı göz önünde bulundurulduğunda, yöntemin önemli bir yeri vardır. "*Episteme*'ye ulaşmamızı sağlayan doğru yöntem nedir?" sorusu Aristoteles'in bilgi sorunu için çıkış noktasını oluşturmuştur.

Kıyas öğretisi Aristoteles'in mantığının temel konusudur. Bununla birlikte mantık, bilim anlayışının da arkaplanını oluşturmaktadır. Aristoteles'e göre ancak tümel olanın bilimi yapılabilir. Kıyas öğretisi, tümelin inşası bakımından ontolojik; bilimin olanağı bakımından da epistemolojik bir işlev üstlenmektedir. Tümele ulaşmak için mantık, bilimin aleti²⁹ konumundadır. Hem Platon'da hem de Aristoteles'te mantık, felsefelerinin temelini teşkil etmektedir.³⁰ Mantık, tümel³¹ ile tekil³²

²⁷ Macit Gökberk, **a.g.e.**, s. 68-69

²⁸ Vedat Kamer, "Aristoteles ve İformel Mantık", **2400'üncü Yılında Aristoteles ve Aristoteles'in Dünya Tefekküründeki Yeri**, ed. Mehmet Mahfuz Söylemez, Recep Duran, Yakın Doğu Üniversitesi Yayınları, 2017, s. 238.

²⁹ Yun. Organon.

³⁰ Vedat Kamer, **a.e.**, s. 238.

³¹ Lat. universalis.

³² Lat. singularis.

arasındaki ilgiyi incelemelidir. İdea, tümel gerçek varlıktır ve oluşun sebebidir. Algılanan her tekil şey de idealar (tümel) üzerinden ve ona dayanarak kavranmalı ve açıklanmalıdır. Bilimin görevi, tekilin genel nedenlerden nasıl mantıksal bir zorunlulukla çıktığını göstermektir.³³

Aristoteles'in mantıkla ilgili çalışmaları, **Organon** adı altında toplanmıştır. **Organon; Kategoriler, Önerme Üzerine, Birinci Analitikler, İkinci Analitikler, Topikler ve Sofistik Çürütmeler**'den oluşmaktadır.³⁴

Kategoriler, Organon'un ilk inceleme konusudur. Aristoteles mantığı, daha önce de söz edildiği üzere, formun incelenmesi ile ilgilenir. **Önerme Üzerine**, yargıyı ve yargının ifade edilişleri demek olan önermeleri ele alır. Bu iki eser sonrasında belirtilmiş olan eserlere bir giriş niteliği taşır. **Birinci Analitikler**'de tümelerin zorunlu yönünü ele alır. Kıyasın öncülleri doğru ise sonucu da zorunlu olarak doğrudur. Kıyaslarda, içeriğe bakmaksızın form ele alınır. **İkinci Analitikler**, öncelikle tanım ile, yani tümeli bir tanım dahilinde ifade etme şekli ile ilgilenir. Aristoteles'in ortaya koyduğu üzere bir tanımda olması gereken koşullar, tümel ve tözsel olmaktır. Bu da tanım teorisinin, tümeli töz olarak ifade etme teorisi olduğunu açıkça gösterir. Bu aynı zamanda bilim teorisi için de geçerlidir, yani bir bilimin daha iyi bilinen ve tanımlanan hakikatleri önceleyen evrensel ilkelere gerek duyduğu gösterilmiştir. **Topikler**, olası hakikatleri (probable truths), yani öncüllerden sonuçlanan ve herkes için, büyük çoğunluk için ya da en bilgeler için doğru gözükten sonuçları ele alır. Diyalektik bilgi, tümel olan bilinmediğinde fakat genel ya da ortak olarak gözükten şey bilindiğinde söz konusu olur. Dolayısıyla diyalektik, bir sanat olarak, Analitikler'in bir taklididir; tıpkı genel geçer olanın tümelin sadece bir görünüşü ve taklidi olması gibi. **Sofistik Çürütmeler**'de sofistlik çürütmeler genel olarak sofizmin ilineği özmüş gibi alma, başka deyişle evrensel olmadan yapılan bir yüklemeyi sanki bir tümel ile yapılmış gerçek bir yükleme olarak alma (Aristoteles'in deyişiyile, ilinek aracılığıyla yükleme) yanlısına neden olduğunu vurgular.³⁵ **Topikler** ve **Sofistik Çürütmeler**'in **Analitikler**'den önce yazıldığı düşünülmektedir.³⁶

³³ Macit Gökberk, **a.g.e.**, s.72

³⁴ Vedat Kamer, **a.g.e.**, s. 238.

³⁵ Anton Dumitriu, **History of Logic**, Vol.1, Kent, Abacus Press, 1977, s. 199-200.

³⁶ David Ross, **Aristoteles**, çev. Prof. Dr. Ahmet Arslan, Ankara, Kabcacı Yayıncılık, 2011, s. 99.

Analitikler ile birlikte Aristoteles'in çalışmaları daha formel ve dedüktif bir hal almıştır. **Topikler**, sekiz bölümden oluşmaktadır. **Sofistik Çürütmeler**, bu sekiz bölümün takibi niteliğinde dokuzuncu bir bölüm olarak ele alınabilir.³⁷ Bunlar, diyalektik üzerine ilk kapsamlı çalışmalar olarak kabul edilir.

Topikler, iki ana kısımdan oluşmaktadır. II-VII (1. ve 2. Kısım) arasındaki bölümler Akademia etkisinin görüldüğü bölümlerdir. Topikler ve diyalektiğin *ortak yerlerini*³⁸ içermektedir. Bu kısmın, kıyasın keşfinden önce yazıldığı görülmektedir. I, VII (3, 4, 5. Kısım) ve VIII. Kitapların kıyasın keşfinden sonra, ancak **Analitikler**'in kaleme alınmasından önce yazıldığı görülmektedir. **Topikler**'in yazılmasındaki amaç "Önümüze konulması mümkün olan her problem hakkında muhtemel öncüllerden hareket ile akılyürütmemizde ve tartışma esnasında çelişkiye düşmekten kaçınmamızı sağlayacak bir yöntem"³⁹ yani bir diyalektik kıyas yöntemi oluşturmaktır. Diyalektik kıyas, bilimsel kıyastan çoğunluğun veya bilge kişinin doğru olarak kabul edebileceği muhtemel olarak doğru varsayılan öncülleri olması bakımından ayrılır. Bununla birlikte, doğru bir akılyürütme yapılması gerekliliği diyalektik kıyası *eristikhe* den ayırır.⁴⁰ Diyalektik bir incelemenin özellikle üç faydası sıralanmaktadır. Bunlar;

1. Diyalektiğin zihinsel bir jimnastik olması.
2. Karşılıklı bir tartışma içindeyken önceden çoğunluğun veya bilge kişinin sonuçlar hakkında bilgiye sahip olduğunda, kişinin kendi öncüllerinden hareket ile tartışmada karşı tarafın fikrini çürütebilme veya onu düzeltebilme gücüne sahip olması.
3. Bir konu üzerine hem lehte hem aleyhte akılyürütebilme bu sayede doğru ve yanlış ayırt edebilmeyi sağlamasıdır.

Bilimlerin ilkeleri, bilimsel olarak kanıtlanabilir değildir ancak diyalektik ile ortak kanılar incelenerek bu ilkeler kavranabilir.⁴¹

³⁷ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s.62.

³⁸ Lat. loci communes; ing.: common places. Öncüllerin olası olduğu tartışmalarda nasıl tartışılacağını gösteren genel (ortak) bir bakış açısı anlamını taşımaktadır.

³⁹ Aristoteles, **Topikler**, 100a 18.

⁴⁰ Aristoteles, **Topikler**, 27-b 25.

⁴¹ David Ross, **a.g.e.**, s.99-101.

Topikler'in I. Kitabı'nda, diyalektik tartışma için temel kavramlar ve araçlar anlatılmaktadır. VIII. Kitapta, tartışmacılar için stratejik yöntemler öğretilmektedir. Orta kitaplar olarak adlandırılan II-VII Kitaplar ise *topoi* hakkındadır. *Topoi*, Yunanca "yer" anlamına gelen *topos* kelimesinin çoğuludur. Topoi'nin işlevi argümanların kurulması, tam olarak anlaşılması ve farklı açılardan ele alınmasını sağlamaktır.⁴² *locus*, muhtemel öncüllerin olduğu argümanlarda nasıl tartışılacağını gösteren genel (ortak)⁴³ bir bakış açısı anlamında alınmıştır.⁴⁴

Aristoteles **Topikler**'in amacını, I. Kitabın 1. Kısımında belirler: "İncelememizin amacı, bir argümanı savunurken olası yargılardan başlayarak çelişkiye düşmekten kaçınmamızı sağlayacak, ortaya konulan her problem hakkında bir tartışma yöntemi bulmaktır."⁴⁵ Topikler, diyalektik kuralları ve tartışma kurallarını içermektedir. Bu sebeple retorik ile ilişkili olduğunu söylenebilir. Diyalektikte, zorunlu önermelerde⁴⁶ olduğu gibi başlangıç noktası olarak zorunlu doğrular alınmaz. Aksine, fikirler ve sağduyu iddiaları; yani *differentia specifica* tarafından belirlenmemiş olası doğrular başlangıç noktası olarak alınır. Bir konu ile ilgili zorunlu doğru ilkeler bilinmediğinde ortaya konulamaz; nesnelere genel tanımları da bilinmemektedir. Bu sebeple, böyle durumlar söz konusu olduğunda diyalektik akılyürütme büyük önem taşımaktadır.⁴⁷

Retorik, diyalektiğin bir dalıdır ve *enthymeme*⁴⁸'yi kullanır.⁴⁹ Aristoteles **Retorik**'te *enthymeme*'lerin çoğunun topik olduğunu belirtmiştir.⁵⁰ *Enthymeme*, çoğu zaman, öncüllerin olası varsaydığı örtük kıyaslar olarak tanımlanır.⁵¹ Aristoteles *enthymeme*'yi retorik bir kıyas olarak tanımlar. Bununla birlikte, diyalektik içinde çoğu dedüksiyon topikler başlığı altına nitelendirmiştir.⁵² Aristoteles kıyas öğretisini,

⁴² Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s. 68.

⁴³ Common loci

⁴⁴ Anton Dumitriu, **a.g.e.**, s. 190.

⁴⁵ Aristoteles, **Topikler**, Kısım I, Bölüm 1.

⁴⁶ İng. apodictic.

⁴⁷ Anton Dumitriu, **a.g.e.**, s. 190.

⁴⁸ Yun. enthymeme= eksik öncüllü kıyas

⁴⁹ Anton Dumitriu, **a.g.e.**, s. 190.

⁵⁰ Aristoteles, **Retorik**, II.26, 1403-19a.

⁵¹ Frans H. Van Eemeren, Rob Grootendorst, **A Systematic Theory of Argumentation: The Pragmatic-Dialectical Approach**, New York, Cambridge University Press, 2004, s. 44.

⁵² Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s. 68.

dedüktif kıyas ve indüktif kıyas olarak ikiye ayırır. Diyalektik argümanlarda her iki tür kıyas da kullanılabilir. Klasik mantık daha çok kategorik önermeler ve dedüktif kıyas ile ilgilidir. İndüktif kıyaslarda ise belirli bir olaydan genel bir sonuç çıkarılmaktadır. Bu noktada, diyalektik argümanların, öncüllerin de her zaman zorunlu doğru olmayan ama genel olarak kabul edilen ifadeler olduğunu tekrar hatırlamak gerekmektedir. Retorik argümanlarda, öncüllerin ancak ikna edilmesi gereken seyirciler için kabul edilebilir olması yeterlidir. Bu sebeple bu kabul edilebilirliği sağlamak için indüktif ve dedüktif kıyaslar kullanılabilir.⁵³ Bu belirlemeler, *topoi*'nin genelliğini vurgulamaktadır. Farklı örnekler aslında aynı *topos*'un örnekleridir. Bu açıdan, *topoi* çağdaş argüman biçimlerine benzemektedir. Bu sebeple **Topikler**'in sistemi argüman biçimlerinin kökeni olarak görülebilir.⁵⁴

Topiklerin temel amacı, sorgulayan kişinin, ulaşılabilecek sonucun belirli özelliklere sahip olması halinde, öncüller tarafından yerine getirilip getirilmediğini araştırılması ve bu araştırma için kullanılacak genel yöntemlerin ortaya konulmasıdır.⁵⁵ *Common topoi*⁵⁶ ve *proper topoi*⁵⁷, topiklerin temel amacında olduğu gibi iki ayrı durum olarak ortaya çıkarlar. *Proper topoi*, *common topoi*'nin alt sınıfıdır. *Common topoi*, genel kurallara karşılık gelmektedir. Bu genel kurallar *endoxa*'dır⁵⁸. Ancak daha yüksek seviyeli *endoxa* olarak görülebilir. Öyle ki kimi zaman zorunlu gibi ele alınabilmekte, aksiyomlar gibi sorgulanmadan ön kabul olarak görülebilmektedir.⁵⁹ *Topoi* listesi sorgulayıcının elindeki sonuca ulaşmak için ihtiyacı olan öncülleri bulması açısından önem taşımaktadır.⁶⁰ *Proper topoi*, ise özel durumlara uygulanan kurallar olarak düşünülebilir.⁶¹ Aristoteles'in dört ana grup içerisinde sınıflandırdığı yaklaşık dört yüz *proper topoi* bulunmaktadır. Bu dört ana grup; tanım,

⁵³ Frans H van Eemeren, Rob Grootendorst: **a.g.e.**, s. 43.

⁵⁴ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s.68.

⁵⁵ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s. 70.

⁵⁶ Tr. yaygın, evrensel, genel, bilinen.

⁵⁷ Tr. özgü, uygun, münasip.

⁵⁸ *Endoxa*, *doxa* kelimesinden türemiştir. Platon, başlangıç noktası olarak *doxadan* (inancı / kanaat) doğruya ulaşamayacağını savunurken. Aristoteles, bilgiler ve/ya genel bir görüş olarak kabul edilen yaygın inançlardan bahsetmek için *endoxa* terimini kullanır. *Endoxa*, daha önceki muhataplar tarafından Polis'te tartışmalarda "test edilmiş" olduğu için, *doxa*'dan daha istikrarlı bir inançtır.

⁵⁹ Chris Reed, Douglas Walton, Fabrizio Macagno, **Argumentation Schemes**, United States of America, Cambridge University Press, 2008, s. 280.

⁶⁰ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s. 72.

⁶¹ Paul Slomkowski, **Aristotle's Topics**, Brill, Leiden-New York-Köln, 1997, s. 48.

cins, töz ve ilinektir. Aristoteles, iletişimdeki (communication) işlevlerine göre *topoi*yi üç kategoriye ayırmıştır. Diyalektik *topoi*, diyalektik argümanların inşasında yardımcı olmaktadır. Retorik *topoi*, retorik argümanların inşasına yardımcı olmaktadır. Anımsatıcı *topoi*⁶² ise hatırlatma işlevi görmektedir. Bununla birlikte, **Retorik**'te yirmi sekiz genel (common) *topoi* bulunmaktadır.⁶³

Topikler'in sekiz kitabından sonra **Sofistik Çürütmeler** ya da *Sophistici Elenchi* gelir ve yanlışlıklar hakkındadır. 'Yanlışlık' kelimesine karşılık gelen Yunanca bir kelime bulunmasa da 'sophisma' buna en yakın kelimedir. Sofist başlangıçta sokaktaki insanı, onun en sevdiği sanılarını görünüşte çürütmek yoluyla güç duruma düşürmekten hoşlanan yıkıcı bir zihin olarak kabul edilmekteydi. Ancak sofist çürütme yöntemleri Sofistlerin kendi tezlerini kanıtlamak için de kullandıkları yöntemle aynıdır. Bu kitap genel olarak yanlış akılyürütmeler hakkında bir incelemedir.⁶⁴ **Sofistik Çürütmeler**'de ele alınan yanlışlıklar Aristoteles'in diyalektiğinin bir parçasıdır ve diyalektik bağlamda yorumlanmalıdır. **Sofistik Çürütmeler**'de Aristoteles, on üç yanlışlık ve bunlar ile ilgili çözümleri ortaya koymuştur. **Topikler**, VIII. Kitap 12. Kısım'da, argümanların dört şekilde yanlış olabileceği söylenmiştir;

1. Tutarsızlık (eristik çıkarım, sofist çürütmeler): Argüman zar zor bir sonuca varmış gibi görünmektedir. Aristoteles'in listelemiş olduğu on üç yanlışlığın çoğu bu başlık altında değerlendirilir.

2. İlgisiz Sonuç (sofistik çürütmeler): Argüman bir sonuca varır, ancak şartlarda gerektirdiği sonuca varmaz. Örneğin; T'nin çürütülmesi gerekiyor. Sonuç, T'nin değiline benzemektedir fakat aynı değildir veya T'den ve daha önceden kabul edilmiş öncüllerden doğru bir şekilde bir imkânsızlık ortaya çıkar ancak bunun için T'yi sebep göstermek doğru değildir. Bu nedenle imkânsız olan sonuç aynı zamanda ilgisizdir. Aristoteles'in listesindeki *secundum quid* (veya *ignoratio elenchi*) ve *non-cause* bu başlık altında değerlendirilebilir.

⁶² İng. Mnemonic, Tr. Hafıza, hatırlatıcı ipucu.

⁶³ Aristoteles, Retorik, II.19,23-24.

⁶⁴ David Ross, **a.g.e.**, s. 104.

3. Yanlış yöntem (eristik çıkarım): Argüman ilgili bir sonuca varır, fakat yanlış yöntem, doğru bir yöntem kullanıyor gibi gösterilir.

a. Argüman bilimsel bir disipline uygun görünmesine rağmen bilimsel bir disipline uygun değildir. Örneğin, tıbbi (veya geometrik) bir argümanı oluşturulur fakat disipline yabancı olan kavramları veya ilkeleri kullanılmıştır.

b. Öncüller az çok kabul edilebilir görüldüğü için, diyalektik bir argüman olarak ele alınır.

4. Yanlış öncül: Bir argüman doğru bir yöntemle sonuca ulaşılmış olabilir. Ancak bir ya da daha fazla öncül yanlıştır. “Kabul edilebilir” önermelerdeki sonradan ortaya çıkan yanlışlıklar buna dahil değildir.⁶⁵

Sofistik Çürütmeler'de yanlışlıklar iki çeşittir; kullanılan dilden ileri gelenler ve dildeki çok anlamlılık sebebiyle ortaya çıkanlar.⁶⁶ Kullanılan dilden ileri gelen yanlışlıkların sebepleri şunlardır:⁶⁷

1. Basit bir kelimedeki anlam çeşitliliği (equivocation) veya çift anlamlılık (ambiguity)

2. Bir cümlenin yapısındaki ikiz anlamlılık (amphiboly) veya çift anlamlılık.

3. Kelimelerin yanlış bir biçimde bir araya getirilmesinden ibaret olan birleştirme: Bir insan oturur bir durumdayken yürüme imkânına sahiptir ama bundan onun oturduğunda yürüme imkânına sahip olduğu sonucu çıkmaz.

4. Kelimeleri yanlış bir biçimde ayırmaktan ibaret olan bölme: Beş, üç artı ikiye eşittir, ama bundan beşin üçe ve ikiye eşit olduğu sonucu çıkmaz.

5. Vurgu yanlışlığı veya bir kelime üzerine yapılan yanlış bir vurgu sonucu bir yazının yanlış okunması. Örneğin, bir (‘) vurgusu yerine (^) vurgusu.

6. Dil biçimleri veya gramerle ilgili biçimlerden yapılan yanlış çıkarımlar: Örneğin kesen ve yapan kelimelerindeki son ekin benzerliğine dayanılarak acı çekenin de bir fiile işaret ettiğinin sanılması.

⁶⁵ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s. 76-78.

⁶⁶ Şafak Ural, **Temel Mantık**, İstanbul, Çantay Kitabevi, 2011, s.154.

⁶⁷ David Ross, **a.g.e.**, s. 105.

Dildeki çok anlamlılık ile ilgili yanlışlıklar ise şunlardır:⁶⁸

1. Bir şey hakkında doğru olan her şeyin onun ilinekleri ile ilgili olarak da doğru olduğunu (veya tersi) düşünmekten ibaret olan ilinekle ilgili yanlışlık: Koriskos'un Sokrates'ten başka bir varlık olmasından ve Sokrates'in bir insan olmasından Koriskos'un bir insandan başka bir şey olduğu sonucu ortaya çıkmaz.

2. *A dicto secundum quid ad dictum simpliciter*: Var olmayan bir şeyin bir sanının konusu olmasından, onun basit olarak var olduğu sonucu ortaya çıkmaz. Aynı şekilde bir şeyin farklı kısımlarında karşıt niteliklerin olması, mutlak olarak ona aynı zamanda bu nitelikleri yüklemenin doğru olduğu anlamına gelmez.

3. *Ignoratio elenchi* (çürütmeyi bilmeme): Bu çürütmenin içerdiği şeyi anlamamaktan ileri gelir. Öznenin sahip olmadığı kanıtlanan öznitelik, sahip olduğu iddia edilen özniteliğin aynı olmalıdır, aynı adla veya çift anlamlı bir adla adlandırılan bir başka öznitelik olmamalıdır. Onun özneye aynı bakımdan, aynı biçimde, aynı koşullarda, aynı zamanda ait olmadığı kanıtlanmalıdır ve çürütme zorunlu olarak verilmiş olan öncüllerden çıkmalıdır. İkinci bir çift katı, fakat için çift katı olmadığı gösterilerek aynı zamanda hem çift hem de çift-olmayan olduğu kanıtlanamaz.

4. *Petito principii* (savı kanıtsama): Yani a) bir önermeyi, aynı önermeyi kabul ederek kanıtlamaktan veya b) kendisinin kanıtlanması gereken öncüllerden hareketle kanıtlamaktan ibaret olan yanlışlık; örneğin kendisi paralellerin teşkilini gerektiren bir yöntemle paralelleri teşkil etmeye çalışmak gibi. Gerek gerçek gerekse görünüşte savı kanıtsamanın çeşitli biçimleri Aristoteles tarafından başka bir yerde açıklanmıştır.

5. Aslında basit olarak evrilmemesi gereken bir önermeyi evirmekten ibaret olan sonuç (consequent): Bu yanlışların örneklerine de algıdan hareketle rastlanmaktadır (örneğin aslında safra olan sarı bir maddeyi sırf bal da sarı olduğu için bal olarak almak).

6. *Non causa pro causa* (neden olmayan bir şeyi neden olarak görme): Bir sonucun açık yanlışlığından hareketle aslında sonucun kendilerinden çıktığı öncüllerden biri olmayan bir önermenin yanlış olduğunu ileri sürmekten ibaret olan yanlış akılyürütme, örneğin şu akılyürütme: “Eğer ruh ve hayat aynı şeylerse, varlığa

⁶⁸ David Ross, **a.g.e.**, s. 106-108

gelme ortadan kalkmaya zıt olduğuna göre kısmi bir ortadan kalkmanın zıddı, kısmi bir varlığa gelme olacaktır. Ancak ölüm bir ortadan kalkmadır ve hayatın zıddıdır. O halde hayat, bir varlığa gelmedir. Ancak bu imkânsızdır. O halde ruh ve hayat aynı şey değildirler.” Burada reddedilmek istenen önerme aslında öncül görevi görmemiştir, dolayısıyla sonucun yanlışlığıyla o çürütülmüş olmamaktadır.

7. Birçok soru: Örneğin aslında bazısı iyi olduğu bazısı ise iyi olmadığı halde “bütün şeyler iyi midir, yoksa iyi değil midir?” sorusu.

Aristoteles’in bu incelemesi akılyürütmenin maruz kalacağı en ufak tehlikeleri bile hesaba katmaktadır. Mantığın diğer kısımlarında olduğu gibi Aristoteles burada da yol açıcı görevi görmektedir. Yapılmış olan bu sınıflandırmanın tam olduğu söylenemez. Aristoteles, yanlış akılyürütmelerin ve sofizmaların birkaçının içine girebileceğini ve bütün yanıltmacaların *ignoratio elenchi*’nin değişik biçimleri olarak ele alınabileceğini söylemektedir. Fakat bunların hangi yönüyle bir *ignoratio elenchi* olduğunu bilmek yine de yararlıdır. Yanlışlıklardan kaçınmak isteyenler için, yanlışlıkların ayrıntılı bir şekilde ele alınması oldukça önemlidir.⁶⁹ Aristoteles, sofistik çürütmelerin bir listesini vermiştir. Ancak bunlar çürütme gibi görünmekle birlikte çürütme değildirler. Bu bağlamda, “çürütmeler” diyalektik bir tartışmada, kabul edilmiş öncüllerden sonuca ulaşıldığında ortaya çıkmış olan çelişkilerdir.⁷⁰

⁶⁹ David Ross, **a.g.e.**, s. 108.

⁷⁰ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s. 84.

1.1.3 Stoa Mantığı

Stoa Okulu, MÖ 334-263 yılları arasında yaşayan Kıbrıslı Zenon tarafından kurulan, M.S. III. yy. kadar varlığını sürdüren Helenistik dönemin ve Roma döneminin en gözde felsefi okuludur. Genellikle üç ayrı döneme ayrılarak incelenir. Eski Stoa olarak adlandırılan kuruluş döneminde; Kıbrıslı Zenon (MÖ 334-263), Kleantes (MÖ 330-230) ve Khryssippos (MÖ 280-207) tarafından Stoa Okulu'nun bütün ana düşünceleri ayrıntılı bir biçimde ortaya konulmuştur. Orta Stoa olarak adlandırılan ara dönemin en önemli filozofları, Rodoslu Panaitios (MÖ 180-110) ile öğrencisi Apameialı Poseidonios (MÖ 135-51)'tur. Bu dönemin en çarpıcı özelliği Stoacılığın giderek Platonculuğa doğru yaklaşmış olmasıdır. Aslında her iki filozof da gerek Platon'un gerekse Aristoteles'in fikirlerine bağlıdır. Onlardan en az Stoa Okulu'nun kurucuları kadar etkilenmişlerdir. Ne var ki bu iki dönemin (Eski Stoa ve Orta Stoa) düşüncelerini doğrudan anlamamızı sağlayacak özgün metinler günümüze ulaşmamıştır. Elimize ulaşan metinlerin hepsi, Roma Stoası'na aittir. Bu dönemin önemli filozofları arasında Seneca (MÖ 4- M.S. 65), Epiktetos (M.S. 50- 135) ve Marcus Aurelius (M.S. 145-175) adları öne çıkmaktadır. Okul M.S. III. yüzyılın sonunda dağılmıştır. Özellikle Hıristiyan düşünürleri uzunca bir süre etkilemiştir. Rönesans ile birlikte yeniden canlanmıştır.⁷¹

Stoa felsefesi, esas olarak etik ve kişinin hayatının idaresi hakkında düşünceler olarak bilinir. Fakat bu fikirler başlangıçtan beri mantık ve fizik ile desteklenmiştir. Mantıkta Stoacılar, Aristoteles ve Peripatetik Okula karşı Megara Okulu geleneğini takip etmişlerdir. Başka bir deyişle; Peripatetik Okul, Megara Okulu ikiliğinin Megara Okulu tarafı, bu gelenekten gelen Kıbrıslı Zenon tarafından devralınmış ve Stoa Okulu olarak devam etmiştir. Böylece mantıksal açıdan, argümanların değerlendirilmesinde Aristotelesci yaklaşımın yanında ikinci bir bakış açısı sağlanmıştır. Kısaca belirtmek gerekirse, Peripatetikler bir çeşit yüklem mantığı (niceleme mantığı), Stoacılar ise bir tür önermeler mantığı geliştirmiştir. Peripatetik

⁷¹ A. Bâki Güçlü, Erken Uzun, Serkan Uzun, v.d., "Stoacılık", **Felsefe Sözlüğü**, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2008, s. 1370.

Okulda ortaya çıkan varsayımsal kıyasların da bir tür önermeler mantığı olduğu söylenilebilir. Fakat bu iki okul birbirinden ayrı mantıksal terminolojiler oluşturmuşlardır.⁷²

Cicero, diyalektik alanında yapılan her şeyi Stoacılara ve Peripatetiklere yükler. Cicero, diyalektiği keşif/buluş sanatı⁷³ ile argümanları analiz etme sanatı⁷⁴ olmak üzere iki bölüme ayırır. Stoacıların bu sanatlardan ikincisi ile ilgilendiklerini, Peripatetiklerin ise keşif/buluş sanatı üzerine değerli çalışmalar yaptıklarını — Aristoteles’in Topikler’ini ima ederek — belirtir.⁷⁵

Stoacılar felsefeyi üç dala ayırmışlardır: mantık, fizik ve etik. Mantık, felsefenin bir parçası olarak görülmektedir. Mantığı felsefenin aracı olarak kabul eden yeni Peripatetikçilerin aksine Stoacılar, tüm parçaların eşit ilişkilere sahip olmaları gerektiğini düşünüyorlardı. Önceliği (ya da üstünlüğü) olmayan bu parçalar, bir bütün oluşturmaktaydı. Dolayısıyla, mantık, fizik ve etik arasında doğal bir bağlantı bulunduğu söylenilebilir.⁷⁶

Mantık, iki ana bölüme ayrılmıştır; retorik ve diyalektik. Bunlar birbirlerinden yalnız dışsal formları bakımından farklıdır. Retorik sürekli bir söylev iken (oratio continua), diyalektik ise soru cevap şeklinde kesintili bir forma sahiptir. Diyalektik artık bir teori değil, bir teknik olarak ele alınmaktadır. “Mantık” terimini ilk kullananlar Stoacılar olmuştur. Fakat bu terimi diyalektik teriminin yerine kullanmamışlardır. Bunun yanı sıra diyalektik de iki büyük bölüme ayrılmıştır: 1) İfade eden bakımından sözlü ifadenin bilimidir. 2) Bu sözel formlar tarafından ifade edilenin bilimidir. Bu iki parça da kendi içlerinde alt sınıflara ayrılmışlardır. Bu iki ana başlık sözcükler ve anlamlar⁷⁷ olarak adlandırılmışlardır.⁷⁸

⁷² Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s. 105-106.

⁷³ Lat. ars inveniendi.

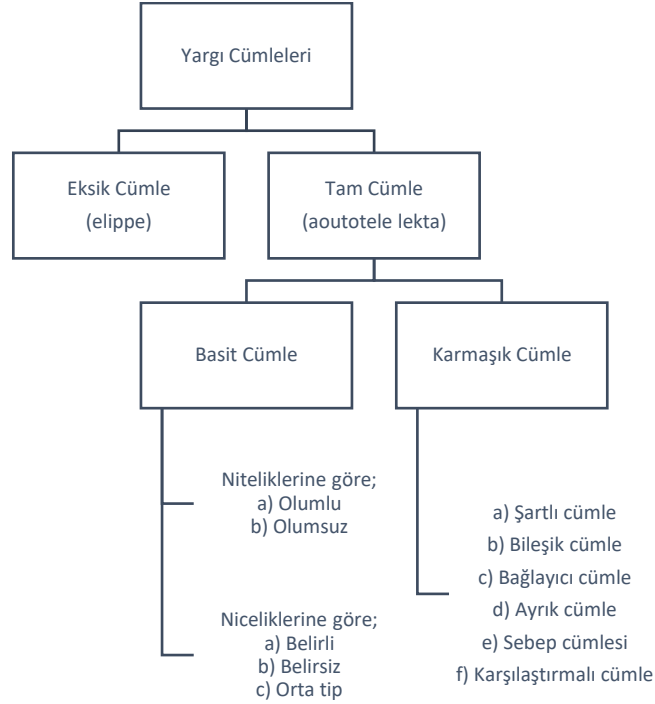
⁷⁴ Lat. ars disserendi

⁷⁵ Anton Dumitriu, **a.g.e.**, s. 222.

⁷⁶ Anton Dumitriu, **a.g.e.**, s. 220-221.

⁷⁷ Lat. verba et significationes, İng. words and meanings

⁷⁸ Anton Dumitriu, **a.g.e.**, s. 221.

(Şekil 1: Stoa Mantığında Yargı Çeşitleri)

Stoacılar için önemli olan diğer bir konu da yargı teorisi. Stoa mantığı, yargılar ve yargıları ifade eden cümleler üzerine incelemeler ile başlamıştır. Yargı teorisi, Stoacıların biçimci ruhuna uygun olmasının yanı sıra, biçimin anlamını da açıklamada araç niteliğinde olan bir teoridir. Yanlış ve doğru olabilen bir ifade, bir yargıyı dile getirmektedir. Tam bir anlam taşıyan ve bu yüzden doğru ve yanlış olan herhangi bir ifade *aksioma* olarak adlandırılır. Stoa mantıkçıları yargıdan oluşturan cümleleri eksik cümle (*elippe*) ve tam cümle (*aoutotele lekta*) olarak ikiye ayırmaktadır. Eksik cümleler, sadece bir fiilden yapılan cümlelerdir. Örneğin, “Yazıyor”. Tam cümle, doğru ve yanlış ifade eden cümlelerdir. Örneğin, “Dion yazıyor”. Tam cümleler kendi aralarında basit cümleler ve karmaşık cümleler olarak ikiye ayrılırlar. Basit cümleler, niteliklerine göre olumlu, olumsuz olarak ikiye ayrılır. Niceliklerine göre ise; belirli, belirsiz ve orta tip cümle olarak üçe ayrılır. Basit cümlelerin birbirine eklenmesi ile karmaşık cümleler oluşmaktadır.⁷⁹ Koşullu ve

⁷⁹ Çiğdem Dürüşken, “Stoa Mantığı”, *Felsefe Arkivi*, 28, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1991, s. 299-300.

karmaşık önermelerin biçimlerini içeren ayrıntılı argüman teorisini ilk kez Stoacılar ortaya koymuştur. Zenon dolayısıyla Megara Okulu köklerine sahip olan Stoacılar, karmaşık ifadeler üzerine bu yüzden çalışmışlardır.⁸⁰ Stoacılar basit cümlelerden sayısız karmaşık cümle türetmişlerdir. Karmaşık cümleler;

1. Şartlı cümle (*synemmenon*): “Eğer” bağlacı ile oluşturulurlar. Örneğin: Eğer gündüzse, hava aydınlıktır.
2. Bileşik cümle (*para synemmenon*): “Olduğu için, olduğundan” bağlacı ile oluşturulurlar. Örneğin: Gündüz olduğundan, hava aydınlıktır.
3. Bağlayıcı cümle (*sympeplegmenon*): “Ve” bağlacı ile kurulur. Örneğin: Gündüzdür ve hava aydınlıktır.
4. Ayrık cümle (*diezeugmenon*): “Ya...ya da” gibi karşılıklı ilişkisi olan bağlaçlarla oluşurlar. Örneğin: Ya gündüzdür ya da gecedir.
5. Sebep cümlesi (*aitiodes*): “Çünkü” bağlacı ile kurulurlar. Örneğin: Hava aydınlıktır çünkü gündüzdür.
6. Karşılaştırmalı cümle (*diasaphoun*): “...dan, e göre” bağlacı ile kurulurlar.

⁸⁰ William Kneale, Martha Kneale, **a.g.e.**, s. 115.

1.1.4 Marcus Tullius Cicero

Aristoteles'in diyalektik üzerine yapmış olduğu çalışmalar sonrasında iki önemli düşünür tarafından ele alınmıştır. Bunların ilki başarılı bir avukat ve politikacı olan Cicero (MÖ 106-43)'dur. Felsefi yazıları ve retorik çalışmaları günümüze kadar ulaşmıştır. İkincisi ise diyalektik üzerine etkili çalışmalar yapan Boethius (MS 480-524)'tur. Boethius, felsefe, matematik, teoloji, müzik ve mantık üzerine çalışmalar yapmıştır. Aristotelesin mantık çalışmaları üzerine ve Cicero'nun **Topica**'sı üzerine çalışmalar ve çeviriler yapmıştır.⁸¹

Cicero'nun ilk felsefi çalışmaları; **De oratore**⁸², **De republica**⁸³ ve **De legibus**⁸⁴'dur. Roma Devleti'nin siyasi kurumlarını ve uygulamalarını bu çalışmalar ile Yunan filozoflarının öğretilerinin ışığında çözümleyip değerlendirmektedir. **De oratore**'de retorik ve felsefenin kamu yaşamındaki önemi üzerinde durur. Cicero'ya göre bilge yönetici filozofu, siyasi ilişkilerini şiddetten daha çok retorikle, söz sanatı yoluyla, ikna etmeyle yönlendiren kişidir. Örnek konuşmacı, tarih ve yasa bilgisiyle mantıksal akılyürütmenin yöntemlerini felsefi düşünme ve retorik teknikleri ile yetkin bir şekilde harmanlamalıdır. Felsefenin pratik amaçlarının etkin kılınması gerektiğini öne sürmektedir. Bu sebeple retorik, felsefe tarafından sağlanan ruhbilimsel, ahlâki ve mantıksal temellendirme olmaksızın işe yaramayacağını savunur. Doğruya giden en güvenilir yol, karşıt akılyürütmelerin dikkatli bir biçimde değerlendirilmesinden geçmektedir.⁸⁵

Cicero, *locus*⁸⁶ kavramından ilk olarak tamamlanmamış olan çalışması **De inventione**'de bahseder. Ancak, **De oratore** ve **Topica**'da Aristoteles'in topiklerini

⁸¹ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s.86.

⁸² Konuşma Sanatı Üzerine

⁸³ Devlet Üzerine

⁸⁴ Yasalar Üzerine.

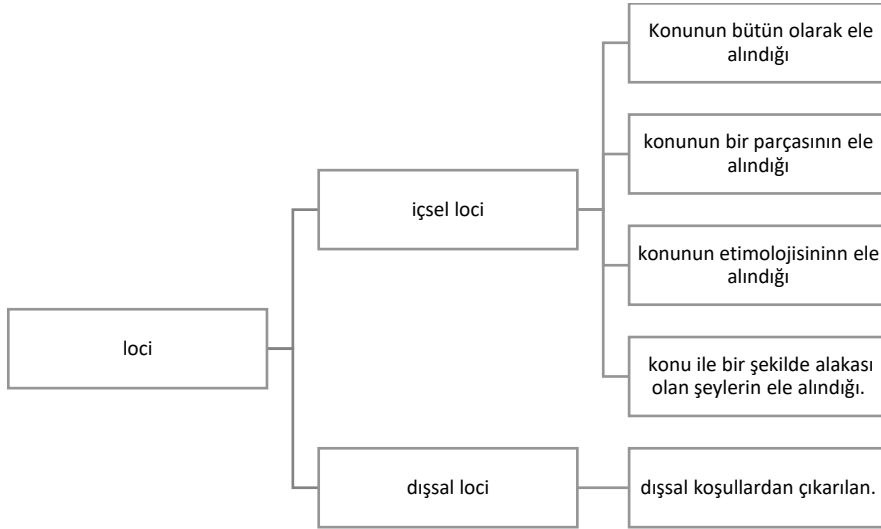
⁸⁵ A. Bâki Güçlü, Erken Uzun, Serkan Uzun, v.d., "Cicero", **Felsefe Sözlüğü**, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2008, s.287

⁸⁶ Lat. locus, Yun. topos

Locus sözcüğünün çoğulu olan loci Yunanca "yer", "bölge", "pozisyon", yazılı bir metinde tek bir konunun tartışıldığı "pasaj" vb. anlamlara gelen topos sözcüğünün (LSJ, "τόπος" maddesi) karşılığıdır. Sözcük çoğul durumda retorikte, tıpkı Yunancada olduğu gibi, mecazi olarak bir tartışmada duruma

uzun ve detaylı olarak ele almıştır. Cicero **De oratore**'de⁸⁷, *loci*yi “tüm argümanların bulunduğu yer” olarak tanımlanmaktadır. “*Hayranlık duyduğum Aristoteles, tüm tartışmalar için, sadece filozoflar arasındaki tartışmalar için değil, aynı zamanda mahkeme davalarında kullandığımız türden konuşmalar için de kullanılan bir loci ortaya koymuştur.*”⁸⁸ diyerek, *loci*'nin çeşitli bağlamlarda kullanılabileceğini ortaya koymuştur. Yine **De oratores**'de Cicero, iki ana türden oluşan *loci* listesi ortaya koyar.

1. Eldeki maddenin esas doğasından türetilen *loci* ve
2. Dışarıdan alınan *loci*.⁸⁹

Şekil 2: Cicero'nun Ortaya Koymuş Olduğu Loci Türleri)

Cicero, **Topica**'yı (MÖ 44) Trebatius'a Aristoteles'in **Topikler**'ini açıklamak amacı ile yazmıştır. **Topica**'nın amacı argümanların bulunmasıdır. Ayrıca Cicero, özellikle mahkemelerde iyi bir konuşmacının olması gerektiğini de göz önünde bulundurmaktadır. Argüman bulmak için kullanılan araçlar, Aristoteles'te olduğu gibi

göre seçilebilecek ortak kanıtların toplandığı “grup”a işaret etmektedir. Cicero De Inventione’de bu konudan confirmatio yani “güçlendirme” başlığı altında bahseder.

⁸⁷ Marcus Tullius Cicero, **De oratore**, II, 162.

⁸⁸ Marcus Tullius Cicero, **De oratore**, II, 152.

⁸⁹ Marcus Tullius Cicero, **a.e.**, II, 163–173.

topoi veya Cicero'nun kullanımı ile *locidur*.⁹⁰ **Topica**'da *loci'nin* tanımı verilir ve detaylı olarak işleyişi ele alınır. Hukuki tartışmalardaki farklı soru türlerini açıklar. *Locinin* uygulamasını, bu çeşitli sorular ve retorik kurallar ile ilişkilendirerek, iddialar (status theory⁹¹) ve konuşmalar (partes orationis⁹²) için uygun karşılığı bulmaya çalışarak yapar.⁹³ Aristoteles'de topikler, **Kategoriler** ile bağlantılı olarak tartışma stratejilerinin çoğaltılması üzerinedir. Fakat Cicero'nun *locisi*, konuşmacının bir argümanı bulmasına yardımcı olabilecek, göz önünde bulundurulması gereken kısa bir ilişki türü listesidir. Aristoteles'de topikler içseldir fakat Cicero'ya göre konuşmacı otoritenin izni ile aynı zamanda dışsal bir tartışma da sürdürebilmelidir.⁹⁴

Cicero'da *loci* kendi içerisine, içsel ve dışsal olmak üzere ikiye ayrılmıştır. İçsel *loci*, tartışılan konunun doğasında var olanıdır.⁹⁵ İçsel *loci* kendi içinde dört alt başlığa ayrılır. Bunlar:

1. Konunun bütün olarak ele alındığı *loci*.
2. Konunun bir parçasının ele alındığı *loci*.
3. Konunun etimolojisinin ele alındığı *loci*
4. Konu ile bir şekilde alakası olan şeylerin ele alındığı *loci*.

Dışsal *loci*, konuya dışarıdan alınır. Yani konunun dışından konu ile ilişkilendirilen argümanlardır. Konudan çıkarılmış ve geniş ölçüde konudan ayrılmış argümanlardır.⁹⁶ Cicero farkı tipteki *loci* örneklerini çoğunlukla hukuk alanından seçmiştir. Konunun bütün olarak çizildiği *loci*, tanımdır. Günümüzde, "Tanımdan Argüman" olarak adlandırılan argümana benzemektedir. Nesnenin bölümlerinden alınan *loci*, *partium enumeratio*⁹⁷ olarak adlandırılır. Bu *loci*, bir bütünü parçalarına bölünmesine dayanan argümanlar oluşturmak için kullanılabilir. Bu durumda, belli görüşünü savunmak için bir argümanın oluşturulması amacıyla konunun

⁹⁰ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s. 3.

⁹¹ Tr. Durum teorisi.

⁹² Tr. Konuşma bölümleri.

⁹³ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s. 87.

⁹⁴ Dov M. Gabbay, John Woods; **Handbook of the History of Logic Volume 2, Mediaeval and Renaissance Logic**, Elsevier, 2008, s. 3.

⁹⁵ Marcus Tullius Cicero, **On invention, Best kind of orator, Topics**, çev.: H. H. Hubbel Cambridge, MA-London: Harvard University Press, 2006, Topica 8.

⁹⁶ Marcus Tullius Cicero, **a.g.e.**, Topica 8.

⁹⁷ Tr. Bölümlerin listelenmesi

bölümlerinden alınan *loci* kullanılır. Konunun etimolojisinden alınan *loci, notatio*⁹⁸ olarak adlandırılır. Bu türdeki argümanlarda, bir fikri desteklemek amacı ile bir otorite tarafından ortaya konulmuş bir kavramdan bahsedilir. Son içsel *loci* konu ile bir şekilde alakası olan şeylerden çıkarılır. Bu tip *loci* sonradan on beş alt başlığa ayrılır.⁹⁹ Dört alt tipe ayrılan iç *lociden* farklı olarak, dışsal *loci* alt türlere ayrılmaz. Günümüzde “Otoriteden Argüman” olarak adlandırılan argümanları inşa etmek için kullanırlar. Cicero, bu tip *loci* için bir kural belirlemez, örnek üzerinden bakış açısı ve savunma sebebini ortaya koyar. Cicero, içsel ve dışsal *loci* uygulamalarının tüm durumlara eşit derecede uygun olmadıklarını belirtmektedir. Bazı durumlar için belirli *lociler* daha uygundur. **Topica**’nın kalan bölümlerinde, Cicero, çeşitli *lociler* ile konuşmanın, sorulan soru türü, konuşmanın türü, savunmanın yapıldığı bakış açısı gibi diğer yönleriyle ilişkisini kullanarak uygulanmasını açıklar.¹⁰⁰

De Inventione’de Cicero, *locus* terimini aynı zamanda Aristoteles’in **Retorik**’inde karşımıza çıkan “argüman biçimleri” anlamında kullanmıştır. **Retorik**’te olduğu gibi, Cicero *lociyi* yalnızca retorikte uygulanan, biçimler olarak da kullanmıştır. Yine **Retorik**’te olduğu gibi *loci*, belirli bir konu hakkında, kesin bir sonuca işaret eden kurallardır.¹⁰¹

⁹⁸ Tr. Kavram, anlam.

⁹⁹ ex coniugatis (aynı kökenden türemiş sözcüklerden), a genere (cinslerden), a forma generis (cins formundan), a similitudine (benzeşimden), a differentia (farklardan), ex contrario (zıtlardan), ab adiunctis (eklerden), ab antecedentibus (öncüllerden), a consequentibus (sonuçlardan), a repugnantibus (zıtlıklar / çelişkiler / uyumsuzluklar), ab efficientibus rebus (sebeplerden), ab effectis (etkilerden), ex comparatione maiorum (daha büyük bir şey ile karşılaştırmadan), ex comparatione minorum (daha küçük bir şey ile karşılaştırmadan), ex comparatione parium (eşit bir şeyle karşılaştırmadan).

¹⁰⁰ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s. 87-91.

¹⁰¹ Sara Rubinelli, **ARS TOPICA The Classical Technique of Constructing Arguments from Aristotle to Cicero**, Springer, 2009, s. 104-106.

1.2 Ortaçağ

1.2.1 Anicius Manlius Severinus Boethius

Ortaçağ'ın ilk döneminde mantıkta kendine özgü bir Latin geleneği ortaya çıkmıştır. Bu geleneğin esas figürü Boethius (470-524)'tur.¹⁰² Boethius, sadece mantık üzerine değil aynı zamanda, aritmetik, müzik ve teoloji üzerine çalışmaları ile bilinmektedir. Genellikle yorumlamalar ve çeviriler yapmıştır. Çevirileri Skolastik dönemde Latin dili için büyük önem taşımış, Patristik felsefenin klasik ürünlerinin tartışılmasına aracılık etmiştir. **Kategoriler** ve **Önermeler Üzerine** eserlerini Latinceye çevirmiştir. Ortaçağ dönemi filozoflarının bulabildiği yegâne Aristoteles metinleri bunlardır. Aynı zamanda, **Birinci Analitikler**, **Topikler** ve **Sofistik Çürütmeler** eserlerini de çevirmiştir ancak bunlar daha geç tarihlere kadar yayınlanmamıştır. Çevirileri dışında yapmış olduğu mantık çalışmaları; Porfirius'un **İsagoji**'si üzerine, biri kendi çevirisi biri Marius Victorinus'un çevirisine dayanan iki yorum, Aristoteles'in **Kategoriler** üzerine bir yorum, Aristoteles'in **Önermeler Üzerine**'sine bir yorum ve Cicero'nun **Topica**'sı üzerine yorumudur. Bununla birlikte; **Introductio ad Syllogismos Categoricos**¹⁰³, **De Syllogismo Categorico**¹⁰⁴, **De Syllogismo Hypoteico**¹⁰⁵, **De Divisione**¹⁰⁶, **De Differentis Topicis**¹⁰⁷ adlı incelemeleri vardır.¹⁰⁸

Boethius'un çevirileri, yorumları ve incelemeleri büyük bir önem taşımaktadır. Boethius, Cicero ve Marius Victorinus'un geleneğini sürdürmektedir. Aristotelesçi yaklaşıma, Latin dünyasının önceki dönemlerinden çok daha büyük önem vermiştir.¹⁰⁹ Aristoteles ve Stoa Okulu arasındaki uyumsuzlukta Aristotelesçi

¹⁰² Nazlı İnönü, **Mantık Tarihi Ortaçağ**, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 61.

¹⁰³ Tr. Kategorik Kıyaslara Giriş

¹⁰⁴ Tr. Kategorik Kıyaslar

¹⁰⁵ Tr. Hipotetik Kıyaslar

¹⁰⁶ Tr. Bölümler

¹⁰⁷ Tr. Topiklere İlişkin Ayrımlar Üzerine

¹⁰⁸ Nazlı İnönü; **Mantık Tarihi İlkçağ**, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 118-119.

¹⁰⁹ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s. 6-7.

yaklaşımı tercih etmiştir.¹¹⁰ Bununla birlikte Boethius kendisinden öncekilerin sadece bir aktarıcısı değildir, Ortaçağ mantığının tarzını ve içeriğini derinden etkilemiştir.¹¹¹ Mantık çalışmalarında, genel olarak Porfiryus'un Aristoteles'in mantığına giriş olarak yazdığı **İsagoji** adlı kitabının girişinde ortaya atmış olduğu sorular üzerinde durulmaktadır: "Cinsler ve türler düşüncemizden ayrı bir varoluşa sahipler midir? Eğer öyle ise maddiler mi?". Bu sorulara yanıtı, tümellerin duyular ile algılanabilir tözler olmadığından kendi başına gerçekliklerinin olmadığı yönündedir. Tümeller gerçekliğe karşılık gelen düşünsel yapılardır.¹¹²

Boethius, felsefenin bölümlendirilmesinde Aristotelesçi ayrımı kabul eder. Felsefenin, teorik ve pratik felsefe olarak iki türü bulunmaktadır. Mantık, teorik türün içinde yer alan —Latinlerin adlandırdığı gibi söylenecek olursa— rasyonel sanattır.¹¹³ Mantık, çoğunlukla diyalektik olarak ele alınır ve bir araç¹¹⁴ olarak görülür. Boethius, mantığı üç bölüme ayırarak ele alır;

1. Terimler
2. Önergeler
3. Kıyas¹¹⁵

In Ciceronis Topica ve **De topicis differentiis**'de Boethius, *loci*yi ele almıştır.¹¹⁶ **De topicis differentiis** Boethius'un **In Ciceronis Topica**'sı üzerine inşa edilmiştir. Boethius'un, topikler üzerine kesin bir çalışma sunmaya ve argümanları keşfetmeye yönelik bir yöntem üretmeye çalışmıştır. Diyalektik topiklerin¹¹⁷ Cicero ve Themistius (317-387) tarafından ele alınan iki ayrı şekli ile bunların uzlaştığı ve ayrıldığı yerleri inceler. Ayrıca retorik *loci* ve diyalektik *loci*yi açıklayarak, farklılıklarına ve benzerliklerine değinir.¹¹⁸ **De topicis differentiis** Kitap I, giriş ile

¹¹⁰ William Kneale, Martha Kneale: **a.e.**, s.190

¹¹¹ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s. 7.

¹¹² A. Bâki Güçlü, Erken Uzun, Serkan Uzun, v.d., "Boethius", **Felsefe Sözlüğü**, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2008, s. 253-254.

¹¹³ Lat. ars rationalis

¹¹⁴ Lat. instrumentum, İng. Instrument.

¹¹⁵ Anton Dumitriu, **a.g.e.**, s. 307.

¹¹⁶ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s. 91.

¹¹⁷ Lat. Loci.

¹¹⁸ Eleonore Stump: **Dialectic and Its Place In The Medieval Logic**, Cornell University Press, the United States of America, 1989, s. 31.

birlikte ana terimler üzerine bir tartışma ve tanımlar bulunur. Kitap II, 4. yy. filozofu ve konuşmacısı olan Themistius'un diyalektik *loci* üzerine görüşlerinin açıklanmasını içerir.¹¹⁹ Aynı zamanda Themistius'un listelemiş olduğu yirmi sekiz *lociye* örnekler verilir.¹²⁰ Kitap III, Cicero'nun diyalektik *loci* hakkındaki görüşünü, iki yazarın birbiri ile karşılaştırılmasını, birbirinden ayrıldıkları ve uzlaştıkları noktaları anlatmaktadır.¹²¹ Son olarak Kitap IV'ün tamamı retorik *lociye* ayrılmıştır. Retorik *locinin* tanımı ele alınır, diyalektik *loci* ve retorik *locinin* karşılaştırılması yapılır. Ayrıca Boethius'un orijinal eseri olduğunu iddia ettiği ve kaynaklarında bulunmadığı retorik doğası hakkında teorik bir incelemeyi içerir.¹²²

Boethius argümanı, muhatabın inançları doğrultusundaki tavrı değiştirmesi gereken bir şey olarak tanımlar. “*Argüman, şüphe duyulan bir konuya ilişkin o konuya inanılmasını sağlayan sebeptir.*”¹²³ diye belirtir. Bu tanım ile Boethius, mantıksal kanıtlamalar veya felsefe bağlamında geçerli argümanların üretilmesi için bir kılavuzdan ziyade diyalektik tartışmalar ve retorik konuşmalar bağlamında inancın üretimi için bir kılavuz olması amaçlanmıştır. Çünkü *loci*, tartışmacının kendi bakış açısını savunması için gerekli olan somut gerekçeleri bulabilmelerini sağlayan akılyürütmelerdir. Bu sebeple, tartışmalarda ve konuşmalarda önemli bir rol oynar. *Locinin* işlevi Boethius'un topiklere ilişkin tanımında şu şekilde belirtilir: “*Topik bir argümanın oturduğu yerdir ya da ele alınan soruya uygun olan argümanın oluşturulmasıdır.*”^{124 125}

Boethius, *lociyi* ikiye ayırır:

1. *Maksima propositio*¹²⁶ veya ilkeler.
2. *Differentiae*¹²⁷ veya büyük önermelerin ayrımıdır.

¹¹⁹ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s. 91

¹²⁰ Elenore Stump, **a.g.e.**, s. 31.

¹²¹ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s. 91.

¹²² Eleonore Stump: **a.g.e.**, s. 31.

¹²³ Boethius, **De topicis differentiis**, 1174D.

¹²⁴ Boethius, **De topicis differentiis**, 1174D.

¹²⁵ Eleonore Stump: **a.g.e.**, s. 31-32.

¹²⁶ Tr. Büyük önerme, İng. Maximal proposition.

¹²⁷ Büyük önermelerin farkı, ayrımı

Differentiae, Boethius'un argüman bulma sanatının gerçek araçlarıdır; fakat büyük önermeler de oldukça önemlidir. Boethius, büyük önermenin ne olduğunu ve nasıl işlediğini Topikler hakkındaki incelemesinde açıklar.¹²⁸ Boethius, **In Ciceronis Topica**'da Aristoteles'in "topik" olarak adlandırdıklarının büyük önermeler olduğunu düşündüğünü ifade etmiştir. Aristoteles bir topik ortaya koyduğunda, genellikle hem argümantasyon için bir strateji hem de bir ilke sunar. Boethius, asıl ilgi alanı *differentiae* olsa da topiklerin incelemesine büyük önermeleri ele alarak başlamıştır. Çünkü, *differentiae*'ye dayanan yeni bir yöntem ortaya koymadan önce geleneksel, Aristoteles'in yöntemini ve bundan ne anladığını ortaya koymak istemiştir. Büyük önermeleri Boethius şu şekilde açıklamıştır: "*Kendi kendine bilinmeyen bazı önermeler vardır ama aynı zamanda gösterildikleri daha temel bir şey de yoktur ve bunlara büyük, temel önermeler denir. Bu tür önermeler başka şeyler için de inanç*¹²⁹ *sağlar.*"¹³⁰ Bir argümanın sonucu büyük önermeden veya doğrudan veya dolaylı olarak büyük önermelerden türetilen önermelerden elde edilir. Yani Boethius'a göre Aristoteles'in aksiyomlarını ya da bilimlerin ilk temel ilkelerini öğrenmek argüman bulmayı öğrenmek anlamına gelmektedir.¹³¹ Zorunlu bağıntılar bildiren koşullu önermeler her zaman terimlerin yeri tarafından ifade edilemez. Boethius'a göre bunlar, Aristoteles ve Cicero tarafından da ele alınmış olan *lociden* de elde edilir. Cicero'ya göre *loci*, önermelerin yeridir.¹³² Bir önerme tümel terimlerle ifade edilirse, bu büyük önerme olur.¹³³

Boethius'un "büyük önerme" olarak adlandırdığı şey, bakış açısı ve neden arasındaki bağlantı üzerine örtük veya açık akılyürütmedir. Bu sebeple akılyürütme bakış açısını savunmak için bir araç olarak kullanılabilir. Fakat aynı zamanda, açıkça ifade edildiğinde, başka bir gerekçelendirmeye ihtiyaç duymayan bir "ilke" olarak işlev görür.¹³⁴

¹²⁸ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s.91-92.

¹²⁹ İng. belief.

¹³⁰ Boethius, **De topicis differentiis**, 1185A

¹³¹ Eleonore Stump, **a.g.e.**, s.32-34.

¹³² Lat. sedes argumenti.

¹³³ Nazlı İnönü, **a.g.e.**, s. 119.

¹³⁴ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s. 93.

Diyalektik argümanlar için büyük önermelere ihtiyaç duyulmasına rağmen, Boethius'un argümanları keşfetme sanatının gerçek araçları, *differentiae*'dir. Büyük önermeler içeriklerine göre ayrılırlar. Bunlar; nedenden ortaya çıkan büyük önermeler ve karşıtlıktan ortaya çıkan büyük önermelerdir. Karşıtlıktan çıkan büyük önermeler, *differentiae*'dir. Boethius, *differentiae*'yi ikisi Cicero, biri de Themistius'un yapmış olduğu ayrımlar üzerinden **De Topicis differentiis**'de üç ana gruba ayrılmaktadır, bunlar;

1. İçsel farklılıklar
2. Dışsal farklılıklar
3. Orta düzey/ara (intermediate) farklılıklardır.¹³⁵

Boethius, "Büyük önermelerin farklılıkları olan topikler, özne ve yüklemden çıkarılmalı veya ikisi arasında arabulucular olarak yer almalıdırlar."¹³⁶ İçsel *differentiae*, konudan alınan veya beyandan alınan, yani şüphe edilen bakış açısıdır. Dışsal *differentiae* "from similar cases"¹³⁷ olarak adlandırılan farklılıktır. Ara *differentiae* ise belirli bir bakış açısından ele alınan farklılıklardır. Buna, *from conjugates*¹³⁸ olarak adlandırılan farklılıklar örnek olarak verilebilir.¹³⁹

¹³⁵ Eleonore Stump: **a.g.e.**, s. 45-46.

¹³⁶ Boethius 1978, 1186D.

¹³⁷ Tr. Benzer durumlardan.

¹³⁸ Aynı kökten türemiş sözcükler.

¹³⁹ Frans H van Eemeren, Bart Garssen, Erik C. W. Krabbe, v.d., **a.g.e.**, s. 93-94.

1.2.2 Skolastik Dönem

Schoa sözcüğü Latince “okul” anlamında gelmektedir. Avrupa’da VIII. yy. sonlarından XIII. yy. sonuna kadar önceleri kilise okullarında daha sonra da üniversitelerde benimsenen düşünce öğretisini nitelendirmek için kullanılmaktadır. Aristoteles’in bilimsel yönelimli öğretisi ile mantığı uyumlu bir biçimde bütünleştirmeye çalışmaktadır. Felsefenin amacı, din çerçevesindeki doğruların akılsallığa yakınlaştırılması ile inancı ilgilendiren konuların açıklığa kavuşturulmasıdır.¹⁴⁰ Patristik felsefede Hristiyan inancına bir biçim kazandırılması amaçlanmıştır, Skolastik felsefe ise artık biçimi belirlenmiş olan bu öğretiyi temellendirmek ve sistematik olarak derleyip toplamak yolunda uğraşlar ile şekillenmiştir.¹⁴¹ Skolastik felsefeyi Patristik felsefeden ayıran en önemli özellik, özgür tartışma ortamına, değişik düşüncelerin aynı anda öğretilmesine verilen önemdir. Skolastik felsefenin, kimi zaman “diyalektik felsefe” olarak adlandırılmasının sebebi bu özgürlükçü özelliğidir.¹⁴² Bu dönemlerde, Avrupa’nın çeşitli kentlerinde üniversiteler açılarak din temelli bilgiler okutulmaya başlamıştır. Bu okullarda din eğitimi olan teolojinin yanı sıra, yedi özgür sanat¹⁴³ öğretilmektedir. Skolastik felsefe gelişimi bakımından üç döneme ayrılmaktadır;

1. Erken Skolastik (800-1200)
2. Yüksek Skolastik (1200-1300)
3. Geç Skolastik (1300-1500)

Aristotelesçilik, bilgiğe yönelme, olgular dünyasına olan ilgi, bilginin sistematik olarak düzenlenmesi ve bunların kavramlarla işlenmesi olarak görülmüştür. Bu sebeple Skolastik felsefe, Aristoteles felsefesine yönelmiştir.¹⁴⁴

¹⁴⁰ A. Bâki Güçlü, Erken Uzun, Serkan Uzun, v.d., “Stoacılık”, **Felsefe Sözlüğü**, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2008, s. 1313

¹⁴¹ Macit Gökberk, **a.g.e.**, s. 138.

¹⁴² A. Bâki Güçlü, Erken Uzun, Serkan Uzun, Ü. Hüsrev Yolsal, **a.g.e.**, s.1313.

¹⁴³ Trivium: Gramer, diyalektik, retorik.

Quadrivium: Aritmetik, geometri, müzik, astronomi.

¹⁴⁴ Macit Gökberk, **a.g.e.**, s. 139.

Skolastik Felsefenin başlangıçta yararlandığı başlıca felsefe ve bilim kaynakları; Boethius'un çevirisini yaptığı ve yorumladığı Aristoteles'in **Organon**'undan yapıtlar ile Porfiryus'un **İsagoji**'si, yine Boethius'un çevirdiği Öklid'in geometrisi; aritmetik ve musiki üzerine kendi yapıtları; **Martianus Capella** ile **Cassidor**'un quadrum grubundaki bilimlerin kitapları; Platon'un **Timaios** diyalogu, Cicero, Seneca ve Agustinius'un yapıtlarıdır.¹⁴⁵

Erken Skolastik diye adlandırılan ilk dönemin en önemli temsilcileri, Skolastik düşüncenin kurucusu olarak görülen Johannes Scotus Eriugena, Aziz Anselmus, Petrus Abelardus olarak bilinmektedir. İkinci dönem, Yüksek Skolastik olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde etkili olmuş filozoflar; Doğu'da İbn Sînâ (Avicenna), Batı'da Albertus Magnus ve Thomas Aquinas'dır. Geç Skolastik denilen üçüncü ve son dönemde ise Ockhamlı William büyük önem taşımaktadır.¹⁴⁶

¹⁴⁵ Macit Gökberk, **a.g.e.**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2012, s. 139.

¹⁴⁶ A. Bâki Güçlü, Erken Uzun, Serkan Uzun, v.d., "Skolastik Felsefe", **Felsefe Sözlüğü**, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2008, s. 1313

1.2.3 Petrus Abelardus (Pierre Abelard)

Pek çok felsefe tarihçisinin gözünde Abelardus (1079-1142) Skolastik felsefenin doruğunu temsil etmektedir. Bu sebeple, XII. yy. Rönesansı'nın “diyalektik şövalyesi” ve Ortaçağ felsefesinin “dil filozofu” olarak adlandırılmıştır. Çalışmaları mantık, etik ve teoloji alanlarında yoğunlaşmıştır. Okuldan okula dolaşarak, tanrıbilim ve diyalektik dersleri vermiştir.¹⁴⁷

İlkçağ felsefesine ilişkin bilgisi oldukça sınırlı olan Abelardus'un mantık alanında elinde, Aristoteles'in **Kategoriler**'i, **Önermeler Üzerine**'si, Boethius'un bu yapıtlar üzerine yorumları ve Porfiryus'un **İsagoji**'si gibi temel kaynaklar bulunduğu bilinmektedir. Abelardus bu yapıtlar üzerine yoğunlaşarak, mantık konusundaki temel çalışması **Logica ingredientibus**¹⁴⁸u ortaya koymuştur. Bu eser ile özgün bir dil felsefesi ve mantık kuramı geliştirmiştir.¹⁴⁹ Abelardus'un ikinci önemli eseri ise **Dialectica**'dır. Tam olarak bir yorum formunda değildir, eski kaynaklar etrafında düzenlenmiş bir çalışmadır. **Dialectica**'nın büyük bölümünde, mantıksal bir teorinin sunumu öncesinde yapılması gereken düzenlemenin ilkelerini açıklamıştır. Kategorik mantıkta terimlerin ele alınması sonrasında kategorik önermelerden ve kategorik kıyasların ele alınması standart bir uygulamadır. Abelardus, buna paralel olarak varsayımlarda, topiklerin işleyişi ve hipotetik kıyasları ele alır. Bu düzenleme **Dialectica**'da ortaya konulmuştur. Dolayısıyla, bu düzenlemenin Abelardus'un mantığın konusunun nasıl olması gerektiğine dair fikirleri olduğu söylenebilir. Buna göre ilk bölümde; terimleri, kategorik önermeleri ve kategorik kıyasları incelerken, ikinci bölüm; topikler, hipotetik önermeler ve hipotetik kıyaslar ele alınır.¹⁵⁰

Abelardus'un topikler ile ilgili çalışmaları **Dialectica**'da çokça işlenmiştir. Ayrıca Boethius'un **De topicis differentiis**'ine yapmış olduğu yorumun da etkisi

¹⁴⁷ A. Bâki Güçlü, Erken Uzun, Serkan Uzun, Ü., v.d., “Abelardus Petrus”, **Felsefe Sözlüğü**, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2008, s. 3.

¹⁴⁸ Tr. Yeni Başlayanlar İçin Mantık: İsagoji, Kategoriler, De interpretatione ve De topicis differentiis üzerinde yorum.

¹⁴⁹ A. Bâki Güçlü, Erken Uzun, Serkan Uzun, v.d., “Abelardus Petrus”, **a.g.e.**, s. 3.

¹⁵⁰ Dov M. Gabbay, John Woods, “Mediaeval and Renaissance Logic”, **Handbook of the History of Logic**, Vol.2, Elsevier, 2008, s. 84-85.

vardır.¹⁵¹ **Dialectica** beş genel bölüme ayrılmaktadır. Bu bölümler Boethius'un yazdığı konulara kaşılık gelmektedir. Bu bölümler 1) Bölünme Üzerine, 2) Kategoriler, 3) Topikler, 4) Hipotetik Önermeler, 5) Bölümler ve Tanımlar'dır.¹⁵² Boethius'a göre; süregelen anlayışta mantık, çıkarımları değerlendirmek için bir araç olarak görülmüştür. Çıkarımlar ele alınarak geçerli olup olmadıkları tespit edilir. Bu hali ile mantık *ars iudicandi*, yani yargılama/denetleme tekniğidir. Ancak *ars inveniendi* yani bir üretme tekniği olarak da yorumlanabilir. Sadece geçerli argümanlar kısıtlı olmak yerine istenen sonuca göre başarılı bir argümanın nasıl kurulması gerektiği konusunda rehberlik etmesi beklenebilir.¹⁵³ Aristoteles için topikler, argümanın şekillendirilmesi için genel kurallardır. Boethius, topikeri (*loci*) iki temel kavram kullanarak düzenlemeye çalışmıştır: *maxima propositio* (büyük önerme) ve *differentia* (ayırt edici ilke). Abelardus, bu iki kavramı ele alıp, yeniden yorumlamıştır.¹⁵⁴ *Differentia*; "Bir şeyin başka bir şey ile ilişkisinde, sahip olduğu farklılıktır."¹⁵⁵ Büyük önermeler, çıkarım ilkesini ifade eden üretme işlevi ile ilgilidir. *Maxima*, herkes tarafından veya bilirkişi tarafından kabul edilen (*endoxa*) önermelerin bulunması için yararlı olan genel ilkelerdir.¹⁵⁶

Dialectica'da Topikler ile ilgili bölümün büyük kısmında, doğrudan veya dolaylı olarak kategorik kıyasların ve bu tür akılyürütmelerin, topiklerle ve büyük önermelerle ilgili çıkarımlar olmadığı anlatılmaktadır. Topikler ile ilgili çalışma hipotetik kıyaslar içerisinde ele alınır. Abelardus'a göre, hipotetik kıyasların geçerliliği, koşullu önermelerin doğruluğuna bağlıdır, koşullu önermelerin doğruluğu ise topiklere bağlıdır. Topikler, koşullu önermelerin tespit edilmesinde ve inşa edilmesinde kullanılır. Abelardus topikleri yedi gruba ayırmıştır, bunlar;

1. Tüm
2. Bölüm

¹⁵¹ Eleonore Stump, **a.g.e.**, s. 89.

¹⁵² Nazlı İnönü, **Mantık Tarihi Ortaçağ**, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 84.

¹⁵³ Henry Chadwick, **Boethius; The Consolations of Music, Logic, Theology, and Philosophy**, Clarendon Paperbacks, Oxford University Press 1990, s. 1

¹⁵⁴ Dov M. Gabbay, John Woods, **a.g.e.**, s. 122,124.

¹⁵⁵ Peter Abelard, **Dialectica : First complete edition of the Parisian manuscript**, ed. Lambertus Marie de Rijk, Van Gorcum, 1970, s. 263.

¹⁵⁶ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **Argumentation Schemes**, United States of America, Cambridge University Press, 2008, s.289.

3. Eşitlikler
4. Özne-yüklem
5. Öncül-sonuç
6. Karşıtlar
7. Doğrudan (dolaysız)'dır.¹⁵⁷

Argüman biçimlerinin işleyişi, Abelardus'un, *maximadan* ileri gelen topikler ve aksiyomlar ile bağlantılı olan varsayımların ele alındığı model ile gösterilebilmektedir. Abelardus'un diyalektik üzerine çalışmaları sonrası için de etkili olmuştur. Mantıksal yapıyı temel alarak, kıyas ve diyalektik çıkarımlar arasında bir ayırım ortaya koymuştur. Bununla birlikte, topiklerin yapısını da kıyas öğretisi ile karşılaştırarak analiz eder. Abelardus sonrasında, 12. yüzyılda "çıkartım formu" kavramını topiklerin, kıyaslara indirgenmesi üzerine gelişmeye başlamıştır. Daha sonra 13. yüzyılda analitik sonuçlar *dici de omni* ve *dici de nullo* (A, B'dir. Tüm B'ler C'dir. O halde, tüm A'lar C'dir.) topikler olarak analiz edilmiştir.¹⁵⁸

Abelardus, mantığı bağımsız bir bilimdalı olarak kurmaya çabalayanların başında gelir. Abelardus'un ardından gelen William Shyreswood, İspanyalı Petrus ve Auxerre'li Lambert'den sonra Guillelmus de Ockham'ın geleceğini tasarlamak hiç de zor değildir.¹⁵⁹

¹⁵⁷ Eleonore Stump, **a.g.e.**, s. 89-91.

¹⁵⁸ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **Argumentation Schemes**, United States of America, Cambridge University Press, 2008, s.290-291

Green-Pedersen: **The Tradition of the Topics in the Middle Ages: The Commentaries on Aristotle's and Boethius' Topics**, 1984, s. 256.

¹⁵⁹ Betül Çotuksöken, Saffet Babür, **Metinlerle Ortaçağ'da Felsefe**, Kabalcı Yayınevi, 1993, s. 198.

1.2.4 Ockhamlı William (Guillelmus De Ockham)

Ockhamlı William (1285-1349) Ortaçağ düşüncesinde büyük bir dönüşümü gerçekleştirmiştir. Mantık, fizik, tanrıbilim ve siyasetle ilgili çalışmalar yapmıştır. Özellikle mantık konularında Aristotelesçi geleneğe yeni bir boyut kazandırmıştır. **Expositio super librum Porphyrii**¹⁶⁰ adlı yapıtında **İsagoji**'nin açıklamasını yapmıştır. **Expositio super librum Praedicamentorum** ve **Expositio super duas libros Perihermenias** adlı iki yapıtı **Expositio aurea super artem veterem** ortak adını da taşımaktadır ve yine bu yapıtlarda Aristoteles'in mantığını açıklama üzerinedir. Sırasıyla, terimleri, önermeleri ve akılyürütmeleri konu edinen **Summa totius logicae** ise Ockham'ın mantık konusundaki en büyük yapıtıdır.¹⁶¹

Ockham yeni bir entelektüel tipinin belirlediği XIV. yüzyılın filozofudur. Ona göre hangi bilgi dalı olursa olsun, başarı elde etmek için yapılacak ilk iş doğru düşünmenin kurallarını öğrenmektir. Mantıkta izlediği yol bakımından Ockham Aristotelesçidir. Ancak Ockham Aristoteles'ten sonra gelen ve onun geleneğinde yer alan Porfiryus, Boethius ve Abelardus'u da izlemiştir. Ockham her şeyden önce mantıksal formları saptamaya çalışmıştır. Bu sebeple varlıksal, mantıksal ve dilsel yapının odağında yer alan terimi araştırmalarının odağına yerleştirmiştir. Akılyürümlerin yapısını çözümlenmeye ve ardından önermelerin nasıl bir yapısının olduğunu belirgin kılmaya çalışmıştır.¹⁶² Ockham sonuçlar teorisini, **Summa logicae**'nin üçüncü bölümünde ele alır. Üçüncü bölüm, terimler ve önermelerden sonra gelmektedir ve kendi içinde yine üçe ayrılmaktadır. İlk bölüm, kıyasları ve kıyasların geçerliliğini ele almaktadır. İkinci bölümde belirleyici kıyasları ele almaktadır. Üçüncü bölümde ise eksik öncüllü kıyaslar, sonuçların kıyaslarla olan ilişkisi, topikler, zorunluluklar ve çözümsüzlükler ele alınmıştır. Bu bölümde, kıyasın doğasına dair daha önce yaptığı çalışmayı ve sonuçların kapsamlı bir değerlendirmesini sunar, topikler ile ilgili geleneksel materyali kullanır. Sonuçların

¹⁶⁰ Porfiryus'un Kitabı Üzerine Açıklama.

¹⁶¹ Betül Çotuksöken, Saffet Babür, **Metinlerle Ortaçağ'da Felsefe**, Kabalcı Yayınevi, 1993, s. 317.

¹⁶² Betül Çotuksöken, Saffet Babür, **a.g.e.**, s. 318-320.

incelenmesini zorunluluk ve çözümsüzlükler hakkında kısa bir tartışma ile ortaya koyar. Yine üçüncü bölümde, entimemleri (eksik öncüllü kıyasları), kıyas formunda olmayan, biçimsel olmayan argümanlar olarak ele alır. Sonuçlar arasında bir ayırım ortaya konulmuştur. Ockham, bu bölümdeki tüm materyali bu ayrımlar üzerinden düzenlenmeye çalışmıştır. Üç ana türden bahsetmek mümkündür;

1. Basit Sonuçlar
2. İçsel/Dışsal Sonuçlar
3. Biçimsel/İçeriksel Sonuçlar.¹⁶³

Ockham, topiklerle ilgili genel olarak kullanılan teknik terminolojiyi kullanmıyor olsa da topiksel *maxima, differentiae* ve geleneksel (Aristotelesçi) argümanlar çalışmasının içinde dağınık bir şekilde bulunmaktadır. Sonuçlar; tanıma, tasvire, bir ismin açıklamasına, üstün- aşağı (yani cins ve tür), ayrılmaz bütün-bölüm, karşıtlar, üretim-yıkım ve aynı kökenden türemiş sözcükler bağlı olarak ayrılmışlardır.¹⁶⁴

¹⁶³ Eleonore Stump, **Dialectic and Its Place In The Medieval Logic**, Cornell University Press, the United States of America, 1989. s. 251-253.

¹⁶⁴ Eleonore Stump, **a.g.e.**, s. 257.

1.3 Yakınçağ

1.3.1 Port Royal Mantığı

Yaygın olarak Port Royal Mantığı olarak adlandırılan **La Logique ou l'Art de Penser**¹⁶⁵ 1662 yılında anonim olarak yayınlanmış Ortaçağ döneminden sonra 19. yy. ortalarına kadar en önemli mantık kitabı olmuştur. **La Logique ou l'Art de Penser**, Port Royal des Champs Manastırı'ndan Antoine Arnauld (1612-1694) ve Pierre Nicole (1625-1695) tarafından yazılmıştır.¹⁶⁶

Önceki mantık çalışmalarında bulunan birçok konunun tartışmasını içermekle birlikte, Port Royal Mantığı on yedinci yüzyılda yeni bir mantık anlayışı geliştirmiştir. On yedinci yüzyılın diğer yazarları gibi Arnauld ve Nicole'da kendilerinden önceki mantığı eleştirmiştir. Port Royal Mantığı'nda büyük ölçüde, kıyas mantığını eleştiren Descartes'ın **Aklın Yöntemini İçin Kurallar** eseri temel alınmaktadır. İdeaların açık seçikleştirilmesi ve basit önermelerin doğruluğunun belirlenmesini amaçlamışlardır. Port Royal Mantığı, kavramların açık seçikleştirilmesi, yanlışlıklar, nedensel akılyürütme ve olasılık gibi informel mantığa giriş niteliğinde konuları içermektedir. Bununla birlikte, önerme ve kıyası daha geleneksel bir şekilde ele almaktadır.¹⁶⁷ Port Royal Mantığı'na göre mantık, düşünme sürecine faydası dokunacak her şeyi içermesi gerektiği savunulmuştur. Bu sebeple, Arnauld ve Nicole mantık ders kitaplarında ele alınmamış olan şeyler Port Royal Mantığı'nda ele alınmıştır. Bu mantık anlayışı, Arnauld ve Nicole'ün formel açıdan ilgi çekici olmayan ancak psikolojik olarak dikkate değer bazı yanlışlıklardan bahsedebilmelerine imkân vermiştir. Bu sayede, halk arasında ve günlük yaşamdaki mevzularda ortaya çıkan hatalı argümanlar geniş bir şekilde ele alınmıştır.¹⁶⁸

¹⁶⁵ Tr. Düşünme Sanatı, İng. Logic or the Art of Thinking.

¹⁶⁶ Vedat Kamer, **İnformel Mantık Açısından 'Akılyürütme' Kavramı Üzerine Bir Araştırma** (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s. 33.

¹⁶⁷ Dov M. Gabbay, John Wood, **Handbook of the History of Logic Volume 2, Mediaeval and Renaissance Logic**, Elsevier, 2008, s. 668.

¹⁶⁸ Vedat Kamer, **İnformel Mantık Açısından 'Akılyürütme' Kavramı Üzerine Bir Araştırma** (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s. 35.

Port Royal Mantığı dört parçadan oluşmaktadır:

1. İdealar ya da kavrama faaliyeti
2. Yargı
3. Akılyürütme
4. Yöntem.

Bu şekilde bir düzenlemenin sebebi Kartezyen ilkeyi temel almasıdır. İnceleme en basitten karmaşığa doğru ilerler. Yargı, iki ideayı birleştirme ya da ayırma olarak tanımlanır. Akılyürütme, bir dizi yargı, kanıtlama ise bir dizi akılyürütme içerir.¹⁶⁹ Port Royal Mantığında “idea” başka şeyler tarafından açıklanamayacak kadar basit ve açıktır bu sebeple tanımsız bir terimdir. İdea yalnızca negatif olarak tarif edilebilen bir ilke terimdir. İdealar üretildikten sonra, mantığın görevi ideaların muhtemel ilişkilerini ve gerçekleştirebilecekleri işlemleri araştırmaktır.¹⁷⁰ Arnauld ve Nicole’da Descartes gibi açıklığı ve seçikliği bir ideanın doğruluk ölçütü olarak kabul etmişlerdir. Bir şeyin algılanması onun açık seçikliğine bağlıdır. Şeylerin doğasını açık seçik algılamamız da temel yargılarımızı oluşturmamızı sağlar. Doğru bir idea, açık seçik olan ideadır ve hakiki doğanın algılanmasıdır.¹⁷¹

Diyalektiğin çıkarımın temelinde yattığı görüşü Aristoteles ve kıyas öğretisi ile yakından alakalıdır. Descartes ise diyalektik yöntemle şüphe ile yaklaşmaktadır. Bunun en büyük sebeplerinden biri, başlangıç noktası olarak alınan temel meselelerin genel kabulü konusudur. Bunun bir sebebi, geçmişten genel olarak kabul görmüş olabilecek yanlışlıklardır. Bir diğer sebebi ise Descartes’ın, Aristoteles’in fiziki nesnelere ile olan uyumsuzluklarının aynı zamanda temel meseleler üzerine uyumsuzluklar olmasıdır. Arnauld ve Nicole’da bu uyumsuzluklarda Descartes’ın takipçisi olmuşlardır. Bu karşı çıkışlara rağmen Port Royal Mantığı, iyi bir

¹⁶⁹ Vedat Kamer, **İnformel Mantık Açısından ‘Akılyürütme’ Kavramı Üzerine Bir Araştırma** (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s. 35-36.

¹⁷⁰ Mirella Capozzi, Gino Roncaglia, “Logic and Philosophy of Logic from Humanism to Kant”, **The Development of Modern Logic**, Ed. Leila Haaparanta, Oxford University Press, New York, 2009, s. 99.

¹⁷¹ Vedat Kamer, **İnformel Mantık Açısından ‘Akılyürütme’ Kavramı Üzerine Bir Araştırma** (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s. 36.

sınıflandırma ve kıyas öğretisi için yararlı birer zihin çalıştırma aracı olarak topikleri içermektedir.¹⁷²

Port Royal Mantığı'nın ortaya çıkışı ile birlikte locinin “keşif aracı” olarak görülmesi fikri değişmiştir. Arnauld: “*Tüm argümanlar genel bir terim olan topikler adı altında sınıflandırılabilir, ancak argümanlar topikler sayesinde keşfedilemez. Sağduyu, konunun doğru bir şekilde değerlendirilmesi ve birçok hakikatin bilgisidir, argümanı bulmamızı sağlar. Sonrasında bu beceri argümanların belli başlıklar altında (topikler) sınıflandırılmasına olanak verir*”¹⁷³ diye belirterek topikleri argüman bulmak için bir araç olarak değil, sadece argümanları sınıflandırma ilkeleri olarak tanımlamıştır. Topikleri üç ana gruba ayırmıştır;

1. Dilbilgisinden alınmış olanlar (Etimoloji veya ortak bir kökten türetilen kelimeleri temel alan)
2. Mantıktan alınmış olanlar (cins, tür, fark, nitelik, araz, tanım ve ayrımı temel alan)
3. Metafizikten alınanlar (Sebeup, sonuç, bütünüün parçaya olan ilişkisi ve karşılık ilişkisini temel alan).¹⁷⁴

Arnauld, sınıflandırmalarda Aristoteles'in sistemini kullanmayı reddetmiştir. Port Royal Mantığı, Aristoteles'in sınıflandırma mantığından farklı olarak önerme mantığıdır. Arnauld'a göre kategorilerde, dil-gerçeklik ilişkisini göz ardı edilir dolayısıyla, kategoriler dilsel bir araç olarak değil bir temsil biçimi olarak görülür.¹⁷⁵ Metafiziksel kategoride, karşıtlıklar, nedenler, sonuçlar ve bütün-parça ilişkisi üzerinden gerçekliğin dilsel düzenlenmesi değil, sonuçların anlaşılmasının farklı yollarını açıklar. Dünyada var olan düzenin dilden bağımsız bir yansımasıdır. Aksine, Aristoteles sınıflandırma mantığına argümanlar, dilbilimsel unsurlar arasındaki ilişkiler olarak dilsel bir bakış açısı ile açıklanmaktadır.¹⁷⁶

¹⁷² Vedat Kamer, **İnformel Mantık Açısından 'Akilyürütme' Kavramı Üzerine Bir Araştırma** (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s. 34-35.

¹⁷³ Arnauld Antoine, Nicole Pierre, **The Art of Thinking or Port-Royal Logic**, The Bobbs-Merrill, Indianapolis, 1964, s. 237.

¹⁷⁴ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **a.g.e.**, s.297.

¹⁷⁵ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **a.g.e.**, s.298.

¹⁷⁶ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **a.g.e.**, s.299.

Port Royal Mantığında, *loci* üzerine önemli bir farklılığa dikkat çekilmiştir. *Loci* araç olarak değil, yalnızca argümanların sınıflandırılması olarak tanımlanmıştır. Başka bir deyişle, akılyürütme sürecinde bir işlevi yoktur. Tartışma sanatı, ilkeldir (primitive) ve topikler gibi yapay araçlara ihtiyaç duymaz. Bu sebeple, *loci* ardıl (posteriori) bir işlem olarak argümanları sınıflandırmak için kullanılmıştır.¹⁷⁷ “*Tabii ki, doğanın bize yaptıklarını gözlemleyerek yürürken kurallar hazırlayabiliriz, ancak bu kuralların yardımıyla asla yürümez. Benzer şekilde gündelik söylemde tüm topikler kullanılır fakat aradığımız düşüncelerin ifadesi topiklerin bir yansıması değildir.*”¹⁷⁸

¹⁷⁷ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **a.g.e.**, s.298.

¹⁷⁸ Arnauld Antoine, Nicole Pierre, **a.g.e.**, s. 238.

1.3.2 Ders Kitabı Geleneği

Port Royal Mantığı, pragmatik felsefe anlayışı ile bilinen İngiltere’de oldukça etkili olmuştur. Port Royal Mantığı geleneği Isaac Watts (1674-1748), Richard Whatley (1787-1863) ve John Stuard Mill (1806-1873) üzerinden 19. yüzyıla kadar sürmüştür.¹⁷⁹

Isaac Watts 1726'da **Mantık ya da Bilimde Olduğu Kadar Din ve İnsan Hayatı Meselelerinde de Yanlışlıktan Kaçınmak İçin Gerçeğin Araştırılması Yolunda Aklın Doğru Kullanılması İçin Çeşitli Kurallar**¹⁸⁰ isimli kitabı, Richard Whately 1826'da **Mantığın Unsurları**¹⁸¹ isimli kitabı, John Stuart Mill de 1843'te **Akılyürütmeye ve İndüksiyona Dayalı Bir Mantık Sistemi: İspat İlkeleri ile Bilimsel Araştırma Yöntemlerini Bağlantılandıran Bir Görüş**¹⁸² isimli kitabı yayımlamıştır. Bu üç kitap da 1662'de Antoine Arnauld ve Pierre Nicole tarafından yayımlanan Port-Royal Mantığı örnek alınarak hazırlanmış ve yine benzer şekilde, üniversitelerde ders kitabı olarak okutulmuştur. Bu sebeple bu akım ders kitabı geleneği¹⁸³ olarak da adlandırılmaktadır.¹⁸⁴

Richard Whatley **Mantığın Unsurları** adlı kitabında argüman bir analizi yöntemi ve bu analizin görselleştirilmesi üzerine çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar argüman haritalandırma yöntemi üzerine yapılmış olan net ve kapsamlı ilk çalışma olarak kabul edilmektedir.¹⁸⁵ Tarihsel dizgeyi bu yöntemin ortaya çıktığı noktada sonlandırmanın uygun olacağını düşündüğümüzden dizgeye John Stuart Mill dahil edilmemiştir.

¹⁷⁹ Vedat Kamer, **İnformel Mantık Açısından ‘Akılyürütme’ Kavramı Üzerine Bir Araştırma** (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s. 41-42.

¹⁸⁰ İng. Logic, or The Right Use of Reason in the Enquiry After Truth With a Variety of Rules to Guard Against Error in the Affairs of Religion and Human Life, as well as in the Sciences.

¹⁸¹ İng. Elements of Logic

¹⁸² İng. A System of Logic, Ratiocinative and Inductive: Being a Connected View on the Principles of Evidence and the Methods of Scientific Investigations.

¹⁸³ The textbook tradition.

¹⁸⁴ Vedat Kamer, **a.e.**, s. 41-42.

¹⁸⁵ Chris Reed, Douglas Walton, Fabrizio Macagno, “Argument diagramming in Logic, Law and Artificial Intelligence”, **The Knowledge Engineering Review**, C:22, (1), Cambridge University Press, United Kingdom, 2007, s.94

1.3.2.1 Isaac Watts

Watts'ın kitabına ilham veren eserler arasında en dikkat çekiciler, Arnauld ve Nicole'ün **Port Royal Mantık**'ı, Descartes'ın **Yöntem Üzerine Konuşma**'sı ve **Aklın Yönetimi İçin Kurallar**'ı ve Locke'un **İnsanın Anlama Yetisi Üzerine Deneme**'sidir. Port Royal Mantığı, Watts'ın **Mantık**'ı için yapı ve konu içeriği bakımından bir model olmuştur. Kitap dört ana bölümden oluşmaktadır:

1. Algı ve İdealar Hakkında
2. Yargı ve Önerme Hakkında
3. Akilyürütme ve Kıyas Hakkında
4. Yöntem Hakkında.

Watts'ın eseri, bölümlendirme açısından Port Royal Mantığı ile örtüşmektedir. Dolayısıyla yine bölümlendirme de Kartezyen etki görülmektedir.¹⁸⁶

İlk bölümde idealar Watts tarafından “*Daha önceden görmüş olduğumuz, hissetmiş olduğumuz, duymuş olduğumuz veya bilincinde olduğumuz bir şeyin zihindeki temsili*”¹⁸⁷ olarak tanımlanmıştır. İkinci bölümde yargı ve önermeleri “*Zihin, şeylerin idealarını çerçeveyeyleyerek onlarla aşinalık kurduğu zaman, ikinci işleme geçer. Bu ikinci işlem, söz konusu ideaları birbirleriyle karşılaştırmak ve onları kabul edilebilir bulup bulmadığımızı göre ya olumlama yoluyla birleştirmek ya da olumsuzlama yoluyla ayırmaktır. Zihnin bu faaliyetine yargı denir.*”¹⁸⁸ olarak tanımlamaktadır.¹⁸⁹

Birinci bölüm ile ikinci bölümün ilk altı altbölümü kıyas teorisine dolayısı ile de formel konulara ayrılmıştır. Watts bu ayrım itibariyle formel mantık üzerine eğilme

¹⁸⁶ Vedat Kamer, **İnformel Mantık Açısından ‘Akilyürütme’ Kavramı Üzerine Bir Araştırma** (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s. 42-43.

¹⁸⁷ Isaac Watts, **Logic, Or, The Right Use of Reason in the Enquiry After Truth, With a Variety of Rules to Guard Against Error in the Affairs of Religion and Human Life as Well as in the Sciences**, London, University of Michigan Library, 1817, s. 8.

¹⁸⁸ Isaac Watts, **a.g.e.**, s. 117.

¹⁸⁹ Vedat Kamer, **İnformel Mantık Açısından ‘Akilyürütme’ Kavramı Üzerine Bir Araştırma** (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s. 45-46.

ihtiyacı duymamıştır. Watts'a göre formel mantık hataları duyarlı kişiler tarafından kolayca tespit edilebilmektedir.¹⁹⁰

Üçüncü bölümde Watts, akılyürütme ve kıyas ele alınmaktadır. Argüman türleri arasındaki ayrımlardan (bu argümanların orta terimlerinin yargıya mı, imana mı, cehalete mi, geçmiş tecrübeler mi, otoriteye mi, yoksa tutkulara mı dayanılarak edinildiği bakımından) bahsedilir. Bu argümanlar: *ad iudicium*, *ad fidem*, *ad ignorantiam*, *ad hominem*, *ad verecundiam* ve *ad passiones*'tir. Argümanlar düzenlenirken, kıyasın kurulması ve düzenlenmesi için verilmiş olan kurallara uyup uymadığına göre, doğru bir argüman olarak adlandırılır. Eğer söz konusu kurallara uymuyorsa, paralojizm veya yanlış bir argüman olarak adlandırılır. Ancak yanlış bir argüman doğru bir argüman kılığında ortaya koyulduğu zaman ona sofizm veya yanlışlık (fallacy) denilmektedir. Üçüncü bölüm “Sofizmler Öğretisi” yanlışlıklar üzerinedir. Watts'ın ele aldığı yanlışlıklar: *ignoratio elenchi*, *petitio principii*, *döngüsel argüman*, *non causa pro causa*, *fallacia accidentis*, *a dicto secundum quid ad dictum simpliciter*, *bileştirme ve ayırma*, *çift anlamlılık (equivocation)* ve *yanlış induksiyondur*.¹⁹¹

Watts, dördüncü bölümde yöntemi, “*Bir konu üzerine, çeşitli düşünceleri, bilinmeyen doğruları bulmak, bilenen doğruları açıklamak ve teyit etmek veya bunları hafızaya kazımak için en işe yarar şekilde düzenlemek*”¹⁹² olarak tanımlamıştır. Yöntem doğal ve keyfi olmak üzere ikiye ayrılır. Doğal yöntem şeylerin doğasını ve kendinde bulunan düzeni takip eder. Doğal yöntem kendi içinde analitik ve sentetik olarak ikiye ayrılır. Bunlar kimi zaman sentez ve analiz olarak da adlandırılabilir.¹⁹³

Eser “*Anlama yetisinin geliştirilmesine yönelik özel koşullar ya da yöntem, son derece çeşitlidir: Meditasyon, okuma, söyleşme, konuşma ya da yazı yoluyla çürütme yapma, soru-cevap, vb. bunlar arasındadır. Bu pratiklerin her birinin bazı özel formlara sahip olduğu gözlemlenebilir ve hakikat arayışımızı olanaklı ve emin kılacak özel kurallar ortaya konabilir. Fakat bu bile oldukça geniş bir yer tutacak ve*

¹⁹⁰ Alan Brinton, “The Logick of Isaac Watts”, **Historical Foundations of Informal Logic**, ed. Douglas N. Walton, Alan Brinton, London, Ashgate Publishing, 1997, s. 90.

¹⁹¹ Vedat Kamer, **İnformel Mantık Açısından ‘Akılyürütme’ Kavramı Üzerine Bir Araştırma** (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s.47-48.

¹⁹² Isaac Watts, **a.g.e.**, s. 340.

¹⁹³ Vedat Kamer, **İnformel Mantık Açısından ‘Akılyürütme’ Kavramı Üzerine Bir Araştırma** (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s. 49-50.

*bir mantık çalışması bunu yapmaksızın hiçbir zaman tamamlanmış sayılmayacaktır.*¹⁹⁴ sözleri ile sona ermektedir. Bu anlayışa göre mantık konu bakımından akılyürütmelerin tamamını kapsamakta, Aristoteles mantığından farklı olarak kıyas yerine doğal dil argümantasyonunu ön plana taşımaktadır. Bu son paragrafta açık bir şekilde vurgulanmaktadır. Bu vurgunun bir sonucu olarak, içeriğine yönelik, semantik ve gramer de mantık ile alakadar kılınmıştır.¹⁹⁵

¹⁹⁴ Isaac Watts, **a.g.e.**, s. 365.

¹⁹⁵ Vedat Kamer, **a.g.e.**, s. 50-51.

1.3.2.2 Richard Whatley

Richard Whatley, 1826'da **Elements of Logic** adlı eserini yayımlamıştır. Bu eser İngiltere'de ve ABD'de ders kitabı olarak kullanılması ile birlikte yaygınlık kazanmış ve bahsedilen ülkelerde mantık eğitiminin temel kitabı haline gelmiştir.¹⁹⁶ Bu eserin bir diğer önemli özelliği de eserin bölümlerinden olan "Praxis of Logical Analysis" bölümünde argüman süreçlerini göstermek için kullanılan argüman haritasının ilk kez bir argüman analiz yöntemi olarak ortaya konulmuş olmasıdır.

Elements of Logic, 19. yy.'ın en etkili mantık eserlerinden biridir. Genel anlamıyla üzerine etraflıca düşünülmüş mantık anlatımı, formel mantığın ne olduğu ile ilgili bir tanıtım ve konunun tutarlı bir teorisini içeren bir kitap olarak görülmüştür.¹⁹⁷

Whatley, mantığı tanımlarken kendinden önceki bakış açısına karşın iki kabul ortaya koymuştur. İlk olarak mantığı, fizik, kimya, cebir gibi bilimlere denk bir bilim olarak kabul etmiştir. Whatley'e göre sanat olarak adlandırılan gelmiş olan mantık, bununla birlikte bir bilimdir. Mantığın sanat olarak adlandırılmasının sebebi, bir çeşit türetim ve uygulama olmasıdır. Mantığı bir bilim olarak adlandırmasının sebebi mantığı açık teorik ilkelere dayanan bir disiplin olarak görmesidir. Bunun doğrultusunda Whatley, mantığın önceki yüzyıllarda hızlı ilerlemeyişini güçlü teorik bir temeli olmayışına bağlamıştır. İkinci kabul, mantığın doğrudan doğruya dil ile ilişkili olmasıdır. Öncesinde dil, düşüncenin temsil edilmesi için bir araç olarak görülmüştür. Burada temel konu düşüncedir. Ancak Whatley dilin mantığın temel konusu olduğunu savunmuştur. Akılyürütme ve argümantasyon sadece dil içerisinde gerçekleştirilebilmektedir. Bu iki kabul Whatley'in mantık hakkındaki görüşünün temelini akılyürütmele (generalizing) ve tüm kanıtlamaların teorik gösterimi içermesi olduğu ortaya konulmuştur.¹⁹⁸

Önceki yaklaşımlardan farklı olarak, Whatley kıyas öğretisini argümanların geçerliliğini test edilmesi için sembolleştirildiği standart form olarak görmüştür.

¹⁹⁶ Vedat Kamer, **a.g.e.**, s.52.

¹⁹⁷ James Van Evra, "Richard Whatley and Logical Theory", **Handbook of History of Logic**, ed. Dov M. Gabbay, John Woods, Elsevier, 2008, s. 77.

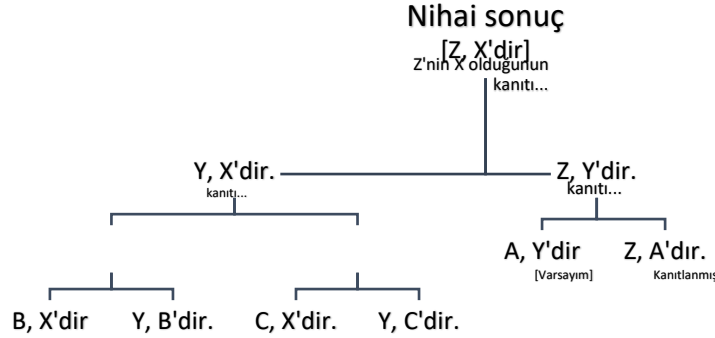
¹⁹⁸ Vedat Kamer, **İnformel Mantık Açısından 'Akılyürütme' Kavramı Üzerine Bir Araştırma** (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s. 53-54.

Dolayısıyla kıyas öğretisi, cebire benzer değişkenlere sahip ve sembolleştirici özelliktedir. Yani, kıyas öğretisi belirli terimler için belirli semboller kullanarak ifadenin genelleştirilmesini sağlamaktadır.¹⁹⁹

Elements of Logic, dört ana bölümden:

1. Bilimin Analitik Çerçevesi²⁰⁰
2. Sentaktik İnceleme
3. Yanlışlıklara Dair
4. Akılyürütmenin Sınırları Üzerine İnceleme²⁰¹
5. Son olarak bir Ek Bölümden (Appendix)²⁰² oluşmaktadır.

“Akılyürütmenin Sınırları Üzerine İnceleme” bölümü induksiyon, doğruluğun keşfi, çıkarım ve kanıtlama kavramları üzerinden formel olmayan akılyürütme türlerini incelemektedir. “Yanlışlıklara Dair” bölümü ile “Akılyürütmenin Sınırları Üzerine İnceleme” bölümü bir bütün olarak değerlendirdiğinde, Whately'in informel mantık çalışmalarını oluşturmaktadır. Bu iki bölümün yapısı ve konusu Port Royal Mantığı'nın konumlandırması işlevini görmektedir.²⁰³

(Şekil 3: Bir Argümanın Görsel Olarak Temsil Edilmesi İçin Uygun Form)

¹⁹⁹ Vedat Kamer, **İnformel Mantık Açısından ‘Akılyürütme’ Kavramı Üzerine Bir Araştırma** (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s. 54.

²⁰⁰ Alt Bölümler; i. Zihnin İşlemleri ve Terimlere Dair, ii. Önermelere Dair, iii. Argümanlara Dair, iv. (iii) Bölüme Ek, v. (i) Bölüme Ek.

²⁰¹ Alt Bölümler; i. İndüksiyon Üzerine, ii. Doğruluğun Keşfi Üzerine, iii. Çıkarım ve İspat (Proof) Üzerine, iv. Sözel ve Gerçek Sorular, v. Realizm Üzerine.

²⁰² Alt Bölümler; i. Belirsiz olarak kullanılmaya özgü olan belirli şartlar, ii. Öğrenciler için alıştırmalara çeşitli örnekler, iii. Analiz Örnekleri.

²⁰³ Vedat Kamer, **a.g.e.**, s. 55.

Eserin sonundaki ek bölümün, üçüncü ve son alt bölümü içerisinde “Praxis of Logical Analysis”²⁰⁴ başlığı altında Whatley, argümanın temel öncüllerine ulaşılmasını sağlayan bir argüman analizi yöntemi ortaya koymuştur. Aynı sayfadaki bir dipnotta²⁰⁵ Whately böyle bir argüman analizinin görsel olarak temsil edilebilmesi ve argüman sürecinin mantıksal analizinin sergilenmesinin uygun formu olarak ağaç biçiminde bir harita oluşturmuştur.

Whatley’e göre akılyürütmenin uzunluğu ne olursa olsun, harita sonuç önermesi ile başlar. Sonuç önermesi zorunlu olarak belirtilmelidir. Sonrasında, sonucun hangi öncüller temel alınarak yapıldığı gözlemlenir. Bu yöntem ile elde edilen tüm kıyaslar mantık kurallarınca sınanabilir.²⁰⁶ Whatley’in oluşturmuş olduğu bu harita modern argüman haritalarının temel özelliklerinin çoğunu taşımaktadır. Öncül ve sonuçlar bir ağaç veya harita yapısını oluşturmak için çizgilerle birleştirilen boğumlar olarak temsil edilir. Yapı, başta nihai sonuç²⁰⁷ olmak üzere aşağıya doğru gelişen bir argüman zincirini temsil eder. Nihai sonuç hemen altında gösterilen iki öncül tarafından desteklenmektedir. Her öncül de harita altında bulunan öncül tarafından kanıtlanmaktadır. Bu harita genişletilebilir olduğundan daha karmaşık ve uzun argümanlara da uygulanabilir. Whatley’in diyagramı dikkatle incelenecek ve açıklamalar da göz önünde bulundurulacak olursa, Wigmore’un şema yönteminden önce argümanların harita ile gösterilmesi ile ilgili olarak net ve kapsamlı ilk çalışma olduğu söylenebilir.²⁰⁸

²⁰⁴ Mantıksal Analizin Uygulanması

²⁰⁵ Richard Whatley, **Elements of Logic**, London, Longman and Co. Paternoster Row., 1870, s. 253.

²⁰⁶ Richard Whatley, **a.e.**, s. 253.

²⁰⁷ İng. Ultimate conclusion.

²⁰⁸ Chris Reed, Douglas Walton, Fabrizio Macagno, “Argument diagramming in Logic, Law and Artificial Intelligence”, **The Knowledge Engineering Review**, C:22, (1), Cambridge University Press, United Kingdom, 2007, s.94

İKİNCİ BÖLÜM

ARGÜMAN BİÇİMLERİ

Mantık son elli yılda, yapay zekâ temelinde, felsefe, matematik ve bilgisayar bilimleri arasında interdisipliner bir çalışma alanına dönüşmüştür. Mantık, ilk ortaya çıktığı günden beri yapay zekâyâ katkı sağlamakta ve yapay zekânın uygulamalarında sıkça kullanılmaktadır. Bu ilişkinin temelinde mantığın akılyürütmenin biçimselleştirilmesi için yaptığı çalışmalar bulunmaktadır. Çünkü akılyürütme ne kadar biçimselleştirilirse, uygulama imkânları o kadar artmaktadır.²⁰⁹

Douglas Walton, argüman biçimlerini gündelik dil argümanları aynı zamanda bilimsel ve hukuksal argümanlarda olduğu gibi özel bağlamlardaki genel argüman biçimlerinin saptanmasına ve değerlendirilmesine olanak sağlayan argüman biçimleri veya çıkarım yapıları olarak tanımlamıştır. Aynı zamanda argüman biçimlerini argüman çalışmaları içerisindeki geniş bir kullanım alanı olan, en kullanışlı araç olarak belirlemiştir.²¹⁰ Douglas Walton'ın **Argumentation Schemes** adlı çalışmasında argümanlar; 1) Dedüktif 2) İndüktif, ve 3) Abdüktif, Varsayımsal (Makul)²¹¹, Feshedilbilir akılyürütme türleri olmak üzere üç akılyürütme türü altında incelenmektedir.²¹²

Dedüksiyon dışındaki akılyürütme türlerinin belirlenip, incelenmesine informel mantık öncülük etmektedir. Bu akılyürütme türlerinin biçimselleştirilmesi de aynı şekilde önem taşımaktadır. Gündelik dilin yapısı ve akılyürütmeye etkisinin ele alınması bu biçimselleştirmenin adımlarından biridir. Bu sebeple, informel akılyürütme türleri ve bu akılyürütme türlerinin biçimselleştirilmesi arasında bir köprü görevi görmektedir.²¹³

²⁰⁹ Vedat Kamer, İformel Mantık ve Akılyürütme, **Feslefe Arkivi**, 40, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 2014, s. 38.

²¹⁰ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **Argumentation Schemes**, 2008, Cambridge University Press, United States of America, s. 1.

²¹¹ İng.:Presumptive, Plausible.

²¹² Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **a.g.e.**, s. 1-12.

²¹³ Vedat Kamer, **a.g.e.**, 2014, s. 39.

Üçüncü tür akılyürütmelerin adlandırılması için kullanılan terimlerin ne anlama geldiği ve tanımları ile ilgili belirsizlikler vardır. Ancak nasıl adlandırılacak olursa olsun gündelik hayatta ve hukukî tartışmalarda yaygınca kullanılan bu üçüncü türün dedüktif ve indüktif akılyürütmelerin yanı sıra ele alınması önemlidir.²¹⁴ Dedüksiyon bir veya birden fazla öncülden mantıksal olarak kesin sonuca ulaşmaktır. Bu anlamda dedüksiyon öncüller ile sonucu birbirine bağlar. Eğer tüm öncüller doğru, terimler açık ve dedüktif mantığın çıkarım kuralları doğru bir şekilde uygulandı ise sonuç zorunlu olarak doğrudur. Bu bakımdan dedüktif akılyürütmenin en önemli özelliği, zorunluluktur. Dedüktif akılyürütme tümelden tikele doğru ilerlerken, indüktif akılyürütme tikelden tümele doğru ilerlemektedir. Dedüktif akılyürütme kapalı-dünya varsayımını²¹⁵ öngörmektedir ve kuralları bu kapalı alanı bütünlüklü şekilde ifade ettiği varsayılır. İndüktif akılyürütmede ise başlangıç bilgisi üzerinden genellemeler ve yeni anlamlar çıkartarak, yani anlamı genişleterek bir sonuca ulaşılır. Bu yüzden indüksiyon episte-mik belirsizlikler içeren açık-dünya varsayımına uygulanabilir.²¹⁶ Abdüktif akılyürütmeler, dedüktif akılyürütmelerden daha çok indüktif akılyürütmelere benzemektedir. Sonuç öncüllerden zorunlu olarak çıkmadığından, dedüktif olarak geçerli²¹⁷ çıkarımlar değildir. Dedüktif akılyürütmelerde sonuç yeni bir bilgi içermezken, abdüktif akılyürütmelerde sonucun bilgisi öncülleri aşar. Olgulardan yola çıkarak bunların en iyi açıklaması bulunmaya çalışılır. Olguları sonuçlar, açıklamaları da bu olguların nedenleri olarak düşündüğümüzde sonuçlardan nedenlere giden bir akılyürütmedir. Abdüktif akılyürütmeler, gündelik dilde, bilimsel araştırmalarda ve özellikle hukuksal akılyürütmelerde yaygınlıkla kullanılmaktadır. Abdüktif akılyürütme, çoğunlukla bir olgu için en iyi açıklama olarak kabul edilmektedir.²¹⁸ Varsayımsal akılyürütme, belirsizlik ve bilgi eksikliği karşısında araştırma veya diyalogu geçici olarak ileriye

²¹⁴ Douglas Walton, **Argumentation Methods for Artificial Intelligence in Law**, Springer, Berlin, 2005, s. 58.

²¹⁵ Kapalı-dünya varsayımı mantık sistemlerinde bilgi gösterimi için kullanılmaktadır ve doğru olan bir ifadenin aynı zaman doğru bilindiğini varsayar. Böylece doğru olduğu bilinmeyen önerme, yanlış varsayılır: “doğrulunu bilmiyorsak, yanlıştır”. Tersini olan açık-dünya varsayımında ise bilgi eksikliği yanlışlığa sebebiyet vermez. Yani “yanlışlığı bilinmiyorsa doğrudur”. (Vedat Kamer - İnförmel Mantık ve Akılyürütme)

²¹⁶ Vedat Kamer, **a.g.e.**, s. 50-51.

²¹⁷ Geçerlilik yalnızca dedüktif akılyürütmeler için bir gerekliliktir.

²¹⁸ John R. Josephson, Susan G. Josephson, **Abductive Inference: Computation, Philosophy Technology**, Cambridge University Press, Cambridge, 1994.

taşımak amaçlı kullanılmaktadır. Bir tahmin üzerinden, gelecekte kabul edilemez olduğuna dair ortaya bir kanıt çıkmadığı sürece, soruşturmanın veya diyalogun ilerlemesi amacıyla varsayımların geçici olarak kabul edilmesine dayanmaktadır. Dedüktif akılyürütmeler monotondur. Öncüllere yeni önermeler eklenmesi ile önceden ulaşılan sonuç değişmez. Dedüktif akılyürütme kesinliğe odaklanmıştır. İstisna içermez. Örneğin, “Bütün insanlar ölümlüdür” ifadesi istisnasız olarak tüm insanlar için geçerlidir. Aksi yöndeki tek bir örnek bile, bu ifadeyi yanlışlamaktadır.²¹⁹ Varsayımsal akılyürütmeler de indüktif akılyürütmeler gibi monoton-olmayan akılyürütmelerdir. Monoton-olmama, çıkarıma yeni öncüller eklendiğinde çıkarımın geçersiz olabileceği anlamına gelir. Daha fazla öncülün eklenmesi, önceden yapılmış bir çıkarımın geçersiz kalmasına yol açabilir. Dolayısıyla sonuç kümesi öncül kümesiyle birlikte monoton olarak artmak zorunda değildir. Gündelik akılyürütmelerde dedüksiyon, indüksiyon ve abdüksiyon gibi akıl yürütmelerin tümü kullanılmasına rağmen genellikle monoton-olmayan akılyürütmeler kullanılmaktadır. Gündelik akılyürütmelerde çoğu zaman yetersiz öncüllerden sonuçlara varılmaktadır. Çünkü ne zaman risk almaya degeceğini veya risk alınması gerektiği bizler tarafından bilinmektedir. Ancak bu tür bir çıkarımının geçersiz olabileceğini de bilinmektedir. Çünkü yeni bilgiler eski sonuçları değiştirebilir. Bu durumu karşılamak için monoton-olmayan mantık geliştirilmiştir.²²⁰ Varsayımsal akılyürütme akla yatkınlık (makul olma) kavramına dayanır. Bir ifade ile ilk olarak karşılaşıldığında önceden doğruluğu kabul edilmiş diğer gerçeklerle tutarlılığına ve birtakım sınamalara dayanarak bu ifadenin de doğruluğu kabul edilmektedir. Varsayımsal argümanlar ortaya konulan bariz olgulardan çıkarılabilir ve bu olgulara dayanarak doğru görünen bir sonuca ulaşılmasını sağlar. Feshedilebilir akılyürütme hem yapay zekâ hem de felsefenin son altmış yıldır gündemindedir. Feshedilebilir kavramı, mantıkta ve hukukta, yenilmiş, sonlandırılmış, iptal edilmiş ve geçersiz kılınmış olma özelliğine sahip olmak anlamında kullanılmaktadır.²²¹ Feshedilebilir akılyürütmede argüman akla uygunluğu bakımından zorunlu gözükmemektedir fakat dedüktif olarak geçerli değildir.

²¹⁹ Vedat Kamer, **a.g.e**, s.51.

²²⁰ Yüksel, Yücel, “Yapay Zekâ ve Puslu Mantık”, **Felsefe Arkivi**, 32, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 2008, s.40.

²²¹ Vedat Kamer, “Feshedilebilir Akılyürütme”, **VI. Mantık Çalıştayı Kitabı**, ed. Vedat Kamer & Şafak Ural, Mantık Derneği Yayınları, 2016, s. 247.

Feshedilebilir argümanda öncüllerin doğruluğu sonuca destek sağlar ancak öncüllerin doğru sonucun yanlış olması mümkündür. Öncüller sonucu geçici olarak destekler ve sonucun yeni bilgiler doğrultusunda değişmesi mümkündür.²²² Bu yapısı sebebi ile, eksik bilginin olduğu durumları gösterebilmektedir.²²³ Feshedilebilir akılyürütme, bilginin varlığı kadar yokluğuna da dayanmaktadır. Bilginin olmayışı şu şekilde ifade edebilir: P önermesi sonucunda, aksine bir bilgi olmadığı sürece Q önermesi çıkar. Bu tür bir akılyürütme mantıksal açıdan monoton-olmayan bir sonuç ilişkisi gerektirir. Örneğin, “Kuşlar uçar” önermesi sonucunda, aksine bir bilgi olmadıkça, x bir kuş ise x’in uçtuğu sonucuna varılmaktadır.²²⁴

Üçüncü tip argümanlar tek başına yeterince güçlü olmayabilir, ancak geçerli öncüllerden oluşan akla yatkın bir sonuç üzerinden yola çıkılmış olan bir gerekçe ile kanıtlama için zemin hazırlamaya uygundur.²²⁵ Bu tip argümanlar, yeni kanıtlar/bilgiler toplanırken, ilerlemekte olan bir araştırma veya tartışmada göz önünde bulundurulmaya değer bir temel oluşturabilir.²²⁶ Anderson, Schum ve Twining varsayımsal argümanların gerekli ancak tehlikeli olduğunu belirtmektedir.²²⁷ Varsayımsal argümanlar rasyonel bir temel oluşturan sezgisel buluşlar olarak kullanılmalıdır. Ancak bu tür argümanlar yanılmaya açıktır bu sebeple yeni bilgi ve kanıtlar karşısında her zaman açık fikirli olunmalıdır.²²⁸

Feshedilebilir argümanların önemini fark edilmesi mantık, yapay zekâ ve bilişsel alanda paradigma değişikliğine yol açmıştır. Yaygın feshedilebilir argüman biçimleri, mantık ders kitaplarında uzun zamandan beri yanlışlıklar/safsatalar (fallacies) olarak sınıflandırılmıştır. Ancak mantık yanlışlıkları üzerine yapılan daha yoğun çalışmalardan sonra, bunların temelinde barındırdığı argüman biçimlerinin makul ancak doğası gereği kabul edilemez olduğu kabul edilmeye başlanılmıştır. Örneğin, uzman görüşüne dayanan argümanlar uzun zamandan beri mantık ders

²²² Douglas Walton, **a.g.e.**, s.58.

²²³ Douglas Walton, **Informal Logic**, 2. Edition, Cambridge University Press, New York, 2008, s. 160.

²²⁴ Vedat Kemer, **İnformel Mantık Açısından ‘Akılyürütme’ Kavramı Üzerine Bir Araştırma** (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014, s. 108.

²²⁵ Stephen E. Toulmin, **The Uses of Argument**, Cambridge University Press, Cambridge, 1958.

²²⁶ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **a.g.e.**, s.2.

²²⁷ Terence Anderson, David Schum, William Twining, **Analysis of Evidence**, Cambridge University Press, Cambridge, 2005, s. 262.

²²⁸ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **a.g.e.**, s.2.

kitaplarında otoriteyi kandırma amaçlı yanlışlıklar başlığı altında sınıflandırılmıştır. Ancak gündelik akılyürütmelerde pratik amaçlarla, sosyal ve entelektüel yaşantıda bu tür argümanlara ihtiyaç duyulduğu ortadadır. Bu paradigma değişimi, hukuk, bilişsel bilimler, yapay zekâ, mantık, bilim felsefesi ve rasyonel argüman ölçütlerini merkezinde bulunduran tüm alanlarda argüman biçimlerinin önemini ortaya çıkartmıştır. Yanlışlıklar üzerine yapılmış olan çalışmalar, çok sayıda örneği bir araya toplamış, bu örneklerdeki argümanları tanımlamaya, analiz etmeye ve değerlendirmeye yönelik önemli çalışmaların ortaya konulmasını sağlamıştır. Böylece Douglas Walton'ın da **Argumentation Schemes** adlı kitabında sistematik olarak ele almış olduğu argüman biçimleri ve informel mantık hakkındaki çalışmalar ile yanlışlıkların artık yanlış olarak görülmemesi gerektiği gibi önemli değişiklikler yaratan bir fikri ortaya koymuştur.²²⁹

Douglas Walton, birlikte çalışmayı yürütmüş olduğu Chris Reed ve Fabrizio Macagno **Argumentation Schemes** kitabında argüman biçimlerinin köklerini Aristoteles'in ortaya koymuş olduğu toplıklere dayandırmış ve çalışmalarına buradan başlamışlardır. Sonrasında günümüze daha yakın Perelman ve Olbrechts-Tyteca²³⁰, Arthur Hastings²³¹, Manfred Kienpointner²³² tarafından argüman biçimleri üzerine yapılan çalışmalardan faydalanmışlardır.²³³ Argümanlarla ilgili araştırmaların hemen hepsinde argüman biçimleri, topik olarak ele alınmıştır. Bu bakımdan argüman biçimleri için bir standart ve düzenleme amaçlanmıştır. Ancak Walton'ın argüman biçimleri üzerine çalışmasında temelde her türden argümanın belirlenmesi, analiz edilmesi, değerlendirilmesi ve argüman biçimleri için bir standart oluşturulması amaçlanmıştır.²³⁴ Argümantasyon çalışmalarında argüman biçimleri genel itibari ile argümanın işlevi üzerinden tanımlanmıştır. Douglas Walton'ın argüman biçimleri üzerine çalışmalarını diğerlerinden ayıran önemli bir özellik ise biçimlerin rakip tarafın sorabileceği eleştirel sorulara sahip olmasıdır. Dolayısıyla, Walton'ın

²²⁹ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **a.g.e.**, s. 2-4.

²³⁰ Bkz. Perelman ve Olbrechts-Tyteca: **The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation**, 1958.

²³¹ Bkz. Arthur Hastings: **A Reformulation of the Models of Reasoning in Argumentation**, 1963.

²³² Bkz. Manfred Kienpointner: **Alltagslogik: Struktur und Funktion von Argumentationsmustern**, 1992.

²³³ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **a.g.e.**, böl. 2,3,8,9.

²³⁴ Christopher Lumer, **Walton's Argumentation Schemes**, OSSA Conference Archive, 2016, s.2.

yaklaşımı diyalogu barındırmaktadır ve argümanın başarısı rakibin hamlesine bağlıdır.²³⁵

Douglas Walton'ın Argüman Biçimleri yaklaşımının bir takım güçlü yönleri bulunmaktadır;

1. Ampirik olarak geniş bir argüman örnekleri veritabanı tarafından desteklenmektedir. Bu yüzden biçimler ileri sürülürken; önerilen biçimler basitçe belirlenmemiştir, ampirik emsallere sahiplerdir.
2. Argümanların belirli bir formatı bulunmaktadır, bu özellik alan dışı kişilerin dahi argümanları kolayca ele alabilmesini sağlamaktadır.
3. Günlük akılyürütme argüman türlerinin büyük bir kısmını kapsamaktadır.

Listelenmiş olan biçimler, belirli bir formata uygun şekilde, açıkça detaylandırılmış olarak incelemede toplanmıştır ve zengin referans metinlerine sahiptir. Çoğu biçime bağlı eleştirel sorular, argümanların belirsiz olduğu durumlarda, bize bu belirsizliği fark etmemize olanak tanır, olası çürütme veya konu ile ilgili olası bilgiler için ipuçları vermektedir.²³⁶

²³⁵ Christopher Lumer, **a.e.**, s.2.

²³⁶ Christopher Lumer, **a.e.**, s. 6.

2.1 Argüman Biçimlerinin Sınıflandırılması

Douglas Walton'ın argüman biçimlerini incelemesi ardından ortaya koymuş olduğu bu inceleme için bir sınıflandırma ortaya koymayı amaçlar. Biçimlerin sınıflandırılmasına, biçim kümeleri arasındaki ilişkiler incelenerek başlanılmıştır. Kümeler, birbiri ile birbirinin alt türü olma veya benzerlik gösterme açısından bir araya gelmiş biçimlerdir. Biçimlerin sınıflandırılması ile ilgili çalışma akılyürütmelerin biçimler dahil olduğu kategoriler olarak formüle edilmesiyle devam etmektedir. Sonrasında, sınıflandırmanın zor olduğu biçimler üzerinde durulur. Kimi zaman, bir biçimin hangi kümeye ait olduğunu belirlemek zorlayıcı olabilmektedir. Fakat biçim kümeleri daha büyük gruplara bir araya getirildiğinde, genel bir sistem ile gösterilebilmektedir. Argüman biçimlerinin sınıflandırılması, bir argümanı diğerinin alt türü olarak gösterebilmek veya bir başlık altına koyabilmek açısından veri madenciliği²³⁷ projeleri için de oldukça önemlidir. Argüman madenciliği, bir metin üzerinde tarama yapabilen ve argümantasyon biçimleri ile temsil edilenler gibi belirli tiplerdeki argümanları seçebilen argüman araştırmaları için son derece faydalı olabilecek bir prosedürdür.²³⁸

Biçimlerin sınıflandırılması beş yöntem üzerinden ele alınmıştır. Bunlardan ilki, biçimlerin öncüle bağlı sınıflandırılması. Örneğin, Uzman Görüşünden Argüman Biçimi, bir uzmanın bazı uzmanlık alanları hakkında bilgi sahibi olacak bir konumda olduğu varsayımına dayanmaktadır. Bu nedenle, Uzman Görüşünden Argüman, Pozisyondan Dolayı Bilinen Argüman'a bağlı olduğundan bu argüman biçiminin alt türü olarak sınıflandırılabilir. Bir başka örnek olarak, Koşullara Bağlı (ikinci dereceden) ad Hominem verilebilir. Burada, tartışmacıya tutarsızlığı sebebiyle saldırılan bir öncül mevcuttur. Dolayısıyla, Koşullara Bağlı (ikinci dereceden) ad Hominem, aslında Tutarsız Taahhütten Argüman'ın bir parçasıdır, kendine özgü bir biçimi olarak ele alınır. Koşullara bağlı (ikinci dereceden) ad Hominem, aslında Tutarsız Taahhütten Argüman Biçimi'ne bağlı olduğundan, bunun bir alt türü olduğu

²³⁷ İng. Argument mining.

²³⁸ Douglas Walton, Fabrizio Macagno, **A Classification System for Argumentation Schemes**, Argument and Computation, Taylor & Francis Group, 2016, s. 1.

söylenbilir. Bir diğer örnek ise Nedensel Kaygan Zemin Argümanı ile Olumsuz Neticeden (Consequence) Argüman arasındaki ilişki üzerinden verilebilir. Nedensel Kaygan Zemin Argümanı, Olumsuz Neticeden Argüman'ın alt türü olarak sınıflandırılabilir. Çünkü öncüllerden birine göre, eğer tartışmacı ele alınan eylemi gerçekleştirirse, eylemi gerçekleştiren için olumsuz sonuçlar ortaya çıkacaktır.²³⁹ Bu yöntem ile bir sınıflandırma yapıldığında, öncüllere bağlı olarak bir sınıflandırılma yapılması. Sınıflar belirlenirken, öncüller göz önünde bulundurularak biçimler arası ilişkilerin, alt türlerin belirlenmesi mümkündür.

Argüman biçimlerinin sınıflandırılmasındaki ikinci yöntem, genel kategorilere göre sınıflandırmadır. Örneğin; bazı biçimler, bilgi ile ilgili olan epistemik akılyürütmelerdir. Bilgisizlikten Argümanlar, Bilgi Eksikliğinden Argümanlar'ın bir alt türüdür, bu da Bilgi Temelli Argümanlar olarak bir küme oluşturabilecekleri ve bu küme altında değerlendirilebilecekleri anlamına gelmektedir.²⁴⁰ Bu yöntem için başka bir örnek ise Ad Hominem argümanlardır. Ad Hominem argümanların birçok alt türü bulunmaktadır ancak hepsinin kişisel saldırı ortak özelliği bulunmaktadır. Bu ortak özellik, ad Hominem argümanlarını ayrı bir argümantasyon türü olarak sınıflandırmak için kullanılabilir. Ancak daha genel olarak Kaynak Temelli Argüman kategorisine girerler.²⁴¹ Kaynak Temelli Argümanların yanı sıra, daha çok hukuksal argümanların bulunduğu, özel durumlara genel kuralların uygulandığı argümanlar Kuralların Durumlara Uygulanması genel kategorisi altında değerlendirilir. Bununla birlikte, bu iki kategoriye de girmeyen kaynak ve kurallar dışında Akılyürütmeler olarak adlandırılan her ikisinden de daha geniş bir kategori belirlenebilir.²⁴²

Biçimlerin sınıflandırılması için kullanılabilecek üçüncü yöntem, biçimleri sonuçlarının niteliğine göre sınıflandırmaktır.²⁴³ Örneğin, epistemik biçimler ile

²³⁹ Douglas Walton, Fabrizio Macagno, **a.e.**, s. 7-8.

²⁴⁰ Douglas Walton, Fabrizio Macagno, **a.e.**, s. 8.

²⁴¹ Fabrizio Macagno, **Strategies of Character Attacks**, Argumentation (34), Universidade Nova de Lisboa, 2013, s.26-27.

²⁴² Douglas Walton, Fabrizio Macagno, **a.g.e.**, s. 8.

²⁴³ Fabrizio Macagno, Douglas Walton, **Classifying the Patterns of Natural Arguments**, Philosophy & Rhetoric (48), 2015, s. 26-53.

üzerine düşünülen²⁴⁴ biçimler birbirleri ile tezatlık oluşturabilirler. Epistemik bir biçimin sonucunda önermenin doğru veya yanlış olduğu bilinir ancak üzerine düşünülen biçimlerin sonucunda belirli bir eylemin gerçekleştirilmesi veya gerçekleştirilmemesi gerekmektedir.²⁴⁵

Dördüncü yöntem ise biçimleri sonucun gücüne göre sınıflandırmaktır. Dedüktif biçimler en güçlü olarak kabul edilirken, indüktif biçimler sonucun gücü bakımından daha zayıflardır. Her iki kategoriye girmeyen feshedilebilir biçimler ise en zayıf olarak kabul edilmektedir. Bu yöntem, üçüncü kategorinin tanımı ve ilk iki kategoriden nasıl ayrıldığı ile ilgili teorik bir anlaşmanın tam olarak sağlanamamış olması ve bazı biçimlerin birden fazla kategori altında değerlendirebilecek yapıda olması sebebi ile biraz problemlidir. Örnek olarak Uzman Görüşünden Argüman'ı ele alacak olursak. Bir uzman veya veritabanının belirli bir bilgi alanındaki tüm olguları aldığını varsayarsak, Uzman Görüşünden Argüman'ın dedüktif olarak geçerli bir argüman biçimi olarak görülmesi gerektiği söylenebilir. Bununla birlikte, uzman veya veritabanının uzmanlık derecesi sayısal olarak ölçülebilirse veya değerlendirilebilirse, Uzman Görüşünden Argümanlar indüktif bir argüman biçimi olarak görülebilir. Ancak hem hukuktaki hem de günlük dildeki argümanında yaygın olarak karşımıza çıkan Uzman Görüşünden Argüman örneklerinde, bu varsayımların hiçbiri yerine getirilemez. Bu sebeple, Uzman Görüşünden Argümanlar'ın belki de üçüncü kategoriye girmesi gerekmektedir.²⁴⁶

Biçimleri sınıflandırılırken kullanılacak beşinci yöntem ise biçimleri diyalektik işleve göre sınıflandırmaktır. Buna göre tartışmacının tartışmada bir argüman ortaya koymadaki amacına değinilmektedir. Örneğin, kimi argümanlar çoğunlukla birinin görüşünü desteklemek için olumlu bir şekilde kullanılır, diğer tür argümanlar ise rakibin konumunu veya argümanını eleştirmek amacı ile kullanılır. Ayrıca bazı argümanlar sıklıkla, karşıdaki kişiyi veya pozisyonunu eleştirmek amacı ile kullanılır. Bu tür argümanlar kişisel bir işleve sahiptir. Güvene bağlı olan bir

²⁴⁴ İng. deliberative.

²⁴⁵ Douglas Walton, Fabrizio Macagno, **a.g.e.**, s. 8.

²⁴⁶ Douglas Walton, Fabrizio Macagno, **a.g.e.**, s. 8.

tartışmada, karşı tarafın karakterine saldıran Ad Hominem argüman biçimlerinde amaç karşı tarafın güvenilirliğini ve itibarını zedelemektir.²⁴⁷

Argüman biçimleri sınıflandırılırken genel olarak ikinci yöntemin kullanıldığını yani argüman biçimlerinin genel kategoriler altında sınıflandırıldığını gözlemlemekteyiz. Ancak bahsedilen tüm esaslar yer yer göz önünde bulundurulmuştur.

Argüman Biçimlerinin Sınıflandırması²⁴⁸

A. Akılyürütme

1. Dedüktif Akılyürütme²⁴⁹
 - a. Dedüktif Modus Ponens
 - b. Ayırıcı Kıyas
 - c. Hipotetik Kıyas
 - d. Saçmaya İndirgeme (Reductio Ad Absurdum)
 - e. Bölümlemeden Argüman
2. İndüktif Akılyürütme²⁵⁰
 - a. Rastgele Bir Örneklemeden Bir Gruba Argüman
 - b. Kompozisyondan Argüman
 - c. Grup ve Grup Üyelerinden Argüman

²⁴⁷ Douglas Walton, Fabrizio Macagno, *a.g.e.*, s. 9.

²⁴⁸ Bu sınıflandırma Douglas Walton'ın **Argumentation Schemes** kitabındaki sınıflandırmaya ek olarak yine **Argumentation Schemes** kitabında verilmiş olan argüman biçimleri listesindeki tüm argüman biçimlerini içermesi bakımından yine kitapta bulunan sınıflandırma temel alınarak oluşturulmuştur. Bahsedildiği gibi sınıflandırma katı bir sınıflandırma değildir ve değişikliklere açıktır. **Argumentation Schemes**'deki tüm argüman biçimlerini içermesi sebebi ile sınıflandırmada argüman biçimleri uygun görülen sınıflar altına yerleştirilmiştir. Yapısı bakımından kimi biçim birkaç sınıflın altında değerlendirilmeye uygun gibi gözükmektedir. Bu sınıflandırma oluşturulurken argüman biçimlerinin alt türleri değil ana başlıklar göz önünde bulundurulmuştur.

²⁴⁹ **Argumentation Schemes** kitabında mevcut olan sınıflandırmaya “Dedüktif Akılyürütme” sınıfı altına; *Bölümlemeden Argüman* biçiminin dahil edilmesinin uygun olabileceği düşünülmüştür.

²⁵⁰ **Argumentation Schemes** kitabında mevcut olan sınıflandırmaya “İndüktif Akılyürütme” sınıfı altına; *Kompozisyondan Argüman*, *Grup ve Grup Üyelerinden Argüman* biçimlerinin dahil edilmesinin uygun olabileceği düşünülmüştür.

3. Pratik Akılyürütme²⁵¹
 - a. Neticeden Argüman
 - b. Alernatiflerden Argüman
 - c. İsraktan Argüman
 - d. Batık Maliyetten Argüman
 - e. Tehditten Argüman
 - f. Tehlikeye Başvurmaktan Argüman
 - g. Benzeşimden Pratik Akılyürütme
 - h. Fedakârlıktan Argüman
 - i. Hedeften Argüman
 - j. İki Kişi Pratik Akılyürütmesi
 - k. Yardım İhtiyacından Argüman
 - l. İstiraptan Argüman
 - m. Alernatiflerden Pragmatik Argüman
4. Abdüktif Çıkarım (Geri Çıkarım)
 - a. Göstergeden/İşaretten (Sign) Argüman
 - b. Kanıttan Hipoteze Argüman
5. Sıradan Akılyürütme²⁵²
 - a. Nedenden Sonuca Argüman
 - b. Bağıntıdan (Korelasyon) Nedene Argüman
 - c. Kaygan Zemin Argümanı
 - d. Karşıtlıktan Argüman
 - e. Kartışlıklardan Retorik Argüman
 - f. Alernatiflerden Argüman
 - g. Davranış ve İnsan Etkileşiminden Argüman

²⁵¹ **Argumentation Schemes** kitabında mevcut olan sınıflandırmaya “Pratik Akılyürütme” sınıfı altına; *Benzeşimden Pratik Akılyürütme, Fedakârlıktan Argüman, Hedeften Argüman, İki Kişi Pratik Akılyürütmesi, Yardım İhtiyacından Argüman, İstiraptan Argüman, Alernatiflerden Pragmatik Argüman* biçimlerinin dahil edilmesinin uygun olabileceği düşünülmüştür.

²⁵² **Argumentation Schemes** kitabında mevcut olan sınıflandırmaya “Sıradan Akılyürütme” sınıfı altına; *Karşıtlıktan Argüman, Kartışlıklardan Retorik Argüman, Alernatiflerden Argüman, Davranış ve İnsan Etkileşiminden Argüman* biçimlerinin dahil edilmesinin uygun olabileceği düşünülmüştür.

B. Kaynak Temelli Argümanlar

1. Pozisyondan Dolayı Bilinen Argüman²⁵³
 - a. Pozisyondan Dolayı Bilinen Argüman
 - b. Tanık İfadesinden Argüman
 - c. Uzman Görüşünden Argüman
 - d. Bilgisizlikten Argüman
 - e. Algıdan Argüman
 - f. Hatıradan Argüman
 - g. Görünüştten Argüman
2. Taahhütten Argümanlar²⁵⁴
 - a. Taahhütten (Commitment) Argüman
 - b. Değerden Argüman
3. Kişisel Güvenirliğe Saldırılan Argümanlar²⁵⁵
 - a. Ön Yargı İddiasından Argüman
 - b. Grup Önyargılarını İleri Sürerek İyinin Zehirlenmesi
 - c. Ad Hominem Argümanlar
 - d. Pragmatik Tutarsızlık
 - e. İstikrarsız Taahhütten Argüman
4. Popüler Kabullerden Argümanlar²⁵⁶
 - a. Popüler Görüşten Argüman (*Ad Populum*)
 - b. Popüler Uygulamadan Argüman
 - c. Değer Sistemlerinden (*Ethotic*) Argüman

²⁵³ **Argumentation Schemes** kitabında mevcut olan sınıflandırmaya “Pozisyondan Dolayı Bilinen Argüman” sınıfı altına; *Algıdan Argüman*, *Hatıradan Argüman*, *Görünüştten Argüman* biçimlerinin dahil edilmesinin uygun olabileceği düşünülmüştür.

²⁵⁴ **Argumentation Schemes** kitabında mevcut olan sınıflandırmaya “Taahhütten Argümanlar” sınıfı altına; *Değerden Argüman* biçiminin dahil edilmesinin uygun olabileceği düşünülmüştür.

²⁵⁵ **Argumentation Schemes** kitabında mevcut olan sınıflandırmaya “Kişisel Güvenirliğe Saldırılan Argümanlar” sınıfı altına; *Pragmatik Tutarsızlık*, *İstikrarsız Taahhütten Argüman* biçimlerinin dahil edilmesinin uygun olabileceği düşünülmüştür.

²⁵⁶ **Argumentation Schemes** kitabında mevcut olan sınıflandırmaya “Popüler Kabullerden Argümanlar” sınıfı altına; *Değer Sistemlerinden (Ethotic) Argüman* biçiminin dahil edilmesinin uygun olabileceği düşünülmüştür.

C. Kuralların Durumlara Uygulanması

1. Durum Temelli Argümanlar²⁵⁷
 - a. Örnekten Argüman
 - b. Benzeşimden Argüman
 - c. Emsalden Argüman
 - d. Asli Kuralların Talebi İçin Argüman
 - e. Kurallardan Argüman
2. Feshedilebilir Kural Temelli Argümanlar
 - a. Yerleşik Bir Kuraldan Argüman
 - b. İstisnai Durum İçin Argüman
 - c. Mazeretin Savunulmasından Argüman
3. Sözlü Sınıflandırma Argümanları²⁵⁸
 - a. Sözel Sınıflandırmadan Argüman
 - b. Sözel Sınıflandırmanın Belirsizliğinden Argüman
 - c. Gelişigüzel/Keyfi (Arbitrariness) Sözel Sınıflandırmadan Argüman
 - d. Sözel Kaygan Zemin Argümanı
4. Kuralları ve Durumların Bağlayan Zincirleme Argümanlar
 - a. Kademeli Değişimden Argüman
 - b. Emsalden Kaygan Zemin Argümanı
 - c. Zincirleme Kıyastan Kaygan Zemin Argümanı

²⁵⁷ **Argumentation Schemes** kitabında mevcut olan sınıflandırmaya “Durum Temelli Argümanlar” sınıfı altına; *Asli Kuralların Talebi İçin Argüman, Kurallardan Argüman* biçimlerinin dahil edilmesinin uygun olabileceği düşünülmüştür.

²⁵⁸ **Argumentation Schemes** kitabında mevcut olan sınıflandırmaya “Sözlü Sınıflandırma Argümanları” sınıfı altına; *Gelişigüzel/Keyfi (Arbitrariness) Sözel Sınıflandırmadan Argüman, Sözel Kaygan Zemin Argümanı* biçimlerinin dahil edilmesinin uygun olabileceği düşünülmüştür.

2.2 Eleştirel Sorgulama

Argüman biçimleri, feshedilebilir argümanların ifade edilebildiği argüman modelleridir. Feshedilebilir argümanları değerlendirmek ve geçerliliğini tespit etmek büyük bir önem taşımaktadır çünkü uzun zaman boyunca bu tür argümanlar safsatılar (fallacy) olarak değerlendirilmiştir. Ancak günümüzde bu tür argümanların birer safсата olmadığı çoğu zaman sonuca destek için kullanılabilirdiği görülmektedir. Feshedilebilir argümanların geçerliliği sistematik olarak, monoton-olmaması göz önünde bulundurularak ve kabul edilebilirliklerinin bağlamsal olarak saptanması ile ortaya konulabilmektedir. Ancak Douglas Walton **Fundamentals of Critical Argumentation** adlı kitabında argümanların pragmatik açıdan, soruların sorulduğu ve cevaplandığı diyalog araştırması bağlamında incelenmesini gerektiğini sistematik bir kanıtlamanın yanı sıra pragmatik olarak da bu geçerliliğin ortaya konulması gerektiğini savunmuştur. Bu sebeple argüman biçimlerinin değerlendirilmesi bakımından eleştirel sorular büyük önem taşımaktadır. Argüman biçimleri ile eşleşmiş olan o argüman biçimine özel eleştirel sorular vardır.²⁵⁹

Eleştirel soruların önemi ortadadır ancak işlevi ile ilgili çeşitli fikirler mevcuttur. Başlangıçta, eleştirel sorular belirli tanınabilir türlerdeki argümanların değerlendirilmesinde tartışmacılar için bir rehber görevi gören bir sezgisel -hatta pedagojik- role sahip görünüyordu. Ancak son zamanlarda eleştirel soruların argüman biçimlerinin değerlendirilmesi ile ilgili olarak daha detaylı bir şekilde ele alınması gerektiği ortaya çıkmıştır. Eleştirel soruların işlevlerini açıklığa kavuşturmak amacı ile; argüman biçimleri ile ilişkisi bakımından tartışmacı için kullanabileceği keyfi bir unsur mu yoksa argümanın değerlendirilmesi için bir kriter mi olduğu, eleştirel soruların öne sürülmesinin tartışmacı açısından önemi, bir tartışmada haklı çıkmak için bir araç mı oldukları, kanıt yükümlülüğü ile olan bağlantıları üzerine çalışmalar yapılmıştır. Bununla birlikte, yapay zekâ ve programlama alanlarında argüman biçimlerinin temsili üzerine çalışmalarla birlikte eleştirel soruların da argüman

²⁵⁹ Douglas Walton, David M. Godden, **The Nature and Status of Critical Questions in Argumentation Schemes**, OSSA Conference Archive, 2005, s. 476.

biçimleri ile bağlantısı, bilgisayar sistemlerinde nasıl temsil edilebilecekleri ve argüman haritalarında nasıl gösterileceği üzerine çalışmalar da yapılmaktadır.²⁶⁰

Eleştirel soruların argümanların değerlendirilmesindeki işlevi açıkça ortadadır ancak bazı zamanlar kabul edilebilirlik için geçerli bir koşulmuş gibi ele alınırken bazen de geleneksel topikler gibi argümanın zayıf noktalarının ortaya çıkarılması için kullanılan araçlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.²⁶¹

Walton (1996), eleştirel soruları aynı zamanda argümanın diyalektik değerlendirmesinde sezgisel bir rolü olan pedagojik araçlar olarak görmüştür.²⁶² Bu da daha çok eleştirel soruların geleneksel topikler gibi ele alınan yaklaşıma benzer. Öte yandan eleştirel sorular sorulduğunda geçici de olsa argümanın kabul edilebilir olması için eleştirel soruların ikna edici bir şekilde yanıtlanması gerekmektedir. Bununla birlikte, eleştirel soruların sorulması zorunlu değildir.²⁶³

Argümanların kabul edilebilirliğinin denetlenmesinde feshedilebilir argümanlar için eleştirel soruların öneminden bahsetmiştik. Feshedilebilir argümanlar monoton olmadıkları için yeni bilgiler ışığında kanıt yükü değişebilir. Bu sebeple “bütünlük sorunu” ortaya çıkmaktadır ancak yine de belirli bilgi kaynakları sayesinde sonuca varılabilir. Böylece kesin olmamasına rağmen destek veren bazı kanıtlar sayesinde aksine kanıt olmadığı sürece sonucun geçici olarak kabulüne zemin oluşturulabilmektedir. Eleştirel sorular bazen kabul edilme kriterlerini karşılar ancak bazen özel olarak bazı özelliklere yönelik olabilirler. Bu nedenle bazen tüm sorular ikna edici şekilde yanıtlanırsa bile argümanın kabul edilebilirliği açısından yeterli olmayabilir. Bütünlük sorununun bir çözümü olarak argümanlarda diyalog kapanana

²⁶⁰ Douglas Walton, David M. Godden, **The Nature and Status of Critical Questions in Argumentation Schemes**, OSSA Conference Archive, 2005, s. 477.

²⁶¹ Douglas Walton, Chris Reed: **Diagramming Argumentation Schemes and Critical Questions, Anyone Who Has a View: Theoretical Contributions to the Study of Argumentation**, Ed. Eemeren, J. Blair, C. Willard and F. Snoeck Henkemans, Dordrecht, 2003, s. 202.

²⁶² Douglas Walton, “Is there a Burden of Questioning?”, **Artificial Intelligence and Law** 11, 2003, s. 31.

²⁶³ Douglas Walton, David M. Godden, **The Nature and Status of Critical Questions in Argumentation Schemes**, OSSA Conference Archive, 2005, s. 478.

kadar hiçbir zaman daha fazla sorgulamaya kapalı ve tamamlanmış olarak kabul edilmemelidir.²⁶⁴

Bütünlük sorunun ortaya çıktığı bir başka noktada, eleştirel sorular sorulduktan sonra görüşün kabul edilmesi zorunluluğunda eleştirel sorgulamanın bitirilmesi ve ne zaman bitirilmesi gerektiği ile ilgili belirli bir kural, prosedürün olup olmamasıdır. Bu durumda önemli olan yine, soruların ikna edici veya yeterli bir şekilde cevaplanıp cevaplanmadığıdır. Böyle durumlarda kanıt yükümlülüğü büyük önem taşımaktadır. Eğer kanıt yükümlülüğü karşılanamıyorsa eleştirel sorgulamaya son verilmelidir.²⁶⁵

Argüman biçimleri ile ilgili olarak gerek bilişim gerekse diğer alanlarda gelişmenin sağlanmasında önem taşıyan, bir unsur da eleştirel soruların uygun bir şekilde saptanmasıdır.²⁶⁶ Argüman biçimlerinin çoğu *modus ponens* ile benzerlik göstermektedir, tipik olarak kimi zaman büyük öncülün feshedilebilir olmaktadır.²⁶⁷ Genel yaklaşıma göre, *modus ponens* argümanı bir sonuca varan iki birbirine bağlı öncülden oluşmaktadır. Ancak, bu öncüller çoğu zaman örtük bırakılmaktadır. Bir *modus ponens* argümanında, büyük öncülün örtük bırakılması olağan bir uygulamadır bu sebeple eksik öncüllü önerme olarak ayrı bir argüman türü olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. *Modus ponens* argümanın büyük öncülünü dahil etmek, hantal bir metin olmasına sebep olabilir, ancak izleyicinin şüpheli olduğu durumlarda veya kavramsal bir yük söz konusu ise üç bileşenin de açıklığa kavuşturulması önemlidir. Argüman biçimlerinde göreceğimiz gibi, her zaman sadece feshedilebilir büyük öncüller örtük bırakılmaz. Birçok durumda bir dizi varsayım vardır, bunların tümü örtük bağlı öncüller olarak görülebilir.²⁶⁸ Örneğin; Pozisyondan Dolayı Bilinen argüman biçimi, sorgulayan tarafın belirli bir konuda bilgisinin olmadığı ve diğer

²⁶⁴ Douglas Walton, David M. Godden, **The Nature and Status of Critical Questions in Argumentation Schemes**, OSSA Conference Archive, 2005, s. 479.

²⁶⁵ Douglas Walton, David M. Godden, **The Nature and Status of Critical Questions in Argumentation Schemes**, OSSA Conference Archive, 2005, s. 449-450.

²⁶⁶ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **Argument Schemes**, s. 16.

²⁶⁷ Douglas Walton: **Are Some Modus Ponens Arguments Deductively Invalid**, Informal Logic (22), 2002, s. 19-46.

²⁶⁸ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **Argumentation Schemes**, 2008, Cambridge University Press, United States of America, s.16-17

tarafın bilgisinin olduğu feshedilebilir argüman türlerindedir. Argüman biçimi Douglas Walton tarafından şu şekilde modellenmiştir.²⁶⁹

Pozisyondan Dolayı Bilinen Argüman

Büyük Öncül(P₁): Kaynak a, A önermesini içeren S konusu hakkında bilgili bir pozisyondadır.

Küçük Öncül(P₂): a, A'nın doğru (yanlış) olduğunu ileri sürmektedir.

Sonuç: A doğrudur (yanlıştır).

Eleştirel Sorular

ES1: a, A'nın doğru (yanlış) olup olmadığını bilecek bir pozisyonda mıdır?

ES2: a, güvenilir (itimat edilir) bir kaynak mıdır?

ES3: a, A'nın doğru (yanlış) olduğunu ileri sürüyor mu?²⁷⁰

Pozisyondan dolayı bilinen argüman biçiminde, kanıt yükü öncüllerden sonuca doğru ilerlemektedir. Böylece diyalogdaki düşünce dengesi bir yöne doğru eğilmektedir. Ancak bu sonuç diyalogun gidişatına bağlı olarak geçici bir sonuçtur. Cevaplayıcı tarafından uygun eleştirel sorular sorulduğunda kanıt yükü ve diyalogun dengesi diğer tarafa kaymaktadır. Ancak soru ikna edici bir şekilde yanıtlendiğinde, kanıt yükü tekrar geri kaydırılmaktadır.

Bu biçimin kabul edilen kullanımına göre, ikinci öncül P₂, sonuçta olduğu gibi açıkça ifade edilir. P₁ ise örtük olarak bırakılır. Argüman, C sonucuna ulaşan birbirine bağlı iki öncülden oluşur. Öncüllerden biri başarısız olursa *modus ponens*'de olduğu gibi tüm argüman başarısız olmuş olur. Eleştirel sorular, kanıt yükümlülüğünü taşıyan varsayımlar oluşturulmasını sağlar. Örnek üzerinden gidecek olursak, Pozisyondan Dolayı Bilinen Argümanlar'da argümanın başarılı olması için dinleyicinin a'nın güvenilir bir kaynak olduğunu bilmesi önemlidir. Dahası, bu ek

²⁶⁹ Douglas Walton, **Argumentation Schemes for Presumptive Reasoning**, Lawrence Erlbaum Associates, Mahwah, NJ., 1996, s.61.

²⁷⁰ Douglas Walton, **Legal Argumentation and Evidence**, University Park: Pennsylvania State University Press, 2002, s. 46.

öncül başarısız ise yani a güvenilir bir kaynak değil ise tüm argüman başarısız sayılmaktadır.²⁷¹

Argüman biçimlerinin yapısı ile bağlantılı olarak öncüller ile eleştirel sorular arasındaki fark belli belirsiz olabilir. Örneğin; yukarıda gösterilmiş olan pozisyondan dolayı bilinen argüman biçiminde, Büyük Öncül ile ES1 (Eleştirel Soru 1) yakından ilişkilidir ve birlikte öncül olarak tanımlanabilir. Bununla birlikte ES2 (Eleştirel Soru 2) açıkça ikinci öncülü (Küçük Öncül) oluşturabilmektedir. Ancak ES3 (Eleştirel Soru 3) ve Küçük Öncül her ne kadar benzer olsalar da sorgulanan farklı bir şeydir ve bir yorumlamanın aksine ES3 ifade edilen şeyi hedef almaktadır. Eleştirel sorular bu şekilde ele alındığında asıl metindeki eksik öncüllerin de ortaya çıkarılması sağlanabilmektedir.²⁷²

Argümanın parçası olan bir veya daha fazla ifadenin açıkça belirtilmediği argümanlar entimem²⁷³ olarak adlandırılmaktadır. Eksik öncüllü argümanlar da buna dahildir ancak bazen eksik olan ifade sonuçtur. Entimemler mekanik işlemlerde anlamın yakalanmasını zorlaştırabilir çünkü varsayımlar belirtilmediğinde bu yalnızca tartışmacının yorumlamasına bırakılmış olur.²⁷⁴

Uzman görüşünden argüman biçimi, bilgi aramakta kullanılan diyaloglarda sıklıkla kullanılan pozisyondan dolayı bilinen argüman biçimleri sınıfının bir alt türüdür. Bu tür diyaloglarda bir taraf bilgi sahibi olan uzmandır. Diğer taraf ise bilgiye sahip değildir.²⁷⁵ Douglas Walton uzman görüşünden argümanları şu şekilde modellemiştir;

²⁷¹ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **Argumentation Schemes**, 2008, Cambridge University Press, United States of America, s. 16-17.

²⁷² Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **Argumentation Schemes**, 2008, Cambridge University Press, United States of America, s.17.

²⁷³ İng. enthymeme

²⁷⁴ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **Argumentation Schemes**, 2008, Cambridge University Press, United States of America, s.18.

²⁷⁵ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **Argumentation Schemes**, 2008, Cambridge University Press, United States of America, s. 14.

Uzman Görüşünden Argüman

Büyük Öncül: E kaynağı, A önermesini içeren S konusunda uzmandır.

Küçük Öncül: E, A önermesinin doğru (yanlış) olduğunu ileri sürmektedir.

Sonuç: A doğrudur (yanlıştır)²⁷⁶

Douglas Walton uzman görüşünden argümanların aynı zamanda feshedilebilir argümanlar olduğunu savunmaktadır. Yani, uzman görüşünü sorgulamak her ne kadar kolay olmasa da uzmanlar da birçok konuda yanılabilir bu sebeple sorgulanmalıdır. Bu sebeple feshedilebilir olan uzman görüşünden argümanlar eleştirel sorgulamaya tabii tutulmalıdır.²⁷⁷ Uzman görüşünden argümanlar ile eşleştirilmiş altı tane soru vardır. Bunlar;

Uzman Görüşünden Argüman için Eleştirel Sorular

ES1 (Uzmanlık Sorusu): Uzman bir kaynak olarak E ne kadar güvenilirdir?

ES2 (Alan Sorusu): Uzman E, A'nın bulunduğu alanda uzman mı?

ES3 (Görüş Sorusu): E, A'yı içeren ne iddia etti?

ES4 (Güvenilirlik Sorusu): E kişisel olarak güvenilir bir kaynak mıdır?

ES5 (Tutarlılık Sorusu): A, diğer uzmanların iddia ettiği şeylerle tutarlı mı?

ES6 (Destek Kanıt Sorusu): E'nin iddiası kanıtlara dayanmakta mıdır?²⁷⁸

Uzman görüşünden argümanlar ile eşleştirilmiş olan bu altı sorudan ES4 ve ES5 haricindeki soruların örtük öncülleri ortaya çıkarmak amacıyla sorulduğu söylenebilmektedir. Soruları değerlendirecek olursak;

ES1 (Uzmanlık Sorusu): Argümanda uzman görüşüne başvurulduğunda aynı zamanda uzmanın güvenilir olduğu varsayılmış olur.

ES2 (Alan Sorusu): Uzmanın iddia edilen alanda uzman olduğu varsayılmış olur.

²⁷⁶ Douglas Walton, **Appeal to Expert Opinion**, University Park: Pennsylvania State University Press, 1997, s. 210.

²⁷⁷ Argumentation schemes s.15.

²⁷⁸ Douglas Walton, **Appeal to Expert Opinion**, University Park: Pennsylvania State University Press, 1997, s. 223.

ES3 (Görüş Sorusu): Uzmanın söylediği şeyde iddianın çıkarımla ya da bazı durumlarda doğrudan alıntı yaparak bile çıkarılabilecek bir açıklama yaptığı varsayılmaktadır.

ES6 (Destek Kanıt Sorusu): Uzmanın iddiasının, uzmanlığı alanındaki bazı kanıtlara dayandığını varsayılmaktadır.

Bir argümanı analiz ederken veya eleştirel olarak değerlendirirken, argüman biçimleri ve eleştirel sorular kullanılmaktadır. Argüman biçimi argümanın türünü ve öncüllerinin tanımlanmasına yardımcı olur. Eleştirel sorular ise bu öncüllerin sorgulanmasını sağlamaktadır. Eleştirel sorular, argümanın dayandığı temel varsayımları göstererek argümanın sorgulanabileceği veya eleştirilebileceği yolların belirlenmesini sağlamaktadır.²⁷⁹

Bu varsayımların yapılmış olması argümanın mantıklı bir çerçeveye oturması için önemlidir. Bununla birlikte ES4 (Güvenilirlik Sorusu) ve ES5 (Tutarlılık Sorusu) bu sorulardan farklı özelliklere sahiptir. Bir kişi tanığın güvenilirliği veya ifadesinin diğer uzman tanıkların ifadesiyle tutarlı olup olmadığı bir varsayım oluşturmaz. Bu sorular argümanın saldırılabilecek yönlerini göstermektedir. Uzmanın güvenilirliğine sahtekarlık veya yanlışlık kanıtları ile saldırılabilir. Tutarlılığına ise aynı alandaki diğer uzmanlardan alınan fikirler ile uzmanın çelişip çelişmediği şeklinde bir saldırıda bulunulabilmektedir. İki tür eleştirel soru (ES1, ES2, ES3, ES6 ve ES4, ES5) arasındaki fark kanıt yükümlülüğüdür. ES4 ve ES5 zorunlu kanıt yükümlülüğüne sahiptir, diğer eleştirel sorular ise sadece sorularak değeri değiştirebilmektedir. Bu son türdeki eleştirel sorular için uygun cevaplar verilmelidir, aksi takdirde uzman görüşünden argümanı başarısız sayılır.²⁸⁰

Uzman görüşüne yapılan itirazları değerlendirmek için eleştirel soruları kullanmanın arkasındaki fikir diyalektiktir. Varsayım, bir diyalogdaki argümanlarda çözülecek meselenin bir düşünceler dengesi üzerinde kurulu olduğudur. Uzman görüşüne itiraz, diyalogda kendi başına zayıf bir argüman olsa bile, küçük bir varsayım yükü taşıyabilmektedir. Eğer verilen argüman, argüman biçiminin gerekliliklerini

²⁷⁹ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **Argumentation Schemes**, 2008, Cambridge University Press, United States of America, s.15.

²⁸⁰ Douglas Walton, Thomas F. Gordon, **Critical Questions in Computational Models of Legal Argument**, Centre for Research in Reasoning, Argumentation and Rhetoric, 2005, s.3.

karşılaşırsa ve öncüller makul kabul edilirse, bu, sonucun devam etmesi için makul bir varsayım yükü olabilir. Ancak, katılımcıya az önce belirtilen uygun kritik sorulardan birini sorduğunu varsayalım. İspat yükümlülüğü, eleştirel sorular başarılı bir şekilde cevaplanana kadar savunucu tarafına geri döner.²⁸¹

Görüldüğü gibi bütünlük sorunu kanıt yükümlülüğü ile bağlantılıdır. Soruların tüm eleştirel soruları ikna edici şekilde yanıtlamak gibi bir yükümlülük vardır. Soruları sormak ve cevaplamak zorunlu değildir ancak bir soru sorulduğunda çoğu zaman kanıt yükümlülüğü cevaplayan tarafa geçmiş olur. Ancak, eleştirel soruya ikna edici bir cevap verilmesi, diyaloga yeni bilgiler, nedenler veya argümanların girmesini gerektirmemektedir. Birçok durumda, mevcut bakış açısına ulaşırken dikkat edilmesi gereken hususlar hakkında bir fikir verilmiş olur. Bununla birlikte, soruyu cevaplamak, kanıt yükümlülüğünün karşı tarafa geçmesi için yeterlidir. Bu hamlenin başarısız olduğu tek koşul, cevabın ikna edici olmamasıdır. Ancak burada bunu göstermesi gereken kişi yine sorgulayan taraftır. Yani cevaplarının ikna edici olduğunu göstermek, cevap verenin (yani savunucunun) işi değildir. Daha ziyade bir cevabın ikna edici olmadığını göstermesi yükümlülüğü sorgulayıcıya aittir.²⁸²

Diğer bir argüman şeması olan pratik akılyürütme alt başlığındaki gerekli durum biçimini üzerinden sorgulamanın biçimlere nasıl uygulandığını ele alacağız;

Pratik Akılyürütme - Gerekli Durum Biçimi

Hedef Öncülü: Amacım A'yı gerçekleştirmektedir.

Alternatifler Öncülü: Verilen bilgiler doğrultusunda en azından B₀, B₁,...,B_n'den biri A'nın gerçekleşmesi için gereklidir.

Seçim Öncülü: B_i'nin üyelerinden en az bir tanesini veya en azından en kabul edilebilir olanını gerekli koşul olarak seçtim.

Pratik Öncül: Bildiğim kadarıyla, değiştirilemez olanlardan hiçbir şey B_i seçmemi engellemez.

²⁸¹ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **Argumentation Schemes**, 2008, Cambridge University Press, United States of America, s. 15.

²⁸² Douglas Walton, David M. Godden, **The Nature and Status of Critical Questions in Argumentation Schemes**, OSSA Conference Archive, 2005, s.479-481.

Yan Etkiler Öncülü: A'yı gerçekleştirmek, benim için B_i'yi gerçekleştirmemden daha makbuldür.

Sonuç: O halde, B_i'yi gerçekleştirmeliyim.

Eleştirel Sorular

ES1: A gerçekleştirmenin B'den farklı alternatif yolları var mı? [Alternatif Konuşma Sorusu]

ES2: B, kabul edilebilir veya en iyi alternatif mi? [Kabul Edilebilir/En İyi Seçenek Sorusu]

ES3: a kişisi için B'yı yapmak mümkün mü? [İmkân Sorusu]

ES4: a'nın B'yı gerçekleştirmesinin dikkate alınması gereken kötü yan etkileri var mıdır? [Köyü Yan Etki Sorusu]

ES5: a'nın A'yı gerçekleştirmesi ile çatışacak a'nın başka hedefleri var mı? [Çatışan Hedefler Sorusu]²⁸³

Uzman görüşünden argümanlarda, sorgulamaya bağlı bir yükümlülüğün olup olmadığı, sorunun örtük bir varsayıma itiraz edip etmemesi veya itirazlar için bir başlangıç noktası görevi yapıp yapmadığına göre belirlenebilmektedir. Pratik akılyürütme gerekli durum argümanlarında ise bu aynı şekilde değildir. Her eleştirel soru bir öncül ile eşleştirilebilmektedir bu sebeple sorular ile bağlantılı bir yük görülmemektedir. Çünkü bu sorular reddedilme veya itiraz etme işlevine sahip değildir sadece argümanın biraz daha ötesini araştırmaya yaramaktadır. Dolayısıyla, savunucunun sorulan her soruyu cevaplamak için bir yükümlülüğü olmasına rağmen, savunucu bu yükümlülüğü “Hayır, A'yı gerçekleştirmek için B seçenekleri dışında alternatif bir yol düşünemiyorum” gibi formalite icabı cevaplarla karşılayabilir veya geçiştirebilir. Pratik akılyürütme biçiminde eleştirel soruların güçlü veya zayıf rol oynaması tartışmacılara bağlıdır. Sorunun nasıl değerlendirildiği argüman haritasında da sorunun nasıl ele alınacağı ile ilgili katkıda bulunmaktadır.²⁸⁴

²⁸³ Douglas Walton, **Practical Reasoning: Goal-Driven, Knowledge-Based, Action-Guiding Argumentation**, Rowman and Littlefield, Savage Maryland, 1990b, s.48.

²⁸⁴ Douglas Walton, David M. Godden, **The Nature and Status of Critical Questions in Argumentation Schemes**, OSSA Conference Archive, 2005, s.481-483.

Argüman biçimlerinin yapay zekâ ve bilgisayar bilimleri alanında çalışmalar için modellenmesi üzerine Bart Verheij ve Thomas Gordon tarafından iki yaklaşım ortaya konulmuştur. Verheij eleştirel soruların dört görevi olduğunu savunmaktadır. Bunlar;²⁸⁵

1. Argüman biçiminin öncüllerini eleştirel olarak sorgulamak.
2. Argüman biçimindeki istisnai durumlara işaret etmek.
3. Bir biçimin kullanılmasının şartlarını, kabul edilebilirliğini belirlemek.
4. Argüman biçiminin sonucu olabilecek diğer olası argümanlara işaret etmek.

Bu yaklaşıma göre öncülleri kontrol eden sorular modellenmez. Geri kalan sorular için Verheij'in yaklaşımı, Pollock'un, feshediciler (undercutters) ve reddediciler (rebuttals) olarak adlandırılan argümanlar arasındaki iki tür yenilgi ilişkisi arasındaki ayırımına dayanmaktadır. Reddediciler, argümanın sonucunun çürütülmesi lehinde argümanlardır. Feshediciler ise sonucun öncüllerden çıkarıldığı çıkarıma saldırmaktadır. Örneğin bir feshedici, ilk argümanda kullanılan kurala bir istisna olarak ortaya çıkabilir. Verheij feshedilebilir akılyürütmelerde reddediciler ve feshedicilerin temsil edilmesi için DefLog olarak adlandırılan bir mantık geliştirmiştir. DefLog, savunulabilir kurallar da dahil olmak üzere ifadeleri ve bu ifadeler arasında monoton olmayan çıkarım ilişkisini temsil etmek için kullanılan bir dildir. Argüman biçimleri, DefLog'da feshedilebilir kurallar olarak modellenmiştir. Verheij ayrıca ArguMed adı verilen ve DefLog ile uyumlu olan argümanları haritalandırmak için bir yöntem ve bilgisayar yazılımı da geliştirmiştir. Verheij'in yaklaşımında eleştirel soruların çeşitli rolleri bu kurallar kullanılarak modellenmiştir. Önceden bahsedildiği gibi ilk eleştirel soru tipi modellemede göz ardı edilebilir. İstisnai durumlara işaret eden ikinci tip eleştirel sorular olumsuzlama işlemcisi (operator) kullanılarak diğer kuralların olumsuzlamasını sağlar;²⁸⁶

```
exception-1 ->  
x(premise-1 & ... & premise-n -> conclusion)
```

²⁸⁵ Douglas Walton, Thomas F. Gordon, **Critical Questions in Computational Models of Legal Argument**, Centre for Research in Reasoning, Argumentation and Rhetoric, 2005, s.5.

²⁸⁶ Douglas Walton, Thomas F. Gordon, **Critical Questions in Computational Models of Legal Argument**, Centre for Research in Reasoning, Argumentation and Rhetoric, 2005, s. 5.

Somut bir söz dizilimi olan DefLog'da -> feshedilebilirliği, x diyalektik olumsuzlamayı, & ise birleştirme işlemcisi olarak kullanılmaktadır. Üçüncü tip eleştirel sorular argüman biçiminin kabul edilebilirliğini belirlemek için kullanılır, Verheij bu tip soruları şu şekilde modellemiştir;²⁸⁷

```
condition-1 ->  
(premise-1 & ... & premise-n -> conclusion)
```

Son olarak dördüncü tip eleştirel sorular, argümanın sonucu olabilecek ek kurallar, reddediciler ve karşıt sonuçlara işaret eder. Bunu ifade etmek için olumsuzlama işlemcisi ile modellenmiştir;²⁸⁸

```
premise-1 & ... & premise-n -> x(conclusion-1)
```

Thomas Gordon, hukuki akılyürütme destek sistemlerinde kullanılmak üzere Walton'un argüman biçimlerini içeren bilgisayarlı savunulabilir argüman modeli oluşturmuştur. Bu model SemanticWeb ontolojileri üzerine inşa edilmiştir. Bu modeldeki argüman biçimleri, argümanları bulmak ve oluşturmak için kullanılan etkileşimli, sezgisel arama prosedürleridir. Gordon'ın modeli, önermeler, argümanlar, ifadeler, durumlar, argüman biçimleri ve kanıt standartları dahil olmak üzere çeşitli argümantasyon öğelerini temsil edecek yapıları tanımlamaktadır. Bununla birlikte bu öğelerin işlevleri, argümanların varsayımsal geçerliliği ve önermelerin kabul edilebilirliğini ortaya koymaktadır. Yani model, herhangi bir programlama dilinde uygulanabilecek bir bilgisayar programının işlevsel özelliğidir.²⁸⁹

Verheij'in modelindeki dört eleştirel soru tipinden üçü Gordon'ın sisteminde öncül (antecedent), varsayımlar ve istisnalar adı verilen farklı tür öncüller kullanarak modellenmiştir. Eleştirel soruların dördüncü tipi, öncüllerle değil, ilk argümanın

²⁸⁷ Douglas Walton, Thomas F. Gordon, **Critical Questions in Computational Models of Legal Argument**, Centre for Research in Reasoning, Argumentation and Rhetoric, 2005, s.6.

²⁸⁸ Douglas Walton, Thomas F. Gordon, **Critical Questions in Computational Models of Legal Argument**, Centre for Research in Reasoning, Argumentation and Rhetoric, 2005, s.6.

B. Verheij. Dialectical argumentation with argumentation schemes: An approach to legal logic. **Artificial Intelligence and Law**, 11(2-3):167-195, 2003

²⁸⁹ Douglas Walton, Thomas F. Gordon, **Critical Questions in Computational Models of Legal Argument**, Centre for Research in Reasoning, Argumentation and Rhetoric, 2005, s. 6.

sonucunu lehte veya aleyhte ek argümanlar olarak ele alınmaktadır. Bir argümanın öncülleri (antecedent) kabul edilebilir sayılmaz, kabul edilebilir olarak değerlendirilebilmesi için başka argümanlar tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Varsayımlar, Verheij'in modeli ile benzerlik göstermektedir, ancak sorgulanmadıkça kabul edilebilir sayılmazlar. Gordon'ın argüman modeli, durumlar için belirli bir yapı içermektedir. Bir argüman protokolü kullanılarak, durum modeline uygun bir durum eklenerek bir önerme sorgulanır veya ele alınır. Son olarak, istisnalar da Verheij'in modelindeki istisnalara benzer. İstisnalar, kabul edilebilir olarak görülmeyen ancak eğer ortaya konulursa ve başka bir argümanla destekleniyorsa argümanı engelleyebilir veya feshedebilir öncüllerdir. Bir argüman şu şekilde tanımlanmıştır;²⁹⁰

```
type argument =  
{ id: id,  
  direction: {pro, con},  
  consequent: atom,  
  antecedent: atom list,  
  presumptions: atom list,  
  exceptions: atom list }
```

Argümanlar, önermelerin kabul edilebilirliğini belirlemek için, şimdiye dek yapılan söylemler ve kanıt standartları dikkate alınarak değerlendirilir. Her durum kanıt standartları ile değerlendirilir. Argüman değerlendirmesi abdüksiyon kullanılarak gerçekleştirilir. Duruma dahil edilmeyen varsayımlar (presumption), varsayım (assumption) olarak adlandırılır ve hipotez olarak değerlendirilir. Bağlam bu varsayımların bir alt kümesidir.²⁹¹

Yine, bu modelde varsayımlar ve istisnalar farklı şekilde ele alınmaktadır. Varsayımlar (presumptions) durumda yer almasa dahi geçerli olabilirler. İstisnalar ise durumda yer almalıdır ve öncüller (antecedents) gibi sonrasında gelen argümanlar

²⁹⁰ Douglas Walton, Thomas F. Gordon, **Critical Questions in Computational Models of Legal Argument**, Centre for Research in Reasoning, Argumentation and Rhetoric, 2005, s.6.

²⁹¹ Douglas Walton, Thomas F. Gordon, **Critical Questions in Computational Models of Legal Argument**, Centre for Research in Reasoning, Argumentation and Rhetoric, 2005, s.6.

tarafından desteklenmelidir. Bir istisna kabul etmek, argümanın sonucunu reddetmez, argümanın sonucuna verilen desteği iptal eden bir tür feshedici görevi görür. Temel fikir, argümanlardan oluşturulan gerekçelere uygulanabilir varsayımlarını tanımlamaktır. Uygulanabilir varsayımların ve istisnaların her ikisinin de aynı bağlamda tutarlı bir şekilde kabul edilemeyeceğini ifade etmek için her istisna için bir gerekçe üretilmelidir.²⁹²

Carneades Argümantasyon Sistemi, bir katılımcı eleştirel soru sorduğunda ne olacağı hakkında iki farklı teoriyi barındırmaktadır. İlkinde, eleştirel soru sorulduğunda, kanıt yükümlülüğü, cevap vermesi için savunucunun tarafına geçmektedir. Diğer teoride ise sadece soruyu sormak, katılımcı cevap vermek için bazı kanıtlar sunana kadar savunucunun argümanını yenemez. Carneades'te sıradan öncüller, istisnalar ve varsayımlar ayrımı yapılmaktadır. Sıradan öncüller durum ile ilgili varsayımlar olarak ele alınır. Bir varsayım şüphesiz veya kabul edilebilir ise reddedilmez. Ayrıca varsayımlarsa kanıt standartları da göz önünde bulundurulmalıdır. İstisnalarda ise istisnanın kabul edilebilir olduğu kanıtlandığında geçerli olmaktadır.²⁹³ Carneades modelinde varsayımlar ve istisnalar arasındaki ayrım, eleştirel soru henüz sorulmamışsa, eleştirel sorular sorulduğunda hangi cevabın verilebileceğini göstermektedir. Argüman biçimleri ile onunla eşleşmiş olan eleştirel soruların gösterimi çok kolay değildir. Ancak Carneades'te bu problem eleştirel soruların farklı türde öncüller olarak gösterilmesi ile çözülmüştür. Varsayımlar ve istisnalar, açıkça gösterildiklerinde, bir argüman biçiminin yapısını dolduran örtük öncüller olarak değerlendirilir. Argüman biçimlerinin yeniden modellenmesi ve onunla eşleşen eleştirel sorular kümesi bize biçimlere uyan feshedilebilir argümanların değerlendirmenin yeni bir yolunu sunmaktadır.²⁹⁴

²⁹² Douglas Walton, Thomas F. Gordon, **Critical Questions in Computational Models of Legal Argument**, Centre for Research in Reasoning, Argumentation and Rhetoric, 2005, s.7.

²⁹³ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **Argumentation Schemes**, 2008, Cambridge University Press, United States of America, s.373-375.

²⁹⁴ Douglas Walton, Thomas F. Gordon, **Modeling Critical Questions as Additional Premises**, ed. F. Zenker, Proceedings of the 8th International OSSA Conference, 2011, s. 11-12.

2.3 Argüman Biçimlerinin Belirlenmesi

Douglas Walton ilk olarak 1996'da **Argumentation Schemes for Presumptive Reasoning**²⁹⁵ adlı kitabında yirmi beş tane argüman biçiminin sıralandığı bir liste ortaya koymuştur.²⁹⁶ Bu listede; Göstergeden/İşaretten (Sign) Argüman, Örnekten Argüman²⁹⁷, Sözel Sınıflandırmadan Argüman²⁹⁸, Taahhütten Argüman²⁹⁹, Bir Kişiye Karşı Koşullara Bağlı Argüman, Pozisyondan Dolayı Bilinen Argüman³⁰⁰, Uzman Görüşünden Argüman³⁰¹, Kanıttan Hipoteze Argüman, Bağıntidan (Korelasyon) Nedene Argüman³⁰², Nedenden Sonuca Argüman, Neticeden Argüman³⁰³, Benzeşimden Argüman³⁰⁴, İsraktan Argüman³⁰⁵, Popülerlikten Argüman³⁰⁶, Değer Sistemlerinden (Ethotic) Argüman, Önyargıdan Argüman³⁰⁷, Sabit Kurallardan

²⁹⁵ Tr. Varsayımsal Akılyürütmelerin Argüman Biçimleri

²⁹⁶ Christopher Lumer, **Walton's Argumentation Schemes**, OSSA Conference Archive, 2016, s.1.

²⁹⁷ **Argumentation Schemes** adlı kitapta Örnekten Argüman sonrasında Kuralların Durumlara Uygulanması başlığı, Durumları Temel Alan Argümanlar alt başlığı altında değerlendirilmiştir.

²⁹⁸ **Argumentation Schemes** adlı kitapta Sözel Sınıflandırmadan Argümanlar sonrasında Kuralların Durumlara Uygulanması başlığının bir alt başlığı olarak değerlendirilmiştir.

²⁹⁹ **Argumentation Schemes** adlı kitapta Taahhütten Argümanlar sonrasında Kaynak-Temelli Argümanlar sınıfının bir alt başlığı olarak belirlenmiştir.

³⁰⁰ **Argumentation Schemes** adlı kitapta Pozisyondan Dolayı Bilinen Argümanlar Kaynak-Temelli Argümanlar sınıfının altında değerlendirilmiştir.

³⁰¹ **Argumentation Schemes** adlı kitapta Pozisyondan Dolayı Bilinen Argümanlar Kaynak-Temelli Argümanlar sınıfının altında değerlendirilmiştir.

³⁰² **Argumentation Schemes** adlı kitapta Bağıntidan (Korelasyon) Nedene Argümanlar sonrasında, Gündelik (Casual) Akılyürütmeler başlığı altında değerlendirilmiştir.

³⁰³ **Argumentation Schemes** adlı kitapta Neticeden Argümanlar sonrasında Pratik Akılyürütmeler başlığı altında değerlendirilmiştir.

³⁰⁴ **Argumentation Schemes** adlı kitapta Benzeşimden Argümanlar sonrasında Kuralların Durumlara Uygulanması başlığı, Durum Temelli Argümanlar alt başlığı altında değerlendirilmiştir.

³⁰⁵ **Argumentation Schemes** adlı kitapta İsraktan Argüman sonrasında Pratik Akılyürütmeler başlığı altında değerlendirilmiştir.

³⁰⁶ **Argumentation Schemes** adlı kitapta Popüler Görüşten Argüman (*Ad Populum*), on bir alt başlık ile Popüler Uygulamadan Argüman olarak alt türleri belirtilmiştir.

³⁰⁷ **Argumentation Schemes** adlı kitapta Önyargı İddiasından Argüman olarak ele alınmıştır. Ayrıca Taahhütten Argümanlar ana başlığı, Kişisel Güvenirliğe Saldırılan Argümanlar alt başlığı altında, Ad Hominem Argümanlar veya yine aynı ana başlık altında Önyargı İddiasından Argüman alt başlığı altında değerlendirilebilecek *Ad Hominem Önyargı Argümanları* Biçimler listesine eklenmiştir.

Argüman³⁰⁸, Emsalden Argüman³⁰⁹, Kademeli Değişimden (Gradualism) Argüman³¹⁰, Emsalden Kaygan Zemin Argümanı³¹¹, Zincirleme Kıyastan Kaygan Zemin Argümanı, Sözel Sınıflandırmanın Belirsizliğinden Argüman, Gelişigüzel/Keyfi (Arbitrariness), Sözel Sınıflandırmadan Argüman, Sözel Kaygan Zemin Argümanı, Tam (Full) Kaygan Zemin Argümanı bulunmaktadır. Bu listenin yanı sıra Bilgisizlikten Argüman ayrı bir bölüm olarak ele alınmıştır. **Argumentation Schemes for Presumptive Reasoning**'de Douglas Walton'ın argüman biçimlerini listelemeye çalışmasındaki ilk amacı bu biçimlerin yapay zekâ ve bilgisayar programlarında argümanların kullanılabilir olmasını sağlamak olmuştur. Bu çalışmalar sayesinde, gündelik akılyürütmeler ele alınırken daha somut bir şekilde değerlendirilebilmiştir.³¹² Sonrasında **Argumentation Schemes**'de argüman biçimleri ve sınıflandırması üzerine daha çok durulmuş ve daha fazla biçim içeren bir liste ortaya konulmuştur. Bu listede **Argumentation Schemes for Presumptive Reasoning**'de verilmiş olan biçimler listesindeki kimi biçimler alt tür olarak gösterilmiş, kimi biçimler de genişletilerek farklı ana başlıklar altında ele alınmıştır. Bunun yanı sıra yeni biçimler listeye eklenmiştir.

Douglas Walton argümanları biçimselleştirirken, dedüktif mantıktan da aşına olunan şekilde indüktif akılyürütmeleri biçimsel bir yapı olarak ifade etmeyi amaçlamıştır. Walton'ın çalışmasındaki asıl önemli unsur, indüktif ve dedüktif argümanların biçimselleştirilmesinin yanı sıra feshedilebilir argümanlar da biçimselleştirilmiş olmasıdır. Feshedilebilir argümanlar, yalnızca günlük dildeki söylemleri değil, özel bir bağlamı olan bilim ve hukukî akılyürütmelerin de büyük bir bölümünü kapsamaktadır. Bu sebeple Argüman Biçimleri'nin incelenmesinde de büyük bir bölümü kapsamaktadır. Argümanların biçimselleştirilmesi mantık, yapay

³⁰⁸ **Argumentation Schemes** adlı kitapta daha sonra Sabit Kurallardan Argüman, Kurallardan Argüman ve Düzenleyici-kural Öncülün Yükümlülüğü Talebi olmak üzere iki alt tür içeren Kurallardan Argüman biçimin alt türü olarak değerlendirilmiştir.

³⁰⁹ **Argumentation Schemes** adlı kitapta Emsalden Argümanlar sonrasında Kuralların Durumlara Uygulanması başlığı, Durum Temelli Argümanlar alt başlığı altında değerlendirilmiştir.

³¹⁰ **Argumentation Schemes** adlı kitapta Kademeli Değişimden (Gradualism) Argüman Kuralların Durumlara Uygulanması başlığı altında Kuralları ve Durumların Bağlayan Zincirleme Argümanlar alt başlığı altında değerlendirilmiştir.

³¹¹ **Argumentation Schemes** adlı kitapta Emsalden Kaygan Zemin Argümanı Kuralların Durumlara Uygulanması başlığı altında Kuralları ve Durumların Bağlayan Zincirleme Argümanlar alt başlığı altında değerlendirilmiştir.

³¹² Christopher Lumer, **a.g.e.**, s.3.

zekâ ve bununla ilgili bilimlerin gelişmesinde büyük önem taşımaktadır. Argümanların biçimselleştirilmesi pek çok amaç ile kullanılabilir. Bir argümanın, biçimselleştirilmesi ve belirli bir biçime uygun olarak tespit edilmesi öncüllerden sonuca ulaşılması için kullanılabilir. Bir argümanın bir biçime uygunluğu tespit edildikten sonra, argüman biçimi bir çerçeve veya model olarak kullanılarak bir diyagram ile yeniden inşa edilebilir. Yeniden inşanın bir parçası olarak, biçimin gereklerine göre sonuca varılmadan önce eksik öncülleri belirlenebilmektedir. Bu şekilde, mekanize bir argüman oluşturma prosedürü dahi elde edilebilir. Bununla birlikte argümanın gücü hakkında fikir sahibi olunabilir.³¹³

Douglas Walton'ın amacı argüman biçimlerinin hepsini bir araya toplamak, düzenli ve kullanışlı bir hale getirmektir. Bu derleme eleştirel soruları ile birlikte, 60 ana argüman biçimi ve 44 alt türden oluşur. 104 biçimden sadece 23 tanesi dedüktif olarak, 5 tanesi analitik olarak geçerlidir. Dedüktif olarak geçerli olanlar, analitik öncüllerle desteklendiği sürece geçerlidir.³¹⁴ Geri kalan, 76 biçim varsayımsal argüman biçimleridir. Varsayımsal argüman biçimleri çoğunlukla genel modus ponense benzer.³¹⁵ Bununla birlikte, büyük önermeler “genellikle” gibi nitelermeler içerir bu argüman yapısını feshedilebilir kılar. Douglas Walton bunu, “feshedilebilir modus ponens” olarak adlandırmaktadır.³¹⁶ Örneğin Taahhütten Argüman Biçimi kısaca şu şekilde ifade edilir;

Genellikle eğer P, A'yı taahhüt ediyorsa, sonrasında P, B'yi de taahhüt etmektedir.

P, A'yı taahhüt etmiştir.

O halde P, B'yi de taahhüt etmiştir.

³¹³ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **Argumentation Schemes**, 2008, Cambridge University Press, United States of America, s. 364-365.

³¹⁴ Dedüktif Geçerli Biçimler: 4, 11.1, 11.2, 12.1, 12.2, 13.2, 14, 15, 16, 17, 18.2, 21.1, 21.2, 26, 26.1, 32.2, 38, 41, 46, 48, 55.1, 55.2, 55.3, 56; Analitik Geçerli Biçimler: 3, 44, 51, 54.2. Dedüktif Çıkarım Formları: 11.1, 11.2, 12.1, 12.2, 21.1, 21.2, 46, 55.1, 55.2, 55.3, 56; Modus Ponens: 16, 17; İki Koşullu Modus Ponens: 48; Ötelenmiş Modus Ponens: 14, 15, 18.2, 41; Genel modus ponens; 38; Üç Koşullu Genel Modus Ponens; 26, 26.1, 32.2; Modus Tollens; 13.2.

³¹⁵ Christopher Lumer, **a.e.**, s. 5.

³¹⁶ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **a.e.**, s. 364.

Bu biçim *modus ponens* ile kıyaslanabilir bir genel yapıya sahiptir. Ancak ilk öncülde kullanılan “genellikle” terimi sebebiyle feshedilebilir olarak belirlenmesi daha uygundur. Biçimlerin incelemesindeki bu yapıdaki argümanların çokluğu sebebiyle feshedilebilir *modus ponens*³¹⁷ olarak daraltılmış bir adlandırma ortaya çıkmıştır. Argüman biçimlerinin incelenmesinde feshedilebilir şemaların bu şekilde ifade edilebiliyor olması feshedilebilir *modus ponens*’in bu inceleme içindeki çoğu biçimin genel çıkarım şekli olup olmadığı ve *modus ponens*’in ayrı bir argüman biçimi olarak incelemeye dahil edilip edilemeyeceği problemini ortaya çıkarmaktadır. Argüman biçimleri sınıflandırılırken, biçimlerin genel hatları ile *modus ponens* yapısında olduğu görülmektedir, ancak aynı zamanda argüman biçiminin bir parçası olan birçok özel öncül ve değişken de vardır. Bu nedenle, bu karmaşık biçimlerin nasıl bir *modus ponens* yapısına dayandığını belirlemek için hatırı sayılır ölçüde bir analiz ve çalışma gerekmektedir.³¹⁸

³¹⁷ Bart Verheij, Klasik dedüktif biçimdeki *modus ponens* biçimi ile, feshedilebilir biçim arasındaki farkı ortaya koymuş, *modus non excipiens* olarak adlandırmıştır. Ayrımı, çıkarım temelli kurala dayanmaktadır. Eğer kural kesirse ve bir istisna olmadığı kabul edilirse o halde olağan *modus ponens* uygulanabilir. *Modus ponens excipiens* için “Kuralın bir istisnası yok ise P o halde Q” gibi bir öncül eklenir. (Legal Decision Making As a Dialectical Theory Construction with Argumentation Schemes, In ICAIL 2001: The Eight International Conference on Artificial Intelligence and Law, s. 232.)

³¹⁸ Douglas Walton, Chris Reed, Fabrizio Macagno, **a.g.e.**, s. 364-367.

2.4 Argüman Biçimleri

1. Pozisyondan Dolayı Bilinen Argüman³¹⁹

Büyük Öncül: Kaynak a, A önermesini içeren S konusu hakkında bilgili bir pozisyondadır.

Küçük Öncül: a, A'nın doğru (yanlış) olduğunu ileri sürmektedir.

Sonuç: A doğrudur (yanlıştır).

Eleştirel Sorular

ES1: a, A'nın doğru (yanlış) olup olmadığını bilecek bir pozisyonda mıdır?

ES2: a, güvenilir (itimat edilir) bir kaynak mıdır?

ES3: a, A'nın doğru (yanlış) olduğunu ileri sürüyor mu?³²⁰

³¹⁹ Bu bölümde argüman Douglas Walton'ın **Argumentation Schemes** adlı kitabında listelemiş olduğu argüman biçimleri sunulmuştur. Biçimlerin alındığı kaynaklar dipnotlar ile belirtilmiştir. Bu listede, gündelik dil argümanlarının yanı sıra, hukukî ve bilimsel argümanların da yaygın kullanımları belirtilmiştir. Burada biçimler bir sınıflandırma dahilinde sunulmamıştır. Douglas Walton sınıflandırma da olduğu gibi biçimlerin alt türlerinin de değişime açık olduğunu vurgulamakla birlikte kullanıcı için kolaylaştırıcı bir liste ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu listede 60 biçim bulunmaktadır fakat bununla birlikte kimi biçimin alt türleri bulunmaktadır. Bununla birlikte biçimler için kullanılabilir eleştirel sorular da liste içerisinde bulunmaktadır.

³²⁰ Douglas Walton, **Legal Argumentation and Evidence**, University Park: Pennsylvania State University Press, 2002, s. 46.

language:³²¹

position_to_know/2: "%s is in a position to know about things in a certain subject domain %s."

asserts/2: "%s asserts that %s is true."

in_domain/2: "%s is in the domain of %s."

dishonest/1: "%s is dishonest."

argument_schemes:

- **id:** position_to_know

meta:

title: Argument from Position to Know

source: >

Douglas Walton, Legal Argumentation and Evidence,
The Pennsylvania State University Press, University
Park 2002, p.46.

variables: [W,D,S]

conclusions: [S]

premises:

- position_to_know (W,D)

- asserts (W,S)

- in_domain (S,D)

exceptions:

- dishonest (W)³²²

³²¹ Argüman biçimlerinin listesi verilirken takip kolaylığı açısından her biçimin sonrasında o biçimin Carneades Argümantasyon Sistemi'nde kullanılabilir olan CYAML argüman işaretleme dili kullanılarak oluşturulmuş versiyonu eklenmiştir. CYAML ifadelerinin bir bütün olarak gösterilebilmesi ve okuyucuya doğal dil metni ile CYAML ifadelerinin incelenmesinde kolaylık sağlanması açısından mevcut sayfa düzeninin uygun olabileceği düşünülmüştür.

³²² Thomas Gordon ve Douglas Walton'ın ortak çalışması olan Carneades bu biçimlerin kullanımını desteklemektedir ancak Douglas Walton'ın ortaya koymuş olduğu bu listeden sadece 25 adet seçilerek bu şekilde bir modelleme yapılmıştır. Bu biçimlere <https://github.com/carneades/carneades-4/blob/master/examples/AGs/YAML/walton.yml> adresinden ulaşmak mümkündür. Çalışmamızda, bir bütünlük oluşturmak adına ana başlıklar 60 adet olmak üzere toplam 106 adet argüman biçiminin tümü modellenmiş ve bu listeye eklenmiştir. Sonradan modellenmiş olan bu 81 adet argüman biçiminin CYAML ifadelerinin de dahil edilmiş olduğu biçimler listesine, <https://github.com/basakkurtuldu/walton-argumentation-schemes-for-carneades-4> adresinden ulaşmak mümkündür.

2. Uzman Görüşünden Argüman

Büyük Öncül: E kaynağı, A önermesini içeren S konusunda uzmandır.

Küçük Öncül: E, A önermesinin doğru (yanlış) olduğunu ileri sürmektedir.

Sonuç: A doğrudur (yanlıştır).

Eleştirel Sorular

ES1: Uzmanlık Sorusu: Uzman bir kaynak olarak E ne kadar güvenilirdir?

ES2: Alan Sorusu: Uzman E, A'nın bulunduğu alanda uzman mı?

ES3: Görüş Sorusu: E, A'yı içeren ne iddia etti?

ES4: Güvenilirlik Sorusu: E kişisel olarak güvenilir bir kaynak mıdır?

ES5: Tutarlılık Sorusu: A, diğer uzmanların iddia ettiği şeylerle tutarlı mı?

ES6: Destek Kanıt Sorusu: E'nin iddiası kanıtlara dayanmakta mıdır?³²³

³²³ Douglas Walton, **Legal Argumentation and Evidence**, University Park: Pennsylvania State University Press, 2002, s. 49-50

Douglas Walton, **Appeal to Expert Opinion**, University Park: Pennsylvania State University Press, 1997, s. 211-225.

language:

expert/2: "%s is an expert in the %s domain."
asserts/2: "%s asserts that %s is true."
in_domain/2: "%s is in the domain of %s."
untrustworthy/1: "%s is untrustworthy."
inconsistent_with_other_experts/1: "%s is inconsistent with what other experts assert."
based_on_evidence/1: "The assertion %v is based on evidence."

argument_schemes:

- id: expert_opinion

meta:

title: Argument from Expert Opinion

source: >

Douglas Walton, Appeal to Expert Opinion, The Pennsylvania University Press, University Park, Albany, 1997, p.211-225.

variables: [W,D,S]

premises:

- expert(W,D)
- in_domain(S,D)
- asserts(W,S)

exceptions:

- untrustworthy(W)
- inconsistent_with_other_experts(S)

assumptions:

- based_on_evidence(asserts(W,S))

conclusions:

- S

3. Tanık İfadesinden Argüman

Pozisyondan Dolayı Bilinen Öncül: Görgü tanığı W, A'nın doğru olup olmadığını bilecek bir pozisyondadır.

Doğrunun Söylendiği Öncül: Görgü tanığı W, (bildiği kadarıyla) doğruyu söylemektedir.

İfade Öncül: Görgü tanığı W, A'nın doğru (yanlış) olduğunu ifade ediyor.

Sonuç: A'nın doğru (yanlış) olduğunu düşünmek uygundur.

Eleştirel Sorular

ES1: Tanık içsel olarak tutarlı olan ne söylemektedir?

ES2: Tanığın ifadesinde dava gerçekleri ile tutarlı olan nedir? (Tanığın ifadesi dışındaki delillere dayanarak)

ES3: Tanığın, diğer tanıkların (bağımsız olarak) ifade ettiği şeylerle tutarlı olduğu şey nedir?

ES4: Tanığın ifadesinde birtakım önyargılar olduğu söylenebilir mi?

ES5: Tanık tarafından iddia edilen A ifadesi ne kadar makul?³²⁴

³²⁴ Douglas Walton, Henry Prakken, Chris Reed, "Argumentation Schemes and Generalisations in Reasoning about Evidence." **Proceeding of the Ninth International Conference on Artificial Intelligence and Law**, Edinburgh, 2003. New York, ACM Press, 2003, s. 35.
Douglas Walton, **Witness Testimony Evidence**, Cambridge, Cambridge University Press, 2007, s. 60.

language:

position_to_know/2: "%s is in a position to know about things in a certain subject domain %s."

asserts/2: "%s asserts that %s is true."

believes/2: "%s believes %s to be true."

in_domain/2: "%s is in the domain of %s."

internally_consistent/1: "%s is internally consistent."

inconsistent_with_known_facts/1: "%s is inconsistent with the known facts."

inconsistent_with_other_witnesses/1: "%s is inconsistent with what other witnesses assert."

biased/1: "%s is biased."

implausible/1: "%s is implausible."

argument_schemes:

- id: witness_testimony

meta:

title: Argument from Witness Testimony

source: >

Douglas Walton, Henry Prakken, Chris Reed, Argumentation Schemes and Generalisations in Reasoning about Evidence, Proceedings 7 of the 9th International Conference on Artificial Intelligence and Law, Edinburgh, 2003. New York: ACM Press 2003, pp. 35.

Douglas Walton, Witness Testimony Evidence, Cambridge University Press, 2008.

variables: [W,D,S]

conclusions: [S]

premises:

- position_to_know(W,D)

- in_domain(D,S)

- believes(W,S)

- asserts(W,S)

assumptions:

- internally_consistent(S)

exceptions:

- inconsistent_with_known_facts(S)

- inconsistent_with_other_witnesses(S)

- biased(W)

- implausible(S)

4. Popüler Görüşten Argüman (Ad Populum)

Genel Kabul Öncülü: A genel olarak doğru kabul edilmektedir.

Varsayım Öncülü: Eğer A genel olarak doğru kabul ediliyor ise bu A'nın lehinde bir gerekçedir.

Sonuç: A'nın lehinde bir gerekçe vardır.

Eleştirel Sorular

ES1: A'nın genel olarak kabul edildiği yönündeki iddiayı destekleyen, kanıt niteliğindeki anket veya başvuru nedir?

ES2: A genel olarak kabul ediliyorsa bile, A'nın doğru olduğundan şüphe etmek için sebepler var mıdır?³²⁵

Not: Popüler Görüşten Argümanların alt türleri olarak, temel Pop Scheme argüman tipini destekleyen çeşitli argüman türleri vardır. Bunlar genellikle kendi başına zayıf olan orijinal argümanı desteklemektedir.

³²⁵ Douglas Walton, **Fundamentals of Critical Argumentation**, New York, Cambridge University Press, 2006, s. 91.

Douglas Walton, **Informal Logic**, New York, Cambridge University Press, 1989, s. 89.

Douglas Walton, **Appeal to Expert Opinion**, University Park: Pennsylvania State University Press, 1997, s. 223-226.

language:

generally_true/1: "%s is generally accepted as true."

favor/1: "If %s is generally accepted as true that gives a reason in favor of %s."

reason_in_favor/1: "There is a reason in favor of %s."

generally_accepted/1: "%s generally accepted as true."

doubting_general/1: There are some strong reasons for doubting %s is generally true."

argument_schemes:

- id: popular_opinion

meta:

title: Argument From Popular Opinion

source: >

Douglas Walton, *Fundamentals of Critical Argumentation*, New York: Cambridge University Press, 2006, p. 91.

Douglas Walton, *Informal Logic*. New York: Cambridge University Press, 1989, p. 89.

Douglas Walton, *Appeal to Popular Opinion*. University Park: Pennsylvania State University Press, 1999, pp. 223-226.

variables: [A]

conclusions:

- reason_in_favor(A)

premises:

- generally_true(A)

- favor(A)

assumption:

- generally_accepted(A)

exceptions:

- doubting_general(A)

4.1. Pop Biçim

Öncül: Belirli bir referans G grubundaki herkes A'yı kabul etmektedir (reddetmektedir).

Sonuç: A doğrudur (yanlıştır) veya A kabul edilmeli (reddedilmelidir).

language:

reference_group_accepted/2: "Everybody in particular group %s accepts %s"

true/1: "%s is true."

should_accept/1: "You should accept %s"

argument_schemes:

- id: pop_scheme

meta:

title: Pop Scheme

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio (2008). Argumentation Schemes. Cambridge University Press, p. 311.

variables: [A,G]

conclusions:

- true(A)

- should_accept(A)

premises:

- reference_group_accepted(G,A)

4.2. Pozisyondan Dolayı Bilinen Ad Populum Argüman

Öncül 1: G grubundaki herkes A'yı kabul etmektedir.

Öncül 2: G grubundaki, özel pozisyondan dolayı A'nın doğru olduğunu bilecek durumdadır.

Sonuç: O halde, A (makul bir biçimde) doğrudur.

language:

group_accepted/2: "Everybody in this group %s accepts %s"

position_to_know_group/1: "Group %s is in a special position to know that %s is true."

plausibly_true/1: "Therefore, %s is plausibly true."

argument_schemes:

- id: position_to_know_ad_populum

meta:

title: Position to Know Ad Populum Argument

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio (2008). Argumentation Schemes. Cambridge University Press, p. 311.

variables: [A,G]

conclusions:

- plausibly_true(A)

premises:

- group_accepted(G,A)

- position_to_know_group(G,A)

4.3. Uzman Görüşünden Ad Populum Argüman

Öncül 1: G grubundaki herkes A'yı kabul etmektedir.

Öncül 2: G grubu, özel bilgi alanında uzman bir gruptur.

Sonuç: O halde, A doğrudur.

language:

therefore_true/1: "Therefore %s is true."

expert_in_knowledge/1: "%s is a group of experts in a domain of knowledge"

group_accepted/2: "Everybody in this group %s accepts %s"

argument_schemes:

- **id:** expert_opinion_ad_populum

meta:

title: Expert Opinion Ad Populum Argument

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio
(2008).

Argumentation Schemes. Cambridge University Press, p.
312.

variables: [A,G]

conclusions:

- therefore_true(A)

premises:

- group_accepted(G,A)

- expert_in_knowledge(G)

4.4. Müzakere Ad Populum Argümanı

Öncül 1: G grubundaki herkes A'yı kabul etmektedir.

Öncül 2: G grubu, A iddiasını kabul edip etmeme konusunda akıllıca ve kapsamlı bir şekilde müzakere etmiştir.

Sonuç: O halde, A (makul bir biçimde) doğrudur.

language:

deliberate/2: "Group %s has deliberated intelligently and extensively on whether to accept proposition %s or not."

group_accepted/2: "Everybody in this group %s accepts %s"

plausibly_true/1: "Therefore, %s is plausibly true."

argument_schemes:

- **id:** deliberation_ad_populum

meta:

title: Deliberation Ad Populum Argument

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio (2008). Argumentation Schemes. Cambridge University Press, p. 312.

variables: [A,G]

conclusions:

- plausibly_true(A)

premises:

- group_accepted(G,A)

- deliberate(G,A)

4.5. Ahlaki Gerçekçeler Ad Populum Argümanı

Öncül 1: İyi olan veya iyi niteliklere sahip bir G grubunu temsil eden herkes, P politikasını kabul eder.

Öncül 2: Amacınız iyi bir kişi veya iyi niteliklere sahip bir grubun üyesi olmaktır (ya da olmalıdır).

Sonuç: O halde, P'yi kabul etmelisiniz.

language:

should_accept/1: "You should accept %s"

good_group/2: "Everybody who is good, or who represents a group %s with good qualities, accepts policy %s."

goal_good_group/1: "Your goal is to be a good person, or a member of a group %s with good qualities."

argument_schemes:

- **id:** moral_justification_ad_populum

meta:

title: Moral Justification Ad Populum Argument

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio (2008). Argumentation Schemes. Cambridge University Press, p.312.

variables: [G,P]

conclusions:

- should_accept(P)

premises:

- good_group(G,P)

- goal_good_group(G)

4.6. Ahlaki Gerçekçeler (Mazeret Alt Tipi) Ad Populum Argümanı

Öncül 1: G grubundaki herkes x yapar (veya A önermesini bir politika olarak kabul eder).

Öncül 2: x'in yapılması (veya A'nın kabul edilmesi), x'in (veya A'nın) G grubu için kabul edilebilir bir standart olduğunu gösterir.

Öncül 3: Ben (konuşmacı) G'nin üyesiyim.

Sonuç: Bu nedenle, benim x'i yapmam (veya A'yı kabul etmem), ahlaki olarak doğru bir eylemdir (veya politikadır).

language:

group_does/3: "Everybody in a group %s does %s or accepts proposition %s as a policy."

acceptable_norm/3: "Doing %s or accepting %s shows that they are an acceptable norm of conduct for %s."

group_member/1: "The speaker is a member of %s"

morally_acceptable_action/2: "Therefore, my doing %s or accepting %s is morally justified as an acceptable action or policy."

argument_schemes:

- **id:** moral_justification_ad_populum_excuse

meta:

title: Moral Justification Ad Populum Argument Excuse Subtype

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio (2008). Argumentation Schemes. Cambridge University Press, p. 312.

variables: [G,X,A]

conclusions:

- morally_acceptable_action(X,A)

premises:

- group_does(G,X,A)

- acceptable_norm(X,A,G)

- group_member(G)

4.7. Snob Etkisi Ad Populum Argümanı

Öncül 1: G grubundaki herkes A'yı kabul etmektedir.

Öncül 2: G grubu seçkinlerden oluşur, yani bu gruba ait olan herkesin bir saygınlığı vardır.

Öncül 3: Saygınlık sizin için (katılımcı/cevap veren taraf/the respondent) önemli bir hedefdir.

Öncül 4: A'yı kabul ederseniz (P özelliğini elde ederseniz veya O nesnesini satın alırsanız), o zaman G grubunun bir üyesi olacaksınız.

Sonuç: Bu nedenle, A'yı kabul etmeniz gereklidir.

language:

should_accept/1: "You should accept %s"

property_or_object/2: "Everybody in this group %s accepts %s or has some property, or possesses some object."

elite_group/1: "This group %s is elite, that is, everyone who belongs to it has prestige."

goal_prestige: "Prestige is an important goal for you."

accept_property_object/4: "If you accept %s acquire property %s or buy object %s, then you will a member of the group %s."

argument_schemes:

- **id:** snob_appeal_ad_populum

meta:

title: Snob Appeal Ad Populum Argument

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio (2008). Argumentation Schemes. Cambridge University Press, p. 312.

variables: [A,G,O,P]

conclusions:

- should_accept (A)

premises:

- property_or_object (G,A)

- elite_group (G)

- goal_prestige

- accept_property_object (A,P,O,G)

4.8. Kibre Başvurulan Ad Populum Argüman

Öncül 1: G grubundaki hayran kalınan (popüler) insanlar, A'yı kabul eder (P özelliğini elde eder, x eylemini yapar).

Öncül 2: Eğer x eylemini yaparsanız, o zaman bu G grubuna ait olacaksınız.

Sonuç: O halde, x eylemini gerçekleştirmelisiniz.

language:

admired_people/2: "Everybody in this group of admired, popular people %s accepts %s."

group_action/2: "If you carry out action %s then you will belong to this group %s."

carry_out_action/1: "Therefore, you should carry out action %s."

argument_schemes:

- **id:** appeal_to_vanity_ad_populum

meta:

title: Appeal to Vanity Ad Populum Argument

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio (2008). Argumentation Schemes. Cambridge University Press, p. 312.

variables: [G,A,X]

conclusions:

- carry_out_action(X)

premises:

- admired_people(G,A)

- group_action(X,G)

4.9. Aitliğin Retoriği Ad Populum Argümanı

Öncül 1: G grubundaki herkes A'yı kabul etmektedir.

Öncül 2: G grubun bir üyesi olmak sizin (cevap veren taraf) için çok kıymetli.

Öncül 3: A'yı kabul etmezseniz, grup G'nin dışında kalacaksınız.

Sonuç: Bu nedenle, A'yı kabul etmeniz gereklidir.

language:

should_accept/1: "You should accept %s"

group_accepted/2: "Everybody in this group %s accepts %s"

valued_to_be_member/1: "Being a member of this group %s is highly valued for you."

out_group_not_accept/2: "If you do not accept %s, you will be out of this group %s."

argument_schemes:

- **id:** rhetoric_ad_populum

meta:

title: Rhetoric of Belonging Ad Populum Argument

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio (2008). Argumentation Schemes. Cambridge University Press, p. 312.

variables: [G,A]

conclusions:

- should_accept(A)

premises:

- group_accepted(G,A)

- valued_to_be_member(G)

- out_group_not_accept(A,G)

4.10. Genel Folklor Ad Populum Argüman

Öncül: Ben (konuşmacı) sıradan bir insanım, yani sizinle (dinleyicilerle) ortak bir arka plan paylaşıyorum.

Sonuç: Bu sebeple, söylediğimi daha güvenilir veya kabul edilebilir olarak almalısın.

language:

background: "The speaker is an ordinary person, that is, share a common background with the audience."

being_credible: "Therefore, you ought to take what I say as being more credible or acceptable."

argument_schemes:

- id: common_folk_ad_populum

meta:

title: Common Folks Ad Populum Argument

source: >

Argumentation Schemes. Cambridge University Press,
p. 312. Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno,
Fabrizio (2008).

variables: []

conclusions:

- background

premises:

- being_credible

4.11. Genel Folklor (Grup Alt Türü) Ad Populum Argüman

Öncül 1: Ben (konuşmacı) sıradan bir insanım, yani dinleyici kitlesinin üyeleri (G grubu) ile ortak bir zemin paylaşıyorum.

Öncül 2: Siz (dinleyiciler) bu kitlenin (G grubu) bir üyesisiniz.

Sonuç: Bu yüzden söylediklerimi kabul etmelisiniz.³²⁶

language:

group_background/1: "I, the speaker, am an ordinary person, that is, I share a common background with the members of this audience, group %s."

respondent_member/1: "You, the respondent are a member of this audience, group %s."

accept_saying: "Therefore, you should accept what I say."

argument_schemes:

- **id:** common_folks_group_ad_populum

meta:

title: Common Folks Ad Populum Group Subtype

source: >

Argumentation Schemes. Cambridge University Press,
p. 312.

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio
(2008).

variables: [G]

conclusions:

- accept_saying

premises:

- group_background(G)

- respondent_member(G)

³²⁶ Douglas Walton: **Fundamentals of Critical Argumentation**, New York, Cambridge University Press, 2006, s. 91.

Douglas Walton, **Informal Logic**, New York, Cambridge University Press, 1989, s. 89.

Douglas Walton, **Appeal to Popular Opinion**, University Park: Pennsylvania State University Press, 1999, s. 223-226.

5. Popüler Uygulamadan Argüman

Büyük Öncül: A, A'ya aşina olanlar arasında kabul edilebilir ya da kabul edilemez olan popüler bir uygulamadır.

Küçük Öncül: A, eğer kabul edilir ya da kabul edilemez olarak bilinen popüler bir uygulama ise bu A'nın kabul edilebilir olduğunu düşünmek için bir sebep verir.

Sonuç: O halde, bu dava için A kabul edilebilirdir.

Eleştirel Sorular

ES1: Hangi eylemler veya diğer göstergeler büyük bir çoğunluğun A'yı kabul ettiğini gösterir?

ES2: Büyük çoğunluk A'yı doğru olarak kabul ediyor ise bile, A'yı kabul etmede haklı olduklarını düşündürecek gerekçeler nelerdir?³²⁷

³²⁷ Douglas Walton, **Fundamentals of Critical Argumentation**, New York, Cambridge University Press, 2006, s. 93.

language:

acceptable_in_case/1: "Therefore, %s is acceptable in this case."

popular_practise/1: "%s is a popular practice among those who are familiar with what is acceptable or not in regard to %s."

to_think_acceptable/1: "That gives a reason to think that %s is acceptable."

have_grounds_think/1: "Large majority have justified grounds to think %s is acceptable."

argument_schemes:

- id: popular_practise

meta:

title: Argument From Popular Practise

source: >

Douglas Walton, Fundamentals of Critical Argumentation.
NewYork: Cambridge University Press, 2006, p. 93.

variables: [A]

conclusions:

- acceptable_in_case(A)

premises:

- popular_practise(A)

- to_think_acceptable(A)

assumptions:

- have_grounds_think(A)

6. Örnekten Argüman

6.1. Örnekten Argüman

Öncül: Özel bir durumda, birey a F özelliğine ve ayrıca G özelliğine sahiptir.

Sonuç: O halde, genel olarak eğer x F özelliğine sahip ise aynı zamanda G özelliğine de sahiptir.

Eleştirel Sorular

ES1: Öncüldeki iddia aslında doğru mudur?

ES2: Atıf edilen örnek, o konuda bir örnek verildiği genellemeyi destekliyor mu?

ES3: Genellemenin kapsadığı durum tipik bir örnek midir?

ES4: Genelleme ne kadar güçlüdür?

ES5: Örneğin özel koşulları, genellemede bir zayıflamaya sebep olur mu?³²⁸

³²⁸ Douglas Walton, **A Pragmatic Theory of Fallacy**, Tuscaloosa-London, University of Alabama Press, 1995, s. 135.

language:

both_properties/3: "Therefore, generally, if %s has property %s then it also has property %s."

has_properties/3: "In this particular case, the individual %s has property %s and also property %s."

impair_general/1: "Special circumstances of example %s impair its generalizability"

typical_example/1: " Example %s is an typical example of the kinds of cases the generalization covers."

argument_schemes:

- **id:** from_example

meta:

title: Argument From Example

source: >

Ch. Perelman and L. Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*, Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press, 1969, pp. 357-368.

variables: [A,P1,P2]

conclusions:

- has_properties(A,P1,P2)

premises:

- both_properties(A,P1,P2)

exceptions:

- impair_general(A)

assumptions:

- typical_example(A)

6.2. İllüstrasyondan Argüman

Öncül 1: Genellikle eğer x, F özelliğine sahipse (F sınıfına aitse) G özelliğine sahiptir.

Öncül 2: Bu durumda k, F ve G özelliklerine sahiptir.

Sonuç: Kural geçerlidir.

language:

valid_rule/1: "The rule is valid for %s."

usually_properties/3: "Usually, if %s has property %s it also has property %s."

same_properties/3: "In this case, %s has property %s and %s."

argument_schemes:

- id: illustration

meta:

title: Argument From Illustration

source: >

Ch. Perelman and L. Olbrechts-Tyteca, The New Rhetoric:
A Treatise on Argumentation, Notre Dame, Ind.:

University of Notre Dame Press, 1969, pp. 357-368.

variables: [X,Y,P1,P2]

conclusions:

- valid_rule(Y)

premises:

- usually_properties(X,P1,P2)

- same_properties(Y,P1,P2)

6.3. Modelden Argüman

Öncül 1: P şahsına, Q'lar tarafından hayran olunmaktadır.

Öncül 2: P, A eylemini gerçekleştirir.

Öncül 3: Eğer P, A eylemini gerçekleştiriyorsa A, Q'lar tarafından taklit edilmeye değerdir.

Sonuç: Q'lar A eylemini gerçekleştirmelidir.

language:

should_do/2: "%s should do %s."

prestigious_individual/2: "Individual %s is prestigious for -
admired by- individuals %s."

carry_out_act/2: "%s carries out action %s."

worth_imitated/2: "Then %s worth being imitated by %s."

argument_schemes:

- id: from_model

meta:

title: Argument From Model

source: >

Ch. Perelman and L. Olbrechts-Tyteca, The New Rhetoric:
A Treatise on Argumentation, Notre Dame, Ind.:
University of Notre Dame Press, 1969, pp. 357-368.

variables: [A,B,X]

conclusions:

- should_do(B,X)

premises:

- prestigious_individual(A,B)

- carry_out_act (A,X)

- worth_imitated(X,B)

6.4. Anti-Modelden Argüman

Öncül 1: P şahsına, Q'lar tarafından saygınlık görmemektedir.

Öncül 2: P, A eylemini gerçekleştirir.

Öncül 3: Q'lar, P'den farklı olmak istemektedir.

Sonuç: Q'lar A eylemini gerçekleştirmemelidir.³²⁹

language:

should_do/2: "%s should do %s."

prestigious_individual/2: "Individual %s is prestigious for -
admired by- individuals %s."

carry_out_act/2: "%s carries out action %s."

want_to_be_different/2: "%s want to be different from %s."

argument_schemes:

- id: from_antimodel

meta:

title: Argument From Anti-Model

source: >

Ch. Perelman and L. Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*, Notre Dame, Ind.:
University of Notre Dame Press, 1969, pp. 357-368.

variables: [A,B,X]

conclusions:

- ¬should_do(B,X)

premises:

- ¬prestigious_individual(A,B)

- carry_out_act(A,X)

- want_to_be_different(B,A)

³²⁹ Ch. Perelman and L. Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*, Notre Dame, University of Notre Dame Press, 1969, s. 357-368.

7. Benzeşimden Argüman

Benzerlik Öncülü: Genellikle, C_1 durumu C_2 durumu ile benzerlik göstermektedir.

Temel Öncül: C_1 durumunda A doğrudur (yanlıştır).

Sonuç: C_2 durumunda A doğrudur (yanlıştır).

Eleştirel Sorular

ES1: C_1 ile C_2 arasında, belirtilen benzerliğin gücünün zayıflamasına sebep olabilecek farklılıklar var mıdır?

ES2: C_1 durumunda A doğru (yanlış) mıdır?

ES3: C_1 durumuna benzeyen ancak A'nın yanlış (doğru) olduğu başka bir C_3 durumu var mıdır?³³⁰

³³⁰ Douglas Walton, **Fundamentals of Critical Argumentation**, New York, Cambridge University Press, 2006, s. 96-97.

language:

similar_case/1: "Case %s is similar to the current case."

in_case/2: "%s is true in case %s."

relevant_differences/1: "There are relevant differences between case %s and the current case."

more_on_point/2: "%s is false in another case which is more on point than case %s."

argument_schemes:

- **id:** analogy

meta:

title: Argument from Analogy

source: >

Douglas Walton, Fundamentals of Critical Argumentation,
Cambridge University Press, New York 2006, p. 96-97.

variables: [A,C]

conclusions: [A]

premises:

- similar_case(C)

- in_case(A,C)

exceptions:

- relevant_differences(C)

- more_on_point(A,C)

8. Benzeşimden Pratik Akılyürütme

8.1. Olumlu Biçim

Temel Öncül: S_1 'de yapılması gereken en doğru şey, x eylemidir.

Benzerlik Öncülü: S_2, S_1 'e benzemektedir.

Sonuç: Bu durumda, S_2 'de yapılması gereken doğru şey x 'dir.

language:

carry_out_right/2: "Therefore, the right thing to do in %s is carry out %s."

similar_to/2: "%s is similar to %s."

right_to_do/2: "The right thing to do in %s, was to carry out action %s."

argument_schemes:

- **id:** practical_analogy_positive

meta:

title: Practical Reasoning From Analogy - Positive Schema

source: >

Douglas Walton, *Informal Logic* New York: Cambridge University Press, 1989. p.257.

variables: [A1,A2,X]

conclusions:

- carry_out_right(A2,X)

premises:

- right_to_do(A1,X)

- similar_to(A1,A2)

8.2. Olumsuz Biçim

Temel Öncül: S₁'de yapılacak yanlış şey, x eylemidir.

Benzerlik Öncülü: S₂, S₁'e benzemektedir.

Sonuç: Bu durumda, S₂'de yapılacak yanlış şey x'dir. ³³¹

language:

carry_out_wrong/2: "Therefore, the wrong thing to do in %s is carry out %s."

similar_to/2: "%s is similar to %s."

wrong_to_do/2: "The wrong thing to do in %s, was to carry out action %s."

argument_schemes:

- id: practical_analogy_negative

meta:

title: Practical Reasoning From Analogy - Negative Schema

source: >

Douglas Walton, *Informal Logic* New York: Cambridge University Press, 1989. p.257.

variables: [A1,A2,X]

conclusions:

- carry_out_wrong(A2,X)

premises:

- wrong_to_do(A1,X)

- similar_to(A1,A2)

³³¹ Douglas Walton, **Informal Logic**, New York: Cambridge University Press, 1989, s. 257.

9. Kompozisyondan (Yapıdan) Argüman

9.1. Genel Kompozisyon

Öncül: X'in tüm parçaları Y özelliğini taşımaktadır.

Sonuç: O halde X, Y özelliğine sahiptir.

Eleştirel Sorular

ES1: X tamamen Y özelliğine sahip olduğu zaman, X'i oluşturan her parça da Y özelliğini taşır mı?³³²

language:

all_parts_propert/2: "All the parts %s have the property %s."

has_property/2: "Therefore, %s has property %s."

all_parts_has/2: "Every part that composes %s has property %s"

argument_schemes:

- id: composition_generic

meta:

title: Argument From Composition - Generic

source: >

Douglas Walton, *Informal Logic*, New York: Cambridge University Press, 1989, p.130.

variables: [A,P]

conclusions:

- has_property(A,P)

premises:

- all_parts_propert(A,P)

assumptions:

- all_parts_has(A,P)

³³² Douglas Walton, *Informal Logic*, New York, Cambridge University Press, 1989, s. 130.

9.2. Parçanın Bütünü Kapsaması

Öncül 1: y, X'in bir türüdür (parçasıdır).

Öncül 2: X, A'dır.

Sonuç: y, A'dır. (y X'in daha küçük bir parçası olduğundan daha az A'dır.)³³³

language:

species_of/2: "%s is a species of %s."

species_property/2: "%s is %s."

part_propert/2: %s is %s."

smaller_part_property/3: " %s is less %s than %s because it's a smaller part of it."

argument_schemes:

- id: part_in_whole

meta:

title: Argument From Composition - Inclusion of The Part in the Whole

source: >

Ch. Perelman and L.Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation* Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press, 1969, pp.231-233,234-241.

variables: [Y,X,P]

conclusions:

- part_propert(Y,A)

premises:

- species_of(Y,X)

- species_property(X,A)

exceptions:

- smaller_part_property(Y,A,X)

³³³ Ch. Perelman and L. Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*, Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press, 1969, s. 234-241.

10. Bölümleme Argüman

10.1. Genel Bölümleme

Öncül: X, Y özelliğine sahiptir.

Sonuç: O halde, X'in tüm parçaları Y özelliğine sahiptir.

Eleştirel Sorular

ES1: X'i oluşturan her parça Y özelliğine sahip olduğu zaman, X bütünü ile Y özelliğini taşır mı?³³⁴

language:

has_property/2: "Therefore, %s has property %s."

all_parts_has/2: "Every part that composes %s has property %s"

all_parts_propert/2: "All the parts %s have the property %s."

argument_schemes:

- id: division_generic

meta:

title: Argument From Division - Generic Division

source: >

Douglas Walton, *Argument: The Logic of Fallacies*,
Toronto: McGraw-Hill Ryerson, 1982, pp.206-208.

variables: [A,P]

conclusions:

- has_property(A,P)

premises:

- all_parts_propert(A,P)

assumptions:

- all_parts_has(A,P)

³³⁴ Douglas Walton, *Argument: The Logic of Fallacies*, Toronto: McGraw-Hill Ryerson, 1982, s. 206-208

10.2. Tmn Paralara Blnmesi

nc 1: X bir x_1, x_2, \dots, x_n btndr. (x_1, x_2, \dots, x_n , X 'in paralarıdır.

nc 2: Eğer x_1, x_2, \dots, x_n A ise X'de A'dır.

nc 3: x, A'dır. (Hiçbir x, A değildir.)

Sonuç: X, A'dır. (X, A değildir.)³³⁵

language:

whole_of/4: "%s is the whole of %s, %s, ..., %s. "

part_whole/5: "%s is %s only if %s, or %s..., or ...%s is."

part_is/2: "%s, is %s."

whole_is/2: "%s is %s."

argument_schemes:

- id: whole_into_parts

meta:

title: Argument From Division - Division of the Whole into its Parts

source: >

Ch. Perelman and L. Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*, Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press, 1969, pp. 231-233, 234-241.

variables: [X, X1, X2, X3, A]

conclusions:

- whole_is(X, A)

premises:

- whole_of(X, X1, X2, X3)

- part_whole(X, A, X1, X2, X3)

- part_is(X1, A)

³³⁵ Ch. Perelman and L. Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*. Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press, 1969, s. 234-241.

11. Karşıtlıktan Argüman

11.1. Tanımlayıcı Biçimler

Büyük Öncül: Eğer X, P yüklemine bulunduruyorsa aynı zamanda çelişği olan $\sim P$ 'yi bulunduramaz.

Küçük Öncül: X, P'yi bulundurmaktadır.

Sonuç: X, P'yi aynı anda $\sim P$ 'i bulunduramaz.

language:

cannot_present_sametime/2: "%s cannot present %s at the same time and in the same respect."

presents/2: "%s presents %s."

presents_predicate/3: "If %s presents the predicate %s, it cannot present the contradictory, contrary, converse, incompatible, predicate %s at the same time and in the same respect."

argument_schemes:

- id: opposition-descriptive_1

meta:

title: Argument From Opposition - Descriptive Scheme 1

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio
(2008) Argumentation Schemes. Cambridge University
Press, p. 317.

variables: [P,P',A]

conclusions:

- cannot_present_sametime(A,P')

premises:

- presents_predicate(A,P,P')

- presents(A,P)

Büyük Öncül: Eğer X, P yüklemine bulundurmuyor ise çelişigi $\sim P$ 'yi bulunduruyor olmalı.

Küçük Öncül: Eğer X, P yüklemine bulundurmuyor.

Sonuç: O halde X, P'yi bulunduruyor olmalı.

language:

not_presents_predicate/3: " If %s does not present the predicate %s, it must present the contradictory predicate %s at the same time and in the same respect."

must_present_sametime/2: "%s must present %s at the same time and in the same respect."

presents/2: "%s presents %s."

argument_schemes:

- **id:** opposition-descriptive_2

meta:

title: Argument From Opposition - Descriptive Scheme 2

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio (2008).Argumentation Schemes. Cambridge University Press, p. 317.

variables: [P,P',A]

conclusions:

- must_present_sametime(A,P')

premises:

- not_presents_predicate(A,P,P')

- \neg presents(A,P)

Büyük Öncül: Eğer X, P yüklemimi bulundurmuyorsa, tamamlayıcı çelişği $\sim P$ 'yi bulunduruyor olmalı.

Küçük Öncül: X, P'yi bulundurmuyor.

Sonuç: O halde X, $\sim P$ 'yi bulunduruyor olmalı.

language:

must_present_sametime/2: "%s must present %s at the same time and in the same respect."

must_present_complementary_contrary/3: "If %s does not present the predicate %s, it must present the complementary contrary predicate %s at the same time and in the same respect."

presents/2: "%s presents %s."

argument_schemes:

- **id:** opposition-descriptive_3

meta:

title: Argument From Opposition - Descriptive Scheme 2

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio
(2008) Argumentation Schemes. Cambridge University
Press, p. 318.

variables: [P,P',A]

conclusions:

- must_present_sametime(A,P')

premises:

- must_present_complementary_contrary(A,P,P')

- \neg presents(A,P)

11.2. Normatif Biçimler

Büyük Öncül: Eğer X, W değerinde ise zıt değeri olan W' değerini alamaz.

Küçük Öncül: X, W' değerini almıştır.

Sonuç: O halde, X aynı zamanda W' değerini alamaz.

language:

cannot_recieve_evaluation/2: "%s cannot receive the evaluation %s at the same time and in the same respect."

recieves_evaluation/2: "%s recieves the evaluation %s."

cannot_present_sametime/2: "%s cannot present %s at the same time and in the same respect."

argument_schemes:

- id: opposition-normative

meta:

title: Argument From Opposition - Normative Scheme

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio (2008) Argumentation Schemes. Cambridge University Press, p. 318.

variables: [A,X,X']

conclusions:

- cannot_recieve_evaluation(A,X')

premises:

- cannot_present_sametime(A,X,X')

- recieves_evaluation(A,X')

12. Kartışlıklardan Retorik Argüman

12.1. Normatif Biçimler

Büyük Öncül: X konusu için Y işlemi gerekiyor ise aksine X' için Y' gereklidir.

Küçük Öncül: X konusu için Y işlemi gerekmektedir.

Sonuç: Aksi X' konusu için Y' işlemi gerekmektedir.

language:

if_treatment_required/4: "If the treatment %s is required for the subject %s, for the contrary subject %s the contrary treatment %s is required."

treatment_required/2: "The treatment %s is required for the subject %s."

contrary_treatment_required/2: "The contrary treatment %s is required for the subject %s."

argument_schemes:

- **id:** rhetorical_oppositions_normative

meta:

title: Rhetorical Argument From Opposition - Normative Schemes

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio
(2008).Argumentation Schemes. Cambridge University
Press p. 318.

variables: [X,X',A,A']

conclusions:

- contrary_treatment_required(X',A')

premises:

- if_treatment_required(X,A,A',X)

- treatment_required(X,A)

12.2. Tanımlayıcı Biçimler

Büyük Öncül: X'in, R ile Y bağıntısı var ise Y'nin $\sim R$ ile X ve zıt bağıntısı olabilir.

Küçük Öncül: X'in, R ile Y bağıntısı vardır.

Sonuç: Y'nin $\sim R$ ile X zıt bağıntısı vardır.

language:

relation_converse_relation/4: "If %s is in relation %s with %s they can be in the converse relation %s."

relation_with/3: "%s is in relation %s with %s."

converse_relation/3: "%s can be in converse relation %s with %s."

argument_schemes:

- id: rhetorical_oppositions_descriptive

meta:

title: Rhetorical Argument From Opposition - Descriptive Schemes

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio
(2008).Argumentation Schemes. Cambridge University
Press, p. 318.

variables: [A,B,R,R']

conclusions:

- converse_relation(B,R',A)

premises:

- relation_converse_relation(A,R,B,R')

- relation_with(A,R,B)

13. Alternatiflerden Argüman

13.1. Bilişsel Biçimler

Büyük Öncül: Durum X veya Y olabilir.

Küçük Öncül: Muhtemelen durum X değildir.

Sonuç: Durum muhtemelen Y'dir.

language:

can_be_case/2: "Either %s or %s can be the case."

plausibly_not_case/1: "%s is plausibly not the case."

plausibly_case/1: "%s is plausibly the case."

argument_schemes:

- **id:** alternative_cognitive

meta:

title: Argument From Alternatives - Cognitive Schemes

source: >

Manfred Kienpointner, Alltagslogik, Struktur rmd
Funktion von Argumentationmustern. Stuttgart-Bad
Cannstatt: Frommann-Holzboog, 1992, p.306.

variables: [A,B]

conclusions:

- plausibly_case(B)

premises:

- can_be_case(A,B)

- plausibly_not_case(A)

13.2. Normatif Biçimler

Büyük Öncül: X veya Y gerekli olabilir / istenilebilir.

Küçük Öncül: X gerekli olmuştur / istenilmiştir (required)

Sonuç: Y gerekli değildir/ istenilmemiştir.³³⁶

language:

can_be_required/2: "Either %s or %s can be required."

is_required/1: "%s is required."

not_required/1: "%s is not required."

argument_schemes:

- id: alternative_normative

meta:

title: Argument From Alternatives - Normative Schemes

source: >

Manfred Kienpointner, *Alltagslogik, Struktur und Funktion von Argumentationsmustern*. Stuttgart-Bad Cannstatt: Frommann-Holzboog, 1992, p.306.

variables: [A,B]

conclusions:

- not_required(B)

premises:

- can_be_required(A,B)

- is_required(A)

³³⁶ Manfred Kienpointner, *Alltagslogik, Struktur und Funktion von Argumentationsmustern*, Stuttgart-Bad Cannstatt, Frommann-Holzboog, 1992, s. 306.

14. Sözel Sınıflandırmadan Argüman

Tekil Öncül: a, F özelliğine sahiptir.

Sınıflandırma Öncülü: Tüm x'ler için, eğer x F özelliğine sahiptir ayrıca x, G özelliğine sahip olarak sınıflandırılmıştır.

Sonuç: Öyleyse a, G özelliğine sahiptir.

Eleştirel Sorular

ES1: a'nın F özelliğine sahip olduğunun kanıtı nedir, bu şekilde bir sınıflandırmanın aksi bir durum oluşturabilecek bir şüphe var mıdır?

ES2: Söz konusu sınıflandırmada şüphe, sözel (kelime kullanımı ile ilgili) bir varsayımdan mı meydana geliyor?³³⁷

language:

```
instance/2: "%s is an instance of class %s."
```

```
subclass/2: "%s is a subclass of %s."
```

argument_schemes:

```
- id: verbal_classification
```

meta:

```
title: Argument from Verbal Classification
```

```
variables: [O,F,G]
```

conclusions:

```
- instance(O,G)
```

premises:

```
- instance(O,F)
```

```
- subclass(F,G)
```

³³⁷ Douglas Walton, *Fundamentals of Critical Argumentation*, New York: Cambridge University Press, 2006, s. 129.

15. Sözlü Tanım Sınıflandırmasından Argüman

Tanım Öncülü: a, D tanımına uymaktadır.

Sınıflandırma Öncülü: Tüm x'ler için, eğer a D tanımına uymaktadır, x G özelliğine sahip olarak sınıflandırılmıştır.

Sonuç: a, G özelliğine sahiptir.

Eleştirel Sorular

ES1: A'nın, G özelliğine sahip olmasını engelleyebilecek diğer olası alternatif tanımların ışığında, D'nin yeterli bir tanım olduğunu gösteren kanıt nedir?

ES2: Sınıflandırma önermesindeki sözel sınıflandırma, sadece şüphe uyandıran şartlı veya taraflı bir tanıma mı dayanıyor?

language:

instance/2: "%s is an instance of class %s."

satisfies_definition/2: "%s satisfies definition %s."

classified_as/2: "Objects which satisfy definition %s are classified as instances of class %s."

inadequate_definition/2: "%s is an inadequate definition of %s."

argument_schemes:

- id: definition_to_verbal_classification

meta:

title: Argument from Definition to Verbal Classification

source: >

Douglas Walton, Fundamentals of Critical Argumentation,
Cambridge University Press, New York 2006, p. 129.

variables: [O,G,D]

conclusions:

- instance(O,G)

premises:

- satisfies_definition(O,D)

- classified_as(D,G)

exceptions:

- inadequate_definition(D,G)

16. Sözel Sınıflandırmanın Belirsizliğinden Argüman

Öncül 1: Bir diyalog içinde a argümanı ortaya atılıyorsa bir kesinlik/doğruluk (precision) seviyesinde olmalı ancak bu durumdaki bir F özelliği bu seviyede bir kesinliği/doğruluğu karşılamak için çok belirsiz bir şekilde tanımlanmıştır. Bu sebeple a yetersiz olduğu için reddedilmelidir.

Öncül 2: a belirli bir bağlamda kesinlik/doğruluk seviyesinde ortaya çıkmıştır.

Öncül 3: a içinde meydana gelen F özelliği, bağlam için uygun kesinlik/doğruluk seviyesinin gereksinimini karşılamak için çok belirsizdir.

Sonuç: O halde a yetersiz olduğu için reddedilmelidir.

Eleştirel Sorular

ES1: a'nın ortaya çıktığı diyalog bağlamı, kullanılan anahtar terimlerde belirli bir kesinlik seviyesi gerektiriyor mu?

ES2: F özelliği, doğruluk/kesinlik standardının uygun seviyesinin sağlanması için fazla mı belirsiz?

ES3: Bu derece belirsizlik niçin a'nın ortaya çıkmış olduğu diyaloga ilişkin bir problem oluşturmaktadır?³³⁸

³³⁸ Douglas Walton, *Argumentation Schemes for Presumptive Reasoning*, Mahwah, NJ., Erlbaum, 1996, s. 102-103.

language:

vague_defined_property/2: "If an argument %s, occurs in a context of dialogue that requires a certain level of precision but some property %s that occurs in argument is defined in a way that is too vague to meet the requirement of that level of precision, then argument ought to be rejected as deficient."

property_precision_needed/1: "%s occurs in a context of dialogue that requires a certain level of precision that is appropriate for that context."

property_vagueness/2: Some property %s that occurs in %s is defined in a way that is too vague to meet the requirement of the level of precision appropriate for the context. vagueness_rejected/1: "Therefore, %s ought to be rejected as deficient."

certainity_no_need/2: "In argument %s property %s doesn't need to be certain for the sake of the argument."

vagueness_rejected/1: "Therefore, %s ought to be rejected as deficient."

argument_schemes:

- **id:** verbal_classification_vagueness

meta:

title: Argument From Vagueness of a Verbal Classification

source: >

Douglas Walton, Argumentation Schemes for Presumptive Reasoning, Mahwah, NJ.: Erlbaum, 1996, pp.102-103.

variables: [A,P]

conclusions:

- vagueness_rejected(A)

premises:

- vague_defined_property(A,F)

- property_precision_needed(F)

- property_vagueness(F,A)

exceptions:

- certainty_no_need(A,F)

17. Gelişigüzel/Keyfi (Arbitrariness) Sözel Sınıflandırmadan Argüman

Öncül 1: Diyalog içine bir bağlam dahilinde, F anahtar özelliği için gelişigüzel olmayan bir tanım gerektiren bir a argümanı ortaya konuluyor. Eğer F, gelişigüzel bir şekilde tanımlanmışsa, o zaman a yetersiz olduğu gerekçesi ile reddedilmelidir.

Öncül 2: Diyalog içine bir bağlam dahilinde, F anahtar özelliği için gelişigüzel olmayan bir tanım gerektiren bir a argümanı ortaya konuluyor.

Öncül 3: Ortaya konulan a'da F özelliği, gelişigüzel bir şekilde tanımlanmıştır.

Sonuç: O halde a yetersiz olduğu için reddedilmelidir.

Eleştirel Sorular

ES1: Oluşan diyalogun içeriği, F'nin gelişigüzel olmayan bir tanımını gerektirir mi?

ES2: Gelişigüzel tanımlanmamış bir F özelliği var mıdır?

ES3: Tanımın gelişigüzelliği neden bir diyalog bağlamında bir sorun ortaya çıkarmıştır?³³⁹

³³⁹ Douglas Walton, *Argumentation Schemes for Presumptive Reasoning*, Mahwah, NJ., Erlbaum, 1996, s. 104-105.

language:

arbitrary_defined_property/2: " If an argument, %s occurs in a context of dialogue that requires a certain level of nonarbitrary definition for a key property %s that occurs in argument, and if property is defined in an arbitrary way in argument, then a ought to be rejected as deficient."

needed_nonarbitrary/2: " %s occurs in a context of dialogue that requires a nonarbitrary definition for a key property %s that occurs in argument."

arbitrary_property/2: "Some property %s that occurs in %s is defined in a way that is arbitrary."

arbitrary_rejected/1: "Therefore, %s ought to be rejected as deficient."

argument_schemes:

- **id:** verbal_classification_arbitrariness

meta:

title: Argument From Arbitrariness of a Verbal Classification

source: >

Douglas Walton, Argumentation Schmes for Presumptive Reasoning. Mahwah, NJ.: Erlbaum, 1996, pp.104-105

variables: [A,F]

conclusions:

- arbitrary_rejected(A)

premises:

- arbitrary_defined_property(A,F)

- needed_nonarbitrary((A,F))

- arbitrary_property(F,A)

18. Davranış ve İnsan Etkileşiminden Argümantasyon

18.1. Tip 1

Öncül 1: P kişisi A davranışını gerçekleştirmiştir.

Öncül 2: A davranışına V değeri atfedilmiştir.

Sonuç: P kişisi V değerindedir.

language:

person_act/2: "Person %s done act %s."

act_value/2: "Done act %s is attributed the value %s."

person_value/2: " Person %s is %s."

argument_schemes:

- id: interaction_act_person_1

meta:

title: Argument From Interaction of Act and Person - Variant 1

source: >

Ch. Perelman, L. Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric: A
Treatise on Argumentation*. Notre Dame, Ind.:
University of Notre Dame Press, 1969, pp. 296-305.

variables: [X,A,V]

conclusions:

- person_value(A,V)

premises:

- person_act(A,X)

- act_value(X,V)

18.2. Tip 2

Öncül 1: P kişisi V_1 (bir yargı değeri)'dir.

Öncül 2: Eğer bir kişi V_1 değerini almış ise A davranışı V_2 (V_1 yargı değerine dayanarak) değerini alacaktır.

Sonuç: P kişinin A davranışı V_2 değerini alacaktır.³⁴⁰

language:

person_judgment_value/2: "Person %s has a judgment value %s."

person_valueDepending/3: "If a person is %s, his acts %s depending on judgment value, will be %s."

person_acts_value/3: %s acts %s will be %s."

argument_schemes:

- id: interaction_act_person_2

meta:

title: Argument From Interaction of Act and Person - Variant 2

source: >

Ch. Perelman, L. Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*, Notre Dame, Ind.:

University of Notre Dame Press, 1969, pp. 296-305.

variables: [A,X,V1,V2]

conclusions:

- person_acts_value(A,X,V2)

premises:

- person_judgment_value(A,V1)

- person_valueDepending(V1,X,V2)

³⁴⁰ Ch. Perelman and L. Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*. Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press, 1969, s. 296-305.

19. Değerden Argüman

19.1. Pozitif Değer

Öncül 1: V değeri, A tarafından değerlendirilir ve pozitiftir.

Öncül 2: V değeri yorumlamayı pozitif etkiler ve dolayısıyla A'nın G hedefinin değerlendirilmesi üzerinde de etkisi vardır. (V değeri iyi ise bu G hedefine bağlantısını destekler.)

Sonuç: V, G hedefi ile bağlantının sürdürülmesi için bir nedendir.

language:

judged_positive_value/2: "Value %s is positive as judged by agent %s."

positive_affects/3: "The fact that value %s is positive affects the interpretation and therefore the evaluation of goal %s of agent %s, if value is good, it supports commitment to goal."

reason_retaining_goal/2: "%s is a reason for retaining commitment to goal %s."

argument_schemes:

- **id:** positive_value

meta:

title: Argument From Values - Variant 1: Positive Value

source: >

Trevor Bench-Capon, "Persuasion in Practical Argument Using Value-based Argumentation Frameworks." Journal of Logic and Computation 13 (2003), pp.429-448.

Trevor Bench-Capon, "Agreeing to Differ: Modelling Persuasive Dialogue between Parties without a Consensus about Values." Informal Logic 22 (2003a), pp. 231-245.

variables: [V,A,G]

conclusions:

- reason_retaining_goal(V,G)

premises:

- judged_positive_value(V,A)

- positive_affects(V,G,A)

19.2. Negatif Değer

Öncül 1: V değeri, A tarafından değerlendirilir ve negatif.

Öncül 2: V değeri yorumlamayı negatif etkiler ve dolayısıyla A'nın G hedefinin değerlendirilmesi üzerinde de etkisi vardır. (V değeri negatif ise bu G hedefine bağlantısını destekler.)

Sonuç: V, G hedefi ile bağıın geri çekilmesi için bir nedendir.³⁴¹

language:

reason_retaining_goal/2: "%s is a reason for retaining commitment to goal %s."

judged_negative_value/2: "Value %s is negative as judged by agent %s."

negative_affects/3: "The fact that value %s is negative affects the interpretation and therefore the evaluation of goal %s of agent %s, if value is bad, it supports commitment to goal."

argument_schemes:

- id: negative_value

meta:

title: Argument From Values - Variant 2: Negative Value

source: >

Trevor Bench-Capon, "Persuasion in Practical Argument Using Value-based Argumentation Frameworks." *Journal of Logic and Computation* 13 (2003), pp.429-448.

Trevor Bench-Capon, "Agreeing to Differ: Modelling Persuasive Dialogue between Parties without a Consensus about Values." *Informal Logic* 22 (2003a), pp. 231-245.

variables: [V,A,G]

conclusions:

- reason_retaining_goal(V,G)

premises:

- judged_negative_value(V,A)

- negative_affects(V,G,A)

³⁴¹ Trevor Bench-Capon, "Persuasion in Practical Argument Using Value-based Argumentation Frameworks", *Journal of Logic and Computation* (13), 2003, s. 429-448.

Trevor Bench-Capon, "Agreeing to Differ: Modelling Persuasive Dialogue between Parties without a Consensus about Values." *Informal Logic* (22), 2003, s. 231-245.

20. Fedakârlıktan Argüman

Öncül 1: x için S feda edilir.

Öncül 2: Eğer x için önemli S fedakârlığı yapılır ise x'in V değeri artacaktır (veya tam tersi).

Öncül 3: x için önemli (önemsiz) S fedakârlığı yapılmıştır.

Sonuç: x, önemli (önemsiz) V özelliğine sahip olmuştur.³⁴²

language:

sacrifice_made/2: "For the thing %s, sacrifice %s is made."

great_sacrifice/3: "If a great sacrifice %s has been made for %s, then the value %s of it will be greater."

great_sacrifice_made/2: "A great sacrifice %s has been made for %s."

sacrifice_value/2: "%s has a great value."

argument_schemes:

- id: sacrifice

meta:

title: Argumentation From Sacrifice

source: >

Ch. Perelman and L. Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*. Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press, 1969, pp. 248-254.

variables: [A,S,V]

conclusions:

- sacrifice_value(A,V)

premises:

- sacrifice_made(A,S)

- great_sacrifice(S,A,X)

- great_sacrifice_made(S,A)

³⁴² Ch. Perelman and L. Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*. Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press, 1969, s. 248-254.

21. Grup ve Grup Üyelerinden Argüman

21.1. Tip 1

Öncül 1: G grubunun M üyesi Q özelliğine sahiptir.

Öncül 2: Eğer M, Q özelliğine sahipse, G'de bu özelliğe sahiptir.

Sonuç: G, Q özelliğine sahiptir.

language:

```
member_quality/3: "Member %s of the group %s has the quality %s"
member_group_quality/3: "If the member %s quality %s then %s will
have it as well."
has/2: "%s has %s"
```

argument_schemes:

```
- id: group_1
```

meta:

```
title: Argument From A Group and Its Members - Variant 1
```

```
source: >
```

```
Ch. Perelman and L. Olbrechts-Tyteca, The New Rhetoric:
A Treatise on Argumentation. Notre Dame, Ind.:
University of Notre Dame Press, 1969, pp. 321-326.
```

```
variables: [G,Q,M]
```

conclusions:

```
- has(G,Q)
```

premises:

```
- member_quality(M,G,Q)
```

```
- member_group_quality(M,Q,G)
```

21.2. Tip 2

Öncül 1: G grubunun M üyesi Q özelliğine sahiptir.

Öncül 2: M, G grubunun üyesidir.

Öncül 3: Eğer G, Q özelliğine sahip ise M'de Q özelliğine sahiptir.

Sonuç: M, Q özelliğine sahiptir.³⁴³

language:

```
group_quality/2: "Group %s has the quality %s."
group_member/2: "%s is a member,idea, habit, custom, product or
method of %s."
group_member_quality/3: "If %s has %s, its members ideas, habits,
customs, products or methods %s will have it as well."
is/2: "% is %s."
```

argument_schemes:

- id: group_2

meta:

title: Argument From A Group and Its Members - Variant 2

source: >

Ch. Perelman and L. Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*, Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press, 1969, pp. 321-326.

variables: [G,Q,M]

conclusions:

- is(M,Q)

premises:

- group_quality(G,Q)
- group_member(M,G)
- group_member_quality(G,Q,M)

³⁴³ Ch. Perelman and L. Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*. Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press, 1969, s. 321-326.

22. Pratik Akılyürütme

22.1. Pratik Çıkarım

Büyük Öncül: G hedefim var.

Küçük Öncül: A eylemini gerçekleştirmek G'yi gerçekleştirmek anlamına gelmektedir.

Sonuç: O halde, A eylemini gerçekleştirmeye devam etmeliyim.

Eleştirel Sorular

ES1: G ile çakışabilecek başka hangi hedefler göz önünde bulundurulmalıdır?

ES2: G'yi gerçekleştirecek A eylemi yanı sıra hangi alternatif eylemler göz önünde bulundurulmalıdır?

ES3: A ile birlikte göz önünde bulundurulması gereken bu eylemlerden tartışmasız en etkilisi hangisidir?

ES4: A'yı gerçekleştirmemin pratik olarak mümkün olmasının temelleri nelerdir?

ES5: A eylemini gerçekleştirmemin hangi sonuçları dikkate alınmalı?

language:

carry_out_action/1: "Therefore, you should carry out action %s."
incompatible_consequences/2: "Bringing about %s has incompatible consequences with %s."
have_goal/1: "I have a goal %s."
action_realize_goal/2: "Carrying out this action %s is a means to realize %s."
other_goals_conflict/1: "Other goals that might conflict with %s."
more_efficient_alternative_actions/2: " More effecient actions bringing about %s and that would also brin about %s."
possible_action/1: "%s is possible."
possible_goal/1: "%s is possible."

argument_schemes:

- **id:** practical_inference

meta:

title: Practical Reasoning - Practical Inference

source: >

Trevor Bench-Capon, "Persuasion in Practical Argument Using Value-based Argumentation Frameworks." *Journal of Logic and Computation* 13 (2003), pp. 429-448.

Douglas Walton, *Practical Reasoning*. Savage, Md.: Rowman and Littlefield, 1990.

Douglas Walton, "Actions and Inconsistency: The Closure Problem of Practical Reasoning." In *Contemporary Action Theory*, vol.1 , ed. Ghita Holmstrom-Hintikka and Raimo Tuomela. Dordrecht: Kluwer, 1997, p. 164.

Douglas Walton, *Slippery Slope Arguments*. Newport News, Va.: Vale Press, 1992, pp. 89-90.

variables: [A,G]

conclusions:

- carry_out_action(A)

premises:

- have_goal(G)
- action_realize_goal(A,G)

exceptions:

- other_goals_conflict(G)
- more_efficient_alternative_actions(A,G)
- incompatible_consequences(A,G)

assumptions:

- possible_action(A)
- possible_goal(G)

22.2. Gerekli Durum Biçimi

Hedef Öncülü: Amacım A'yı gerçekleştirmektedir.

Alternatifler Öncülü: Verilen bilgiler doğrultusunda en azından B_0, B_1, \dots, B_n 'den biri A'nın gerçekleşmesi için gereklidir.

Seçim Öncülü: B_i 'nin üyelerinden en az bir tanesini veya en azından en kabul edilebilir olanını gerekli koşul olarak seçtim.

Pratik Öncül: Bildiğim kadarıyla, değiştirilemez olanlardan hiçbir şey B_i seçmemi engellemez.

Yan Etkiler Öncülü: A'yı gerçekleştirmek, benim için B_i 'yi gerçekleştirmemden daha makbuldür.

Sonuç: O halde, B_i 'yi gerçekleştirmeliyim.

language:

bringing_about_action/1: Therefore, it is required that I bring about %s."

goal_is_action/1: "My goal is to bring about %s."

alternative_action/2: "I reasonably consider on the given information that bringing about at least one of %s is necessary to bring about %s."

necessary_action/2: I have selected one member %s as an acceptable, or as the most acceptable, necessary condition for %s."

practicality_action/1: Nothing unchangeable prevents me from bringing about %s, as far as I know."

more_acceptable_bringing/2: Bringing about %s is more acceptable to me than not bringing about %s."

alternative_means/2: "There are alternative means of realizing %s other than %s."

side_effect_action/2: "There are negative side effects of bringing %s bringing about %s."

conflict_goals/2: "%s has some other goals %s that conflict with %s."

possible_action/1: "%s is possible."

acceptable_action/1: "%s is an acceptable action."

possible_agent/2: " %s is possible to do for agent %s."

argument_schemes:

- **id:** practical_necessary_condition

meta:

title: Practical Reasoning - Necessary Condition Schema

source: >

Trevor Bench-Capon, "Persuasion in Practical Argument Using Value-based Argumentation Frameworks." *Journal of Logic and Computation* 13 (2003), pp. 429-448.

Douglas Walton, *Practical Reasoning*. Savage, Md.: Rowman and Littlefield, 1990.

Douglas Walton, "Actions and Inconsistency: The Closure Problem of Practical Reasoning." *In Contemporary Action Theory*, vol.1, ed. Ghita Holmstrom-Hintikka and Raimo Tuomela. Dordrecht: Kluwer, 1997, p. 164.

Douglas Walton, *Slippery Slope Arguments*. Newport News, Va.:Vale Press, 1992, pp. 89-90.

variables: [X,A,A2,P]

conclusions:

- bringing_about_action(X)

premises:

- goal_is_action(A)
- alternative_action(X,A)
- necessary_action(X,A)
- practicality_action(X)
- more_acceptable_bringing(A,X)

exceptions:

- alternative_means(A,X)
- side_effect_action(P,X)
- conflict_goals(P,A2,A)

assumptions:

- possible_action(A)
- acceptable_action(X)
- possible_agent(X,P)

22.3. Yeterli Durum Biçimi

Hedef Öncülü: Amacım A'yı gerçekleştirmektedir.

Alternatifler Öncülü: Verilen bilgiler doğrultusunda en azından B_0, B_1, \dots, B_n 'den biri A'nın gerçekleşmesi için gereklidir.

Seçim Öncülü: B_i 'nin üyelerinden en az bir tanesini veya en azından en kabul edilebilir olanını yeterli koşul olarak seçtim.

Pratik Öncül: Bildiğim kadarıyla, değiştirilemez olanlardan hiçbir şey B_i seçmemi engellemez.

Yan Etkiler Öncülü: A'yı gerçekleştirmek, benim için B_i 'yi gerçekleştirmemden daha makbuldür.

Sonuç: O halde, B_i 'yi gerçekleştirmeliyim.

Eleştirel Sorular

ES1: A gerçekleştirmenin B'den farklı alternatif yolları var mı? [Alternatif Konuşma Sorusu]

ES2: B, kabul edilebilir veya en iyi alternatif mi? [Kabul Edilebilir/En İyi Seçenek Sorusu]

ES3: a kişisi için B'yi yapmak mümkün mü? [İmkân Sorusu]

ES4: a'nın B'yi gerçekleştirmesinin dikkate alınması gereken kötü yan etkileri var mıdır? [Köyü Yan Etki Sorusu]

ES5: a'nın A'yı gerçekleştirmesi ile çatışacak a'nın başka hedefleri var mı? [Çatışan Hedefler Sorusu]

language:

bringing_about_action/1: Therefore, it is required that I bring about %s."

goal_is_action/1: "My goal is to bring about %s."

alternative_action/2: "I reasonably consider on the given information that bringing about at least one of %s is necessary to bring about %s."

necessary_action/2: I have selected one member %s as an acceptable, or as the most acceptable, sufficient condition for %s."

practicality_action/1: Nothing unchangeable prevents me from bringing about %s, as far as I know."

more_acceptable_bringing/2: Bringing about %s is more acceptable to me than not bringing about %s."

alternative_means/2: "There are alternative means of realizing %s other than %s."

side_effect_action/2: "There are negative side effects of bringing %s bringing about %s."

conflict_goals/2: "%s has some other goals %s that conflict with %s."

possible_action/1: "%s is possible."

acceptable_action/1: "%s is an acceptable action."

possible_agent/2: " %s is possible to do for agent %s."

argument_schemes:

- **id:** practical_necessary_condition

meta:

title: Practical Reasoning - Necessary Condition Schema

source: >

Trevor Bench-Capon, "Persuasion in Practical Argument Using Value-based Argumentation Frameworks." *Journal of Logic and Computation* 13 (2003), pp. 429-448.

Douglas Walton, *Practical Reasoning*. Savage, Md.: Rowman and Littlefield, 1990.

Douglas Walton, "Actions and Inconsistency: The Closure Problem of Practical Reasoning." *In Contemporary Action Theory*, vol.1 , ed. Ghita Holmstrom-Hintikka and Raimo Tuomela. Dordrecht: Kluwer, 1997, p. 164.

Douglas Walton, *Slippery Slope Arguments*. Newport News, Va.:Vale Press, 1992, pp. 89-90.

variables: [X,A,A2,P]

conclusions:

- bringing_about_action(X)

premises:

- goal_is_action(A)
- alternative_action(X,A)
- necessary_action(X,A)
- practicality_action(X)
- more_acceptable_bringing(A,X)

exceptions:

- alternative_means(A,X)
- side_effect_action(P,X)
- conflict_goals(P,A2,A)

assumptions:

- possible_action(A)
- acceptable_action(X)
- possible_agent(X,P)

22.4. Değer Temelli Pratik Akılyürütme

Öncül 1: G hedefim vardır.

Öncül 2: G, V değerleri kümesi tarafından desteklenmektedir.

Öncül 3: A'yı gerçekleştirmek G hedefimi gerçekleştirmek için gerekli veya yeterlidir.

Sonuç: O halde, pratik olarak A'yı gerçekleştirmeliyim.

Eleştirel Sorular

ES1: G hedefi ile çatışan başka hangi hedeflerim var?

ES2: V değerleri benim G hedefime ne kadar destek oluyor veya en azından hedefimle tutarlı?

ES3: G'yi ayrıca A'yı beraberinde getirecek hangi alternatif eylemler göz önünde bulundurulmalıdır?

ES4: A ve diğer alternatifler göz önünde bulundurulduğunda B'ye ulaşmak konusundaki verimliliği açısından tüm kümenin tartışmasız en uygunu hangisidir?

ES5: A ve tüm alternatiflerin tartışmasız en iyisi olanı V değerlerim ışında hangisidir?

ES6: A'yı gerçekleştirebilmem için pratik olarak imkân olduğunun temelleri nelerdir?

ES7: A'yı gerçekleştirmem için sonuçları arasında dikkate almam gerek pozitif sonuçlardan daha büyük bir negatif sonuç var mıdır? ³⁴⁴

³⁴⁴ Trevor Bench-Capon, "Persuasion in Practical Argument Using Value-based Argumentation Frameworks" **Journal of Logic and Computation** (13), 2003, s. 429-448.

Douglas Walton, **Practical Reasoning**, Savage, Md.: Rowman and Littlefield, 1990.

Douglas Walton, "Actions and Inconsistency: The Closure Problem of Practical Reasoning", **In Contemporary Action Theory**, C:1, ed. Ghita Holmstrom Hintikka and Raimo Tuomela. Dordrecht: Kluwer, 1997, s. 164.

Douglas Walton, **Slippery Slope Arguments**, Newport News, Va.: Vale Press, 1992, s. 89-90.

language:

should_be_performed/1: "Action %s should be performed."
current_circumstances/1: "%s is the case in the current circumstances."
would_bring_about/3: "Performing %s in %s would bring about %s."
would_be_realized/2: "%s would be realized in %s."
would_promote_value/2: "Achieving the goal %s would promote the value %s."
legitimate_value/1: "%s is a legitimate value."
worthy_goal/1: "%s is a worthy goal."
possible/1: "Action %s is possible."
bring_about_more_effectively/2: "There exists an action that would bring about % more effectively than %s."
realize_more_effectively/2: "There exists an action that would realize the goal %s more effectively than %s."
promote_more_effectively/2: "There exists an action that would promote the value %s more effectively than %s."
side_effects/2: "Performing %s in %s would have side-effects which demote some value."

argument_schemes:

- **id:** practical_reasoning1

meta:

title: Argument from Value-Based Practical Reasoning

source: >

Atkinson, K., and Bench-Capon, T. J. M. Practical reasoning a presumptive argumentation using action based alternating transition systems. *Artificial Intelligence* 171, 10-15 (2007), 855-874.

variables: [A,S1,S2,G,V]

conclusions:

- should_be_performed(A)

premises:

- current_circumstances(S1)
- would_bring_about(A,S1,S2)
- would_be_realized(G,S2)
- would_promote_value(G,V)

assumptions:

- legitimate_value (V)
- worthy_goal (G)
- possible (A)

exceptions:

- bring_about_more_effectively (S2,A)
- realize_more_effectively (G,A)
- promote_more_effectively (V,A)
- side_effects (A,S1)

22.5. Hedeften Argüman

Büyük Öncül: A eylemini gerçekleştirmek G hedefime katkıda bulunuyor.

Küçük Öncül: P kişinin G hedefi var.

Sonuç: O halde, P kişisi A eylemini gerçekleştirmeli.³⁴⁵

language:

should_do/2: "%s should do %s."

contributing_action: "Doing act %s contributes to goal %s."

person_goal/2: "Person %s has goal %s."

argument_schemes:

- id: practical_goal

meta:

title: Practical Reasoning - Argument From Goal

source: >

Bart Verheij, "Dialectical Argumentation with
Argumentation Schemes: An Approach to Legal Logic."
Artificial Intelligence and Law 11 (2003), p. 169.

variables: [P,X,G]

conclusions:

- should_do(P,X)

premises:

- contributing_action(X,G)

- person_goal(P,G)

³⁴⁵ Bart Verheij, "Dialectical Argumentation with Argumentation Schemes: An Approach to Legal Logic", *Artificial Intelligence and Law*, (11), 2003, s. 169.

22.6. Sonuç ve Araçlardan Argümantasyon

22.6.1. Tip 1

Öncül 1: x, y sonucu için bir araçtır.

Öncül 2: y iyidir (kötüdür).

Sonuç: x iyidir veya daha az kötüdür (kötüdür).

language:

means_to_end/2: "%s is means to the end %s."

good/1: "%s is good."

argument_schemes:

- **id:** end_and_means_1

meta:

title: Practical Reasoning - Argument From Ends and Means 1

source: >

Chaim Perelman and Lucie Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation* Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press, 1969, pp. 273-278.

variables: [X,Y]

conclusions:

- good(X)

premises:

- means_to_end(X,Y)

- good(Y)

22.6.2. Tip 2

Öncül 1: x'in sonuç olarak kabul edilmesi gerekir (x sonucu bir araç olarak görülmelidir).

Öncül 2: Sonlar, onları elde etmek için kullanılan araçlardan çok daha fazladır.

Sonuç: x önemli olarak kabul edilmelidir (edilmemelidir).

language:

means_end: "Means %s should be regarded as an end."

more_important_ends: "Ends are more important than the means used to achieve them."

ends_important/1: "%s should be regarded as highly important."

argument_schemes:

- **id:** end_and_means_2

meta:

title: Practical Reasoning - Argument From Ends and Means 2

source: >

Chaim Perelman and Lucie Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation* Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press, 1969, pp. 273-278.

variables: [X]

conclusions:

- ends_important(X)

premises:

- means_end(X)

- more_important_ends

22.6.3. Tip 3

Öncül 1: x, y sonucu için bir araçtır.

Öncül 2: x'i gerçekleştirmek kolaydır (kolay değildir).

Sonuç: y iyidir (kötüdür).³⁴⁶

language:

means_to_end/2: "%s is means to the end %s."

good/1: "%s is good."

easy_to_achive/1: "%s is easy to achive."

argument_schemes:

- **id:** end_and_means_3

meta:

title: Practical Reasoning - Argument From Ends and Means 3

source: >

Chaim Perelman and Lucie Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation* Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press, 1969, pp. 273-278.

variables: [X,Y]

conclusions:

- good(Y)

premises:

- means_to_end(X,Y)

- easy_to_achive(X)

³⁴⁶ Ch. Perelman and L. Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*, Notre Dame, Ind.: University of Notre Dame Press, 1969, s. 273-278.

23. İki Kişi Pratik Akılyürütmesi

Öncül 1: X, A'yı gerçekleştirmeyi amaçlar ve bunu Y'ye söyler.

Öncül 2: Y durumu gördüğünde, X'e A'yı gerçekleştirmek için B'nin gerekli (yeterli) olduğunu söyler.

Sonuç: Bu nedenle, X'in daha iyi nedenleri olmadığı sürece B'yi sürdürmesi gerekir.

Eleştirel Sorular

ES1: X, A'nın gerçekleştirilmesi hedefiyle çelişebilecek daha yüksek önceliği olan başka hedefleri var mıdır?

ES2: X'in A'yı yerine getirilmesi için B'den başka alternatif yollar vardır mı?

ES3: B'nin, X'in diğer hedefleriyle çatışabilecek bilinen yan etkileri var mı?

ES4: X'in B'yi gerçekleştirmesi mümkün müdür?

ES5: X'in A'yı gerçekleştirmesi için gerekli olan B'den başka eylemler var mı?³⁴⁷

³⁴⁷ Douglas Walton, *Appeal to Expert Opinion*, University Park: Pennsylvania State University Press, 1997, s. 163.

language:

should_carry_out/2: "Therefore, %s should carry out %s, unless he has better reasons not to."

tells_intend/3: "%s intends to realize %s, and tells %s this."

situation_necessiy/4: "As %s sets the situation, %s is a necessary or sufficient condition for carrying out %s, and tells %s this."

alternative_means/2: "There are alternative means of realizing %s other than %s."

goals_higher_priority/2: "%s has other goals of higher priority that might conflict with the goal of realizing %s."

side_effect_other_act/2: "Carrying out %s have known side effects that might conflict with %s other goals."

possible_action/1: "%s is possible."

argument_schemes:

- id: two_person_practical

meta:

title: Two Person Practical Reasoning

source: >

Douglas Walton, Appeal to Expert Opinion. University
Park: Pennsylvania State University Press. 1997 p. 163.

variables: [A,B,X,Y]

conclusions:

- should_carry_out(A,Y)

premises:

- tells_intend(A,X,B)

- situation_necessiy(B,Y,X,A)

exceptions:

- alternative_means(A,X)

- goals_higher_priority(A,X)

- side_effect_other_act(B,A)

assumptions:

- possible_action(Y)

24. İsraktan Argüman

Öncül 1: Şimdi a, A'yı gerçekleştirmeyi bırakırsa A'nın gerçekleştirme çabalarının tümü boşa harcanacaktır.

Öncül 2: Eğer, a'nın A'yı gerçekleştirmek için yaptığı önceki girişimleri boşa harcanmış olursa bu kötü bir şeydir.

Sonuç: O halde, a, A'yı gerçekleştirmeye çalışmaya devam etmelidir.

Eleştirel Sorular

ES1: A'yı gerçekleştirmek mümkün mü?

ES2: Telafi edilemeyen geçmiş kayıpları unutursak, a'nın bu noktada A'yı gerçekleştirmeye çalışmanın bedelini ve faydalarının yeniden değerlendirilmesi gerekir mi?³⁴⁸

³⁴⁸ Douglas Walton, **A Pragmatic Theory of Fallacy**, Tuscaloosa and London, University of Alabama Press, 1995, s. 157.

Douglas Walton, "The Sunk Costs Fallacy or Argument from Waste", **Argumentation** (16), 2002, s. 448.

language:

ought_to_continue: Therefore, %s ought to continue trying to realize %s."

possible/1: "%s is possible."

stop_realize_wasted/2: If %s stops trying to realize %s now, all previous efforts will be wasted."

waste_bad_thing: "If all %s 's previous attempts to realize %s are wasted, that would be a bad thing."

argument_schemes:

- id: waste

meta:

title: Argument From Waste

source: >

Douglas Walton, *A Pragmatic Theory of Fallacy*, Tuscaloosa and London: University of Alabama Press, 1995, p. 157.

Douglas Walton "The Sunk Cost Fallacy or Argument from Waste" *Argumentation* 16 (2002), p.488.

variables: [A,X]

conclusions:

- ought_to_continue(A,X)

premises:

- stop_realize_wasted(A,X)

- waste_bad_thing(A,X)

assumptions:

- possible(X)

25. Batık Maliyetten Argüman

z1: Tarafın belli bir eyleme bağlı taahhütü (ön taahhütü)

z2: Tarafların taahhütün yerine getirilip getirilmemesi ile ilgili karşılaşmalarının zamanı.

Öncül 1: A ile A-olmayan arasında t2’de bir seçim söz konusudur.

Öncül 2: t1’de kendime taahhüt ettiğim veya yaptığım şey sebebiyle t2’de A’yı ön taahhüt ediyorum.

Sonuç: O halde, A’yı seçmeliyim.³⁴⁹

language:

should_be_performed/1: "Action %s should be performed."

sunk_costs/2: "The costs incurred performing %s thus far are %s."

too_high_to_waste/1: "The sunk costs of %s are too high to waste."

feasible/1: "It is feasible to perform the action %s."

future_losses_outweigh/1: "Future losses of completing the action %s outweigh its value."

argument_schemes:

- id: sunk_costs

meta:

title: Argument from Sunk Costs

source: >

Douglas Walton, 'The Sunk Costs Fallacy or Argument from Waste', *Argumentation*, 16, 2002, p. 489

variables: [A,C]

conclusions:

- should_be_performed(A)

premises:

- sunk_costs(A,C)

- too_high_to_waste(C)

assumptions:

- feasible(A)

exceptions:

- future_losses_outweigh(A)

³⁴⁹ Douglas Walton: "The Sunk Costs Fallacy or Argument from Waste.", *Argumentation* 16 (2002), s. 489.

26. Bilgisizlikten Argüman

Büyük Öncül: Eğer A doğru ise doğru olarak biliniyor olabilir.

Küçük Öncül: Bu A'nın doğru olarak bilindiği bir durum değildir.

Sonuç: O halde, A doğru değildir.

language:

would_be_known/1: "%s would be known if it were true."

known/1: "%s is known to be true."

uninvestigated/1: "The truth of %s has not been sufficiently investigated."

argument_schemes:

- id: ignorance

meta:

title: Argument from Ignorance

source: >

Douglas Walton, A Pragmatic Theory of Fallacy, The University of Alabama Press, Tuscaloosa and London, 1995, p. 150

variables: [S]

conclusions:

- ¬S

premises:

- would_be_known(S)

- ¬known(S)

exceptions:

- uninvestigated(S)

26.1. Normal Beklentilerden Olumsuz Aklyürütme

Büyük Öncül: Eğer durum normal ise A doğru olabilir.

Küçük Öncül: Bu A'nın doğru olarak bilindiği bir durum değildir.

Sonuç: O halde, bu durum normal değildir.

language:

normal_true/1: "If thte situation were normal, %s would he true."

case_not_true/1: "It is not the case that %s is true."

not_normal: "Therefore, the situation is not normal."

argument_schemes:

- id: negative_normal_expectations

meta:

title: Negative Reasoning from Normal Expectations

source: >

Douglas Walton, Arguments from Ignorance. University
Park: Pennsylvania State University Press, 1996,
pp. 84,86.

Douglas Walton, A Pragmatic Theory of Fallacy. Tuscaloosa
and London: University of Alabama Press, 1995. p. 150.

variables: [A]

conclusions:

- not_normal

premises:

- normal_true(A)

- case_not_true(A)

26.2. Olumsuz Pratik Akılyürütme

Öncül 1: A'nın doğru olup olmadığını bilmiyorum.

Öncül 2: A'nın doğru ya da doğru olmadığı varsayımı üzerinden hareket etmeliyim.

Öncül 3: Eğer A'nın doğru olduğu (A'nın doğru olmadığı) varsayımı üzerinde hareket edersem, B sonuçları karşıma çıkacaktır.

Öncül 4: Eğer A'nın doğru olmadığını (A'nın doğru olduğunu) varsayarsak, C sonuçları karşıma çıkacaktır.

Öncül 5: B (C) sonuçları C (B) sonuçlarından daha ciddidir (önemlidir).

Sonuç: O halde, A'nın doğru olmadığı (doğru olduğu) varsayımı üzerinden hareket edeceğim.

Eleştirel Sorular

ES1: Kanıtların araştırılması ne kadar ilerlemiştir?

ES2: Tüm diyalog ele alındığında kanıt yükümlülüğü hangi taraftadır? Başka bir deyişle, nihai sonuç (ultimate probandum) nedir ve bunu kanıtlaması gereken hangi taraftır?

ES3: Bu tarafın yükü yerine getirmede başarılı olması için kanıtın ne kadar güçlü olması gerekiyor?³⁵⁰

³⁵⁰ Douglas Walton, **Arguments from Ignorance**, University Park: Pennsylvania State University Press, 1996, s. 84-86

language:

not_know_true/1: "I do not know whether %s is true or not."

presumption/1: "I have to act on the presumption that %s is true or not true."

consequences_presumption/2: "If I act on the presumption that %s is true, and is not true, consequences %s will follow."

other_consequences_presumption/2: "If I act on the presumption that %s is not true, and A %s true, consequences %s will follow."

more_serious_consequences/2: "Consequences %s are more serious than consequences %s."

act_on_presumption/1: "Therefore, I act on the presumption that %s is not true or true."

sufficient_evidence: "search for the evidence progress is sufficient. "

argument_schemes:

- id: negative_practical

meta:

title: Negative Practical Reasoning

source: >

Douglas Walton, Arguments from Ignorance. University Park: Pennsylvania State University Press, 1996, pp. 84,86.

Douglas Walton, A Pragmatic Theory of Fallacy. Tuscaloosa and London: University of Alabama Press, 1995. p. 150.

variables: [A,B,C]

conclusions:

- act_on_presumption(A)

premises:

- not_know_true(A)

- presumption(A)

- consequences_presumption(A,B)

- other_consequences_presumption(A,C)

- more_serious_consequences(B,C)

assumptions:

- sufficient_evidence

27. Bilgisizlikten Epistemik Argüman

Öncül 1: D'deki tüm doğru önermelerin K'de bulunduğu tespit edilmemiştir.

Öncül 2: A, A'nın doğru olması durumunda normalde veya genellikle K'de olması beklenen bir özel tip bir önermedir.

Öncül 3: A, D'de bulunmaktadır.

Öncül 4: A, K'de bulunmamaktadır.

Öncül 5: D'de bulunan tüm A'lar için, A doğru veya yanlıştır.

Sonuç: O halde, A'nın yanlış olduğunu varsaymak makul olacaktır (D'de daha fazla araştırmaya bağlı olarak).³⁵¹

³⁵¹ Douglas Walton, "Nonfallacious Arguments from Ignorance" *American Philosophical Quarterly* (29), 1992, s. 386.

language:

true_propositions_contained/2: "It has not been established that all the true propositions in %s are contained in %s."

special_proposition/2: "A is a special type of proposition such that if it were true, it would normally or usually be expected to be in %s."

special_in/2: "%s is in %s."

special_not_in/2: "%s is not in %s."

plausible_false/2: "Therefore, subject to further investigations in %s it is plausible to presume that %s is false."

argument_schemes:

- id: epistemic_ignorance

meta:

title: Epistemic Argument From Ignorance

source: >

Douglas Walton , "Nonfallacious Arguments from Ignorance." American Philosophical Quarterly 29 (1992), p. 386.

variables: [A,D,K]

conclusions:

- plausible_false(D,A)

premises:

- true_propositions_contained(D,K)

- special_proposition(A,K)

- special_in(A,D)

- special_not_in(A,K)

28. Nedenden Sonuca Argüman

Büyük Öncül: Genel olarak, eğer A meydana gelirse, B meydana gelir (gelebilir).

Küçük Öncül: Bu durumda, A meydana gelmiştir (gelebilir).

Sonuç: O halde, bu durumda B meydana gelir (gelebilir).

Eleştirel Sorular

ES1: Nedensel genelleme ne kadar güçlüdür?

ES2: Belirtilen kanıt (eğer var ise), nedensel genellemeyi garantileyecek kadar güçlü müdür?

ES3: Verilen durumda sonucun üretimini etkileyebilecek başka nedenler var mıdır?³⁵²

language:

will_occur/1: "An event %s will occur."

has_occurred/1: "An event %s has occurred."

causes/2: "Event %s causes event %s."

interference/1: "An event has occurred which interferes with event %s."

argument_schemes:

- id: cause_to_effect

meta:

title: Argument from Cause to Effect

variables: [E1,E2]

conclusions:

- will_occur(E2)

premises:

- has_occurred(E1)

- causes(E1,E2)

exceptions:

- interference(E1)

³⁵² Douglas Walton, *A Pragmatic Theory of Fallacy*, Tuscaloosa and London, University of Alabama Press, 1995, s. 140-141.

29. Bağınıtdan (Korelasyon) Nedene Argüman

Öncül: A ile B arasında pozitif bir bağıntı (korelasyon) vardır.

Sonuç: O halde A, B'ye sebep olur.

Eleştirel Sorular

ES1: A ile B arasında gerçekten bir bağıntı (korelasyon) var mıdır?

ES2: Bu bağıntının (korelasyonun) tesadüften başka bir şey olmadığını düşünmek için herhangi bir sebep var mı?

ES3: Hem A hem de B'ye sebep olan üçüncü bir C faktörü olabilir mi?³⁵³

language:

causes/2: "Event %s causes event %s."

correlated/2: "Events %s and %s are correlated."

explanatory_theory/2: "There exists a theory explaining how event %s causes event %s."

causes_both/2: "Some other event causes both %s and %s."

argument_schemes:

- id: correlation_to_cause

meta:

title: Argument from Correlation to Cause

source: >

Douglas Walton, *A Pragmatic Theory of Fallacy*, The University of Alabama Press, Tuscaloosa and London, 1995, p. 142.

variables: [E1,E2]

conclusions:

- causes(E1,E2)

premises:

- correlated(E1,E2)

assumptions:

- explanatory_theory(E1,E2)

exceptions:

- causes_both(E1,E2)

³⁵³ Douglas Walton, *A Pragmatic Theory of Fallacy*, Tuscaloosa and London, University of Alabama Press, 1995, s. 101-103.

Douglas Walton, *Fundamentals of Critical Argumentation*, New York: Cambridge University Press, 2006, s. 101-103.

30. Göstergeden/İşaretten (Sign) Argüman

Özel Öncül: A (bulgu) belirli bir durumda doğrudur.

Genel Öncül: B genellikle işareti A doğru olduğunda doğru olarak belirtilir.

Sonuç: Bu belirli durumda B doğrudur.

Eleştirel Sorular

ES1: Olay ile işaretin (göstergenin) bağlantısının (korelasyonunun) gücü nedir?

ES2: İşaretin daha güvenilir bir şekilde açıklanabileceği başka olaylar var mı?³⁵⁴

language:

```
finding_true/1: "Finding %s is true in this situation."
indicated_true/2: "%s is generally indicated as true when its sign
%s is true."
true_in_situation/1: "%s is true in this situation."
strong_correlation/2: "Correlation of %s and %s is strong."
more_reliable: "There are more reliable account for the sign."
```

argument_schemes:

- id: sign

meta:

title: Argument From Sign

source: >

Douglas Walton, *Fundamentals of Critical Argumentation*.
New York: Cambridge University Press, 2006, pp. 113-114.

variables: [A,B]

conclusions:

- true_in_situation(B)

premises:

- finding_true(A)

- indicated_true(B,A)

exceptions:

- more_reliable

assumptions:

- strong_correlation(A,B)

³⁵⁴ Douglas Walton, *Fundamentals of Critical Argumentation*, New York: Cambridge University Press, 2006, s. 113-114.

31. Abdüktif Argüman Scheme

31.1. Geriye Argüman Scheme

Öncül 1: D bir vakadaki toplanılmış bilgiler (data) veya varsayılan gerçekler kümesidir.

Öncül 2: Açıklama kümesinin her biri A_1, A_2, \dots, A_n , D'yi açıklamada başarılıdır.

Öncül 3: A, D'yi en başarılı şekilde açıklayan açıklamadır.

Sonuç: O halde A, vakadaki en makul hipotezdir.

language:

plausible_hypothesis/1: "Therefore, %s is the most plausible hypothesis in the case."

data_set/1: "%s is a set of data or supposed facts in a case."

data_account/2: "Each one of a set of accounts %s s is successful in explaining %s."

sufficient_account/2: "%s itself as an explanation of %s apart from other alternative explanations available so far, is sufficient."

argument_schemes:

- id: abductive_backward

meta:

title: Abductive Argumentation Scheme - Backward Argumentation Scheme

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio (2008) Argumentation Schemes. Cambridge University Press, p. 329.

variables: [A,A1,D]

conclusions:

- plausible_hypothesis(A1)

premises:

- data_set(D,A)

- data_account(A1,D)

assumptions:

- sufficient_account(A1,D)

31.2. İleri Argüman Scheme

Öncül 1: D bir vakadaki toplanılmış bilgiler (data) veya varsayılan gerçekler kümesidir.

Öncül 2: Bir dizi G_1, G_2, \dots, G_n argüman diyagramı vardır ve her bir diyagram D, C_1, C_2, \dots, C_n sonucuna götüren koşullara bağlı makul öncüllerle ve eksik öncüllü önermelerin eksik kısımları olarak işlev gören ifadeler ile desteklenmiştir.

Öncül 3: En makul (en güçlü) argüman G_n ile temsil edilmektedir.

Sonuç: O halde G_n , vakadaki en makul sonuçtur.

Eleştirel Sorular

ES1: Diyalogda şu ana kadar ortaya konulmuş alternatif açıklamalardan ayrı olarak, D'nin bir açıklaması olarak A ne kadar tatmin edicidir?

ES2: A, diyalogdaki şimdiye kadarki alternatif açıklamasından daha iyi bir açıklamamıdır?

ES3: Diyalog ne kadar ilerlemiştir? Eğer diyalog bir araştırma ise araştırma nasıl bir titizlikte yapılmıştır?

ES4: Bu noktada bir sonuç çıkarmak yerine, diyalogu daha ileri bir noktaya taşımak daha mı iyi olur?

language:

plausible_conclusion/1: "Therefore %s is the most plausible conclusion in the case."

diagram_set/3: "There is a set of argument diagrams %s and in each argument diagram %s represents premises of an argument that, supplemented by plausible conditionals and other statements that function as missing parts of enthymemes, leads to a respective conclusion %s."

data_set/1: "%s is a set of data or supposed facts in a case."

successful_diagram/1: "The most plausible -strongest- argument is represented by %s."

argument_schemes:

- id: abductive_forward

meta:

title: Abductive Argumentation Scheme - Forward Argumentation Scheme

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio
(2008) Argumentation Schemes. Cambridge University
Press, p. 329-330.

variables: [D,G,G1,C,C1]

conclusions:

- plausible_conclusion(C1)

premises:

- data_set(D)
- diagram_set(G,D,C)
- successful_diagram(G1)

31.3. Eylemden Karaktere Abdüktif Argüman Biçimi

Öncül: a kişisi belirli bir karakter özelliği olarak sınıflandırılacak bir eylemde bulunmuştur.

Sonuç: O halde, a bu karakter özelliğine sahiptir.

Eleştirel Sorular

ES1: Söz konusu karakter özelliği nedir?

ES2: Bu karakter özelliği nasıl tanımlanmıştır?

ES3: Söz konusu eylem ile tanımlanmış olan karakter özelliği uyuşmakta mıdır?

language:

action_character/1: "Agent %s did something that can be classified as fitting a particular character quality."

character_quality/1: "Therefore, %s has this character quality."

quality_defined/1: "Agent %s 's action defined well."

not_fit_action/1: "Agent %s actions definition fit the definition of quality."

argument_schemes:

- id: abductive_action_to_character

meta:

title: Abductive Argumentation Scheme - From Action to Character.

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio (2008) Argumentation Schemes. Cambridge University Press, p. 330.

variables: [A]

conclusions:

- character_quality(A)

premises:

- action_character(A)

assumptions:

- quality_defined(A)

- not_fit_action(A)

31.4. Karakterden Eyleme Argüman Biçimi (Tahmini)

Öncül: a kişinin tanımlanabilir bir karakter özelliği vardır.

Sonuç: O halde, a kişisi gelecekte bir eylemde bulunduğu, bu eylem karakter özelliği olarak sınıflandırılabilir.

Eleştirel Sorular

ES1: Söz konusu karakter özelliği nedir?

ES2: Bu karakter özelliği nasıl tanımlanmıştır?

ES3: Söz konusu eylem ile tanımlanmış olan karakter özelliği uyuşmakta mıdır?

language:

character_action/1: "Therefore, if %s carries out some action in the future, this action is likely to be classifiable as fitting under that character quality."

character/1: "Agent %s has a character quality of a kind that has been defined."

character_defined/1: "Agent %s 's character defined well."

not_character_action/1: Agent %s has some actions that don't fit into defined character."

argument_schemes:

- **id:** abductive_character_to_action

meta:

title: Abductive Argumentation Scheme - From Character to Action (Predictive)

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio (2008).Argumentation Schemes. Cambridge University Press, p. 330.

variables: [A]

conclusions:

- character_action(A)

premises:

- character(A)

exceptions:

- not_character_action(A)

assumptions:

- character_defined(A)

31.5. Kişinin Eski Bir Eyleminden Tespit Edildiği Geçmişe Yönelik Argüman Biçimi

Olgusal Öncül: Gözlemlenen bir olayın a kişisi tarafından ortaya çıkarıldığı anlaşılmaktadır.

Karakter Öncülü: Bu olayın ortaya çıkarılması belirli bir Q karakter özelliği ile uyuşmaktadır.

Kişi Özelliği Öncülü: a, Q özelliğine sahiptir.

Sonuç: O halde, a söz konusu olayı meydana getirmiştir.

Eleştirel Sorular

ES1: Söz konusu Q özelliği nedir?

ES2: Q nasıl tanımlanmıştır?

ES3: Söz konusu eylemin tanımı, Q özelliğinin tanımı ile uyuyor mu?

ES4: Bu eylemi ortaya koyan ve aynı karakter özelliğine sahip diğer kişilerle ilgili geniş örnek grup ne kadar geniş?³⁵⁵

³⁵⁵ Douglas Walton, **Legal Argumentation and Evidence**, University Park, Pennsylvania State University Press, 2002, s.44.

Douglas Walton, **Abductive Reasoning**, Tuscaloosa, University of Alabama Press, 2004.

Douglas Walton, **Character Evidence: An Abductive Theory**, Dordrecht, Springer, 2006.

language:

agent_event/1: "An observed event appears to have been brought about by some agent %s."

event_quality/1: "The bringing about of this event fits a certain character quality %s."

agent_quality/2: "%s has %s."

event_question/1: "%s brought about the event in question"

quality_defined/1: "Agent %s 's action defined well."

reference_class: "Reference class of other agents who also might have brought about this event and also have same character is sufficient."

argument_schemes:

- **id:** retroductive

meta:

title: Retroductive Scheme for Identifying an Agent from Past Action

variables: [A,Q]

conclusions:

- event_question(A)

premises:

- agent_event(A)

- event_quality(Q)

- agent_quality(A,Q)

assumptions:

- quality_defined(A)

- reference_class

32. Kanıttan Hipoteze Argüman

32.1. Doğrulamadan (Verification) Argüman

Büyük Öncül: A hipotezi doğru olarak belirlendiğinde, B olay olarak belirtilmiş önermenin de doğru olduğu gözlemlenmiştir.

Küçük Öncül: Verilen örnekte, B'nin doğru olduğu gözlemlenmiştir.

Sonuç: O halde, A doğrudur.

language:

hypothesis_event/2: "If hypothesis %s is true, then proposition reporting event %s will be observed to be true."

event_true/1: "%s has been observed to be true, in a given instance."

sufficient_correlation/2: "Correlation between %s and %s is sufficient."

argument_schemes:

- id: evidence_hypothesis_verification

meta:

title: Argument From Evidence to Hypothesis - Argument From Verification

source: >

Douglas Walton, Argumentation Schemes for Presumptive Reasoning. Mahwah, N.J.: Erlbaum, 1996, pp. 67-70.

variables: [H,A]

conclusions:

- H

premises:

- hypothesis_event(H,A)

- event_true(A)

assumptions:

- sufficient_correlation(H,A)

32.2. Yanlışlıklamadan (Falsification) Argüman

Büyük Öncül: A hipotezi doğru olarak belirlendiğinde, B olay olarak belirtilmiş önermenin de doğru olduğu gözlemlenmiştir.

Küçük Öncül: Verilen örnekte, B'nin yanlış olduğu gözlemlenmiştir.

Sonuç: O halde, A yanlıştır.

Eleştirel Sorular

ES1: Eğer A doğru ise B doğru mudur?

ES2: B'nin doğru (yanlış) olduğu gözlemlenmiş midir?

ES3: B'nin doğru olmasının A'nın doğru olmasından başka bir sebebi var mıdır?³⁵⁶

³⁵⁶ Douglas Walton, **Argumentation Schemes for Presumptive Reasoning**, Mahwah, NJ., Erlbaum, 1996, s. 67-70.

language:

sufficient_correlation/2: "Correlation between %s and %s is sufficient."

event_false/1: "%s has been observed to be false, in a given instance."

hypothesis_event/2: "If hypothesis %s is true, then proposition reporting event %s will be observed to be true."

argument_schemes:

- **id:** evidence_hypothesis_falsification

meta:

title: Argument From Evidence to Hypothesis - Argument From Falsification

source: >

Douglas Walton, Argumentation Schemes for Presumptive Reasoning. Mahwah, N.J.: Erlbaum, 1996, pp. 67-70.

variables: [H,A]

conclusions:

- $\neg A$

premises:

- hypothesis_event(H,A)

- event_false(A)

assumptions:

- sufficient_correlation(A,H)

33. Neticeden Argüman

33.1. Olumlu Neticeden Argüman

Öncül: Eğer A meydana gelirse, muhtemelen olumlu bir neticesi olacaktır.

Sonuç: O halde, A meydana gelmelidir.

language:

should_be_performed/1: "Action %s should be performed."

brings_about/2: "The action %s brings about %s."

good/1: "%s is good."

argument_schemes:

- **id:** positive_consequences

meta:

title: Argument from Positive Consequences

source: >

Douglas Walton, *A Pragmatic Theory of Fallacy*, The University of Alabama Press, Tuscaloosa and London, 1995, pp. 155-156.

variables: [A,G]

conclusions:

- should_be_performed(A)

premises:

- brings_about(A,G)

- good(G)

33.2. Olumsuz Neticeden Argüman

Öncül: Eğer A meydana gelirse, muhtemelen olumsuz bir neticesi olacaktır.

Sonuç: O halde, A meydana gelmemelidir.

language:

should_be_performed/1: "Action %s should be performed."

brings_about/2: "The action %s brings about %s."

bad/1: "%s is bad."

argument_schemes:

- **id:** negative_consequences

meta:

title: Argument from Negative Consequences

source: >

Douglas Walton, *A Pragmatic Theory of Fallacy*, The University of Alabama Press, Tuscaloosa and London, 1995, pp. 155-156.

variables: [A,G]

conclusions:

- \neg should_be_performed(A)

premises:

- brings_about(A,G)

- bad(G)

33.3. Olumsuz Neticeden Akılyürütme

Öncül 1: Eğer ben, bir kişi olarak A'yı gerçekleştiriyorsam (gerçekleştirmiyorsam) sonrasında B gerçekleşir.

Öncül 2: Benim hedeflerim göz önünde bulundurulduğunda B'nin kötü bir etkisi getirisi olacak.

Sonuç: O halde, A'yı gerçekleştirmemeliyim.

language:

agent_bring_about/2: "If an agent bring about %s, then %s will occur."

bad_for_goals/1: "%s is a bad outcome, from the point ohiew of my goals."

not_bring_about/1: "Therefore, practically speaking, I should not bring about %s."

argument_schemes:

- **id:** negative_consequences

meta:

title: Argument From Consequences - Reasoning From Negative Consequences

source: >

Douglas Walton, A Pragmatic Theory of Fallacy. Tuscaloosa and London: University of Alabama Press, 1995. pp. 155-156.

Douglas Walton, Scare Tactics, Dordrecht: Kluwer, 2000, p. 123.

variables:

conclusions:

- not_bring_about (A)

premises:

- agent_bring_about (A,B)

- bad_for_goals (B)

33.4. Olumsuz Neticeden Argüman (Tebirli Çıkarım)

Öncül 1: A'yı gerçekleştirilmeyi düşünüyordun.

Öncül 2: Eğer A'yı gerçekleştirmezsen ortaya B neticesi çıkacak ve bu senin için kötü olacak.

Sonuç: O halde, yeniden değerlendirmeli ve A'yı tebirli bir şekilde yapmalısın.

Eleştirel Sorular

ES1: Bahsedilen neticelerin gerçekleşme olasılığı ne kadar güçlü?

ES2: Bahsedilen neticelerin gerçekleşeceği iddiası hangi kanıtlar ile desteklenmektedir ve kanıtların iddiayı desteklemek için yeterli ve güçlü müdür?

ES3: Göz önünde bulundurulması gereken başka aksi (olumlu ise olumsuz, olumsuz ise olumlu) sonuçlar var mıdır?³⁵⁷

³⁵⁷ Douglas Walton, *A Pragmatic Theory of Fallacy*, Tuscaloosa and London, University of Alabama Press, 1995, s. 155-156.

language:

bad_consequence/2: But, if you do not do %s, some consequence %s, which will be very bad for you, will occur, or is likely to occur."

prudential: "Therefore, you ought to reconsider other things being equal and you ought prudentially to do %s."

strongly_occur: "If you don't do %s consequences %s may strongly appear."

other_consequences: "There are some good or bad consequences of doing %s should be taken into account."

argument_schemes:

- id: negative_consequences_prudential

meta:

title: Argument From Negative Consequences - Prudential Inference

source: >

Douglas Walton, A Pragmatic Theory of Fallacy. Tuscaloosa and London: University of Alabama Press, 1995. pp. 155-156.

Douglas Walton, Scare Tactics. Dordrecht: Kluwer, 2000, p. 123.

variables: [X,C]

conclusions:

- prudential(X)

premises:

- (X)
- bad_consequence(X,C)

exceptions:

- other_consequences(X)

assumptions:

- strongly_occur(X)

34. Alternatiflerden Pragmatik Argüman

Öncül 1: Sen veya muhatabın A'yı gerçekleştirmesi gerekmektedir veya B gerçekleşecektir.

Öncül 2: Senin bakış açına göre B, kötü veya istenmeyen bir durumdur.

Sonuç: O halde A'yı gerçekleştirmelisin.³⁵⁸

language:

alternatives/2: "Either you must bring about %s, or %s will occur."

undesirable/1: "%s is bad or undesirable, from your point of view."

do_other/1: "Therefore, you should -ought to, practically speaking- bring about %s."

argument_schemes:

- **id:** pragmatic_alternative

meta:

title: Pragmatic Argument From Alternatives

source: >

Douglas Walton, *Scare Tactics*. Dordrecht: Kluwer, 2000,
p. 142.

variables: [A,B]

conclusions:

- do_other(A)

premises:

- alternatives(A,B)

- undesirable(B)

³⁵⁸ Douglas Walton, *Scare Tactics*, Dordrecht, Kluwer, 2000, s. 142.

35. Tehditten Argüman

Öncül 1: Bazı kötü sonuçlarından bahsedilen A'yı gerçekleştirirsen B onu takip edecektir.

Öncül 2: Ben B'yi gerçekleştirebilecek bir durumdayım.

Öncül 3: A'yı gerçekleştirdiğinde böylelikle B'nin ortaya çıkacağını savunuyorum.

Sonuç: O halde, A'yı gerçekleştirmemelisin.

language:

```
not_bring_about/1: "Therefore, you had better not bring about A."
cited_bad_consequences/1: "If you bring about %s, some cited bad
consequences, %s, will follow."
position_to_know/1: "I am in position to bring about %s."
assert_bad/2: "I hereby assert that in fact I will see to it that
%s occurs if you bring about %s."
```

argument_schemes:

- id: treat

meta:

title: Argument From Treat

source: >

Douglas Walton, A Pragmatic Theory of Fallacy. Tuscaloosa
and London: University of Alabama Press, 1995, p. 157.

variables: [X,C]

conclusions:

- not_bring_about(X)

premises:

- cited_bad_consequences(X)

- position_to_know(X)

- assert_bad(X,C)

35.1. Ayrıştırıcı Ad Baculum Tehditinden Argüman

Öncül 1: Sen A'yı gerçekleştirmelisin veya ben B'nin gerçekleşeceği güvencesini veriyorum.

Öncül 2: Senin bakış açına göre B, kötü veya istenmeyen bir durumdur.

Sonuç: O halde A'yı gerçekleştirmelisin.³⁵⁹

language:

do_other/1: "Therefore, you should -ought to, practically speaking-bring about %s."

alternative_bad/2: "The respondent must bring about %s, or the proponent will undertake to see to it that %s will occur."

undesirable/1: "%s is bad or undesirable, from your point of view."

argument_schemes:

- id: ad_baculum

meta:

title: Argument From Disjunctive Ad Baculum Treat

source: >

Douglas Walton, *Scare Tactics*. Dordrecht: Kluwer, 2000, p. 140.

variables: [X,Y]

conclusions:

- do_other(X)

premises:

- alternative_bad(X,Y)

- undesirable(Y)

³⁵⁹ Douglas Walton, *A Pragmatic Theory of Fallacy*, Tuscaloosa and London, University of Alabama Press, 1995, s.157.

Douglas Walton, *Scare Tactics*, Dordrecht: Kluwer, 2000, s. 140.

36. Korkuya Başvurmaktan Argüman

Öncül 1: Eğer A'yı gerçekleştirmezsen, D meydana gelecek.

Öncül 2: D'nin meydana gelmesi senin için çok kötü.

Öncül 3: O halde eğer mümkünse D'yi önlemelisin.

Öncül 4: Ancak D'nin önlenmesinin tek yolu A'nın gerçekleştirilmesi.

Sonuç: O halde, A'yı gerçekleştirmelisin.³⁶⁰

language:

not_do_appear/2: "If you do not bring about %s, then %s will occur."

bad_for_you/1: "%s is very bad for you."

prevent/1: "Therefore, you ought to prevent %s if possible."

only_way_prevent/2: "But the only way for you to prevent %s is bring about %s."

ought_to_bring_about/1: "Therefore, you ought to bring about %s."

argument_schemes:

- id: fear

meta:

title: Argument From Fear Appeal

source: >

Douglas Walton, *Scare Tactics*. Dordrecht: Kluwer, 2000,
p. 22.

variables: [X,Y]

conclusions:

- ought_to_bring_about(X)

premises:

- not_do_appear(X,Y)

- bad_for_you(Y)

- prevent(Y)

- only_way_prevent(Y,X)

³⁶⁰ Douglas Walton, *Scare Tactics*, Dordrecht: Kluwer, 2000, s. 22.

37. Tehlikeye Başvurmaktan Argüman

Öncül 1: Eğer A'yı gerçekleştirirsen, B meydana gelecektir.

Öncül 2: B senin için tehlikelidir.

Sonuç: O halde, A'yı gerçekleştirmemelisin.³⁶¹

language:

occur/2: "If the respondent bring about %s then %s will occur."

danger/1: "%s is a danger to you."

should_not: "Therefore you should not bring about %s."

argument_schemes:

- id: danger

meta:

title: Argument From Danger Appeal

source: >

Douglas Walton, *Scare Tactics*. Dordrecht: Kluwer, 2000,
p. 173.

variables: [X,Y]

conclusions:

- should_not(Y)

premises:

- occur(X,Y)

- danger(Y)

³⁶¹ Douglas Walton, *Scare Tactics*, Dordrecht: Kluwer, 2000, s. 173.

38. Yardım İhtiyacından Argüman

Öncül 1: Tüm x'ler ve y'ler için, eğer x yardıma ihtiyaç duyduğu bir pozisyondaysa, y yardım edebilecek durumdaysa ve yardım etmesi y için çok pahalıya mal olmayacaksa, y x'e yardımcı olmalıdır.

Öncül 2: x, y'nin ona yardımcı olabileceği bir A eylemi durumundadır.

Öncül 3: y, A'yı gerçekleştirebilir.

Öncül 4: y'nin A'yı gerçekleştirmesi onun için çok pahalıya mal olmayacaktır veya y'nin gördüğü kadarıyla olumsuz etkileri çok büyük değildir.

Sonuç: O halde, y A'yı gerçekleştirmelidir.

Eleştirel Sorular

ES1: Önerilen eylem A gerçekten x'e yardımcı olur?

ES2: y'nin A'yı gerçekleştirmesi mümkün müdür?

ES3: A'yı gerçekleştirmenin olumsuz etkileri çok büyük müdür?³⁶²

³⁶² Douglas Walton, **Appeal to Pity**, Albany, State University of New York Press, 1997, s 104-155.

language:

carry_out/2: "Therefore, %s ought to carry out %s."

help_needed/2: "All the %s ought to help all the %s. if it is in a situation needs help, and giving help would not be too costly."

situation_help/3: "%s is in a situation where some action %s by %s would help."

can_carry_out/2: "%s can carry out %s."

not_too_costly/2: "%s 's carrying out %s would not be too costly that is the negative side effects would not be too great."

action_will_help/2: "Proposed action %s will really help %s."

possible_carry_out/2: "It is possible for %s to carry out %s."

greater_side_effects/1: "There will be greater negative side effects of carrying out %s."

argument_schemes:

- id: help

meta:

title: Argument From Need For Help

source: >

Douglas Walton, Appeal to Pity. Albany: State University of New York Press, 1997, pp. 104,155.

variables: [A,B,X]

conclusions:

- carry_out(B,X)

premises:

- help_needed(A,B)

- situation_help(A,X,B)

- can_carry_out(B,X)

- not_too_costly(B,X)

exceptions:

- greater_side_effects(X)

assumptions:

- possible_carry_out(B,X)

- action_will_help(X,A)

39. İstıraptan Argüman

Öncül 1: x bireyi ıstırap içindedir (acı çekmektedir).

Öncül 2: Eğer y A'yı gerçekleştirirse bu ıstırapın dinmesine yardım edecektir.

Sonuç: O halde y, A'yı gerçekleştirmelidir.

Eleştirel Sorular

ES1: x gerçekten ıstırap içinde midir?

ES2: y'nin A'yı gerçekleştirmesi gerçekten ıstırapın dinmesine yardımcı olacak mıdır?

ES3: y'nin A'yı gerçekleştirmesi mümkün müdür?

ES4: y'nin A'yı gerçekleştirmesinin olumsuz etkileri çok büyük müdür?³⁶³

³⁶³ Douglas Walton, **Appeal to Pity**, Albany, State University of New York Press, 1997, s 105-155.

language:

distress/1: "Individual %s is in distress, is suffering."

relieve/2: "If %s brings about %s, it will relieve or help to relieve this distress."

bring_relive/2: "Therefore, %s ought to bring about %s."

really_distress/1: "%s is really in distress."

great_side_effects/2: "There will be greater negative side effects of %s 's carrying out %s."

argument_schemes:

- id: distress

meta:

title: Argument From Distress

source: >

Douglas Walton, Appeal to Pity. Albany: State University of New York Press, 1991, pp. 105,155.

variables: [B,X,A]

conclusions:

- bring_relive(B,X)

premises:

- distress(A)

- relieve(B,X)

exceptions:

- great_side_effects(B,X)

assumptions:

- really_distress(A)

- possible_bring_about(B,X)

40. Taahhütten (Commitment) Argüman

40.1. Versiyon 1

Kanıt Taahhüdü Öncülü: a'nın söylediği veya yaptığı üzerinden kanıtlara göre a'ya A önermesi taahhüt edilmiş olduğu görülmektedir.

Taahhütlerin Bağlantısı Öncülü: Genel olarak, tartışmacı A'yı taahhüt ettiğinde bundan B'nin de taahhüt edildiği anlamı çıkarılabilir.

Sonuç: Bu durumda, a'ya B taahhüt edilmiştir.

language:

committed_to/2: "In this case, %s is committed to %s."

committed/2: "In this case it was shown that %s is committed to proposition %s, according to the evidence of what he said or did."

also_committed/2: Generally, when an arguer is committed to %s, it can be inferred that he is also committed to %s."

commitment_contrary_evidence/2: "There is a contrary evidence indicating that %s might not be committed to %s."

commitment_support_evidence/2: "There is a evidence that supports the claim that %s is committed to %s."

argument_schemes:

- id: commitment1

meta:

title: Argument From Commitment - Version 1

source: >

Douglas Walton, Fundamentals of Critical Argumentation. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, pp. 117-118.

Douglas Walton, "The Sunk Costs Fallacy or Argument from Waste." Argumentation 16 (2002), p. 490.

variables: [A,X,Y]

conclusions:

- committed_to(A,Y)

premises:

- committed(A,X)

- also_committed(X,Y)

exceptions:

- commitment_contrary_evidence(A,X)

assumptions:

- commitment_support_evidence(A,X)

40.2. Versiyon 2

Büyük Öncül: Eğer tartışmacı a, diyalogun herhangi bir bölümünde A öncülünü taahhüt ettiyse bundan, aynı zamanda B önermesini de taahhüt ettiği çıkarılabilir, bu durumda B'nin daha sonradan diyalogda bir mesele olup olmayacağı bilinmelidir.

Küçük Öncül: Tartışmacı a diyalogun herhangi bir bölümünde A öncülünü taahhüt etmiştir.

Sonuç: O halde a, B'yi taahhüt etmiştir.

Eleştirel Sorular

ES1: Davada a'nın A'yı taahhüt ettiği iddiasını destekleyen kanıt nedir, a'nın A'yı taahhüt etmediği iddiasını destekleyen bir karşıt kanıt var mıdır?

ES2: Bu davada, A'yı taahhüdün B'yi taahhüt olduğu genel kuralında bir istisna olup olmadığını sorgulamak için bir neden var mı?³⁶⁴

³⁶⁴ Douglas Walton, **Fundamentals of Critical Argumentation**, New York, Cambridge University Press, 2006, s. 117-118.

Douglas Walton, "The Sunk Costs Fallacy or Argument from Waste", **Argumentation** (16), 2002, s. 490.

language:

also_committed_questioned/3: "If arguer %s has committed herself to proposition %s at some point in a dialogue, then it may be inferred that she is also committed to proposition %s, should the question of whether it is true become an issue later in the dialogue."

dialog_committed/2: "Arguer %s has committed herself to proposition %s at some point in a dialogue."

commitment_arises/2: "At some later point in the dialogue, where the issue of %s arises, arguer a may be said to be committed to proposition %s."

commitment_contrary_evidence/2: "There is a contrary evidence indicating that %s might not be committed to %s."

commitment_support_evidence/2: "There is a evidence that supports the claim that %s is committed to %s."

argument_schemes:

- id: commitment2

meta:

title: Argument From Commitment - Version 2

source: >

Douglas Walton, Fundamentals of Critical Argumentation.
Cambridge: Cambridge University Press, 2006, pp. 117-118.

Douglas Walton, "The Sunk Costs Fallacy or Argument from Waste." Argumentation 16 (2002), p. 490.

variables: [A,X,Y]

conclusions:

- commitment_arises(A,Y)

premises:

- also_committed_questioned(A,X,Y)

- dialog_committed(A,X)

exceptions:

- commitment_contrary_evidence(A,X)

assumptions:

- commitment_support_evidence(A,X)

41. Değer Sistemlerinden (Ethotic) Argüman

Büyük Öncül: Eğer x iyi (kötü) ahlâki karaktere sahip bir insan ise o halde x'in söyledikleri daha makul olarak kabul edilmelidir (daha az makul olduğundan reddedilmelidir).

Küçük Öncül: a iyi (kötü) ahlâki karaktere sahip bir insandır.

Sonuç: O halde x'in söyledikleri daha makul olarak kabul edilmelidir (daha az makul olduğundan reddedilmelidir).

Eleştirel Sorular

ES1: a iyi (kötü) ahlâki karaktere sahip bir insan mıdır?

ES2: Karakterin diyalogun konusu ile bir ilgisi var mı?

ES3: İddia edilen varsayım kanıtlar tarafından yeterince güçlü destekleniyor mu?³⁶⁵

³⁶⁵ Douglas Walton, *A Pragmatic Theory of Fallacy*, Tuscaloosa and London, University of Alabama Press, 1995, s. 152.

language:

asserts/2: "%s asserts that %s is true."

good_moral_character/1: "%s is of good moral character."

character_is_relevant/1: "Character is relevant for evaluating the plausibility of the assertion: %s"

argument_schemes:

- id: ethotic1

meta:

title: Positive Argument from Ethos

source: >

Douglas Walton, *A Pragmatic Theory of Fallacy*, The University of Alabama Press, Tuscaloosa and London, 1995, p. 152.

variables: [P,S]

conclusions: [S]

premises:

- asserts(P,S)

- good_moral_character(P)

assumptions:

- character_is_relevant(S)

42. Genel Ad Hominem

Karakter Saldırısı Öncülü: a kötü karakterli bir insandır.

Sonuç: a'nın argümanı α kabul edilmemelidir.

Eleştirel Sorular

ES1: İddia edilen karakter saldırısı öncülü kanıtlarla ne kadar iyi desteklenmiştir?

ES2: Karakter sorunu argümanda kullanılan diyalog türü ile alakalı mı?

ES3: α 'yı destekleyici başka kanıtlar sunulmuş olsa bile argümanın sonucu olan α reddedilmeli midir? Veya sonuç yalnızca karşılaştırmalı olarak, α 'nın kanıtının ağırlığının toplam kanıtlarla karşılaştırıldığında ki durumuna göre mi değerlendirilmeli?³⁶⁶

³⁶⁶ Douglas Walton, **Fundamentals of Critical Argumentation**, New York, Cambridge University Press, 2006, s. 123.

language:

bad_character/1: "%s is a person of bad character."

bad_not_accepted/2: "%s 's argument %s should not be accepted."

attack_well_supported: "Allegation made in character attack
premise evidence are well supported."

character_revelant: "In the type of dialogue in which the arguement
was used issue of character revelant."

stronger_than_character/1: "There are some strong evidences that
supported %s more than than the character issue."

argument_schemes:

- id: ad_hominem

meta:

title: Generic Ad Hominem

source: >

Douglas Walton, Fundamentals of Critical Argumentation.

Cambridge: Cambridge University Press, 2006, p. 123.

variables: [A,S]

conclusions:

- bad_not_accepted(A,S)

premises:

- bad_character(A)

exceptions:

- stronger_than_character(S)

assumptions:

- attack_well_supported

- character_revelant

43. Pragmatik Tutarsızlık

Öncül: A, argüman X'in sonucunun Y olduğunu savunmaktadır.

Öncül: A, A'nın kişisel olarak X'in değil olduğunu ima eden bir eylem veya eylemler gerçekleştirmiştir.

Sonuç: O halde, A'nın X argümanı kabul edilmemelidir.

Eleştirel Sorular

ES1: A, X ile Y'nin bağlantısını güçlü bir şekilde savunmuş mudur?

ES2: Eylemin tanımı yapıldığında A gerçekten bu tanıma uygun olarak bu eylemin terisini veya değilini gerçekleştirmiş midir?

ES3: Pragmatik tutarsızlığın gösterilmesi için cevaplanan eleştirel sorular E1 ve E2'ye verilen cevaplar argüman X'in kabul edilmemesi ile neden alakalı?³⁶⁷

³⁶⁷ Douglas Walton, **Ad Hominem Arguments**, Tuscaloosa, University of Alabama Press, 1998, s. 218-251.

language:

advocates_conclusion/3: "%s advocates argument %s , which has proposition %s as its conclusion."

opposite_action/3: "%s has carried out an action, or set of actions, that imply that %s is personally committed to %s."

arguement_not_accepted/2: "Therefore, %s's argument %s should not be accepted."

strong_advocate: "%s advocate %s in a stron way indicating her personal commitment to %s."

descriptions_opposite/2: " Description of action imply that %s is personally committed to the opposite of %s."

argument_schemes:

- **id:** pragmatic_inconsistency

meta:

title: Pragmatic Inconsistency

source: >

Douglas Walton , Ad Hominem Arguments. Tuscaloosa:
University of Alabama Press, 1998, pp. 218, 251.

variables: [A,S,X]

conclusions:

- arguement_not_accepted(A,S)

premises:

- advocates_conclusion(A,S,X)

- opposite_action(A,S,-X)

assumptions:

- strong_advocate(A,S,X)

- descriptions_opposite(A,S)

44. Tutarsız Bağlıktan Argüman

İlk Taahhüt Öncülü: a, A'yı önermesinin taahhüdünde bulunduğunu belirtmiştir (genellikle veya geçmişte söylediklerinden dolayı).

Muhalif Taahhüt Öncülü: Bu özel davadaki diğer kanıtlar, a'nın gerçekten A'ya bağlı olmadığını göstermektedir.

Sonuç: a'nın taahhütleri tutarsızdır.

Eleştirel Sorular

ES1: Sözde a'nın A'ya bağlı olduğunu gösteren kanıt nedir?

ES2: Bu davada, a'nın A'ya bağlı olmadığını gösterdiği iddia edilen başka kanıtlar nelerdir?

ES3: 1. ve 2. öncüllerden elde edilen kanıtlar bir taahhüt çatışması olduğunu neden kanıtlar?³⁶⁸

³⁶⁸ Douglas Walton, **Fundamentals of Critical Argumentation**, Cambridge, Cambridge University Press, 2006, s. 120- 121.

language:

initial_commitment/2: "%s has claimed or indicated that he is committed to proposition %s. Generally, or by virtue of what he has said in the past."

opposed_commitment/2: "Other evidence in this particular case shows that %s is not really committed to %s."

inconsistent_commitment/1: "%s's commitments are inconsistent."

evidence_not_committed/2: "There are evidence in this particular case shows that %s is not committed to %s."

argument_schemes:

- **id:** inconsistent_commitment

meta:

title: Argument From Inconsistent Commitment

source: >

Douglas Walton, *Fundamentals of Critical Argumentation*.
Cambridge: Cambridge University Press, 2006, pp. 120-
121.

variables: [A,S]

conclusions:

- inconsistent_commitment(A)

premises:

- initial_commitment(A,S)

- opposed_commitment(A,S)

exceptions:

- evidence_not_committed(A,S)

45. Duruma Bağlı (İkinci Derece) Ad Hominem

Argüman Öncülü: A, sonucu C olan S argümanını savunmaktadır.

Tutarsız Taahhüt Öncülü: A, kişisel eylemlerinde ifade ettiği taahhütlerle veya bu tür taahhütleri ifade eden kişisel koşullarıyla X'in karışıtına (olumsuzuna) bağlıdır.

Güvenirliğin Sorgulanması Öncülü: A güvenilirliğı yukarıdaki iki öncül sebebi ile sorgulanmıştır.

Sonuç: A'nın argümanı X azaltılmış veya yok edilmiştir.

Eleştirel Sorular

ES1: A'nın taahhütleri olduğuna dair kanıtlarla gösterilen ve pratikte tutarsız olduğunu göstermek için alınabilecek taahhütler var mı?

ES2: Saldırımın odağı olan pratik tutarsızlık tanımlandıktan sonra, diyalogdaki tartışmanın taahhütlerinin tutarlılığını koruyarak ya da A'nın tutarsız taahhüdünün, iddiadakileri desteklemediğini göstererek, başka diyaloglarla çözülebilir veya açıklanabilir mi? güvenilirliğı yok mu?

ES3: Karakter diyalogda bir mesele mi ve daha belirgin olarak A'nın argümanı güvenilirliğine mi dayanıyor?

ES4: Sonuç, zayıf bir A'nın güvenilirliğinin sorguya açık olduğu iddiası mı yoksa daha güçlü sonucun yanlış olduğu iddiası mıdır?³⁶⁹

³⁶⁹ Douglas Walton, **Ad Hominem Arguments**, Tuscaloosa, University of Alabama Press, 1998, s. 255-256.

Douglas Walton, **Fundamentals of Critical Argumentation**, Cambridge: Cambridge University Press, 2006, s. 125-126.

language:

committed_opposite/2: "%s is personally committed to the opposite of %s, as shown by commitments expressed in her/ his personal actions or personal circumstances expressing such commitments."

credibility_questioned/1: "%s's credibility as a sincere person who believes in his own argument has been put into question by the two premises above."

plausibility_decreased/2: "The plausibility of %s's argument %s is decreased or destroyed."

character_issue/1: "Character is an issue in dialogue, and more specifically, %s 's argument depend on his/her credibility."

advocates_conclusion/3: "%s advocates argument %s , which has proposition %s as its conclusion."

argument_schemes:

- **id:** circumstantial_ad_hominem

meta:

title: Circumstantial Ad Hominem

source: >

Douglas Walton, Ad Hominem Arguments. Tuscaloosa:

University of Alabama Press, 1998, pp. 255-256.

Douglas Walton, Fundamentals of Critical Argumentation.

Cambridge: Cambridge University Press, 2006, pp. 125-

126.

variables: [A,S,C]

conclusions:

- plausibility_decreased(A,S)

premises:

- advocates_conclusion(A,S,C)

- committed_opposite(A,S)

- credibility_questioned(A)

assumptions:

- character_issue(A)

46. Önyargı İddiasından Argüman

Büyük Öncül: Eğer x önyargılıysa, o zaman X'in A sonucuna varırken her iki taraftaki delilleri dikkate alma olasılığı daha düşüktür.

Küçük Öncül: Tartışmacı x önyargılıdır.

Sonuç: Tartışmacı x'in A sonucuna varırken her iki taraftaki kanıtları hesaba katma olasılığı daha düşüktür.

Eleştirel Sorular

ES1: Konuşmacı ve dinleyicinin ne tür bir diyaloga girmesi gerekiyor.

ES2: Konuşmacının önyargılı olduğunu kanıtlamak için hangi kanıtlar verildi?³⁷⁰

³⁷⁰ Douglas Walton, *A Pragmatic Theory of Fallacy*, Tuscaloosa and London, University of Alabama Press, 1995, s. 1 53.

language:

not_taken_both/2: "If %s is biased, then it is less likely to have taken the evidence on both sides into account in arriving at conclusion %s."

biased/1: "Arguer %s is biased."

arguer_not_taken_both/2: "Arguer %s is less likely to have taken the evidence on both sides into account in arriving at conclusion %s."

argument_schemes:

- **id:** bias

meta:

title: Argument From Bias

source: >

Douglas Walton, A Pragmatic Theory of Fallacy. Tuscaloosa and London : University of Alabama Press, 1995, p. 153.

variables: [A,X,C]

conclusions:

- arguer_not_taken_both(A,C)

premises:

- not_taken_both(X,C)

- biased(A)

47. Önyargıdan Ad Hominem

Öncül 1: a argümanının savunucusu olan x kişisi önyargılıdır.

Öncül 2: x kişinin önyargısı, a'nın parçası olduğu bir diyalog D türünde yer almamasına sebep olur.

Öncül 3: x ahlaki açıdan kötü bir insandır.

Sonuç: Bu sebeple x önyargısız olmadığından güvenilir kabul edilmemelidir.

Eleştirel Sorular

ES1: x'in önyargılı olduğuna dair kanıt nedir?

ES2: Eğer x önyargılıysa, x'in D'ye dürüstçe kötü bir önyargı ile mi katılır, yoksa x'in öne sürüldüğü diyalog türüne uygun normal önyargı mıdır?³⁷¹

³⁷¹ Douglas Walton, **Ad Hominem Arguments**, Tuscaloosa, University of Alabama Press, 1998, p. 255.

language:

proponent_biased/2: "Person %s the proponent of argument %s , is biased."

biased_not_take_part/3: "Person %s 's bias is a failure to honestly take part in a type of dialogue %s, that %s is part of."

morally_bad/1: "Therefore, %s is a morally bad person."

not_given_credibility/1: "Therefore, %s should not be given as much credibility as it would have without the bias."

argument_schemes:

- id: bias_ad_hominem

meta:

title: Bias Ad Hominem

source: >

Douglas Walton, Ad Hominem Arguments. Tuscaloosa:
University of Alabama Press, 1998, p.255.

variables: [A,S,D]

conclusions:

- not_given_credibility(S)

premises:

- proponent_biased(A,S)

- biased_not_take_part(A,D,S)

- morally_bad(A)

48. Kademeli Değişimden Argüman

Öncül 1: Önerme A doğrudur (cevaplayan tarafından kabul edilebilir).

Öncül 2: Aşağıdaki koşulların doğru olmasını sağlayan bir önermeler dizisi, $B_1, B_2, \dots, B_{n-1}, B_n, C$ vardır: A ise B_1 ; B_1 ise B_2, \dots ; B_{n-1} ise B_n ; B_n ise C'dir.

Öncül 3: "A ise C" koşulu veya ikinci öncülde belirtilenler dışında A'dan C'ye kısa yollar cevap veren tarafından kabul edilemez.

Sonuç: Bu nedenle, C önermesi doğrudur (cevaplayan tarafından kabul edilebilir).³⁷²

³⁷² Douglas Walton, **Argumentation Schemes for Presumptive Reasoning**, Mahwah, N J.: Erlbaum, 1996, s. 96.

language:

true_acceptable/1: "Proposition %s is true, acceptable to the respondent."

sequence/4: "There is an intervening sequence of propositions, %s, %s, ..., %s, %s such that the conditionals must be in proper order."

must_proper/2: "The conditional, If %s than %s is not, by itself, acceptable to the respondent, nor are shorter sequences acceptable to the respondent."

proper_sequence: "Sequence of proposition is dealt with in the appropriate order."

argument_schemes:

- id: gradualism

meta:

title: Argument From Gradualism

source: >

Douglas Walton, *Argumentation Schemes for Presumptive Reasoning*. Mahwah, N.J.: Erlbaum, 1996, p. 96.

variables: [P1,P2,P3,P4]

conclusions:

- true_acceptable(P4)

premises:

- true_acceptable(P1)

- sequence(P1,P2,P3,P4)

- must_proper(P1,P4)

assumptions:

- proper_sequence

49. Kaygan Zemin Argümanı

İlk Adım Öncülü: A_0 , başlangıçta yapılması gereken bir şey gibi görünen bir öneri olarak görülüyor.

Önyinelemeli Öncül: A_0 'nın gerçekleşmesi muhtemelen (bildiğimiz kadarıyla, mevcut şartlar altında) A_1 'e sebep olacak bu da muhtemelen A_2 'ye sebep olacak bu dizi A_2, \dots, A_n şeklinde ilerleyecek.

Kötü Sonuç Öncülü: A_n korkunç (kötü, felaket) bir sonuç.

Sonuç: A_0 gerçekleştirilmemelidir.

Eleştirel Sorular

ES1: Dizinde A_0 ile A_n 'yi bağlayan önermeler nelerdir?

ES2: Makul hale getirmek için dizini başka hangi adımlar atılması gerekiyor?

ES3: Dizideki en zayıf bağlantılar nelerdir, bir olayın diğerine yol açıp açmayacağı konusunda belirli eleştirel sorular sorulmalı mı?³⁷³

³⁷³ Douglas Walton, **Slippery Slope Arguments**, Newport News, Vale Press, 1992, s. 93-95.
Douglas Walton, **Fundamentals of Critical Argumentation**, Cambridge, Cambridge University Press, 2006, s. 107-110.

language:

negative_consequences/1: "Performing action %s would have negative consequences."

would_realize/2: "Performing %s would realize event %s."

horrible_costs/1: "Event %s would entail horrible costs."

argument_schemes:

- **id:** slippery_slope_base_case

meta:

title: Slippery Slope Argument

source: >

Douglas Walton, *Slippery Slope Arguments*, Vale Press, Newport News, 1999, pp. 93,95.

variables: [A,E]

conclusions:

- negative_consequences(A)

premises:

- would_realize(A,E)

- horrible_costs(E)

50. Emsalden Kaygan Zemin Argümanı

İstisnai Durum Öncülü: C_0 durumunun, R kuralına istisna olduğu iddia edilmektedir.

Benzer Durumlar Öncülü: Durum C_0 , durum C_1 'ye benzer, yani, eğer C_0 bir istisna olarak tutulursa, o zaman C_1 de bir istisna olarak tutulmalıdır. Benzer durumlar (C_0 , C_1) bizi durumdan duruma bir C_0 , C_1 , ..., C_n serisine bağlamaktadır.

Dayanılmaz Netice Öncülü: R kuralının istisnası olarak, C_0 kuralını ele almak, ilgili olabilecek çeşitli nedenlerden dolayı dayanılmaz olacaktır.

Sonuç: Durum C_0 , kuralın istisnası olarak değerlendirilemez.

Eleştirel Sorular

ES1: C_0 bir emsal oluşturuyor mu?

ES2: Araya girme sırasına göre belirtilen öncüllerin her birinin neden ortaya çıktığını gösteren kanıt nedir?

ES3: C_0 , gösterildiği gibi dayanılmaz mı?³⁷⁴

³⁷⁴ Douglas Walton, *A Pragmatic Theory of Fallacy*, Tuscaloosa and London, University of Alabama Press, 1995, s. 159.

Douglas Walton, *Slippery Slope Arguments*, Newport News, Va.: Vale Press, 1992, s. 93-95.

language:

horrible_costs/1: "Event %s would entail horrible costs."

causes/2: "Event %s causes event %s."

argument_schemes:

- **id:** slippery_slope_inductive_step

meta:

title: Slippery Slope Argument

source: >

Douglas Walton, Slippery Slope Arguments, Vale Press, Newport News, 1999, pp. 93,95.

variables: [E1,E2]

conclusions:

- horrible_costs(E1)

premises:

- causes(E1,E2)

- horrible_costs(E2)

51. Zincirleme Kıyastan Kaygan Zemin Argümanı

Baş Temel Öncül: a_k 'nin P'ye sahip olduğu tartışılmazdır.

Genel İndüktif Öncül: Eğer a_k , P'ye sahipse a_{k-1} 'de P'ye sahiptir.

Yeniden Uygulama Dizisi Öncülü: Bir *modus ponens* alt argüman dizisi, öncülleri ve net alandan gri alana kadar olan sonuçları birbirine bağlayan bir öncül kümedir.

Sonuç: Bildiğimiz veya kanıtlayabildiğimiz kadarıyla a_1 , P'ye sahip olabilir.³⁷⁵

language:

beyond_contetion/2: "It is clearly beyond contention that %s , has %s."

all_has/3: "If %s, has %s, then %s has it too."

reapplication_sequence: "A sequence of modus ponens subarguments, a premise set linking premises and conclusions from the clear area through the grey area."

may_have/2: %s, may have %s, for all we know or can prove."

argument_schemes:

- id: sorites_slippery_slope

meta:

title: Sorites Slippery Slope Argument

source: >

Douglas Walton, "The Argument of the Beard." *Informal Logic* 18 (1996), p. 151.

variables: [A,P,A1,A2]

conclusions:

- may_have (A,P)

premises:

- beyond_contetion (A2,P)

- all_has (A2,P,A1)

- reapplication_sequence

³⁷⁵ Douglas Walton, "The Argument of the Beard", *Informal Logic* (18), 1996, s. 251.

52. Sözel Kaygan Zemin Argümanı

Öncül 1: a_1 kişisi, F özelliğine sahiptir.

Öncül 2: Eğer a_1 , F'ye sahipse o halde a_2 'de F özelliğine sahiptir.

Öncül 3: F özelliği belirsizdir yani genel olarak eğer a_1 F'ye sahipse a_2 'nin de F özelliğine sahip olduğu inkâr edilemez.

Öncül 4: Ancak açıktır ki a_n , F özelliğine sahip değildir.

Sonuç: O halde, a_1 'in F özelliğine sahip olduğu söylenemez.³⁷⁶

language:

individual_property/2: "Individual %s, has property %s."

individuals_propoerty/3: "If %s, has %s then, %s has it too."

vague_property/3: "Property %s is vague, and so generally, if %s, has it then you can't deny that the next closely neighboring individual %s, has it."

not_has_properly/2: "Therefore, you can't truly say that %s, has %s"

individual_property_false/2: "But quite clearly it is false that %s has %s."

argument_schemes:

- id: verbal_slippery_slope

meta:

title: Verbal Slippery Slope

source: >

Douglas Walton, A Pragmatic Theory of Fallacy. Tuscaloosa and London: University of Alabama Press, 1995, p. 160.

variables: [A1,A2,A,P]

conclusions:

- not_has_properly(A1,P)

premises:

- individual_property(A1,P)

- individuals_propoerty(A1,F,A2)

- vague_property(P,A1,A)

- individual_property_false(A,P)

³⁷⁶ Douglas Walton, A Pragmatic Theory of Fallacy, Tuscaloosa and London, University of Alabama Press, 1995, s. 160.

53. Tam (Full) Kaygan Zemin Argümanı

Temel Öncül: Durum C_0 , ilk varsayım olarak geçici olarak kabul edilebilir.

Dizisel Öncül: Her biri nedensel, emsal ve/veya benzer adımların bir kombinasyonu ile bir sonrakine öncülük eden bir C_0, C_1, \dots, C_{n-1} dizisi vardır.

Grup Fikri Öncülü: İnsanlar her adımı makul olarak kabul ettiklerinde bir sonraki adımı kabul etmeye yönlendirilecekleri bir sosyal görüş hakimdir.

Sonuç: Temel öncül varsayımının aksine C_0 kabul edilemez.

Eleştirel Sorular

ES1: Argüman ne kadar güçlüdür?

ES2: İspat külfetini yerine getirmek için bu argümanın ne kadar güçlü olması gerekmektedir?

ES3: İnsanların her adımı makul olarak kabul ettiklerinde bir sonraki adımı kabul etmeleri sağlanabilecek mi?³⁷⁷

³⁷⁷ Douglas Walton, *Slippery Slope Arguments*, Newport News, Va.: Vale Press, 1992, s. 200-203.

language:

initial_presumption/1: "Case %s, is tentatively acceptable as an initial presumption."

leads_to_next/3: "There exists a series of cases %s, %s,..., %s where each leads to the next by a combination of causal, precedent, and/or analogical steps."

accept_all_steps: "There is a climate of social opinion such that once people come to accept each step as plausible, then they will also be led to accept the next step."

not_acceptable_step/1: "%s is not acceptable, contrary to the presumption of the initial premise."

led_to_step: "People will be led to accept the next step once they come to accept each step as plausible."

argument_schemes:

- id: full_slippery_slope

meta:

title: Full Slippery Slope Argument

source: >

Douglas Walton, Slippery Slope Arguments, Newport News, Va.:Vale Press, 1992, pp. 200,203.

variables: [C0,C1,C2]

conclusions:

- not_acceptable_step(C0)

premises:

- initial_presumption(C0)

- leads_to_next(C0,C1,C2)

- accept_all_steps

assumptions:

- led_to_step

54. Asli Kuralların Talebi İçin Argüman

54.1. Fiziksel Dünya Öncülü Versiyon 1

Öncül: W, D'dir.

Gerekçe: Ne zaman ifadeler referans olarak eş biçimliyse, eş anlamlı olurlar.

Sonuç: W, D ile aynı anlama gelmektedir.

Reddedici Faktör

1. Öncül desteği geçerli olmadıkça gerekçe desteğine gerek duyulmamaktadır.

language:

is/2: "% is %s."

synonymous: "Whenever expressions are referentially coextensive, they are synonymous."

means_same/2: "%s means the same as %s"

not_necessarily_true: "First premise not necessary true."

argument_schemes:

- id: rule_physical_world_1

meta:

title: Argument For Constitutive Rule Claims - Physical World
Premise Version 1

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio
(2008). Argumentation Schemes. Cambridge University
Press, p. 342.

variables: [W,D]

conclusions:

- means_same(W,D)

premises:

- is(W,D)

- synonymous

exceptions:

-not_necessarily_true

54.2. Fiziksel Dünya Öncülü Versiyon 2

Öncül: X için resmi kural kitabında (oyun gibi kurallarla yönetilen bir kurumda) D'nin W olarak sayıldığı belirtiliyor.

Gerekçe: Resmi kural kitapları yürürlükteki kuralları doğru olarak raporlar.

Sonuç: D, W olarak kabul edilmelidir.

Reddedici Faktör

1. Gerekçe desteği kural kitabın yayınlanmasından bu yana kural değişmediği sürece uygulanmaktadır.

language:

official_rulebook: "In the official rulebook for %s -a rule governed institution, such as a game- it is stated that %s counts as %s."

correctly_report: "Oficial rulelebooks correctly report the rules in force."

counts_as/2: "%s counts as %s."

rule_changed: "The rule has changed since the publication of the rulebook."

argument_schemes:

- id: rule_physical_world_2

meta:

title: Argument For Constitutive Rule Claims - Physical Worl
Premise Version 2

source: >

Walton, Douglas and Reed, Chris and Macagno, Fabrizio
(2008). Argumentation Schemes. Cambridge University
Press, p. 342.

variables: [I,D,W]

conclusions:

- counts_as(D,W)

premises:

- official_rulebook(I,D,W)

- correctly_report

exceptions:

-rule_changed

54.3. Zihinsel Dünya Öncülü

Öncül: L'nin konuşmacıları W'nin D anlamına geldiğine inanmaktadır.

Gerekçe: Bir dilin konuşmacılarının, genellikle o dildeki kelimenin tanımları konusunda doğrudur.

Sonuç: W, D ile aynı anlama gelmektedir.

Reddedici Faktör

1. Dili konuşanlar “W” kelimesi gramer bağlamında doğru kullanır ancak bu referansı ve özelliklerinin doğası bakımından doğru kullandıkları anlamına gelemez.³⁷⁸

³⁷⁸ Wayne Grennan, **Informal Logic**, Montreal, McGill-Queen's University Press, 1997, s.196.

language:

means_same/2: "%s means the same as %s"

same_meaning/2: "Speakers of %s believe that %s means the same as %s."

speakers_correct: "Speakers of a language are generally correct about word definitions in that language."

without_correcting/1: "Speakers are able to use the word %s in the correct physical and grammatical context without being correct about the nature of its referent or property."

argument_schemes:

- **id:** rule_mental_world

meta:

title: Argument For Constitutive Rule Claims - Mental World Premise

source: >

Wayrw Grennan, *Informal Logic*, Montreal: McGill-Queen's University Press, 1997, p. 196.

variables: [W,D,L]

conclusions:

- means_same(W,D)

premises:

- same_meaning(L,W,D)

- speakers_correct

exceptions:

- without_correcting(W)

55. Kurallardan Argüman

55.1. Sabit Kurallardan Argüman

Büyük Öncül: Eğer A da dahil olmak üzere kimi eylem türleri x için oluşturulmuş bir kural varsa, o zaman (bir istisna olmadığı sürece), x, A'yı gerçekleştirmelidir.

Küçük Öncül: A da dahil olmak üzere eylem türlerini gerçekleştirmek, a için belirlenmiş kuraldır.

Sonuç: O halde a, A'yı gerçekleştirmek zorundadır.

Eleştirel Sorular

ES1: Kural, A'yı bir örnek olarak içeren eylem türlerinin gerçekleştirilmesini gerektiriyor mu?

ES2: Bununla ilişkilendirebilecek veya geçersiz kılacak başka belirlenmiş kurallar var mı?

ES3: Bu dava istisnai bir dava mı, yani hafifletici koşullar veya uygunsuzluk için bir mazeret olabilir mi?³⁷⁹

³⁷⁹ Douglas Walton, *A Pragmatic Theory of Fallacy*, Tuscaloosa and London, University of Alabama Press, 1995, s. 147.

language:

has_conclusion/2: "Rule %s has conclusion %s."

applicable/1: "Argument %s is applicable."

valid/1: "Rule %s is valid."

argument_schemes:

- id: established_rule

meta:

title: Argument from an Established Rule

source: >

Douglas Walton, *A Pragmatic Theory of Fallacy*, The University
of Alabama Press, Tuscaloosa and London, 1995, p. 147.

variables: [C,R]

conclusions: [C]

premises:

- has_conclusion(R,C)

- applicable(R)

assumptions:

- valid(R)

55.2. Kurallardan Argüman

Büyük Öncül: A durumunda E değerlendirilmesi için C gereklidir.

Küçük Öncül: Durum A'dır.

Sonuç: O halde, değerlendirme E için C gerekmektedir.³⁸⁰

language:

```
evaluation/3: "If %s is the case, then an evaluation %s is
justified/conduct %s is required."
```

```
case/1: "%s is the case."
```

```
evaluation_justified/2: Therefore, evaluation %s is
justified/conduct %s is required."
```

argument_schemes:

```
- id: rule
```

meta:

```
title: Argument From Rules - From Rules
```

```
source: >
```

```
Peter Jan Schellens and Menno De Jong, "Argumentation
Schemes in Persuasive Brochures. "Argumentation 18,
2004, p. 311.
```

```
variables: [E,A,C]
```

conclusions:

```
- evaluation_justified(E,C)
```

premises:

```
- evaluation(A,E,C)
```

```
- case(A)
```

³⁸⁰ Peter Jan Schellens and Menno De Jong, "Argumentation Schemes in Persuasive Brochures", *Argumentation* (18), 2001, s. 311.

56. Düzenleyici-kural Öncülün Yükümlülüğü Talebi

Öncül: A yasaktır (zorunlu).

Gerekçe: Bir kişi yasak olanı yapmamak (yapmak) zorundadır.

Sonuç: A, S'yi yapmamalıdır (yapmalıdır).

Reddedici Faktör

1. S'nin yeterli bir mazereti veya daha ağır basan bir görevi vardır.³⁸¹

language:

obligatory/1: "%s is prohibited -obligatory-."

do_obligator: "One must not do what is prohibite -obligator-."

must_do/2: "%s must do %s."

excuse: "%s has an adequate excuse or an overriding duty."

rule_can_waived/1: "If the case of %s is an exception, then the established rule can be waived in the case."

argument_schemes:

- id: regulative_rule

meta:

title: Argumentation From Rules - Regulative Rule Premise
Obligation Claim

source: >

Wayne Grennan, *Informal Logic*. Montreal: McGill-Queen's
University Press, 1997, p. 169.

variables: [A,X]

conclusions:

- must_do(A,X)

premises:

- obligatory(X)

- do_obligator

exceptions:

- excuse

³⁸¹ Wayne Grennan, *Informal Logic*, Montreal, McGill-Queen's University Press, 1997, s. 169.

57. İstisnai Durum İçin Argüman

Büyük Öncül: Eğer x'in bir istisnası varsa, o zaman yerleşik kuraldan x'de feragat edilebilir.

Küçük Öncül: a'nın durumu bir istisnadır.

Sonuç: Bu nedenle kuraldan, a için feragat edilebilir.

Eleştirel Sorular

ES1: a tanınmış bir istisna türünde mi?

ES2: a tanınan bir durum değilse, yerleşik kuralın kendisine uygulanmadığına dair kanıt verilebilir mi?

ES3: a sınırdaki bir durum ise karşılaştırılabilir davalar gösterilebilir mi?³⁸²

³⁸² Douglas Walton, **A Pragmatic Theory of Fallacy**, Tuscaloosa and London, University of Alabama Press, 1995, s. 147.

Douglas Walton, **Argumentation Schemes for Presumptive Reasoning**, Mahwah, NJ., Erlbaum, 1996, s. 93.

language:

rule_can_waived/1: "If the case of %s is an exception, then the established rule can be waived in the case."

case_exception/1: "The case of %s is an exception."

rule_waived/1: "Therefore, the established rule can be waived in the case of %s."

argument_schemes:

- id: exeptional

meta:

title: Argument For An Exceptional Case

source: >

Douglas Walton, A Pragmatic Theory of Fallacy. Tuscaloosa and London: University of Alabama Press, 1995, p. 148.

variables: [A,X]

conclusions:

- rule_waived(A)

premises:

- rule_can_waived(X)

- case_exception(A)

assumptions:

- case_exception(A)

58. Emsalden Argüman

Büyük Öncül: Genel olarak, belirlenmiş kurala göre, eğer x, F özelliğine sahipse, o zaman x, G özelliğine de sahiptir.

Küçük Öncül: Bu meşru davada, F özelliği vardır ancak G özelliği yoktur.

Sonuç: Bu nedenle, kuralın bir istisnası tanınmalı ve kural uygun bir şekilde değiştirilmeli veya kalifiye olmalıdır.

Eleştirel Sorular

ES1: Yerleşik kural gerçekten bu dava için geçerli mi?

ES2: Dava meşru sayılıyor mu, yoksa sadece kuralın açıkça ihlal edildiği şekilde açıklanabilir mi?

ES3: Belirtilen dava, kuralda bir değişiklik gerektirmeyen önceden tanımlanmış bir istisna kategorisinde ele alınabilir mi?³⁸³

³⁸³ Douglas Walton, *A Pragmatic Theory of Fallacy*, Tuscaloosa and London, University of Alabama Press, 1995, s. 148.

language:

similar_case/1: "Case %s is similar to the current case."

rule_of_case/2: "Rule %s is the ratio decidendi of case %s."

has_conclusion/2: "Rule %s has conclusion %s."

relevant_differences/2: "There are relevant differences between case %s and case %s."

inapplicable_rule/1: "Rule %s is inapplicable in this case."

argument_schemes:

- **id:** precedent

meta:

title: Argument from Precedent

source: >

Douglas Walton, A Pragmatic Theory of Fallacy, The University of Alabama Press, Tuscaloosa and London, 1995, p. 148

variables: [S,C,R]

conclusions: [S]

premises:

- similar_case(C)
- rule_of_case(R,C)
- has_conclusion(R,S)

exceptions:

- relevant_differences(R,C)
- inapplicable_rule(R)

59. Mazeretin Savunulmasından Argüman

Öncül 1: Normal olarak, R kuralı, beraberinde yaptırım (ceza) S taşıyan bir tür eylem veya eylemsizlik T gerektirir.

Öncül 2: Ben (savunucu) T'yi taahhüt ettim.

Öncül 3: Ancak mazeret E'yi oluşturan özel durumlardan bahsetmekteyim.

Sonuç: Bu nedenle, bu durumda, S'den muaf tutulmalıyım.

Eleştirel Sorular

ES1: E, bu tür dava için kabul edilen mazeret kategorilerinden birinin altına giriyor mu ve eğer öyleyse, bu dahil etme bu davada haklı gösterilebilir mi?

ES2: Eğer E tanınmış bir kategoriye girmiyorsa, peki bu muafiyet iddiasını haklı kılan özel durum nedir?

ES3: Eğer E tanınmış bir kategoriye girmiyorsa, bir emsal teşkil edecek mi ve eğer öyleyse, bu gelecek davalarda sorun çıkarır mı?³⁸⁴

³⁸⁴ Douglas Walton, **Appeal to Pity**, Albany, State University of New York Press, 1997, s. 154-156.

language:

rule_require/3: "Normally, rule %s requires or forbids a type of action or inaction %s, which carries with it a sanction - penalty-%s."

pleader_committed/1: "I -the pleader- have committed %s."

special_circumstances/1: "But I can cite special circumstances that constitute an excuse %s."

exempted/1: "Therefore, in this instance, I ought to be exempted from %s."

excuse/1: "%s fall under one of recognized categories of excuses for this type of case and this inclusion be justified in this case."

not_excuse/1: "%s does not fall under a recognized category and this pose a problem in future cases."

argument_schemes:

- id: plea_for_excuse

meta:

title: Argument From Plea For Excuse

source: >

Douglas Walton, Appeal to Pity. Albany: State University of New York Press, 1997, pp. 154-156.

variables: [S,R,T,E]

conclusions:

- exempted(S)

premises:

- rule_require(R,T,S)

- pleader_committed(T)

- special_circumstances(E)

exceptions:

- not_excuse(E)

assumptions:

- excuse(E)

60. Algıdan Argüman

60.1. Algıdan Argüman

Öncül 1: P kişisi x imgesine sahiptir (algılanabilir özelliğın imgesi).

Öncül 2: Bir x imgesine (algılanabilir bir özelliğın imgesi) sahip olmak, ilk bakışta koşulların x'i örneklediğıne inanmak için bir nedendir.

Sonuç: x'in öyle olduğuna inanmak mantıklıdır.

Feshedici

1. x'in imgesinin olduğú durumlar, x'in belirli bir göstergesi olmadığı durumlar mı?³⁸⁵

³⁸⁵ John Pollock, *Cognitive Carpentry*, Cambridge, Mass.: MIT Press, 1995, s. 53.

language:

image/2: "Person %s has a %s image -an image of a perceptible property-."

exemplify/1: "To have a %s image -an image of a perceptible property- is a prima facie reason to believe that the circumstances exemplify it."

reasonable_case/1: "It is reasonable to believe that %s is the case."

not_indicator/1: The circumstances such that having a %s image is not a reliable indicator of it."

argument_schemes:

- id: perception

meta:

title: Argument From Perception

source: >

John Pollock, *Cognitive Carpentry*. Cambridge, Mass.: MIT Press, 1995, p. 53.

variables: [P,I]

conclusions:

- reasonable_case(I)

premises:

- image(P,I)

- exemplify(I)

exceptions:

- not_indicator(I)

60.2. Görünüştten Argüman

Öncül: Obje sözel kategori olan C altında sınıflandırılmış gibi görünüyor.

Sonuç: O halde obje sözel kategori C altında sınıflandırılabilir.

Eleştirel Sorular

ES1: C altında sınıflandırılmış gibi görünmesi bazı nedenlerden dolayı yanıltıcı olabilir mi?

ES2: C altında sınıflandırılmış gibi görünse de başka bir D kategorisinde sınıflandırmanın daha uygun olduğunu gösteren gerekçeler olabilir mi?³⁸⁶

³⁸⁶ Douglas Walton, “Argument From Appearance: A New Argumentation Scheme”, **Logique et Analyse** (195), 2006, s. 319-340.

language:

looks_like/1: "This object looks like it could be classified under verbal category %s."

classified_under/1: "Therefore, this object can be classified under verbal category %s."

misleading/1: "Appearance of the objects looking like it could be classified under %s is misleading for some reasons."

another_category/2: " The object may look like it can be classified under %s but it is more justifiable to classify it under another category %s."

argument_schemes:

- **id:** appearance

meta:

title: Argument From Appearance

source: >

Douglas Walton, "Argument from Appearance: "A New Argumentation Scheme." *Logique et Analyse* 195 (2006), pp. 319-340.

variables: [C,D]

conclusions:

- classified_under(C)

premises:

- looks_like(C)

exceptions:

- misleading(C)

- another_category(C,D)

61. Hatıradan Argüman

Öncül 1: P kişisi, H'yi hatırlar.

Öncül 2: H'nin hatırlanması, ilk bakışta buna inanmak için bir nedendir.

Sonuç: H'ye inanılması makuldür.

Feshedici

ES1: H başlangıçta yanlış olan inançlara mı dayanıyor?

ES2: H'ye aslında başka nedenlerden dolayı inanılmıyor mu?

ES3: H'yi hatırlayan kişi H hakkında kuşku duyuyor mu?³⁸⁷

language:

recalls/2: "Person %s recalls %s."

believe_it/1: "Recalling %s is a prima facie reason to believe it."

reasonable_belive/1: "It is reasonable to believe %s."

argument_schemes:

- id: memory

meta:

title: Argument From Memory

source: >

J.L. Pollock, "Defeasible Reasoning." *Cognitive Science*
11 (1987), pp. 481-518.

variables: [P,M]

conclusions:

- reasonable_belive (M)

premises:

- recalls (P,M)

- believe_it (M)

³⁸⁷ J.L. Pollock, "Defeasible Reasoning", *Cognitive Science*, 11, 1987, s. 481-518.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARGÜMANLARIN BİÇİMSELLEŞTİRİLMESİ

VE BU ALANDA KULLANILAN SİSTEMLER

(CARNEADES ARGÜMANTASYON SİSTEMİ)

Mantığın amaçlarından biri de doğal dilde ifade edilen argümanların kendi koyduğu normatif kurallar çerçevesinde incelenmesidir. Bu inceleme formel mantıkta, öncül ve sonucun soyutlanması ile yapılmaktadır. İformel mantıkta ise bu inceleme bir diyalog bağlamında iddia, reddetme ve sorgulama üzerinden yapılmaktadır. Formel mantık, argümanın sembolik hali (syntax/söz dizilimi), doğruluk değerleri (semantics/anlambilim) ile ilgilidir. İformel mantıkta ise argüman biçimlerinin diyalog bağlamında kullanımı ile daha pragmatik bir yaklaşım izlenmektedir.

Douglas Walton, **Formalizing Informal Logic** adlı makalesinde, informel mantığın 10 özelliğini sıralamıştır. Walton'a göre bu 10 özellik informel mantığın biçimselleştirilmesi için yeterlidir. Bu özelliklerin hemen hepsinin biçimselleştirilebileceğini savunmaktadır. Bununla birlikte informel mantığın biçimselleştirilebileceği iddiası yolunda önemli bir adım atılmıştır. Bu özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz;

İformel mantık;

1. Bağlantılı ve yakınsak ayrımını tanımaktadır.
2. Seri argümanları tanımaktadır.
3. Ayrık argümanları tanımaktadır.

RSA Üçgenine³⁸⁸ göre;

4. İyi bir argüman, uygunluk özelliğine sahiptir.
5. İyi bir argümanda, öncül kabul edilebilir olmalıdır.
6. İyi bir argüman, yeterlilik özelliklerini taşıyor olmalıdır.
7. Karşıt (pro-contra/conductive) argümanların önemini kabul etmektedir.

³⁸⁸ İng. Relevance-Sufficiency-Acceptability Triangle

8. Hayatın içinden gündelik argümanların değerlendirilmesi ile ilgilidir.³⁸⁹
9. Argüman inşasının öneminin göz önünde bulundurulmaktadır.³⁹⁰
10. Retorik için çok önemli olan, izleyici/dinleyici kavramına sahiptir.³⁹¹

Bu on özelliğin informel mantık üzerine ortaya konulan çeşitli tanımların ortak yönü olduğunu ileri sürülmektedir. Bu özel koşulların biçimsel bir sistem tarafından yerine getirilebiliyor olması informel mantığın da biçimselleştirilebileceği hipotezini Douglas Walton'a göre haklı çıkarmaktadır. Sıralanmış olan bu özelliklerin, kolayca biçimselleştirme çalışmasına dahil edilemeyeceği ortadadır. Örneğin, madde (10) izleyicinin/dinleyicinin davranışlarının biçimsel bir hale getirilmesi ile ilgili olarak soru işaretleri oluşabilir. Ancak bu zorluklar informel mantığın biçimselleştirilmesi olasılığını zayıflatmaz bu sebeple bir başarısızlık olarak görülmemelidir. Böyle bir proje kısmen gerçekleştirilse bile, sonuçları yine de değerli olacaktır. Bu sayede bilgisayar sistemleri ile doğal dil argümanlarının ifadesi kısmî olarak bile olsa mümkün olacaktır.³⁹²

Yapay zekâ çalışmalarında mantığın araç olarak kullanması fikrini felsefeden ödünç almıştır. Aristoteles'ten günümüze doğru düşünme yani akılyürütme süreçleri mantık çatısı altında sistemleştirilmeye çalışılmıştır. Mantığın matematiksel gelişimi George Boole'un (1815-1864) çalışmalarıyla başlamıştır. Gottlob Frege (1848-1925) Boole'un mantığını nesnelere ve ilişkileri de içerecek şekilde genişletmiş, bugün en temel bilgi gösterim sistemi olarak kullanılan önermeler mantığını oluşturmuştur. Frege'nin çalışmalarıyla temellendirilen modern mantık çalışmalarıyla birlikte mantık matematiksel bir temele oturtulmuş ve sembolleştirme olanakları genişletilmiştir. Böylece sembollerden ve bu sembollerin kullanım kurallarından oluşan bir biçimselleştirme dili inşa edilmiştir. Yapay zekânın temel alanlarından biri olan bilgi

³⁸⁹ Bu madde, R. H. Johnson **Making Sense of Informal Logic**'te (s. 246) şu şekilde dile getirilmiştir: "Formel tündengelimli mantığın "yapay" örneklerine karşın günlük hayatta karşımıza çıkabilecek olan "gerçek" argümanlara doğru bir yönelme olarak görülebilir."

³⁹⁰ "Eğer biri öğrencilere gerçek argümanlar ile ilgili bir şey öğretecekse, sadece değerlendirmeye odaklanmak yeterli değildir. Retoriğe bir vurgu yapan, argüman inşası da ele alınmalıdır." R. H. Johnson **Making sense of informal logic** (s. 248).

³⁹¹ J. A. Blair, **Walton's Argumentation Schemes for Presumptive Reasoning: A Critique and Development, Argumentation** (s. 365-379)'da, tartışmanın birden fazla tarafı içeren karmaşık bir sosyal konuşma etkinliği olduğu konusunda genel bir anlaşma olduğunu belirtmiş, en azından hayali bir izleyici/dinleyici olmadan bir tartışma olamayacağını eklemiştir.

³⁹² Douglas Walton, Thomas F. Gordon: **Formalizing Informal Logic**, *Informal Logic* (35), No. 4, 2015, s. 508-538.

gösteriminin alt konuları incelendiğinde, bu alandaki çalışmaların matematik kökenli mantık çalışmalarından ziyade felsefe kökenli mantık çalışmalarının konularıyla örtüştüğü gözlemlenebilir. Bunun temelinde yapay zekânın makro-dünya problemlerini çözmek konusundaki hedefi, yani matematiksel olmayan akılyürütme alanlarında da çözüm getirebilme isteği yer almaktadır. Günlük yaşamda kullanılan akılyürütme modellenerek geniş bir alandaki yapay zekâ problemlerine çözüm getirilmek istenmiştir. Bu hedefin arkaplanımı, felsefe kökenli mantığın, mantık temelli yapay zekâyâ yaptığı etki vardır.³⁹³

Felsefe kökenli mantığa en yakın alan yapay zekâdaki mantık çalışmalarıdır. Özellikle de bilgisayar biliminin akılyürütme konusundaki yenilikçi çalışmaları mantıkta yeni yöntemlerin geliştirilmesine önayak olmuştur. Bir benzetme ile söylenecek olursa: Newton fiziği ile mekanik mühendisliği arasında nasıl bir bağlantı varsa, mantık ile yapay zekâ arasında da benzer bir bağlantı vardır. Bu anlamda, yapay zekâ mantığın başlıca uygulama alanıdır. Zekânın daha iyi bir şekilde modellenebilmesi için gündelik hayattaki zeki davranışlarımızı oluşturan sağduyu akılyürütmesinin biçimselleştirilmesi gerekmektedir.³⁹⁴

Argüman diyagramları oluşturma araçlarının kullanımı, argüman biçimleri üzerine çalışmaların genişlemesi ve yapay zekâda biçimsel modelin oluşturulması yönündeki çalışmaların yayılması argüman bulma ile ilgili olarak oldukça faydalı bir konuma gelmiştir. Bununla birlikte, bu sistemlerin belli bir kısmı argüman bulma sorununa sadece dolaylı olarak etki etmiştir. O. Scheuer, F. Loll, N. Pinkwart ve B. M. McLaren, **Computer-supported Argumentation**³⁹⁵, da argümantasyon ve tartışma becerilerini öğrenmek hususundaki yazılım araçları üzerine bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bu çalışmada, bu sistemlerin amaçları ve temel özelliklerinin ne olduğuna dair kapsamlı bir açıklama sağlanmıştır.³⁹⁶ Bu sistemler arasındaki önemli farklılıklardan biri, kullanıcılar arasında veya hatta bir grup kullanıcı arasında iş birliği

³⁹³ Vedat Kamer, “Yapay Zekâ ve Monoton-Olmayan Mantık”, **Felsefe Arkivi**, 41, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 2014, s. 56-58.

³⁹⁴ Vedat Kamer, **a.e.**, s. 59.

³⁹⁵ O. Scheuer, F. Loll, N. Pinkwart, B.M. McLaren, **Computer-supported Argumentation: A Review of the State of the Art**, Computer-Supported Collaborative Learning, 5 (1), 2010.

³⁹⁶ Douglas Walton, Thomas F. Gordon, **The Carneades Model of Argument Invention**, Pragmatics and Cognition, 20, 2012, s.3.

destekleyip desteklenmediğidir.³⁹⁷ Belvedere, gIBIS, QuestMap, Compendium, Digalo, AcademicTalk, InterLoc, DebateGraph, and Collaboratorium gibi sistemler iş birliğini desteklemektedir. Reason!Able, Rationale, Athena, Carneades, ArguMed, LARGO, SenseMaker, and Convince Me gibi sistemler ise tek kullanıcı sistemlerdir. Bu sistemlerin amacı, var olan argümanların haritası oluşturularak argüman yapısı, öncül ve sonuçların gösterilmesi, eksik öncüllerinin belirlenmesidir. Bu sistemlerin kullanıcının argüman yaratımı için faydalı olacağı ortadadır. Sistemler, farklı amaçlara yönelik farklı argüman oluşturma modları sunmaktadır. Ancak argüman bulma adı altında bu sistemler tartışmacının kanıtlaması için yeni argümanlar üretebilmesi noktasında yetersiz kalır. Bu özellik Araucaria ve Reason!Able gibi sistemlerde sınırlı olarak mevcuttur. Çünkü her biçim ile eşleştirilmiş olan eleştirel sorular tartışmacıya argümanı ileri sürmeden önce argümanın zayıflıklarını tespit etme olanağı sağlar.³⁹⁸

2005 yılında başlatılmış olan çalışmalar ile birlikte argüman analizi için yeni bir model ortaya konulmuştur.³⁹⁹ Douglas Walton ve Thomas F. Gordon'ın çalışmaları sonucu ortaya konulan bu modelin adı Carneades Argümantasyon Sistemleridir. Adını Yunan şüpheci filozof Carneades'den almıştır.⁴⁰⁰ Bu biçimsel modelin uygulamasında, fonksiyonel bir programlama dili kullanılmıştır. Uygulama ilk olarak hukuki alanda kullanılmak üzere argüman bulma (invention), değerlendirme ve görselleştirme dahil olmak üzere çeşitli amaçlar ile geliştirilmiştir.⁴⁰¹ Argüman biçimlerini haritalandırmak için kullanıcılar özgür yazılım⁴⁰² olarak lisanslanmış bir

³⁹⁷ O. Scheuer, F. Loll, N. Pinkwart, B.M. McLaren, *a.g.e.*, s. 57.

³⁹⁸ Douglas Walton, Thomas F. Gordon, **Argument Invention with the Carneades Argumentation System**, Scripted, C:14 (2), 2017, s. 3-6.

³⁹⁹ Douglas Walton, Thomas F. Gordon, **The Carneades Argumentation Framework, Using Presumptions and Exceptions to Model Critical Questions**, IOS Press, 2003, s. 2.

⁴⁰⁰ Douglas Walton, Thomas F. Gordon, **The Carneades Model of Argument Invention**, Pragmatics and Cognition, (20), 2012, s.1.

⁴⁰¹ Douglas Walton, Thomas F. Gordon, **The Carneades Argumentation Framework, Using Presumptions and Exceptions to Model Critical Questions**, IOS Press, 2003, s. 2.

⁴⁰² Özgür yazılım (free software), kullanıcısına çalıştırma, kopyalama, dağıtma, inceleme, değiştirme ve geliştirme özgürlükleri tanıyan yazılım türüdür. Özgür yazılım ile kastedilen özgürlük, yazılımın kullanım hakları ile ilgilidir, ekonomik boyutu ile değil. Özgür yazılımlar çoğunlukla ücretsiz olsalar da ücretsiz olmak zorunda değildirler. 1983'te Massachusetts Teknoloji Enstitüsü Yapay Zekâ Laboratuvarı'ndaki hacker topluluğunun uzun süreli üyesi Richard Stallman, bilgisayar endüstrisi ve kullanıcılarının kültürel değişiminden yıldıgını açıklayarak GNU projesini ilan etti. GNU işletim sistemi için yazılım geliştirmesine Ocak 1984'te başlandı. Ekim 1985'te de Özgür Yazılım Vakfı kuruldu. Kendisi hür yazılımı tanımlayarak "copyleft" yani "telif feragatı" kavramını yazılım hürriyeti garantilemek için çıkardı. Özgür yazılımın tanımı ve barındırdığı özgürlükler Özgür Yazılım Vakfı

arayüzüne sahiptir, buna bağlı olarak açık kaynak kodu⁴⁰³ bulunmaktadır. ⁴⁰⁴ Ayrıca yazılım argüman biçimlerini haritalandırırken kullanıcıya kolaylık sağlayacak, çeşitli argüman biçimlerinin taslaklarının bulunduğu bir kütüphaneye sahiptir.⁴⁰⁵

Carneades gibi sistemler doğal dil argümanlarının değerlendirilmesi ve analizini henüz kendi kendine yapamamaktadır. Bu sebeple bu tür becerileri kullanıcının öğrenmesi gerekmektedir. Ancak;

1. Bir doğal dil metninde iddia edilen argümanın bir argüman biçimine uyup uymadığını test etmek,
2. Verilen argümanı biçimlere uygun hale getirmek için örtülü öncülü tespit etmek,
3. Bu biçime uygun eleştirel sorgulamayı yapmak
4. Dinleyicinin/izleyicinin kabul ettiği varsayımların kabul edilebilirliğini belirlemek konularında yardımcı olabilmektedir.⁴⁰⁶

Carneades Argümantasyon Sisteminde uygulanan modelin iki önemli unsuru; feshedilebilir akılyürütme temeline dayanıyor olması ve iddianın hem lehinde hem de aleyhinde kanıtların kullanmasıdır. Feshedilebilir akılyürütmelerde, bir önermenin doğruluğu bazı doğruluk standartlarına atıfta bulunularak belirlenir. Ancak doğruluk hakkında bir garanti yoktur çünkü argüman yeni kanıtlara ve sonucun bu kanıtlar

bünyesindeki GNU Tasarısı sayfalarında açıklanmıştır. Buna göre özgür yazılım kullanıcılara olmazsa olmaz 4 özgürlük sunar:

0 numaralı özgürlük: Herhangi bir amaç için yazılımı çalıştırma özgürlüğü.

1 numaralı özgürlük: Her ne istiyorsanız onu yaptırmak için programın nasıl çalıştığını öğrenmek ve onu değiştirme özgürlüğü. Yazılımın kaynak koduna ulaşmak, bu iş için ön koşuldur.

2 numaralı özgürlük: Kopyaları dağıtma özgürlüğü. Böylece komşunuza yardım edebilirsiniz.

3 numaralı özgürlük: Tüm toplumun yarar sağlayabileceği şekilde programı geliştirme ve geliştirdiklerinizi (ve genel olarak değiştirilmiş sürümlerini) yayınlama özgürlüğü. Kaynak koduna erişmek, bunun için bir ön koşuldur. Bir yazılım, ancak bütün kullanıcıları bu hakların tümüne sahip oldukları zaman özgür bir yazılım olur. Bu özgürlüklere sahip olmak, kimseden izin almamayı ve izin için hiçbir bedel ödememeyi de içerir. (Wikipedia)

⁴⁰³ Açık Kaynak Kod, yazılım ürününü oluşturan kodların herkes tarafından okunabileceğini, görülebileceğini, yazılımın tüm elemanları ile nasıl bir işleyişe sahip olduğunu inceleyebileceğini ifade eder. Her Özgür Yazılım açık kaynak kodludur, fakat tersi doğru değildir. Yani, her açık kaynak kodlu yazılım, Özgür Yazılım olmayabilir. (<https://www.karel.com.tr/blog/ozgur-yazilim>)

⁴⁰⁴ <http://carneades.github.com/>

⁴⁰⁵ bkz. <https://github.com/carneades/carneades-4/blob/master/examples/AGs/YAML/walton.yml>

⁴⁰⁶ Walton, Douglas N., Gordon, Thomas, **Formalizing Informal Logic**, Informal Logic (35), No. 4, 2015, s. 553.

dahilinde yeniden düzenlenmesine açıktır. Carneades bize bu imkânı sunar, yani argüman için sunulan lehte ve aleyhte tüm kanıtları göstermek mümkündür. Argüman lehte ve aleyhte kanıtlara açık olduğundan sonucun doğru olarak kabul edilmesinde her iki türden kanıtın da ifade edilebilir olması önem taşımaktadır. Model öncelikle, bilimsel bilgileri kabul edilmiş önermeler olarak kabul etmektedir. Ancak geleneksel yaklaşımdan farklı olarak bazen doğru olarak kabul edilen bilimsel bilgi içeren önermelerin, yeni deneysel bulgular ortaya çıktığında veya bir öncekinden daha iyi bir açıklama sunan yeni bir teori ortaya çıktığında, feshedilir olması mümkündür. Bununla birlikte gündelik dilde kullanılan ifadeler de temsil edilebilmektedir. Carneades'te bir önermenin bilgi olarak kabul edilebilmesi için;

1. Bir soruşturmada, soruşturmanın prosedürüne uygun olarak kanıtlanmış olması,
2. Soruşturmaya uygun kanıt standartlarına uygun olması,
3. Soruşturma sırasında ortaya konulmuş olan kanıtlara dayanması,
4. Soruşturmada kabul edilebilir olan kanıtların kullanılmış olması gerekmektedir.⁴⁰⁷

Carneades gibi formel sistemler, bir insanın sezgilerine güvenmeksizin veya bir argüman gösterge kelimesi ve benzeri dilbilimsel işaretleyicileri kullanmadan henüz bir argümanı değerlendirebilecek bir sistem sunmamaktadır. Ancak görüldüğü gibi, formel bir sistemdir. İnfornel mantığa uygulanabilmektedir ve infornel mantığın biçimselleştirmesini sağlamaktadır.

İnfornel mantık, pratik yapısı sebebi ile biçimsel değilmiş gibi görülmektedir. Ancak, çoğu zaman bir tezatlık var gibi görünse de infornel mantık, diyalektik biçimsel bir yapıya sahip olan teorik ve kuralları olan (normative) diyaloglar ile ilgilidir. Dolayısı ile infornel mantık aslında biçimsel bir yapıya da sahiptir.

İnfornel mantık ve formel mantık arasındaki çok derin gözüken bu ayrım büyük ölçüde bir yanılsamadır. Bir taraftan sözdizimsel (syntactic) anlamsal (semantic) akilyürütme çalışması, öte yandan argümanlardaki akilyürütmenin

⁴⁰⁷ Douglas Walton, **Reasoning About Knowledge Using Defeasible Logic**, Argument and Computation C:2, 2011, s. 131-134.

pragmatik çalışması şeklinde bir ayırım yapmak daha uygun olacaktır. Her iki çalışma da mantığın temel amacına hizmet etmek için faydalı olduğu sürece birbirine karşıt olarak ele alınmamalı ve doğası gereği birbirine bağlı olarak ele alınmalıdır.⁴⁰⁸

⁴⁰⁸ Douglas Walton: "What is Reasoning? What is an Argument?", **Journal of Philosophy**, Vol. 87, 1990, s. 417- 418

3.1 Carneades Argümantasyon Sistemi Versiyonları ve Gelişim Süreci

Carneades Argümantasyon Sistemi projesi 2005'te başlamıştır ve uzun yıllar boyunca sürmüştür bu sırada üç farklı programlama dilinde⁴⁰⁹, farklı versiyonlar oluşturulmuştur. Carneades'in versiyonları arasında belirgin farklar bulunmaktadır. Bu değişim ve farklılıkların sebeplerini Thomas Gordon kurmuş olduğumuz irtibat⁴¹⁰

⁴⁰⁹ İster genel ister özel amaçlı olsun tüm uygulama ve sistem yazılımları programlama dilleriyle yazılır. Bir programlama dili, insanların bilgisayara çeşitli işlemler yaptırmasına imkân veren her türlü sembol, karakter ve kurallar grubudur. Programlama dilleri insanlarla bilgisayarlar arasında tercümanlık görevi yapar. Programlama dilleri, bilgisayara neyi, ne zaman, nasıl yapacağını belirten deyim ve komutlar içermektedir.

⁴¹⁰ Thomas F. Gordon ile Carneades Argümantasyon Sistemi ile ilgili yapmış olduğumuz yazışmalar arasında Thomas F. Gordon'ın 20 Mart 2019 tarihli e-postası:

“Dear Prof. Kamer,

I am happy to hear about your interest in Carneades.

To try to answer your question, Carneades was developed over many years in a series of projects and so it has evolved substantially. There are three main versions, implemented in three different programming languages: 1) Scheme, 2) Clojure and 3) Go.

We ported the Scheme version to Clojure, without changing the underlying computational model much, after the Scheme community seemed to be falling apart, due to the critical reaction to the R6RS Scheme standard by a large part of the community. At the time I doubted that Scheme had much of a future. We chose Clojure, because it was, like Scheme, a Lisp dialect, but one with a large and growing community of users.

However Clojure is based on the Java Virtual Machine and we became quite frustrated with its very large memory requirements, which seemed quite excessive to us. The Clojure version of Carneades has two different user interfaces. A stand-alone desktop application (Carneades 2) and a web-based multi-user version (Version 3). When trying to develop the web version, we became quite frustrated by the quickly changing state-of-the-art for developing dynamic user-interfaces for the web. My team had no prior experience in developing such web user interfaces and we started over a number of times but were still unhappy with the results.

I started over with Carneades 4, in Go, after unfortunately I was not able to extend the contracts of the programmers who had been developing the web interface for Carneades 4. I was then on my own and looked for an approach that I could manage as a single programmer without any experience in developing dynamic web apps. In the end I decided to implement a command-line application using Go, an efficient systems programming language with a fast ahead-of-time compiler. Later I did manage to add a simple web user interface, but not a multi-user or dynamic user interface as ambitious as we had been trying to develop for Carneades 3 and unfortunately also without a graphical user interface like Carneades 2 had.

These changes also had an impact on the syntax we used to represent argument graphs. Carneades 2 used Scheme s-expressions. Carneades 3 offered two alternatives based on Clojure s-expressions and XML (LKIF). The XML syntax was motivated by requirements of the ESTRELLA EU project in which it was developed. For Carneades 4, we decided to try YAML, which we thought would be more convenient to mainstream programmers than either S-expressions or XML (which is very verbose).

But I presume you are mostly interested in documentation of the new YAML format. Unfortunately, it is not well documented. All I can do I am afraid is to refer you to the examples (<https://github.com/carneades/carneades-4/tree/master/examples/AGs/YAML>) and try to answer any more specific questions you might have.

I retired about a year ago and do not plan to write further documentation, I am sorry to have to say. Also, please keep in mind that the underlying computational model of argument was changed (improved!) quite a bit in Carneades 4.

sayesinde versiyonlar arasında oluşan bu değişimler ve versiyonların gelişim süreci hakkında bilgi sahibi olduk. Carneades'in farklı versiyonlarında kullanılmış olan programlama dilleri:

1. Scheme
2. Clojure
3. Go'dur.

Carneades⁴¹¹ için ilk olarak Scheme programlama dili uygun görülmüştür.⁴¹² Scheme, Guy Lewis Steele Jr. ve Gerald Jay Sussman tarafından geliştirilmiş bir Lisp lehçesidir. Çok az sayıda programlama kuralıyla anlatımlar oluşturulmasını sağlar, pratik ve yalın yapısıyla günümüzde var olan pek çok programlama kavramını destekler. Scheme dilinde yazılmış programlar derleme işleminden geçmeden yorumlayıcı tarafından yorumlanır. Bu yöntem programı yavaş ve verimsiz kılar, fakat temel algoritmik kavramların anlaşılmasını kolaylaştırır. Bu yüzden Scheme, genelde uygulama geliştirmek yerine bilgisayar bilimleri eğitiminde yoğun olarak kullanılır. Scheme, IEEE tarafından 1978 ilâ 1990 yılları arasında standartlaştırılmışsa da dilin evrimini takip eden RNRS raporları pratikte standart yerine geçerler.⁴¹³

Ancak R6RS Program standardına karşı oluşan büyük tepki nedeniyle, Şema topluluğunun parçalanması Thomas F. Gordon Scheme'in geleceği ile ilgili kaygılanmıştır. Bu sebeple, temel hesaplama modelini çok fazla değiştirmeden, Scheme sürümünün Clojure'a taşınması uygun görmüştür.⁴¹⁴

These changes and improvements are described in a series of papers, starting in 2016, available on my website (<http://www.tfgordon.de/publications/>).

In particular, let me recommend:

- Gordon, Thomas F. and Walton, Douglas (2016). Formalizing Balancing Arguments. Proceedings of the 2016 conference on Computational Models of Argument (COMMA 2016) (pp.327-338): IOS Press.

- Gordon, Thomas F. (2018). Defining argument weighing functions. *IfCoLog Journal of Logics and their Applications*, 5(3), 747-773.

- Gordon, Thomas F. and Friederich, Horst and Walton, Douglas (2018). Representing Argumentation Schemes with Constraint Handling Rules (CHR). *Argument and Computation*, 9(2), 91-119.

Yours,
Tom Gordon"

⁴¹¹ Carneades 1.

⁴¹² bkz. Thomas F. Gordon, (e-posta), 20 Mart 2019.

⁴¹³ "Scheme", (Çevrimiçi) <https://en.wikipedia.org/wiki/Scheme>, 2 Haziran 2019.

⁴¹⁴ bkz. Thomas F. Gordon, (e-posta), 20 Mart 2019.

Clojure, Lisp programlama dilinin lehçelerinden bir tanesidir. Dilin yaratıcısı Rich Hickey'dir ve dilin geliştirilmesi Clojure topluluğu tarafından yürütülmektedir. Clojure genel amaçlı bir programlama dilidir ve fonksiyonel programlamayı temel alır. Clojure JVM, JavaScript ve CLR gibi farklı platformlarda çalışabilmektedir. Diğer Lisp dillerinde olduğu gibi, Clojure koda bir veriymiş gibi davranır ve güçlü bir macro sistemine sahiptir.⁴¹⁵

Clojure, Java Virtual Machine temelli olduğundan ve büyük bellek gereksinimleri sebebi ile Thomas F. Gordon "bir hüsrana uğradıklarını" belirtmektedir. Carneades'in Clojure versiyonunun iki farklı kullanıcı arayüzü vardır. Clojure, tek başına bir masaüstü uygulaması olan Carneades 2 ve web tabanlı çok kullanıcılı Carneades 3'te kullanılmıştır. Ancak yine Thomas F. Gordon web sürümünü geliştirmeye çalışırken, web için dinamik kullanıcı arayüzleri geliştirmek için hızla değişen en son teknoloji sebebiyle ve ekibinin web kullanıcı arayüzü geliştirmekteki tecrübesizlikleri sebebiyle zorluk çektiklerini belirtmiştir. Birkaç deneme yapılmış ancak tatmin edici bir sonuca ulaşamamıştır.⁴¹⁶

Son olarak Carneades 4 üzerine çalışılmaya başlanılmıştır. Ancak web arayüzünü geliştiren programcıların sözleşmeleri uzatılamaması sebebi ile Thomas F. Gordon çalışmalarına dinamik web uygulamalarını geliştirmekte tecrübesiz bir programcı olarak tek başına devam etmek zorunda kalmıştır. Bu sebeple, Carneades 4 için tek başına dinamik web uygulamaları için tek başına işletebileceği bir yaklaşım aramıştır. Böylece Carneades 4'te hızlı bir derleyici⁴¹⁷ ile verimli bir sistem programlama dili olan Go programlama dili kullanarak bir komut satırı uygulaması⁴¹⁸ uygulamaya karar vermiştir.⁴¹⁹

Go, diğer adıyla Golang, Google'da 2007 yılından itibaren geliştirilmeye başlayan özgür kaynaklı programlama dilidir. Daha çok sistem programlama için tasarlanmış olup, derlenmiş ve statik tipli bir dildir. Kasım 2009'da çıkmıştır. Go derleyicisi "gc", özgür yazılım olarak, Linux, OS X, Windows, bazı BSD ve Unix

⁴¹⁵ "Clojure", <https://en.wikipedia.org/wiki/Clojure> (çevrimiçi), 2 Haziran 2019.

⁴¹⁶ bkz. Thomas F. Gordon, (e-posta), 20 Mart 2019.

⁴¹⁷ a fast ahead-of time compiler.

⁴¹⁸ command-line

⁴¹⁹ bkz. Thomas F. Gordon, (e-posta), 20 Mart 2019.

versiyonları ve ayrıca 2015'ten itibaren akıllı telefonlar için geliştirilmiştir. Bu son versiyonda, basit bir web kullanıcı arayüzü eklenilmiştir. Ancak Carneades 3 için hedeflenen çok kullanıcıya veya dinamik bir kullanıcı arayüzü değildir. Carneades 2'deki gibi bir masaüstü kullanıcı arayüzü yoktur.⁴²⁰

Bu değişikliklerin, argüman grafiklerini temsil etmek için kullanılan sözdizimi üzerinde de etkisi olmuştur. Carneades 2'de Scheme'in s-ifadeleri⁴²¹ kullanılmıştır. Sonrasında Carneades 3'te Clojure s-ifadeleri ve XML (LKIF) s-ifadeleri gibi iki seçenek ortaya konulmuştur. XML sözdiziminde, geliştirildiği ESTRELLA EU projesinin gereksinimleri göz önünde bulundurulmuştur. Carneades 4'te ana programcılara s-ifadelerinden veya XML'den daha basit ve kolay olacağını düşünüldüğü için YAML kullanılmıştır.⁴²²

Tezimizde, çalışmalarımıza Carneades 2 ile başladık ancak, sonrasında kullanım özellikleri ve argüman biçimlerinin daha aktif kullanımına sahip olduğu için çalışmamızı Carneades 3 ile sürdürdük. Carneades 3 ile devam eden çalışmalarımız sırasında karşılaşmış olduğumuz teknik problemler dolayısıyla çalışmamızı Carneades 3 üzerinden sürdürmemim mümkün olmadı. Carneades'in versiyonları arasında bir kullanım kılavuzuna sahip olan tek versiyon Carneades 3'tür. Thomas Gordon ile yapmış olduğumuz konuşmalar sonucunda Carneades'in en gelişmiş sürümü olduğundan çalışmamızın Carneades 4 ile devam etme kararı aldık. Carneades 4'ün bir kullanım kılavuzu bulunmadığından aynı zamanda Carneades 4 için bir kullanım kılavuzu oluşturmayı amaçladık.

⁴²⁰ bkz. Thomas F. Gordon, (e-posta), 20 Mart 2019.

⁴²¹ S-expressions: Sembolik bir ifade, iç içe geçmiş bir liste yapısının gösterimidir. Başlangıcı, tüm sözdizimini bu ifadelerden oluşan Lisp programlama dilleri ailesidir. Bir s ifadesi, bir atom veya sıralı bir s ifadesi çiftidir.

⁴²² bkz. Thomas F. Gordon, (e-posta), 20 Mart 2019.

Carneades 4 Kullanım Kılavuzu

Carneades Argümantasyon Sisteminin çalıştırılmasının gösterimi için öncelikle, bir argümanın nasıl işlenmesi gerektiği ele alınmalıdır. Carneades 4 sürümünün masaüstü ulaşımı yoktur, programa <http://carneades.fokus.fraunhofer.de/carneades/> adresinden ulaşım sağlanmaktadır. Tarayıcımızda bu sayfa açıldığında karşımıza çıkan ekranda iki başlık görülmektedir. Bunlar; “Evaluate Structured Argument Graph”⁴²³ ve “Compute Extensions of a Dung Abstract Framework”⁴²⁴ seçenekleridir. Bu tezde argümanların haritalandırılması bakımından bir inceleme yapılacağı için ilk başlık üzerinden örnek ve çalışmamızı ilerleteceğiz. Buna ek olarak ana sayfasının altında “Help”⁴²⁵, “Data Protection”⁴²⁶ ve “Imprint”⁴²⁷ bölümleri bulunmaktadır.

“Evaluate Structured Argument Graph” işlevi yapılandırılmış bir argüman haritasının görüntülenmesi, değerlendirilmesi ve yazdırılmasını amaçlamaktadır. Argüman haritaları girdi formatı olarak; AGXML, AIF, CAF, LKIF ve CYML⁴²⁸

⁴²³ Tr. Yapılandırılmış Argüman Haritasının Değerlendirilmesi.

⁴²⁴ Tr. Soyut Dung Yapısının Eklerinin Hesaplanması.

⁴²⁵ Tr. Yardım.

⁴²⁶ Tr. Veri Koruması.

⁴²⁷ Tr. Damga, Marka.

⁴²⁸ Carneades 4’te serileştirme YAML işaretleme dili kullanılarak yapıldığından Carneades 4’ün yerel formatının adlandırılması “YAML” olarak yapılmıştır. Yani, YAML format için gerçekten bir ad değil, YAML veri değişim formatı kullandığından, sadece tanımlayıcı bir terimdir. Ancak bu adlandırmanın karışıklığa sebep olacağını düşündüğümüzden Carneades 4’ün yerel formatını adlandırmak için yine YAML’a işaret eden ancak formatı adlandırırken YAML işaretleme dilinden farklı olduğunu belirtmenin olası karmaşanın önüne geçeceğini düşündük.

Thomas F. Gordon ile yapmış olduğumuz yazışmalar sırasında ilk kez, 5 Mayıs 2019 tarihinde YAML adlandırmasının hem işaretleme dili olması hem de argüman işaretleme dilinin adı olarak kullanılmasının bir karmaşaya sebep olabileceğinden isim değişikliği önerisinde bulunduk.

4 Haziran 2019’da Thomas F. Gordon önerimizi olumlu olarak cevaplamıştır. Ancak 2017 yılında emekliliği ile birlikte Carneades Argümantasyon Sistemi ile ilgili çalışmalarını da sonlandırdığını ancak, Carneades ile ilgili yapacağımız geliştirmelere ve bununla ilgili tavsiye vermeye açık olduğunu belirtmiştir.

Thomas F. Gordon ile yapmış olduğumuz, 20 Haziran 2019 tarihli yazışmada: “Carneades’in tüm formatlarının, işaretleme dilinden bağımsız kendine has isimleri bulunduğundan, YAML adının kafa karıştırıcı olacağı. Bu sebeple Carneades 4’ün yerel formatı için CYML adını kullanma önerimizi sunarak, diğer adlandırma önerilerini de duymaktan mutluluk duyacağımızı” belirttik.

Yapmış olduğumuz bu öneriye, Thomas F. Gordon’dan 21 Haziran 2019 tarihinde almış olduğumuz yanıtta kendisi: “Önerimiz için teşekkürlerini ileterek, CYML adlandırmasını kullanmamızın kendisi için de uygun olduğunu” belirtmiştir.

Bu gelişmeler ışığında, yerel formatın “CYML” olarak adlandırılması uygun görülmüştür.

(YAML)⁴²⁹'ı desteklemektedir, bu formatlarda girdi oluşturabilmek için çeşitli işaretleme dilleri⁴³⁰ kullanılmıştır. Çıktı formatı olarak ise DOT, GraphML, PNG, SVG ve yine CYML'dır. CYML biçimi Carneades 4'ün tüm özelliklerini desteklediği ve gösterdiği için bu tezde girdi formatı olarak örnekler CYML üzerinden verilecektir. Formatlardan kısaca bahsedecek olursak;

Girdi Formatları:

- CYML, Carneades 4'ün yerel formatıdır. CYML'da serileştirme için veri değişim formatı olarak YAML kullanılmıştır.
- AIF⁴³¹ formatı JSON⁴³² kullanılarak serileştirilir.
- AGXML formatı, açıklamalı argumentative micro-texts projesi⁴³³ tarafından kullanılan XML⁴³⁴ şemasıdır.

⁴²⁹ YAML hem kullanıcı tarafından kolaylıkla okunabilen hem de sayısal olarak kolaylıkla işleme alınabilen ve tüm programlama dilleri tarafından kullanılabilen bir veri değişim formatıdır. Temel amacı oldukça kompleks bir yapı sunan XML'e basitleştirilmiş bir alternatif sunabilmektir. Özellikleri; kolay okunabilmesi, farklı programlama dilleri arasında veri taşıma amacıyla ortak bir şekilde kullanılabilir olması, tutarlı bir modele sahip olması, esnek ve değiştirilebilir bir yapı sunması ve uygulamasının kolay ve entegre edilebilir olmasıdır.

⁴³⁰ İşaretleme Dili (Markup Language), genel olarak tanımlamak gerekirse, bir işaretleme dili aşağıdaki özellikleri destekleyen, etiket (tag) adı verilen elemanlar kümesidir:

Bir belgenin yapısını tanımlama: Bir belge içerisinde bulunan verinin yapısının belirlenebilmesidir. Belli bir veri öbeğinin bilgi olarak tanımlanabilmesi ancak böyle mümkün olabilir. Bu işlem genellikle mühendis, sistem analisti ve programcılar tarafından yapılmaktadır.

Bir belgenin içeriğini tanımlama: Yapısı belirlenmiş bir belgenin içinin doldurulmasıdır. İçerik, genellikle bilgisayar uzmanı olmayan, belli bir dalda içerik sağlayabilen, yayıncı, bilim adamı veya sanatçı gibi insanlar tarafından yapılır.

Belgenin kullanıcıya nasıl sunulacağını denetleme: Verinin kullanıcıya sunulması için gerekli işlemlerdir. Bu işlem de genellikle grafikerler ve tasarımcılar tarafından gerçekleştirilir.

⁴³¹ Argument Interchange Format (Argüman Değişim Formatı), semantik olarak zengin bir dil kullanarak araştırma grupları, araçlar ve etki alanları arasında argüman kaynaklarını değiş tokuş etmek için temsili bir mekanizma geliştirmek için uluslararası kullanılan formattır. Amacı, yeni argümantasyon araç ve tekniklerinin araştırılmasını ve geliştirilmesini teşvik etmek için alandaki kavram ve teknolojiler hakkında ortak bir vizyon ve fikir birliği sağlamaktır.

⁴³² JSON (JavaScript Object Notation), okuyup yazabilmesi oldukça kolay, uygulamalarda kolaylıkla tarayıp üzerinden ilerlenebilecek yapısal olarak oldukça hafif ve esnek bir veri değişim formatıdır. Json'ın çıkış amacı veri transferlerinde verilerin XML'den daha az yer kaplamasını sağlamaktır. Json türündeki veriler iki parçadan oluşur: key (anahtar) ve value (değer). Anahtar'da nesnenin hangi özelliğinin olduğu (koddaki değişken ismi gibi düşünülebilir) tanımlanırken değerde ise anahtar özelliğinin değeri (değişkenin değeri) tanımlanır.

⁴³³ Arg-microtexts,, 112 kısa argüman metni içermektedir. Tüm metinler aslen Almanca dilinde yazılmış ve profesyonel bir şekilde İngilizce'ye çevrilmiştir.

⁴³⁴ XML (eXtensible Markup Language), hem insanlar hem bilgi işlem sistemleri tarafından kolayca okunabilecek dokümanlar oluşturmaya yarayan bir işaretleme dilidir. W3C tarafından tanımlanmış bir standarttır. Bu özelliği ile veri saklamanın yanında farklı sistemler arasında veri alışverişi yapmaya yarayan bir ara format görevi de görmektedir. Karmaşık kod yazımı şeklinde görünen dizin, aslında bir grafikdir. XML, hiyerarşik bir işaretleme dilidir. XML'de kullanılan etiketler, kişiler tarafından

- CAF⁴³⁵, Carneades 3'ün yerel formatı olan bir XML şemasıdır⁴³⁶.
- LKIF⁴³⁷, Avrupa IMPACT projesinde geliştirilen bir XML şemasıdır.

LKIF, grafiksel bir kullanıcı arayüzüne sahip bir masaüstü argüman haritalama aracı olan Carneades 2'nin yerel formatıdır. Carneades Editor olarak da bilinir.

Çıktı Formatları;

- GraphML⁴³⁸, yönlendirilmiş grafikler için bir XML şemasıdır. GraphML, birkaç grafik editörü ve görselleştirme aracı ile desteklenir. Carneades tarafından üretilen GraphML, yEd⁴³⁹ grafik editörüyle birlikte kullanılmak üzere tasarlanmıştır.

- DOT⁴⁴⁰ formatı açık kaynaklı GraphViz⁴⁴¹ ağ görselleştirme projesinin yerel formatıdır.

- YAML formatı, Carneades 4.x'in yerel formatıdır. YAML, esnek bir veri değişim formatıdır. Bir çıktı formatı olarak kullanıldığında, grafikteki argümanlar ve ifadeler sırasıyla hesaplanan ağırlıklarına ve etiketlerine “in, out, undediced” eklenmiştir.

belirlenmektedir. Günümüzde birçok yazılım, diğer yazılımlarla veri alışverişini XML formatı üzerinden yapmaktadır.

⁴³⁵ CAF (Carneades Argumentation Format), LKIF(Legal Knowledge Interchange Format) 'in argüman grafiği kısmına dayanmaktadır.

⁴³⁶ XMLScheme, XML belgelerinin uyması gereken kuralları belirlemek için geliştirilmiş bir dildir. Oluşturulan bir XML belgesinin valid (geçerli) olup olmadığı Schema kullanılarak anlaşılabilir. Yaratılan dilde hangi elementlerin olacağı, elementlerin ne tür attribute'leri olacağı, bir element içinde hangi elementler olabileceği gibi kurallar XMLScheme (XML Schema Definition-XSD) ile tanımlanır.

⁴³⁷ LKIF (Legal Knowledge Interchange Format) Avrupa ESTRELLA projesinde geliştirilmiştir ve yasal argümanları da dahil olmak üzere, haklı argümanlarını içeren politika, yasa ve davaları temsil etmek ve değiştirmek için bir standart haline gelmesi amacıyla tasarlanmıştır. LKIF, kavramları temsil etmek için Web Ontoloji Dilini (OWL) kullanmaktadır ve yasal kavramlar için yeniden kullanılabilir bir temel ontolojisini içerir.

⁴³⁸ GraphML, grafikler için kapsamlı ve kullanımı kolay bir dosya formatıdır. Grafiğin yapısal özelliklerini tanımlayan bir dil çekirdeğinden ve uygulamaya özel veri eklemek için esnek bir uzatma mekanizmasından oluşur. Grafikler için birçok dosya formatından farklı olarak GraphML özel bir sözdizimi kullanmaz. Bunun yerine, XML'e dayanmaktadır ve bu nedenle grafikler üreten, arşivleyen veya işleyen her tür hizmet için ortak bir payda olarak idealdir.

⁴³⁹ yEd, hızlı ve etkili bir şekilde yüksek kaliteli diyagramlar oluşturmak için kullanılabilir güçlü bir masaüstü uygulamasıdır.

⁴⁴⁰ DOT, bir grafik betimleme dilidir. DOT dosyalarını çeşitli programlar işleyebilmektedir. Çoğu program GraphViz paketinin bir parçasıdır veya DraphViz'i dahili olarak kullanmaktadır.

⁴⁴¹ Graphviz açık kaynaklı bir grafik görselleştirme yazılımıdır. Grafik görselleştirme, yapısal bilgiyi soyut grafik ve ağların diyagramı olarak temsil etmenin bir yoludur. Ağ oluşturma, biyoinformatik, yazılım mühendisliği, veritabanı ve web tasarımı, makine öğrenmesi ve diğer teknik alanlar için görsel arayüzlerde önemli uygulamalara sahiptir.

- PNG⁴⁴² formatı standartlaştırılmış raster⁴⁴³ grafik dosyası formatıdır.
- SVG⁴⁴⁴ formatı, web tarayıcıları tarafından desteklenen vektör grafikleri için XML tabanlı bir standarttır.

Girdi formatlarının örneklerine, <https://github.com/carneades/carneades-4/tree/master/examples> adresinden ulaşılabilir.

CYML ile Argüman Haritasının Yapılandırılması

Carneades 4'ün yerel formatı olması ve kullanım kolaylığı sebebi ile argüman haritalandırma örnekleri YAML formatı üzerinden verilecektir. Bunun için öncelikle, bir argüman oluşturulurken hangi etiketlerin kullanılacağı, bu etiketlerin içerik ve kullanım özelliklerinden bahsedilmelidir.

Etiketler

1. Meta

(meta): Bu etiket argüman haritasının ana özelliklerini belirtmek için kullanılmaktadır. “title”, “note” ve “source” alt başlıkları bulunmaktadır.

(title): Argüman haritasının başlığı bu alana girilir.

(note): Argüman hakkında genel bilgiler, açıklamalar, haritanın amacını içeren bir etikettir.

(source): Argümanın alındığı kaynağı belirtmek için kullanılır.

⁴⁴² PNG, Taşınabilir Ağ Grafiği anlamındaki (Portable Network Graphics) 'in kısaltmasıdır ve kayıpsız sıkıştırarak görüntü saklamak için kullanılan bir saklama biçimidir. PNG biçiminde paletli ya da gerçek renkte görüntüler seçimli bir saydamlık kanalıyla saklanabilir.

⁴⁴³ Raster grafikler piksel (pixel = picture (pics) + element = resim elemanı) olarak adlandırılan küçük hücrelerin bir araya gelmesiyle oluşan grafik biçimidir. Grafik boyutu piksel sayısı arttıkça artar.

⁴⁴⁴ SVG (The Scalable Vector Graphics), W3C Konsorsiyumu tarafından geliştirilen açık standart XML tabanlı bir vektörel grafik biçimidir. SVG dosyalarının oluşturulmasında XML işaretleme dili kullanılır ve görüntüler ile davranışları XML metin dosyasında tanımlıdır. SVG, bir metin editörü veya grafik çizim yazılımı ile iki boyutlu sabit ya da hareketli (animasyon) grafikler oluşturulabilir.

2. Statements (İfadeler)

(statements): İfadeler argüman haritasındaki ana unsurlardan biridir. Argümandaki, iddiaların ve önermelerin modellenmesi için kullanılan bir etikettir. Yapılandırma için bir anahtar iskeleti konumundadır. İfadeler için bir etiket belirlendikten sonra, ifadelerin doğal dil metinleri eklenebilmektedir. İfadelerin değilleri de burada gösterilmelidir. Bir ifade bir argümanın öncülükyken bir diğerinin sonucu olarak gözükebilmektedir.

3. Issues (Durumlar)

(issues): Argüman haritasındaki durumları belirlemek için kullanılır. Karar verme sürecinde hangi seçeneklerin olduğu belirlenir. Burada kullanılan atomlar daha önceden *ifadeler* bölümünde belirtilmiş olmalıdır. İki alt atom içerebilmektedir, bunlar “positions” ve “standart”tır.

(positions): Durum ile ilgili verilebilecek kararlar kümesidir.

(standard): Bir ifadenin kanıt standardı, ifadenin kabul edilebilir veya muhtemelen doğru sayılması için ne kadar kanıt gerektiğini belirler. kanıt standardı, hesaplama modeli tarafından ifadenin kabul edilebilirliğini hesaplamak için kullanılır. Birkaç kanıt standardı mevcuttur bunlar;

- Diyalektik Geçerlilik⁴⁴⁵ (DV)
- Kanıtın Üstünlüğü⁴⁴⁶ (PE)
- Kanıtın Açıklığı ve İkna Edicilięi⁴⁴⁷ (CE)
- Makul Şüphenin Ötesinde⁴⁴⁸ (BRD)

Hangi standardın kullanıldığını belirlemek için *standard* etiketine standardın adı kısaltma olarak (DV, PE, CE, BRD) girilir.

⁴⁴⁵ İng. Dialectical Validity.

⁴⁴⁶ İng. Preponderance of Evidence.

⁴⁴⁷ İng. Clear and Convincing Evidence.

⁴⁴⁸ İng. Beyond Reasonable Doubt

Diyalektik Geçerlilik (DV): Argüman yükünden faydalanmayan tek standarttır. En az bir lehte argüman içeriyorsa ve hiçbir aleyhte argüman bulunmuyorsa yeterlidir.

Kanıtın Üstünlüğü (PE): Bu standart için, en azından bir lehte argümanın yükü herhangi bir aleyhte argümandan yüksek ise yeterlidir.

Kanıtın Açıklığı ve İkna Ediciliği (CE): Bu standart yerine getirildiğinde, kanıt standardının üstünlüğünün yerine getirilmesi halinde ek olarak, lehteki argümanın yükü en güçlü olan ile aleyhteki argümanların en güçlü olanı arasındaki fark belirli bir eşiğin üstündedir.

Makul Şüphenin Ötesinde (BRD): Kanıtın açıklığı ve ikna ediciliği standardı karşılandığında ele alınır ve buna ek olarak, aleyhteki argümanın yükü belirli bir sınırın altında ise karşılanmış olur.

4. Argument Schemes (Argüman Biçimleri)

(argument_schemes): Bu etiket, eğer belirlenmiş bir argüman biçimi var ise olan argüman biçimini ifade etmek için kullanılmaktadır. Douglas Walton tarafından listelenmiş biçimlerin 25 adeti CYML işaretleme dili ile ifade edilmiş şekilde <https://github.com/carneades/carneades-4/blob/master/examples/AGs/YAML/walton.yml> adresinde sunulmuştur. Douglas Walton'ın listelemiş olduğu bu biçimlerin geri kalanı ise (81 adet) bu tezde oluşturulmuştur. Argüman biçimlerinin, bahsedilen CYML ifadelerinin tümüne <https://github.com/basakkurtuldu/walton-argumentation-schemes-for-carneades-4> adresinden ulaşmak mümkündür. Bununla birlikte kullanıcı kendisi bir biçim oluşturabilmekte veya biçimler üzerinde değişiklik yapabilmektedir. Biçimlerin amacı değerlendirmeleri kolaylaştırmaktır, bu nedenle kısıtlayıcı değildir.

Alt etiket olarak; “id” ve “weight” bulunmaktadır.

(id): Biçim için kullanılan isim buraya boşluk olmadan girilmelidir.

(weight): İfadenin kullanıcı tarafından doğru olarak kabul edilme derecesini temsil eden 0.0-1.0 aralığındaki bir gerçel sayıdır. Yük, 0.0 ise ifade yanlıştır yani kullanıcılar tarafından reddedilmiştir. Yük, 0.0'dan büyük ancak 0.25'e eşit veya daha

küçükse, ifadenin yanlış olduğu varsayılır. Yükün 0,75'ten büyük olması durumunda, ifadenin doğru olduğu varsayılır. Yük, 1.0 ise ifadenin doğru olduğu kullanıcılar tarafından kabul edilmiştir. Çok kullanıcılu uygulamalarda, yükler anketler yoluyla toplanabilir.

5. Arguments (Argümanlar)

(arguments): Bu etiketin alt etiketleri olarak “scheme”, “conclusion”, “premises”, “undercutter” bulunmaktadır. Bu etiketler sırası ile; argüman biçimi, sonuç, öncüller ve feshediciyi belirlemek için kullanılmaktadır. Argüman haritasında bulunan her argüman için ayrı bir argüman etiketi açılmalıdır.

(scheme): Eğer kullanılmış ise argüman biçiminin *id*'si bu etikete girilir.

(conclusion): İfadeler bölümüne önceden eklenmiş olan argümanın sonucu bu bölüme girilmektedir.

(premises): İfadeler bölümüne önceden eklenmiş olan argümanın öncül veya öncülleri bu bölüme girilmektedir. Öncüllerin rolünü (major, minor, ...) belirtmek için isteğe bağlı olarak alt etiket girilebilmektedir.

(undercutter): İfadeler bölümünde önceden belirtilmiş olan, argümanın feshedicilerinin belirtilmesi için kullanılmaktadır.

6. Assumptions (Varsayımlar)

(assumptions): Bu etiket argüman haritası ortaya konulurken kabul edilmiş olan varsayımları sıralamak için kullanılmaktadır.

7. Tests (Test)

(tests) : Girilmiş olan ifadelerin değerlerinin “in”, out” veya “undecided” olarak belirlenmesini sağlamaktadır. Burada “in” ifadenin kabul edilebilir olduğunu “out” ifadenin kabul edilemez olduğunu “undecided” ifade hakkında bir karara varılmadığını göstermek için kullanılmaktadır.

3.2 Carneades Argümantasyon Sisteminde Argümanların Gösterimi

Örnek 1

Metin: Descartes - Meditasyonlar

“...Yine de bir insan olduğumu, dolayısıyla uykularımda ve rüyalarımında o şaşkınların uyanıkken gördükleri kadar, hatta daha saçma ve gerçek dışı şeyler görme alışkanlığım bulunduğunu da göz önüne almak durumundayım. Kim bilir kaç kez rüyamda da burada olduğumu, giyinik olduğumu, ateşin karşısında olduğumu görmüşümdür, gerçekte çıplak yatağımda yatarken! Ama şu anda şu kağıda uyuyan gözlerle bakmıyorum, salladığım şu baş uykuda değil, şu eli de belli bir amaçla ve bilerek isteyerek uzatıyor ve sıkıyorum; uykuda olanlar hiç de bütün bunlar kadar açık ve seçik gibi görünmüyor. Fakat inceden inceye düşününce, uyurken sık sık bu tür yanılsamalarla aldatıldığımı hatırlıyor ve bu düşünce üzerinde biraz durunca uyanıklığı uykudan ayırt etmeyi sağlayacak kesin belirli bulunmadığını o derece açıklıkla görüyorum ki şaşıp kalıyorum ve şaşkınlığım neredeyse beni uyanıkken uyumakta olduğuma inandıracak raddeye varıyor...”⁴⁴⁹

⁴⁴⁹ Rene Descartes, **Meditasyonlar-Gassendi'nin Meditasyonlar'a İtirazı ve Dercartes'in Bu İtirazlara Yanıtı**, çev. İsmet Birkan, BilgeSu Yayıncılık, Ankara, 2007, s. 16-17.

CYML ile gösterimi:

meta:

title: Descartes - Meditasyonlar

source: >

Rene Descartes, Meditasyonlar-Gassendi'nin Meditasyonlar'a İtirazı ve Dercartes'in Bu İtirazlara Yanıtı, çev. İsmet Birkan, BilgeSu Yayıncılık, Ankara, 2007, s. 16-17.

statements:

tecrube_ruya: "Şu anda tecrübe ettiğim şey bir rüya olabilir."

ruyamda_görebilirim: "Şu anda tecrübe ettiğim her şeyin rüyamda görmem mümkün."

ruya: "O halde, şu anda tecrübe ettiklerimin bir rüya olması muhtemel."

ruya_degil_emin: "Şu anda kesinlikle rüya görmediğime eminim."

ruya_degil: "O halde tecrübe ettiklerimin bir rüya olması muhtemel değil."

feshedici(a1): "Bazen rüya gördüğümde, bunun bir rüya olmadığı konusunda emin oluyorum."

issues:

i1:

positions: [ruya,ruya_degil]

arguments:

a1:

conclusion: ruya

premises: [tecrube_ruya,ruyamda_görebilirim]

a2:

scheme: perception

conclusion: ruya_degil

premises: [tecrube_ruya, ruya_degil_emin]

undercutter: feshedici(a1)

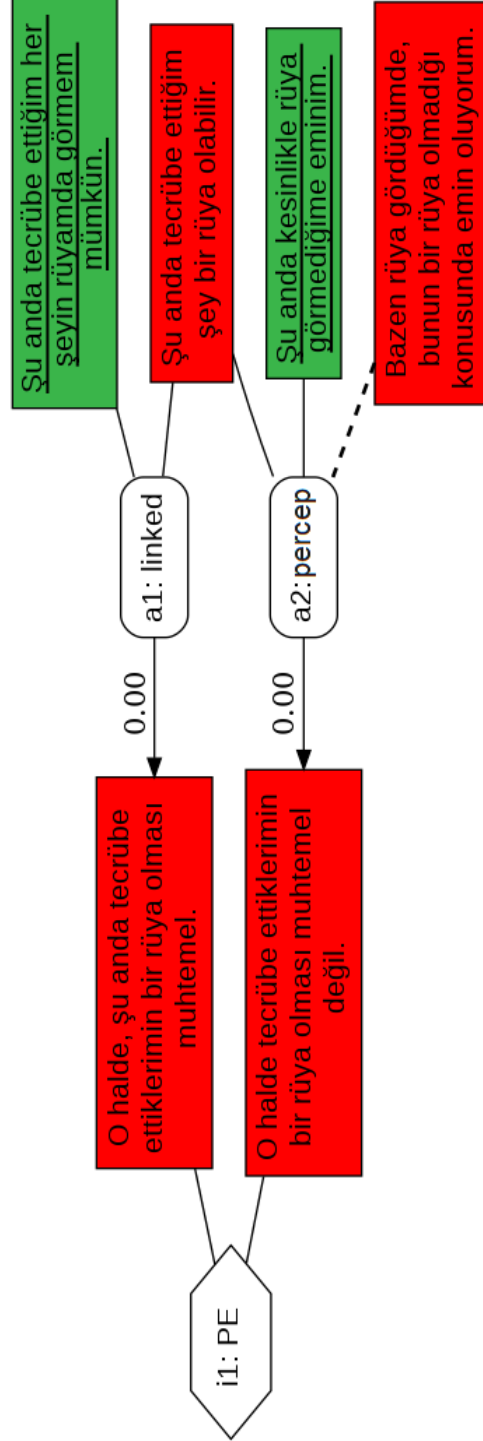
assumptions:

- ruyamda_görebilirim

- ruya_degil_emin

- ruya_degil

Argüman Haritası:

(Şekil 4: Descartes-Meditasyonlar Örneğinin Argüman Haritası)

Örnek 2:

Metin: Platon'un Adaletin/Doğruluğun Mutluluk Getirdiği Argümanı

“Peki, kendine özgü işi gören şeyin, o işte bir üstünlüğü olduğuna inanıyor musun? Demin dediğimiz gibi, gözlerin bir işi var mıdır? – Vardır. – Kulakların bir işlevi var mıdır? – Vardır. – Onların gördüğü işe, bir iyi işitme, kötü işitme yok mudur? – Vardır. – Şimdi bir düşünelim; kendilerinde bir görme üstünlüğü yoksa, tersine gözlerde bir görme yetersizliği varsa, gördükleri işi en iyi bir şekilde başarabilirler mi? – Başaramazlar elbete (...) Kendine özgü iyilikten (erdemden) yoksun kulaklar, gördükleri işi kötü görürler değil mi? – Ona ne şüphe? – Bunu her şey için söyleyebilir miyiz? – Bence, evet. – Şimdi gel şunu inceleyelim, Thrasymakkos: (Ruhun), başka hiçbir şeyin yapamayacağı, kendine özgü bir işi var mıdır? Araştırmak, karar vermek, yönetmek gibi işler, onun işidir diyebilir miyiz? Diyebilirsek, bu işi (ruhtan) başka bir şeyin yapamayacağını söylebilir miyiz? – Söyleyebiliriz. Peki yaşamak, (ruhun) işidir diyemez miyiz? – Elbette deriz. – (Ruhun) da iyisi, kötüsü vardır, değil mi? – Vardır. – Peki, Thrasymakhos, (ruh) kendine özgü değerlerden yoksun olunca, işlerin iyisini görebilir mi? (...) Biz doğruluğa iyilik (erdem?), eğrilğe de kötülük (erdemsizlik?) dememiş miydik? – Demişti. – Öyleyse doğru (ruh), doğru insan iyi yaşar.”⁴⁵⁰

⁴⁵⁰ Platon, **Devlet**, 353b-354a.

CYML ile gösterimi:

meta:

title: Platon'un Adaletin/Doğruluğun Mutluluk Getirdiği Argümanı

source: >

Platon, Devlet, 353b-354a

statements:

s1: "Her şey kendine özgü erdeme sahipse kendine özgü işi iyi gerçekleştirir."

s2: "Ruh da bir şeydir."

s3: "O halde, ruh kendine özgü işi iyi gerçekleştirir."

s4: "Ruhun kendine özgü işi yaşamaktır."

s5: "O halde, ruh iyi yaşamaktır."

s6: "Ruhun kendine özgü erdemi doğruluktur."

s7: "O halde, ruh doğruluğa sahipse, iyi yaşar."

arguments:

a1:

conclusion: s7

premises: [s5,s6]

a2:

conclusion: s5

premises: [s3,s4]

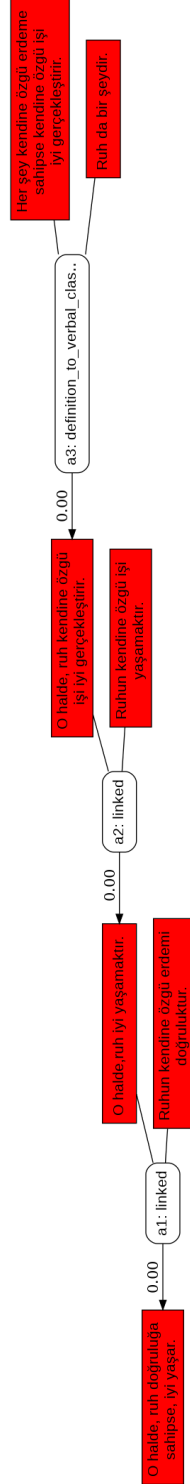
a3:

scheme: definition_to_verbal_classification

conclusion: s3

premises: [s1,s2]

Argüman Haritası:

(Şekil 5: Platon'un Argüman Örneğinin Argüman Haritası)

Örnek 3:

Metin: Epikuros'un Ölümün Bizim için Hiçbir Şey Olmadığı Argümanı

“Ölüm bizim için hiçbir şeydir; zira elementlerine ayrılan bir beden artık hislerden muaftır; his yokluğu da bizim için hiçbir anlam taşımaz.”⁴⁵¹

⁴⁵¹ Epicurus, **Temel Doktrinler'den**, (Çevrimiçi), <https://jimithekewl.com/2009/07/25/epikuros-temel-doktrinlerden/>, (8 Temmuz 2019)

CYML ile gösterimi:

meta:

title: Epikuros'un Ölümün Bizim için Hiçbir Şey Olmadığı Argümanı

source: >

Epicurus - Temel Doktrinler çevrimiçi:
<https://jimithekewl.com/2009/07/25/epikuros-temel-doktrinlerden/>

statements:

s1: "Ölüm bir şeydir."

s2: "Öldüğümüzde hiçbir şey bizi etkilemez."

s3: "Öldüğümüzde ölüm bizi etkilemez."

s4: "Gerçekleşmemiş hiçbir şey, yaşarken bizi etkilemez."

s5: "Ölüm gerçekleşmemiş bir şeydir."

s6: "Ölüm yaşarken bizi etkilemez."

s7: "Ölüm bizi yaşarken veya öldüğümüzde etkilemez."

s8: "Bizi yaşarken ve öldüğümüzde etkilemeyen şey bizim için bir şey değildir."

s9: "Ölüm bizim için bir şey değildir."

issues:

i1:

positions: [s9]

arguments:

a1:

conclusion: s9

premises: [s7,s8]

a2:

conclusion: s7

premises: [s3,s6]

a3:

conclusion: s6

premises: [s4,s5]

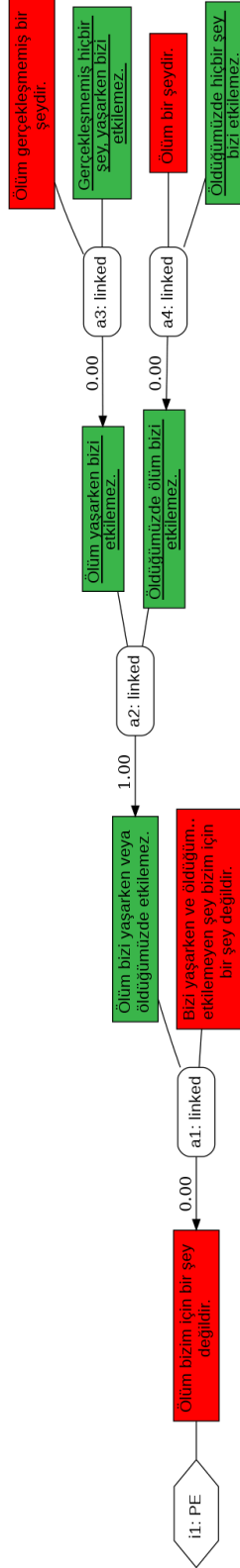
a4:

conclusion: s3

premises: [s1,s2]

assumptions: [s2,s3,s4,s6]

Argüman Haritası:

(Şekil 6: Epiküros'un Argüman Örneğinin Argüman Haritası)

Örnek 4:

Metin: Cicero - Dostluk Üzerine

Endişeden kaçınmak için şerefli bir işe veya bir eyleme girişmemek veya giriştiği halde yarıda bırakmak mantıksızlıktır. Üzüntüden kaçarsak, erdemden de kaçmalıyız; çünkü erdem zorunlu olarak kendine karşıt olan şeyleri küçük görür ve ondan nefret eder; iyiliğin kötülükten, ölçülülüğün şehvet düşkünlüğünden, cesaretin korkaklıktan nefret etmesi gibi. Bu nedenle adaletsizliğin en çok adilleri, korkaklığın en çok cesurları, hovardalığın ise en çok ölçülü insanları endişelendirdiğini görebilirsiniz. Bu yüzden, iyiliklere sevinmek ve karşıtlıklardan acı duymak dengeli bir ruha özgüdür.⁴⁵²

⁴⁵² Cicero, **Dostluk Üzerine**, çev. Çiğdem Dürüşken, Alfa Yayınları, İstanbul, 1994, s. 49.

CYML ile gösterimi:

meta:

title: Cicero - Dostluk Üzerine

source: >

Cicero, Dostluk Üzerine, çev. Çiğdem Dürüşken, Alfa Yayınları, 1994, s. 49

statements:

s1: "Üzüntüden kaçarsak, erdemden de kaçmalıyız"

s2: "Endişeden kaçınmak için şerefli bir işe veya bir eyleme girişmemek veya giriştiği halde yarıda bırakmak mantıksızlıktır."

s3: "Erdem zorunlu olarak kendine karşıt olan şeyleri küçük görür ve ondan nefret eder"

s4: "Bu nedenle adaletsizliğin en çok adilleri, korkaklığın en çok cesurları, hovardalığın ise en çok ölçülü insanları endişelendirdiğini görebilirsiniz."

s5: "İyiliklere sevinmek ve karşıtlıklardan acı duymak dengeli bir ruha özgüdür."

s6: "İnsan erdemli olmalıdır."

arguments:

a2:

conclusion: s1

premises: [s3,s4]

a3:

conclusion: s2

premises: [s1,s6]

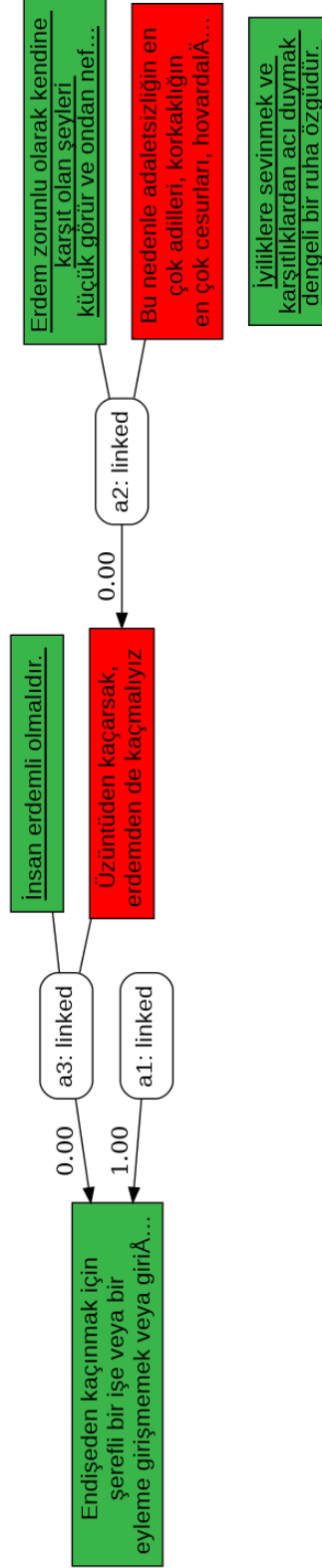
a1:

conclusion: s2

premises: s5

assumptions: [s6,s3,s5]

Argüman Haritası:

(Şekil 7: Cicero'nun Argüman Örneğinin Argüman Haritası)

Örnek 5:

Metin: Descartes – Hayvan Makine

Hayvanların birer makine olarak tasarlanması demek onların acı çekmediğini var saymaktır.

Descartes hayvanların hissi özelliklere sahip olmadığını tepkisel harekete sahip olduklarını şu şekilde belirtir: “İnsanlar düşerken başlarını korumak için ellerini uzattıklarında onlara bu hareketi yapmalarını söyleyen herhangi bir sebep yoktur; bu sadece yaklaşan düşüşün beyne ulaşması ve bir makede üretilebileceği gibi hiçbir zihinsel istem olmaksızın bile hareketi üretmek için gerekli şekilde sinirleri hayvan ruhuna gönderme işlemidir. Ve kendi terübemiz bunun doğru olduğunu bize bildirdiğinden, neden bir kurtun gövdesinden bir koyunun gözlerine yansıyan ışığın, koyundaki ışık hareketlerini eşit derecede alevlendirebileceği bizi şaşırtmalı?⁴⁵³”.

Descartes, Mersenne’a yazdığı bir mektupta bu durumu şöyle açıklar: “Ruha atıfta bulunmadan acı hissini açıklayamıyorum. Benim anlayışıma göre acı (pain) yalnızca anlayışta (understanding) var olur. Bizdeki bu hislere eşlik eden tüm dışsal hareketler hayvanlarda içsel hislere eşlik etmeden oluşan hareketlerdir ve tam anlamıyla bu acı değildir^{454,455}”.

⁴⁵³ Rene Descartes, **The Philosophical Writings of Descartes**, ed. John Cottingham et al., 3 vols. Cambridge: Cambridge University Press, 1991, s. II:161.

⁴⁵⁴ Rene Descartes, **The Philosophical Writings of Descartes**, ed. John Cottingham vd., 3 vols. Cambridge: Cambridge University Press, 1991, s. III:72.

⁴⁵⁵ Haluk Aşar, "Hayvan Haklarına Yönelik Temel Görüşler ve Yanılgıları", **Kaygı** (30), 2018, s. 242.

CYML gösterimi:

meta:

title: Descartes - Hayvan Makine

source: >

Haluk Aşar, "Hayvan Haklarına Yönelik Temel Görüşler ve Yanılgıları", Kaygı (30), 2018, s. 242

Rene Descartes, The Philosophical Writings of Descartes, ed. John Cottingham et al, . 3 vols. Cambridge: Cambridge University Press, 1991, s. II:161.

Rene Descartes, The Philosophical Writings of Descartes, ed. John Cottingham et al, . 3 vols. Cambridge: Cambridge University Press, 1991, s. III:72.

statements:

s1: "Hayvanlar birer makinedir ve acı çekmezler."

s2: "Hayvanlar hissi özelliklere sahip değildirler, tepkisel hareketlere sahiplerdir."

s3: "İnsanlar düşerken başlarını korumak için yaptıkları hareket, bir makinenin üretebileceği gibi zihinsel bir işlem olmaksızın, sınırları hayvan ruhuna gönderme işlemidir."

s4: "Sınırları hayvan ruhuna gönderme işlemi, bir kurtla karşılaştığında kuzunun verdiği tepki ile aynı tepkiye sebep olur."

s5: "Ruha atıfta bulunmadan acı hissi açıklanamaz."

s6: "Acı yalnızca anlayışta (understanding) var olur."

s7: "Bizdeki acı hissine eşlik eden dışsal hareketler, hayvanlarda içsel hisler eşlik etmeden oluşan hareketlerdir."

s8: "Hayvanlardaki acı tam anlamıyla acı değildir. "

s9: "insanlar içsel hislere/anlayışa da sahiptir."

arguments:

a1:

conclusion: s1

premises: [s2,s6]

a2:

conclusion: s2

premises: [s3,s4]

a3:

conclusion: s1

premises: [s5,s8]

a4:

conclusion: s5

premises: [s7,s6]

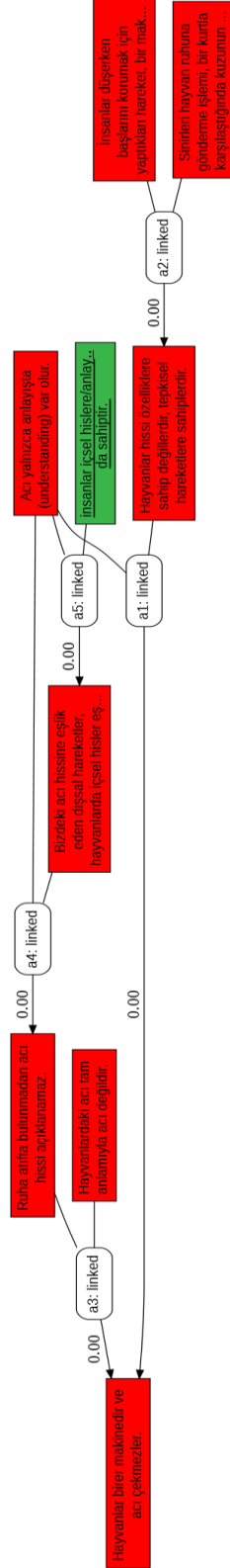
a5:

conclusion: s7

premises: [s9,s6]

assumptions: [s9]

Argüman Haritası:

(Şekil 8: Descartes'ın Argüman Örneğinin Argüman Haritası)

Örnek 6:

Metin: Tom Regan - Hayvan Hakları Üzerine

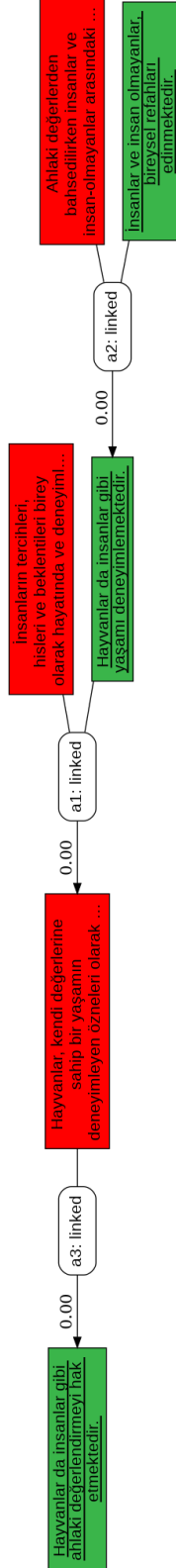
Tom Regan'a göre ahlaki düşünceler söz konusu olduğunda insan ve insan-olmayan arasındaki farklar değil benzerlikler önemlidir. Regan, insanların, insan olmayanlarla birlikte yaşama deneyimini paylaşmalarını ve başkalarının ne düşündüğüne bakılmaksızın kendileri için önemli olan bireysel bir refahları edinmeleri nedeniyle her ikisinin de ahlaki bir değeri hak ettiğini iddia eder.⁴⁵⁶

“... isteyen ve tercih eden şeyler, inanan ve hisseden şeyler, hatırlayan ve beklenti sahibi olan şeyler olarak zevk ve acımız, hoşlanma ve ıstırabımız, memnuniyet ve hayal kırıklığımız, devam eden varoluşumuz veya zamansız ölümümüz dahil hayatımızın tüm bu boyutları, bir birey olarak yaşamımızın kalitesinde, deneyimlerimizde fark yaratmaktadır. Aynısı hayvanlar için de geçerlidir ... bu sebeple, kendi değerlerine sahip bir yaşamın deneyimleyen özneleri olarak görülmelidirler.”⁴⁵⁷

⁴⁵⁶ Lori Gruen, "The Moral Status of Animals", **The Stanford Encyclopedia of Philosophy**, ed. Edward N. Zalta, 2017, (Çevrimiçi) <https://plato.stanford.edu/entries/moral-animal>, 8 Temmuz 2019.

⁴⁵⁷ Tom Regan, "The Case for Animal Rights", ed. Peter Singer, **In Defence of Animals**, Oxford: Basil Blackwell, 1985, s. 24.

Argüman Haritası:

(Şekil 9: Tom Regan'ın Argüman Örneğinin Argüman Haritası)

Örnek 7:

Metin: Pascal'ın Bahsi

Tanrı'nın var olduğunu varsayımı birinin rasyonel kişisel çıkardır. Bununla birlikte sıfır olmaması koşuluyla, Tanrı'nın gerçekten mevcut olmasının küçük bir ihtimali vardır. İnançtan sonsuz kazanç ve inançsızlıktan kaynaklanan sonsuz ceza, Tanrı yoksa, inançsızlığın avantajlarından ağır basmaktadır. Modern terimlerle anlatılacak olursa, argüman, Tanrı'nın var olduğunu varsayımından beklenen yararının, Tanrı'nın var olmadığına inanmanın beklenen yararından daha büyük olması gerektiğini göstermektedir. Bu argüman Fransız filozof, matematikçi ve fizikçi Blaise Pascal (1623-62) tarafından formüle edilmiştir ve daha sonra Pensées (1670) 'de yayınlanmıştır.⁴⁵⁸

Tanrı, ya vardır, ya yoktur. Acaba hangi görüşe meyledilmelidir? Akıl bu hususta karar mercii olamaz. Sonsuz kaos bizi Tanrı'dan ayırmaktadır. Bu sonsuz mesafenin sonunda bir talih oyunu oynanıyor, neticesi ya yazı, ya tura olacak. Siz hangi taraf için bahse gireceksiniz? Madem ki, bir şıkkı seçme zorunluluğu var, öncelikle menfaatimize en uygun olan şıkkı arayalım... Tanrı'nın varlığı şıkkını seçtiğiniz takdirde ne kazanıp ne kaybedeceğinizi tartalım. Bu şıkkı seçerek bahsi kazanmış olursanız, her şeyi kazanmış olacaksınız. Kaybetmiş olursanız, hiçbir şey kaybetmiş olmayacaksınız. O halde, hiç tereddüt etmeyin; Tanrı'nın varlığı lehine bahse girin.⁴⁵⁹

⁴⁵⁸

Pascal's

Wager,

(çevrimiçi),

<https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803100308958> , 9 Temmuz 2019.

⁴⁵⁹ Blaise Pascal, **Düşünceler**, çev. Metin Karabaşoğlu, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2003, s. 111.

CYML ile gösterimi:

meta:

title: Pascal'ın Bahsi

source: >

Blaise Pascal, Düşünceler, çev. Metin Karabaşoğlu, Kaknüs Yay., İstanbul 2003, s. 111.

statements:

s1: "Tanrı'nın varlığı lehinde iddia edilmelidir."

s2: "Eğer Tanrı varsa ve ben Tanrı'nın yokluğunu iddia ediyorsam büyük bir acı çekeceğim."

s3: "Tanrı inanmayanları sonsuz bir acı ile cezalandıracaktır."

s4: "Tanrının var olup olmadığını bilmiyorum."

s5: "Bilmediğim bir konuda bir fikir belirttiğimde bir bahse tutuşmuş olurum."

s6: "Eğer Tanrı yoksa, onunla ilgili ne iddia edersem edeyim bu bir şeyi değiştirmez."

s7: "Tanrı yoksa, ölüm sonrası yaşam yoktur."

s8: "Eğer Tanrı varsa ve ben onun varlığını iddia ediyorsam büyük bir şekilde mükafatlandırılacağım."

s9: "Tanrı inananları sonsuz bir mutluluk ve sonsuz bir yaşam ile mükafatlandırır."

arguments:

a1:

scheme: negative_consequences

conclusion: s1

premises: [s3,s2]

a2:

conclusion: s1

premises: [s4,s5]

a3:

conclusion: s1

premises: [s6,s7]

a4:

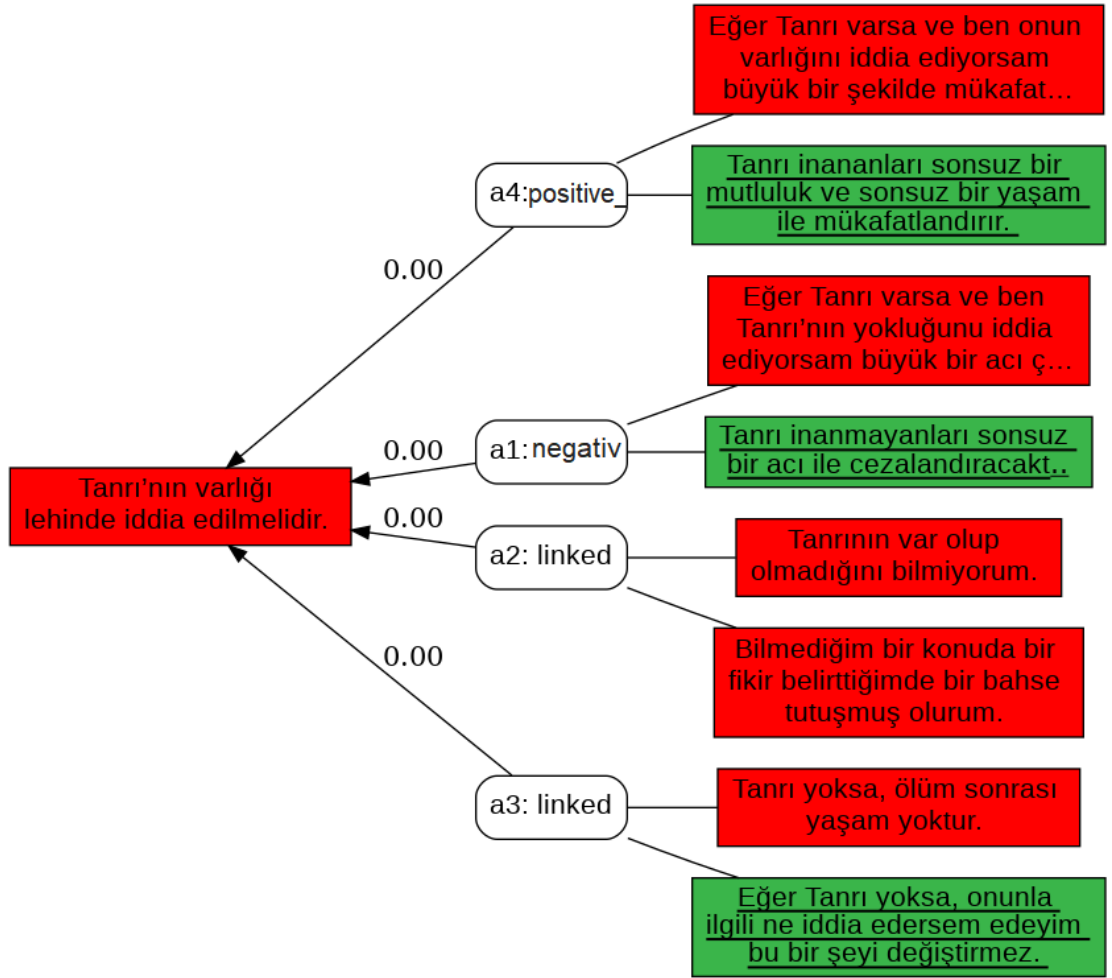
scheme: positive_consequences

conclusion: s1

premises: [s9,s8]

assumptions: [s3,s6,s9]

Argüman Haritası:

(Şekil 10: Pascal'ın Bahsi Argüman Örneğinin Argüman Haritası)

Örnek 8:

Metin: John Locke - Hükümet Üzerine

“Kendi temelleri üzerinde duran ve doğası gereği, yani topluluğun korunması amacına göre hareket eden inşa edilmiş bir devlette, diğer bütün iktidarların tabi oldukları ve tabi olmak zorunda oldukları tek bir üstün iktidar, yasama iktidarı olmasına rağmen, yine de yasama belli amaçlarla hareket eden güvene dayanan bir üstün iktidar olduğundan, güven verdikleri yasamanın bu güvene aykırı hareket ettiğini görmeleri halinde, yasamayı azletme ya da değiştirmeye ilişkin üstün bir iktidar halkın elinde kalmaya devam eder. Bir amaca ulaşmak amacıyla güvene dayalı olarak verilen iktidarın tümü bu amaçla sınırlı olduğundan, bu amaç açıkça savsaklandığında ya da bu amaca aykırı davranıldığında bu güvenin ister istemez kaybedilmesi ve bu iktidarın, iktidarı vermiş olup, kendi güvenlik ve emniyetleri için onu en uygun olduğunu düşündükleri yeni ellere yeniden yerleştirebilecek kişilerin ellerine geçmesi zorunludur. Bu yüzden topluluk, herhangi bir kimsenin kalkışma ve entrikalarına karşı, bu kişi uyuğun hürriyetlerine ve mülkiyetlerine karşı entrikalar tezgahlayacak ve yürütecek kadar aptal ya da hain olabilecek yasamacıları bile olsa, kendisini korumaya ilişkin üstün iktidarı sürekli elinde tutar”⁴⁶⁰

⁴⁶⁰ John Locke, Hükümet Üzerine İkinci İnceleme, çev. F. Bakırcı, Ankara, Ebabil Yayıncılık, 2012, s. 98.

CYML ile gösterimi:

note:

title: John Locke - Hükümet Üzerine

source: >

Locke, J. (2012). Hükümet Üzerine İkinci İnceleme, (Çeviren: F. Bakırcı), Ankara: Ebabil Yayıncılık.

statements:

s1: "Devletin amacı doğası gereği topluluğu korumaktır."

s2: "Devlette tüm iktidarlardan üstün bir iktidar vardır, yasama iktidarı."

s3: "Yasama iktidarı topluma güven sağlamalıdır."

s4: "Yasama iktidarı bu güvene aykırı hareket ettiği takdirde, bu iktidar azletme gücüne sahip halk iktidarı vardır."

s5: "Yasama iktidarı güvensizliğe sebep olduğu takdirde, bu iktidar daha uygun ellere geçmek zorundadır."

s6: "Topluluk, herhangi bir kimsenin kalkışma ve entrikalarına karşı, kendisini korumaya ilişkin üstün iktidarı sürekli elinde tutar."

s7: "Yasama iktidarı görevini yerine getirmediği takdirde en büyük iktidar halkındır."

s8: "Devletin iktidarı güven sağlamadığı takdirde, en büyük iktidar yasama iktidarıdır."

s9: "Devlette iktidar güvene aykırı hareket etmektedir."

s10: "Yasama iktidarı güvene aykırı hareket etmektedir."

s11: "En büyük iktidar halktır."

issues:

i1:

positions: [s9,s10]

arguments:

a1:

scheme: inconsistent_commitment

conclusion: s2

premises: [s1,s9,s8]

a2:

conclusion: s4

premises: [s2,s3,s10]

a3:

conclusion: s7

premises: [s4,s5,s6]

a4:

scheme: inconsistent_commitment

conclusion: s11

premises: [s9,s8,s10,s6]

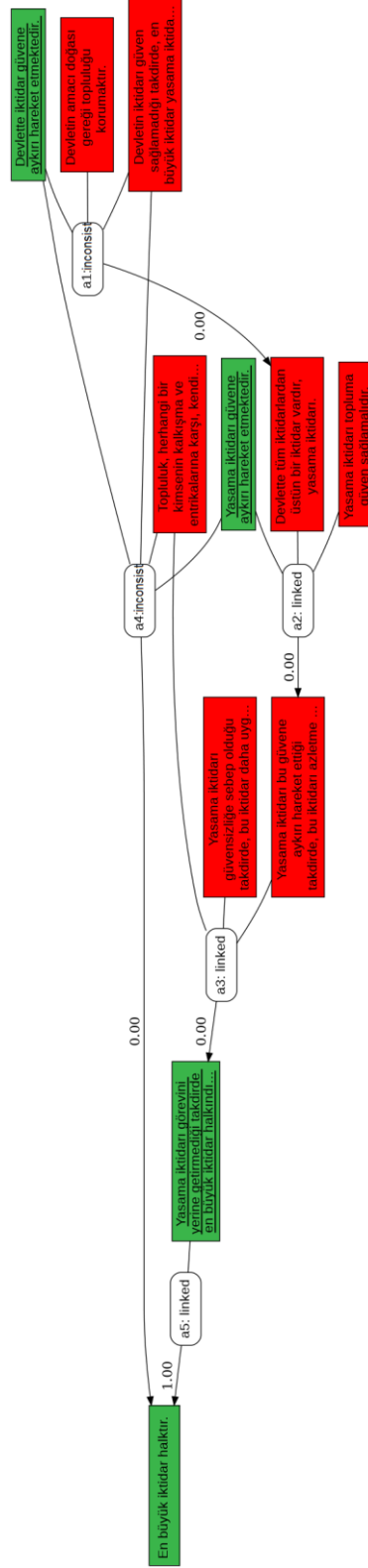
a5:

conclusion: s11

premises: [s7]

assumptions: [s10,s9,s7]

Argüman Haritası:

(Şekil 11: John Locke-Hükümet Üzerine Argüman Örneğinin Argüman Haritası)

Örnek 9:

Metin: Klasik Tweety Örneği

Feshedilebilir akılyürütmeler dinamik, monoton olmayan bir yapıya sahiptir. Yani önermeleri geri çekme imkânı sunmaktadır. Bu klasikleşmiş Tweety örneği şu şekildedir:

Örneğin, normallik veya tipiklik varsayımlarına dayanarak muhakeme yaptığımızda, Tweety'nin bir kuş olduğu bilgisi ile hareket ederek ve kuşların genellikle uçtuğu bilgisi arkaplanı ile Tweety'nin uçtuğu çıkarımını yaparız. Eğer Tweety'nin bir penguen veya devekuşu olduğunu öğrenirsek veya Tweety'nin hasta olduğunu öğrenirsek o zaman Tweety'nin uçtuğu çıkarımını geri çekebiliriz.

CYML ile gösterimi:

meta:

title: Feshedilebilir Akılyürütme - Klasik Tweety Örneği

note: >

Bu örnek, feshedilebilirliğin uygulandığı bir örnektir.

Bu örnekte feshedicinin (undercutter) nasıl uygulandığı gösterilmektedir.

statements:

uçar: Tweety uçar.

-uçar: Tweety uçamaz.

kuş: Tweety kuştur.

kuşUçar: Kuşlar uçar.

penguen: Tweety bir penguendir.

devekuşu: Tweety bir devekuşudur.

hasta: Tweety hastadır.

-app(a1): Argüman a1 uygulanmaz.

issues:

i1:

positions: [uçar, -uçar]

arguments:

a1:

conclusion: uçar

premises:

minor: kuş

major: kuşUçar

undercutter: -app(a1)

a2:

conclusion: -uçar

premises: [penguen]

a3:

conclusion: \neg uçar

premises: [devekuşu]

a4:

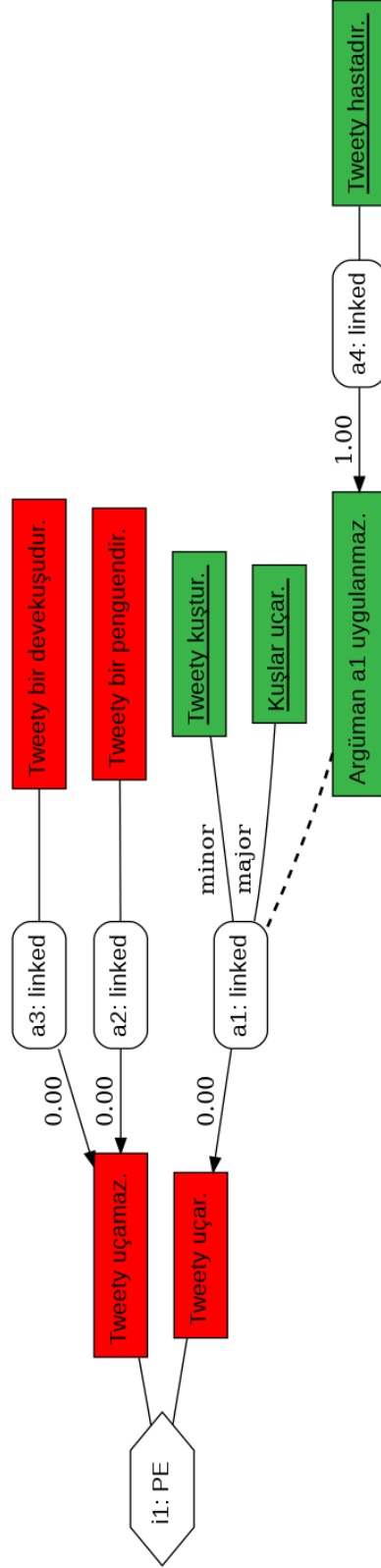
conclusion: \neg app(a1)

premises: [hasta]

assumptions:

- kuş
- kuşUçar
- hasta

Argüman Haritası:

(Şekil 12: Klasik Tweety Örneğinin Argüman Haritası)

Örnek 10:

Metin: John Pollock'un Klasik Kırmızı Işık Örneği

Bir şeyin bana kırmızı görüldüğü, kırmızı olduğuna inanmamda beni haklı çıkarabilir, ancak daha sonra nesnenin kırmızı ışıklarla aydınlatıldığını öğrenirsem ve nesnelerin aydınlatmaya göre renklerini farklı algılayabileceğimi bildiğimden, nesnenin kırmızı olduğuna karşı inancım sona erer.

CYML ile gösterimi:

meta:

```
title: John Pollock'un Klasik Kırmızı Işık Örneği
note: >
      Bu örnekte varsayımlar için farklı bir gösterim yöntemi
      sunulmuştur.
```

statements:

```
s5:
  text: Nesne kırmızıdır.

s4:
  text: Nesne kırmızı gözükmektedir.
  assumed: true

s3:
  text: Kırmızı gözükten şeyler normalde kırmızıdır.
  assumed: true

s2:
  text: Nesne kırmızı ışık ile ışıklandırılmıştır.
  assumed: true

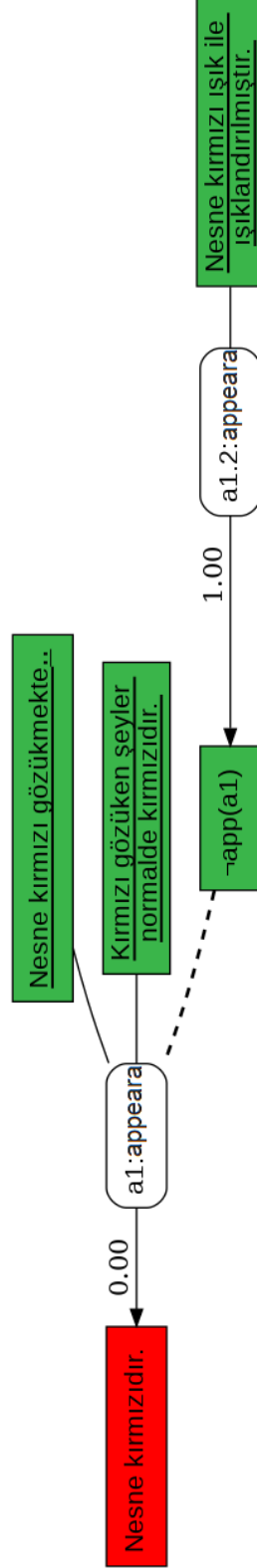
¬app(a1):
  text: ¬app(a1)
```

arguments:

```
a1:
  premises: [s4,s3]
  conclusion: s5
  undercutter: ¬app(a1)

a1.2:
  premises: [s2]
  conclusion: ¬app(a1)
```

Argüman Haritası:

(Şekil 13: John Pollock'un Klasik Kırmızı Işık Örneğinin Argüman Haritası)

SONUÇ

Tezimizde, genel itibari ile argümantasyon, argüman biçimlerinin tartışmalarda ve muhtelif alanlarda kullanımı ele alınmıştır. Argüman biçimlerinin tarihini retorik ve diyalektik çalışmalarının başlamasından itibaren ele almak uygundur. Diyalektik ve retorik çalışmaları argümantasyonun tarihinin sunulması için önemlidir. Bu sebeple her ne kadar mantık tarihi genellikle Aristoteles ile başlatılsa da öncesindeki çalışmalar da önem taşımaktadır. Çalışmamızda tarihi dizge Platon ile başlatılmıştır. Diyalektik ve retorik çalışmaları ile birlikte çalışmamızda, topikler büyük önem taşıyan bir kavram olarak karşımıza çıkmıştır. Topiklerin argüman biçimlerinin ataları olduğunu söylemek mümkündür. Bu sebeple diyalektik ve retorik tarihsel süreçteki yeri, topiklerin nasıl ele alındığı, bunun nasıl bir süreçte gerçekleştirdiği ifade edilmeye çalışılmıştır. Tarihçe bölümünü Carneades Argümantasyon Sistemi'nin işlevlerinden biri olan, argüman haritalandırma metodunun ortaya çıkışı ile sonlandırmayı uygun bulduk.

Roma Döneminde, Peripatedik okulu yerine Megara okulu geleneği sürdürülmüştür. Stoa mantığının hakim olduğu bu dönemde, felsefe dinin temellendirilmesi amacı ile kullanılmıştır. Bu dönemde yargı kavramı üzerine çalışmalar yapılmıştır, önermelerin biçimi ve bununla birlikte anlamı üzerine çalışmalar yapılmıştır. Bu sebeple argümantasyon bağlamında önem taşıyan gelişmeler olmuştur.

Aristoteles'in ortaya koymuş olduğu topikler, sunmuş olduğumuz tarihi dizge boyunca farklı bakış açıları ile ele alınmıştır. Cicero topikleri, sadece felsefi tartışmalar değil aynı zamanda hukuki alanda ve diğer tartışmalarda da kullanılabilecek bir kavram olarak ele almıştır. Bununla birlikte **Topica**'da detaylı bir inceleme ortaya koymuştur. Topikler hem argümanları keşfetmek için hem de karşılıklı bir tartışmada, sorulabilecek soruları içermektedir. Bununla birlikte Aristoteles topikleri yalnızca içsel olarak tanımlarken Cicero bu teoriyi geliştirerek topikleri içsel ve dışsal olarak iki ayrı türde tanımlamıştır. Böylece tartışmaya dışarıdan dahil edilebilecek

argümanların varlığı göz önünde bulundurulmuş olmuştur. Yine Aristoteles'e benzer olarak topikler argümanlara uygulanabilir kurallar olarak belirlenmiştir.

Boethius yapmış olduğu Aristoteles çevirileri ve yorumları ile Latin diline büyük katkılarda bulunmuştur. Bu eserler sonrasında Skolastik dönemde büyük önem taşımıştır. Bu sebeple Latin mantığında önemli bir figür olarak yer almıştır. Boethius ile birlikte Stoa mantığı etkisini yitirmiş Aristotelesçi bir gelenek benimsenmiştir. Böylece mantık yeniden teorik bir sanat olarak görülmeye başlanmıştır. Boethius, topikleri argümanları keşfetmeye yönelik bir yöntem olarak ele almıştır. Çalışmalarını Cicero'nun çalışmaları üzerinden geliştirmiştir. Topikleri, *maksima propositio* (büyük önermeler, ilkeler) ve *differentiae* (büyük önermelerin ayrımı, farklılıkları) olmak üzere iki farklı şekilde ele alarak incelemiştir. Burada büyük önermeler Aristoteles'in topiklerini ifade etmektedir. Genellikle argümantasyon için izlenecek bir yol ve ilke sunulmaktadır. Bu bakımdan Boethius çalışmalarında öncelikle geleneksel yapının anlaşılmasına önem göstermiştir. *Differentiae* ise bir argümanın öncül ve sonucu arasındaki bağlantılardır. Boethius'a göre *maxima propositio* argümanın yapı taşıdır, *differentiae* argümanı keşfetmenin araçlarıdır denilebilmektedir.

Skolastik dönemde, yeniden Aristoteles felsefesine bir yönelme gözlemlenmiştir. Aristotelesçilik bu dönemde, bilgilerin sistematik olarak işlenmesi, olgular dünyasına ilgili olarak ele alınmıştır. Bu dönemde Abelardus, Aristoteles'in **Kategoriler**'i ve **Önermeler Üzerine**'si ile Porfiryus'un **İsagoji**'si üzerine yaptığı çalışmalar ile bilinmektedir. Abelardus, bu kaynakları temel alarak özgün bir mantık ortaya koymayı amaçlamıştır. Bununla birlikte **Dialectica** eserinde mantıksal bir teori ileri sürülürken dikkat edilmesi gereken ilkeleri ortaya koymuştur. Eserin ilk kısmında kategorik kıyas ve önermeler ele alınırken, ikinci kısmında hipotetik önerme ve kıyaslar ile birlikte topikler ele alınmıştır. Abelardus, Boethius'un topikleri argümanların geçerliliğinin yorumlanması için araçlar olduğu yorumunu tekrar ele alarak, bir argüman üretme tekniği olarak yeniden yorumlamıştır. Abelardus'a göre, hipotetik önermelerin geçerliliği koşullu önermelere bağlıdır. Koşullu önermeler ise topikler sayesinde inşa ve tespit edilmektedir.

Ochamlı William Aristotelesçi geleneği, Boethius ve Abelardus peşi sıra sürdürmüştür. Çalışmalarında akılyürütmelerin ve önermelerin yapısını incelemiştir. **Summa logicae** eserinde eksik öncüllü kıyasları, topikleri, kıyas sonuç ilişkileri ve çözümsüzlükleri ele almıştır. Eksik öncüllü kıyaslar, biçimsel olmayan argümanlar olarak değerlendirilmiştir. Topikler ise kendinden önceki gelenekle paralel bir şekilde ele alınmıştır.

Aristotelesçi geleneğin benimsendiği dönemlerden sonra Port Royal mantığı ile birlikte önceki mantık anlayışı eleştirilmiş, mantıkta yeni bir yaklaşım izlenmiştir. Port Royal mantığında, informel mantığın etkisi görülmektedir. Bu dönemde, yanlışlıklar, akılyürütmeler, kavramların açıkseçikleştirilmesi gibi informel mantığa giriş niteliği taşıyan konular ele alınmıştır. Mantık, düşünme sürecine katkıda bulunacak tüm faaliyetler olarak görülmektedir. Böylece, mantığın formel yönünden çok pratik yönü vurgulanmıştır. Bu dönemde topikler bir keşif aracı olmaktan çıkmış argümanları sınıflandırma aracı olarak görülmüştür. Ancak bu sınıflandırmada Aristoteles etkisi yine görülmemiş, Aristoteles'in sınıflandırma modelinin dil-gerçeklik ilişkisini ifade etmediği ancak sınıflandırmada dil-gerçeklik gözetilmelidir. Önceki dönemlerden büyük farklılık göstermiş olan bu dönemde topikler akılyürütme sürecine de dahil edilmemiş, yapay araçlar olarak görülmüştür. Port Royal Mantığı dönemi içerisinde üniversitelerde okutulmak amaçlı yazılmış olan eserler Ders Kitabı Geleneğinin oluşmasını sağlamıştır, bu gelenek dahilinde de informel mantık ağırlığını sürdürmektedir. Bununla birlikte, Richard Whatley **Elements of Logic** adlı eserinin ek bölümünde bir argüman analiz sürecinin görsel olarak temsil edilebilmesi amacı ile bir argüman haritası ortaya koymuştur. Bu çalışma argüman haritalandırma yöntemi üzerine yapılmış olan ilk detaylı çalışma olarak değerlendirilmiştir.

Tarihsel süreçte Aristoteles'in ortaya koymuş olduğu yanlışlıklar (fallacies), informel mantığın gelişimi, akılyürütmelerin yeniden ele alınıp feshedilebilir akılyürütmelerin üçüncü tür akılyürütme olarak kabul edilmesi ile birlikte yeniden değerlendirilmeye değer görülmüştür. Douglas Walton, yanlışlıkların aslında birer argüman biçimi olarak görülebileceği fikrini ortaya koymuştur. Çünkü yanlışlıklar olarak adlandırılmalı bu argümanların gündelik dilde, hukuksal alan gibi özel alanlarda karşımıza çıktığı ve argümanın gelişme sürecinde kullanıldığı ve bir

yanlılık olmaktan ziyade geçici olarak kabul edilebilecek argümantasyonun sürdürülmesini sağlayacak argümanlar olduğu tespit edilmiştir. Bu bakış açısı bir paradigma değişikliğine yol açmıştır bu sebeple büyük bir önem taşımaktadır. Bu bakış açısı, argüman biçimi üzerine çalışmalarda da büyük önem taşıyan bir husustur. Türkiye'deki mantık çalışmaları için bu hususun dikkate değer olduğu ve sosyal bilimler alanındaki çalışmalarda mantığın kullanımını arttıracacağı fikrindeyiz.

Douglas Walton tarafından argüman biçimlerinin bir derlemesi oluşturulması amaçlanmıştır. Bu derlemede, bahsetmiş olduğumuz paradigma değişimi gözetilmiş ve buna ek olarak gündelik dilde, hukuki alanda sıklıkla kullanılan argümanların bir listesi oluşturulmuştur. Bu listeleme, genel itibari ile argümanların işlevleri üzerinden yapılmıştır. Yine bahsedildiği gibi, dedüktif ve indüktif akılyürütmelerin yanında feshedilebilir akılyürütmeler de bu incelemeye dahil edilmiştir. Douglas Walton ortaya koymuş olduğu bu argüman biçimleri listesinin yanı sıra bir de sınıflandırma yapmıştır. Bu sınıflandırmada argüman biçimleri; 1) Akılyürütmeler, 2) Kaynak Temelli Argümanlar ve 3) Kuralların Durumlara Uygulanması ana başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Her ana başlık alt başlıklara ayrılmaktadır. Bu sınıflandırma katı bir sınıflandırma değildir. Yani, biçimler başlıklar arası geçiş sağlayabilmekte, bir argüman biçimi kimi zaman farklı başlıklar altında değerlendirilebilmektedir. Çalışmamızda da bu sınıflandırmanın bu özelliği göz önünde bulundurularak, sınıflandırmaya dahil edilmemiş olan kimi argüman biçimi bu sınıflandırma içerisine uygun görülen başlıklar altına yerleştirilmiş, çalışmada ifade edilen tüm biçimleri içeren bir sınıflandırma ortaya konulmuştur.

Argüman biçimlerinin bir diğer özelliği, eleştirel sorgulamaya açık olması ve argüman biçimleri ile eşleşmiş olan eleştirel soruların bulunmasıdır. Eleştirel soruların, dedüktif olmayan akılyürütmelerin belirsiz olduğu durumlarda bu belirsizliğin giderilmesi, eksik bilgilerin tamamlanması, olası çürütme ve desteklemelerin belirlenmesi gibi önemli işlevleri bulunmaktadır. Eleştirel soruların kullanımı, argümanların diyalog formunda değerlendirilmesini gerektirmektedir. Eleştirel sorgulamanın, argümantasyonun ele alınmasında sağladığı kolaylıkların yanı sıra argümanın haritalandırma sürecine de etkisi göz ardı edilmemelidir. Eleştirel

sorgulama işlevi sebebi ile bir argüman haritasının oluşturulmasının da önemli bir parçasını oluşturmaktadır.

Argüman biçimleri yaklaşımı, bir tartışmada kullanıldığında alan dışı bir kişinin argümanları daha kolaylıkla ele almasını sağlamaktadır. Argüman biçimlerinin genel itibari ile amacı kişiyi kısıtlamak değil aksine tartışmada kolaylık sağlamaktır. Bu sebeple argüman biçimlerini kısıtlayıcı değil kolaylaştırıcı olarak görmek daha uygundur. Argüman biçimlerinin kullanımı tartışmada bir argümanı biçim ile eşleştirerek o argüman modelinin rahatça görülebilmesi, eksik öncüllerin tespit edilmesi eğer gerekiyor ise tamamlanması, argümanın zayıf ve güçlü yönlerini ortaya çıkarılması, böylece argümanın desteklenmesi veya argümana saldırabilecek yönlerin daha açık bir şekilde belirlenmesine, istisna ve varsayımların açıkça serimlenmesine olanak sağlamaktadır. Böylece tartışmacı argümantasyon içerisindeki tüm öğelere daha hakim bir şekilde argümantasyonu ele alabilmektedir.

Günümüzde informel mantık çalışmalarına, bilgisayar bilimi ve yapay zekânın da dahil olması ile birlikte argümanların biçimselleştirilmesi büyük bir önem taşır hale gelmiştir. Biçimselleştirme çalışmamız da göz önünde bulundurularak iki şekilde yorumlanabilir. Birincisi, argümanların haritalandırılma yöntemi ile görsel bir şekilde ifade edilebiliyor olmasıdır. İkinci olarak ise argümanların bir model olarak ifade edilmesidir. Kullanılagelen argümanlar bu yaklaşımda, belirli kurallar dahilinde bir modele uygun olarak ifade edilmektedir. Argüman haritalandırma yönteminde ise argümanlar, argüman haritalandırma sistemleri ile bu sistemlere ait prosedürler takip edilerek görselleştirilmektedir. Douglas Walton, informel argümanların biçimselleştirilebilmesi için on özellik ortaya koymuştur. Bu özellikler informel mantığın çeşitli tanımlarının ortak noktası olarak görülmektedir ve bu özelliklerin biçimselleştirilmesi informel bir ifadenin biçimselleştirilmesi anlamına gelmektedir.

Argüman haritalandırma yöntemi tartışmacılara argümantasyonu değerlendirilmesi, taraflar için ortak ve somut bir zemin oluşturulması bakımından kolaylık sağlamaktadır. Argüman haritalandırma yöntemi sayesinde, eksik öncüllerin öncüllerin tespiti kolaylaşmakta, argüman öğeleri arasındaki bağlantılar daha açık bir

şekilde gözlemlenmesi kolaylaşmaktadır. Bununla birlikte argümantasyonun izlediği yol ve argümantasyon ağı gözler önüne serilmektedir.

Günümüzde argümanları haritalandırmak için çeşitli sistemler bulunmaktadır. Çalışmamıza dahil ettiğimiz sistem Carneades Argümantasyon Sistemidir. Carneades Argüman Sistemi çalışmalarına, 2005 başlanılmıştır. Thomas F. Gordon çalışmalarına Douglas Walton'ın argüman biçimlerini de dahil etmiştir. Bir haritalandırma sisteminde argüman biçimlerinin kullanımı, kullanıcıya argümanları kolayca tespit etmesi kolaylığını sağlamaktadır. Carneades Argümantasyon Sisteminin bir diğer önemli özelliği de eleştirel soruların sisteme dahil edilmiş olmasıdır. Carneades Argümantasyon Sisteminin farklı versiyonları mevcuttur. Çalışmamızda bu versiyonlardan Carneades 2 ile başladık. Ancak Carneades 3'te argüman biçimleri daha aktif bir şekilde ele alındığından çalışmamızı Carneades 3 ile sürdürdük. Carneades 3'te karşılaşmış olduğumuz teknik sorunlar sebebiyle ve eş zamanlı olarak Thomas F. Gordon ile yapmış olduğumuz yazışmalar sonucunda çalışmamıza Carneades'in en son versiyonu olan Carneades 4 ile çalışmamıza devam etmeye karar verdik. Carneades 4'ün argüman haritası oluşturma özelliği ile birlikte oluşturulan haritaları değerlendirme özelliği de mevcuttur. Ancak bu özellik tezimize dahil edilmemiş yalnızca argüman haritası oluşturma özelliği üzerinden çalışmalarımız sürdürülmüştür. Mevcut versiyonlardan sadece Carneades 3 için hazırlanmış bir kullanım kılavuzu bulunmaktadır. Tezimizde Carneades 4 kullanımını anlatan bir kullanım kılavuzu hazırlanmıştır. Bu kullanım kılavuzunda Carneades 4 kullanılarak bir harita oluşturmak için başlıca yapılması gerekenler ve bir argüman yapılandırılırken CYML formatında girdi oluşturmak için kullanılacak etiketler belirlenmiş ve açıklanmıştır.

Carneades Argümantasyon Sisteminde bir argümantasyonu haritalandırmak için argümanların belirli formatlarda hazırlanılarak sisteme eklenmesi gerekmektedir. Girdi formatları; AGXML, AIF, CAF, LKIF ve CYML'dır. Çıktı formatları ise; DOT, PNG, SVG ve CYML'dır. Kullanıcı isteğine ve kullanım özelliklerine göre bu formatlarda argümanları girerek yine bahsedilmiş olan formatlarda bir argüman haritası oluşturabilmektedir. Tezimizde, Thomas F. Gordon ile yapmış olduğumuz

yazışmalar ve temin ettiğimiz bilgiler doğrultusunda girdi formatı olarak CYML'in kullanılmasını uygun bulunmuştur.

Douglas Walton'ın argüman biçimlerinin dahil edilmiş olduğu bu çalışmada argüman biçimlerin sadece 25 adeti CYML işaretleme dilinde ifade edilmiş ve kullanıcıya sunulmuştur. Bu biçimlere <https://github.com/carneades/carneades-4/blob/master/examples/AGs/YAML/walton.yml> adresinden ulaşmak mümkündür. Ancak Douglas Walton 60 adet argüman biçimi (alt biçimlerle birlikte 106 adet) listelemiştir. Tezimizde, argüman biçimlerini tamamlamak amacı 25 adet argüman biçimi dışında kalmış olan 81 adet argüman biçiminin CYML işaretleme dilinde ifadesi oluşturulmuştur. Oluşturulmuş olan, argüman biçimlerinin CYML ile ifadelerinin tümüne <https://github.com/basakkurtuldu/walton-argumentation-schemes-for-carneades-4> adresinden ulaşmak mümkündür. Argüman biçimlerinin CYML ile ifadeleri kullanıcıya kolaylık sağlaması amacı ile tezimizde sunulmuş olan sınıflandırmaya uygun olarak düzenlenmiş halde bulunmaktadır. Tezimiz dahilinde argüman biçimlerinin CYML işaretleme dilinde ifade edilişleri takip kolaylığı sağlamak amacı ile ortaya konulmuş olan argüman biçimleri listesi ile birlikte sunulmuştur.

Son olarak, tezimize dahil edilmiş bilgiler ışığında, anlatılanların uygulamalı bir gösterimini sunmak amacıyla, farklı argüman örnekleri sunulmuş. Bu argüman örneklerinin CYML işaretleme dili ile ifadesi oluşturulmuş ve argüman haritaları sunulmuştur.

Argüman biçimleri yaklaşımının ve argüman haritalandırma yönteminin, gelişmekte olan informel mantık çalışmaları, yapay zekâ çalışmaları, bilgisayar bilim alanındaki çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda oldukça önemli olduğu kanaatindeyiz. Argüman biçimleri, argümanın belirli bir prosedür ile belirli bir model ile ifade edilmesidir. Doğal dil ve çeşitli alanlardaki argümanların belirli bir prosedür dahilinde ifade edilmesinin alan dışındaki kişilerin dahi argümanları kolayca ele alabilmesini sağlayabileceğini düşünmekteyiz. Ayrıca bu biçimselleştirme, argümanların bilgisayar bilimlerinde kullanılması ve yapay zekâyâ uygulama çalışmaları açısından dikkate değerdir. Bununla birlikte argümanların haritalandırma

yöntemi ile ele alınması argümantasyon üzerine çalışmalar için argümanın daha somut bir şekilde ele alınması bakımından kolaylık sağladığını ve yeni bir yöntem sunduğu fikrindeyiz. Bu yöntem ile bir argüman ele alınırken tartışmanın tarafları için ortak bir zemin oluşturma ve tartışmada uzlaşma sağlama olanakları artmaktadır.

KAYNAKÇA

- Abelard, Peter: **Peter Abelard, Dialectica : First complete edition of the Parisian manuscript**, ed. Lambertus Marie de Rijk, Van Gorcum, 1970.
- Anderson, Terence & Schum, David & Twining, William: **Analysis of Evidence**, Cambridge University Press, Cambridge, 2005.
- Antoine, Arnauld & Pierre, Nicole: **The Art of Thinking or Port-Royal Logic**, The Bobbs-Merrill, Indianapolis, 1964.
- Aristoteles: **Retorik**, çev. Mehmet H. Doğan, Yapı Kredi Yayınları: Cogito, 2004.
- Aristoteles: **Topikler**, çev. H. Ragıp Atademir, MEB Yayınları, 1989.
- Aşar, Haluk: "Hayvan Haklarına Yönelik Temel Görüşler ve Yanılgıları", **Kaygı** (30), 2018, s. 239-251.
- Bench-Capon, Trevor: "Agreeing to Differ: Modelling Persuasive Dialogue between Parties without a Consensus about Values", **Informal Logic** (22), 2003.
- Bench-Capon, Trevor: "Persuasion in Practical Argument Using Value-based Argumentation Frameworks", **Journal of Logic and Computation** (13), 2003.
- Blair, J. Anthony: **Walton's Argumentation Schemes for Presumptive Reasoning: A Critique and Development**, *Argumentation* (15), 2001.
- Boethius: **De topicis differentiis**, çev. Eleonore Stump, Cornell University Press, 2004.
- Brinton, Alan: "The Logick of Isaac Watts", **Historical Foundations of Informal Logic**, Ed: Douglas N. Walton, Alan Brinton, London, Ashgate Publishing, 1997.

- Capozzi Mirella & Roncaglia, Gino: “Logic and Philosophy of Logic from Humanism to Kant”, **The Development of Modern Logic**, Ed. Leila Haaparanta, Oxford University Press, New York, 2009.
- Chadwick, Henry: **Boethius; The Consolations of Music, Logic, Theology, and Philosophy**, Clarendon Paperbacks, Oxford University Press 1990.
- Cicero, **Dostluk Üzerine**, çev. Çiğdem Dürüşken, Alfa Yayınları, İstanbul, 1994.
- Cicero, Marcus **De oratore**, ed. David Mankin, Cambridge University Press, 2011.
- Cicero, Marcus **On invention, Best kind of orator, Topics**, çev.: H. H. Hubbel Cambridge, MA-London: Harvard University Press, 2006, Topica 8.
- Çotuksöken, Betül & Babür, Saffet: **Metinlerle Ortaçağ'da Felsefe**, Kabalcı Yayınevi, 1993.
- Descartes, Rene: **Meditasyonlar-Gassendi'nin Meditasyonlar'a İtirazı ve Dercartes'in Bu İtirazlara Yanıtı**, çev. İsmet Birkan, BilgeSu Yayıncılık, Ankara, 2007.
- Descartes, Rene: **The Philosophical Writings of Descartes**, ed. John Cottingham et al., 3 vols. Cambridge: Cambridge University Press, 1991.
- Dumitriu, Anton: **History of Logic**, Vol.1, Kent, Abacus Press, 1977.
- Dürüşken, Çiğdem: Stoa Mantığı, **Felsefe Arkivi**, (28), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1991, s. 299-300.
- Eemeren, Frans H. **Handbook of Argumentation Theory**, Dordrecht Heidelberg New York London, Springer Reference, 2014.
- Van & Garssen, Bart & Krabbe, Erik C. W. & Henkemans, A. Francisca Snoek & Verheij, Bart & Wagemans, Jean H. M.:

- Eemeren, Frans H. & Grootendorst, Rob: **A Systematic Theory of Argumentation: The Pragmatic-Dialectical Approach**, New York, Cambridge University Press, 2004.
- Evra, James Van: "Richard Whately and Logical Theory", **Handbook of History of Logic**, Ed: Dov M. Gabbay, John Woods, Elsevier, 2008.
- Gabbay, Dov M. & Woods, John: **Handbook of the History of Logic Volume 2, Mediaeval and Renaissance Logic**, Elsevier, 2008.
- Gökberk, Macit: **Felsefe Tarihi**, İstanbul, Remzi Kitabevi, 2012.
- Green-Pedersen, Niels Jørgen: **The Tradition of the Topics in the Middle Ages: The Commentaries on Aristotle's and Boethius' Topics**, Philosophia Verlag, 1984.
- Grennan, Wayne: **Informal Logic**, Montreal, McGill-Queen's University Press, 1997.
- Gruen, Lori: "The Moral Status of Animals", **The Stanford Encyclopedia of Philosophy**, ed. Edward N. Zalta, 2017. (çevrimiçi), <https://plato.stanford.edu/entries/moral-animal>, 8 Temmuz 2019.
- Güçlü, A.Bâki & Uzun, Erkan & Uzun, Serkan & Yolsal, Ü. Hüsrev: **Felsefe Sözlüğü**, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 2002.
- Hastings, Arthur: **A Reformulation of the Models of Reasoning in Argumentation**, 1963.
- İnönü, Nazlı: **Mantık Tarihi İlkçağ**, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 2017.
- İnönü, Nazlı: **Mantık Tarihi Ortaçağ**, Boyut Yayıncılık, İstanbul, 2019.
- Johnson, Ralph H.: **Making Sense of Informal Logic**, Informal Logic (26), 2006.
- Josephson, John R. & Josephson, Susan G.: **Abductive Inference: Computation, Philosophy Technology**, Cambridge University Press, Cambridge, 1994.

- Kamer, Vedat “İnformel Mantık ve Akılyürütme”, **Feslefe Arkivi**, 40, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 2014, s.37-60.
- Kamer, Vedat “Yapay Zekâ ve Monoton-Olmayan Mantık”, **Felsefe Arkivi**, 41, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 2014, s. 45-63.
- Kamer, Vedat: “Aristoteles ve İnformel Mantık”, **2400’üncü Yılında Aristoteles ve Aristoteles’in Dünya Tefekküründeki Yeri**, ed. Mehmet Mahfuz Söylemez, Recep Duran, Yakın Doğu Üniversitesi Yayınları, 2017.
- Kamer, Vedat: “Feshedilebilir Akılyürütme”, **VI. Mantık Çalıştayı Kitabı**, ed. Vedat Kamer & Şafak Ural, Mantık Derneği Yayınları, 2016, s. 245-254.
- Kamer, Vedat: **İnformel Mantık Açısından ‘Akılyürütme’ Kavramı Üzerine Bir Araştırma**, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014.
- Kienpointner, Manfred: **Alltagslogik, Struktur und Funktion von Argumentationsmustern**, Stuttgart-Bad Cannstatt, Frommann-Holzboog, 1992.
- Kneale, William & Kneale, Martha: **Development of Logic**, London, Oxford University Press, 1971.
- Locke, John: **Hükümet Üzerine İkinci İnceleme**, çev. F. Bakırcı, Ankara, Ebabil Yayıncılık, 2012.
- Lumer, Christopher: **Walton’s Argumentation Schemes**, OSSA Conference Archive, 2016.
- Macagno, Fabrizio & Walton, Douglas: **Classifying the Patterns of Natural Arguments**, *Philosophy & Rhetoric* (48), 2015.
- N.:
- Macagno, Fabrizio: **Strategies of Character Attacks**, *Argumentation* (34), Universidade Nova de Lisboa, 2013.
- Pascal, Blaise: **Düşünceler**, çev. Metin Karabaşoğlu, Kaknüs Yay., İstanbul 2003.

- Perelman, Chaïm & Olbrechts-Tyteca, Lucie: **The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation**, 1958.
- Platon: **Devlet**, çev. Sabahattin Eyüpoğlu, M. Ali Cimcoz, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2008.
- Platon: **Pheadrus**, Agora Publications, Inc., 2009.
- Platon: **Sofist**, çev. Cenap Karakaya, Sosyal Yayınlar, 2009.
- Pollock, John: “Defeasible Reasoning”, **Cognitive Science** (11), 1987.
- Pollock, John: **Cognitive Carpentry**, Cambridge, Mass.: MIT Press, 1995.
- Reed, Chris & Walton, Douglas N. & Macagno, Fabrizio: “Argument diagramming in Logic, Law and Artificial Intelligence”, **The Knowledge Engineering Review**, Vol.22, (1), Cambridge University Press, United Kingdom, 2007.
- Regan, Tom: “The Case for Animal Rights”, ed. Peter Singer, **In Defence of Animals**, Oxford: Basil Blackwell, 1985, s. 13–26.
- Robinson, Richard: **Plato’s Earlier Dialectic**, New York, Cornell University Press, 1941.
- Ross, David: **Aristoteles**, çev.: Prof. Dr. Ahmet Arslan, Ankara, Kabalcı Yayıncılık, 2011.
- Rubinelli, Sara: **ARS TOPICA The Classical Technique of Constructing Arguments from Aristotle to Cicero**, Springer, 2009.
- Schellens, Peter Jan & De Jong, Menno: “Argumentation Schemes in Persuasive Brochures”, **Argumentation** (18), 2001.
- Scheuer, Oliver & Loll, Frank & Pinkwart, Niels & McLaren, Bruce M.: **Computer-supported Argumentation: A Review of the State of the Art**, Computer-Supported Collaborative Learning, 5 (1), 2010.
- Slomkowski, Paul: **Aristotle’s Topics**, Brill, Leiden-New York-Köln, 1997.

- Stump, Eleonore: **Dialectic and Its Place In The Medieval Logic**, Cornell University Press, the United States of America, 1989.
- Toulmin, Stephen E.: **The Uses of Argument**, Cambridge University Press, Cambridge, 1958.
- Ural, Şafak: **Temel Mantık**, İstanbul, Çantay Kitabevi, 2011.
- Verheij, Bart: "Dialectical Argumentation with Argumentation Schemes: An Approach to Legal Logic", **Artificial Intelligence and Law** (11), 2003
- Wahl, Russel: "The Port Royal Logic", **Historical Foundations of Informal Logic**, Ed: Douglas N. Walton, Alan Brinton, London, Ashgate Publishing, 1997.
- Walton, Douglas N. & Godden, David M.: **The Nature and Status of Critical Questions in Argumentation Schemes**, OSSA Conference Archive, 2005.
- Walton, Douglas N. & Gordon, Thomas F.: **Argument Invention with the Carneades Argumentation System**, Scripted, Vol.14 (2), 2017.
- Walton, Douglas N. & Gordon, Thomas F.: **Critical Questions in Computational Models of Legal Argument**, Centre for Research in Reasoning, Argumentation and Rhetoric, 2005.
- Walton, Douglas N. & Gordon, Thomas F.: **Formalizing Informal Logic**, *Informal Logic* (35), No. 4, 2015.
- Walton, Douglas N. & Gordon, Thomas F.: **Modeling Critical Questions as Additional Premises**, ed. F. Zenker, Proceedings of the 8th International OSSA Conference, 2011.
- Walton, Douglas N. & Gordon, Thomas F.: **The Carneades Argumentation Framework, Using Presumptions and Exceptions to Model Critical Questions**, IOS Press, 2003.

- Walton, Douglas N. **The Carneades Model of Argument Invention**, & Gordon, Thomas *Pragmatics and Cognition* (20), 2012.
- F.:
- Walton, Douglas N. "Argumentation Schemes and Generalisations in Reasoning about Evidence", **Proceeding of the Ninth International Conference on Artificial Intelligence and Law**, Edinburgh, 2003. New York, ACM Press, 2003.
- Walton, Douglas N. **Argumentation Schemes**, United States of America, & Reed, Chris & Cambridge University Press, 2008.
- Macagno, Fabrizio:
- Walton, Douglas N. **A Classification System for Argumentation Schemes**, & Macagno, Fabrizio: *Argument and Computation*, Taylor & Francis Group, 2016.
- Walton, Douglas N. **Diagramming Argumentation Schemes and Critical Questions, Anyone Who Has a View: Theoretical Contributions to the Study of Argumentation**, Ed. Eemeren, J. Blair, C. Willard and F. Snoeck Henkemans, Dordrecht, 2003.
- Walton, Douglas N.: "Actions and Inconsistency: The Closure Problem of Practical Reasoning", **In Contemporary Action Theory**, C:1, ed. Ghita Holmstrom Hintikka and Raimo Tuomela. Dordrecht: Kluwer, 1997.
- Walton, Douglas N.: "Argument From Appearance: A New Argumentation Scheme", **Logique et Analyse** (195), 2006.
- Walton, Douglas N.: "Argumentation Theory: A Very Short Introduction", **Argumentation in Artificial Intelligence**, Ed. by Guillermo SimariIyad Rahwan, Boston, Springer, 2009.
- Walton, Douglas N.: "Is there a Burden of Questioning?", **Artificial Intelligence and Law** 11, 2003, s. 1-43.
- Walton, Douglas N.: "Nonfallacious Arguments from Ignorance", **American Philosophical Quarterly** (29), 1992.

- Walton, Douglas N.: "The Argument of the Beard", **Informal Logic** (18), 1996.
- Walton, Douglas N.: "The Sunk Costs Fallacy or Argument from Waste", **Argumentation** (16), 2002.
- Walton, Douglas N.: **A Pragmatic Theory of Fallacy**, Tuscaloosa and London, University of Alabama Press, 1995.
- Walton, Douglas N.: **Abductive Reasoning**, Tuscaloosa, University of Alabama Press, 2004.
- Walton, Douglas N.: **Ad Hominem Arguments**, Tuscaloosa, University of Alabama Press, 1998.
- Walton, Douglas N.: **Appeal to Expert Opinion**, University Park: Pennsylvania State University Press, 1997.
- Walton, Douglas N.: **Appeal to Pity**, Albany, State University of New York Press, 1997.
- Walton, Douglas N.: **Appeal to Popular Opinion**, University Park: Pennsylvania State University Press, 1999.
- Walton, Douglas N.: **Are Some *Modus Ponens* Arguments Deductively Invalid**, *Informal Logic* (22), 2002.
- Walton, Douglas N.: **Argument: The Logic of Fallacies**, Toronto: McGraw-Hill Ryerson, 1982.
- Walton, Douglas N.: **Argumentation Methods for Artificial Intelligence in Law**, Springer, Berlin, 2005.
- Walton, Douglas N.: **Argumentation Schemes for Presumptive Reasoning**, Mahwah, NJ., Erlbaum, 1996.
- Walton, Douglas N.: **Arguments from Ignorance**, University Park: Pennsylvania State University Press, 1996.
- Walton, Douglas N.: **Character Evidence: An Abductive Theory**, Dordrecht, Springer, 2006.
- Walton, Douglas N.: **Fundamentals of Critical Argumentation**, New York, Cambridge University Press, 2006.
- Walton, Douglas N.: **Informal Logic**, 2. Edition, Cambridge University Press, New York, 2008.

- Walton, Douglas N.: **Legal Argumentation and Evidence**, University Park: Pennsylvania State University Press, 2002.
- Walton, Douglas N.: **Practical Reasoning**, Savage, Md.: Rowman and Littlefield, 1990.
- Walton, Douglas N.: **Practical Reasoning: Goal-Driven, Knowledge-Based, Action-Guiding Argumentation**, Rowman and Littlefield, Savage Maryland, 1990b.
- Walton, Douglas N.: **Reasoning About Knowledge Using Defeasible Logic**, Argument and Computation Vol. 2, 2011.
- Walton, Douglas N.: **Scare Tactics**, Dordrecht: Kluwer, 2000.
- Walton, Douglas N.: **Slippery Slope Arguments**, Newport News, Va.: Vale Press, 1992.
- Walton, Douglas N.: **Witness Testimony Evidence**, Cambridge, Cambridge University Press, 2007.
- Watts, Isaac: **Logic, Or, The Right Use of Reason in the Enquiry After Truth, With a Variety of Rules to Guard Against Error in the Affairs of Religion and Human Life as Well as in the Sciences**, London, University of Michigan Library, 1817.
- Whatley, Richard: **Elements of Logic**, London, Longman and Co. Paternoster Row, 1855.
- Yüksel, Yücel: “Yapay Zekâ ve Puslu Mantık”, **Felsefe Arkivi**, 32, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 2008.
-
- Epicurus – Temel Doktrinler** (çevrimiçi), <https://jimithekewl.com/2009/07/25/epikuros-temel-doktrinlerden/>, (8 Temmuz 2019).
-
- Clojure** (çevrimiçi) <https://en.wikipedia.org/wiki/Clojure>, 2 Haziran 2019.
-
- Pascal's Wager**, (çevrimiçi), <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oia/authority.20110803100308958> , (9 Temmuz 2019).

Scheme, (çevrimiçi) <https://tr.wikipedia.org/wiki/Scheme>,
(2 Haziran 2019).